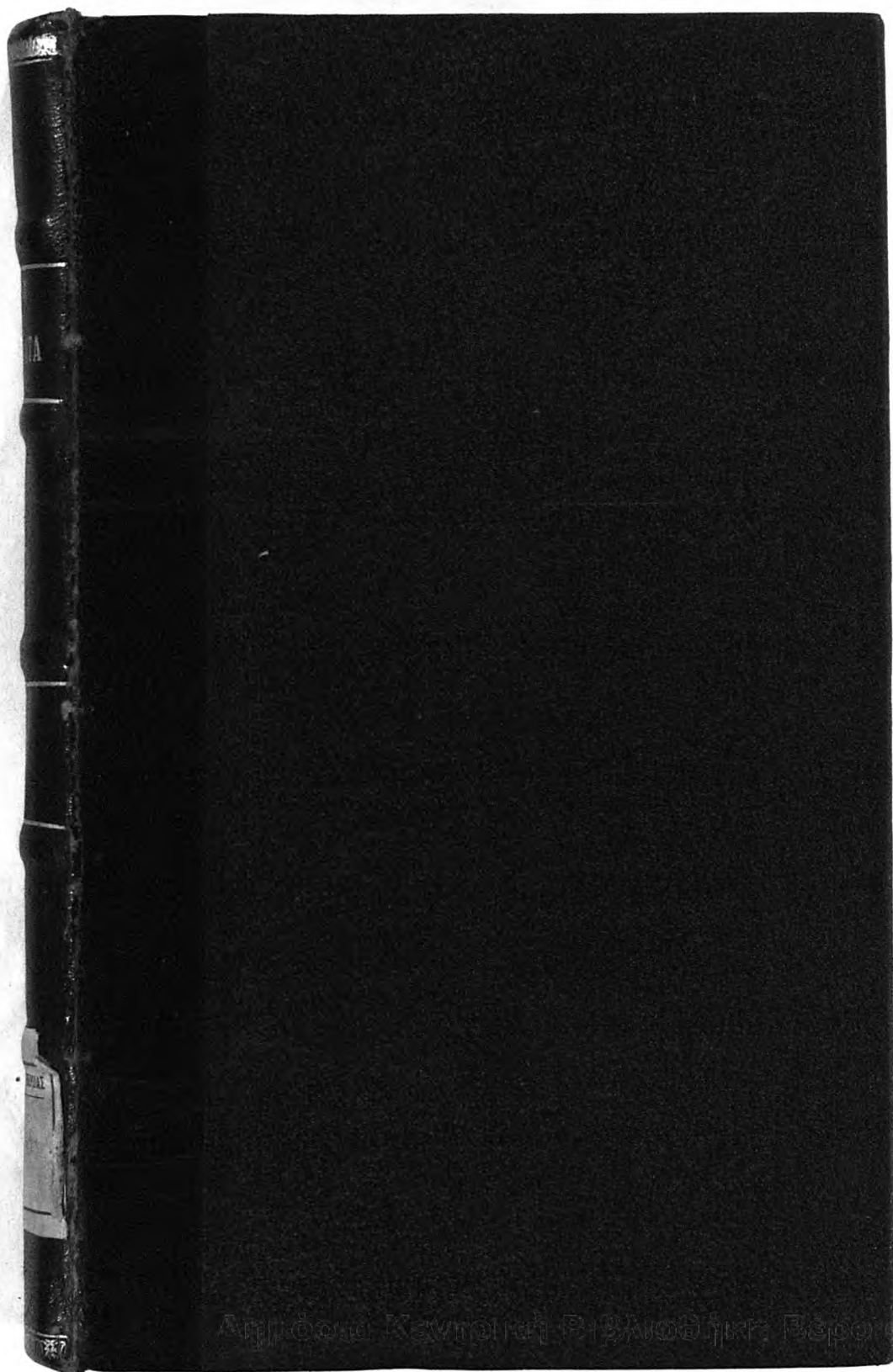

Αρχαία Κεντρική Βιβλιοθήκη Εφορίας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

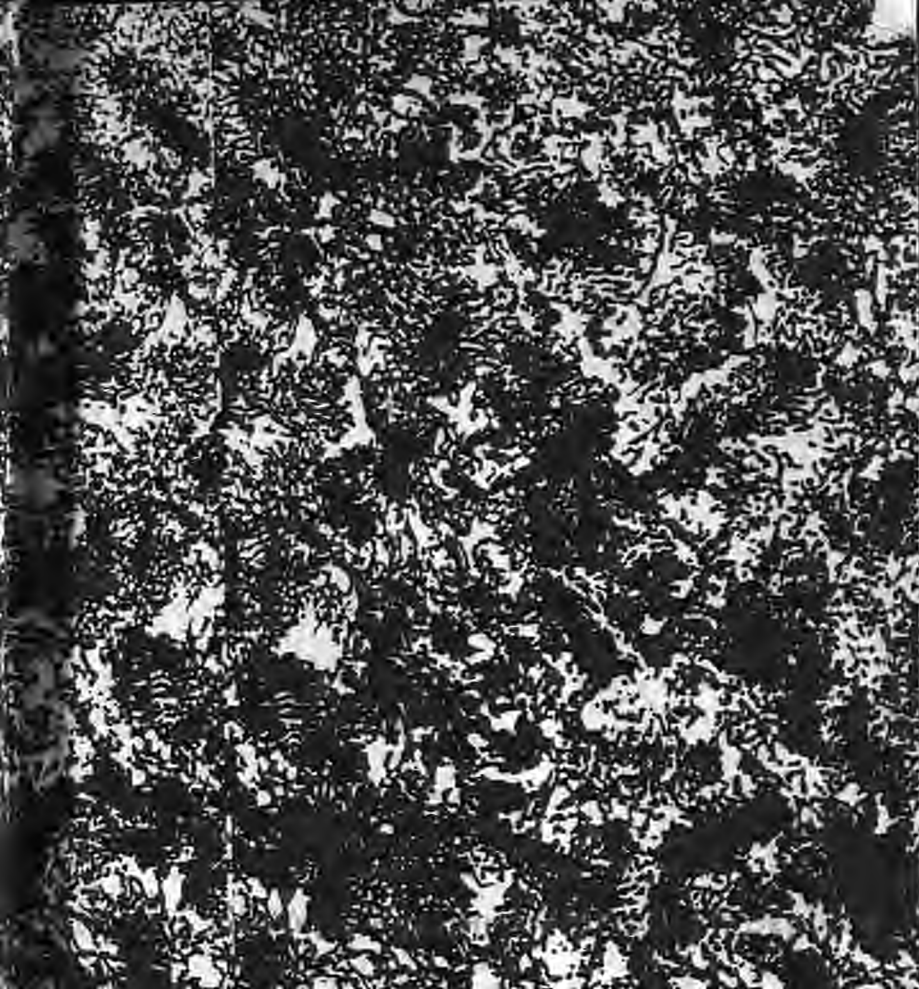
ΤΕΡΕΨΟΛΕΩΣ

Αριθ. ελς

9546/70

Εξ αγοράς

62442-01939

ΑΔ
ΜΕΤΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

Α ΘΑΝΑΤΟΝ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΙΑ.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Αρ. Εισ 9546

W. Zeyher

A. M. T.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἤθελον περιαισθῆναι ἀποκρινόμενος εἰς τὸν θρασυτάτον Θερσίαν· εἰς μὲν τὴν πλῆθος (νόμος) τὴν ἐξηγήσας, ὀρθὴν μὲν καὶ ἀμείνων καὶ τὸ προκείμενον. Διὰ ταύτην τὴν παραδεξιμὴν, εἰσιώπωνται ἔπειτα καὶ ὁ Νικόλαος Γεωργίου περὶ αὐτῆς τῆς ἐκφάνσεως τοῦτο ἡ σιωπὴ ἔγινεν εἰς καλόν, ἐπεὶ δὴ ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν ἀνδροφόνον νὰ δευτερώσῃ πάλιν τὸ ἀσεβὲς δόγμα, καὶ τὸ εὐτυχέστερον νὰ τὸ ἀποδώσῃ ῥητῶς εἰς τὸν Δημόκριτον.

Πρὸς τί ταῦτα; νὰ σοῦ δείξω, φίλε, τὴν ἀνάγκην τῆς εἰδήσεως τῶν παλαιῶν. Ἀναγίνωσκε λοιπὸν συχνά, καὶ σημειῶνε τὰ ἀξιολογώτερα μέρη τῆς ἱστορίας, διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζεσαι ἐν καιρῷ, εἰς εὐχαρίστησιν τῶν φίλων καὶ κατασχύνῃν τῶν ἐχθρῶν. Μὲ κακοφαίνεται πολὺ, ὅτι σιμὰ τῶν ἄλλων σου φροντίδων σὲ ἐνοχλεῖ καὶ ἡ κατάρτατος μέλαινα μέριμνα περὶ τῶν πρὸς ζῶν ἀναγκαίων. Περὶ τούτου ἔπρεπε νὰ συνομιλήσῃς με τοὺς ἐπιτρόπους μας, ἂν ὄχι ἄλλο, νὰ τοὺς παραστήσῃς καὶ τὴν χρεῖαν νὰ σὰς προξενήσωσι πλείονους συνδρομητὰς ἀπὸ τὴν πατρίδα. Εἶναι χρέος των, ἐπεὶ δὴ εἰς ἀπὸ τοὺς ἐκδότας εἶναι Χίος, νὰ φιλοτιμηθῶσι τὴν διαμονὴν καὶ βελτίωσιν τοῦ Δ. Ε. θέλω γράψαι καὶ ἐγὼ τι περὶ τούτου πρὸς τὸν Βάμβαν.

Ἡ βελτίωσις γίνεται μάλιστα, ἂν προσέχετε νὰ οἰκειοποιῆσθε συνεργάτας τοιούτους, ὅποῖος εἶναι ὁ Βογορίδης καὶ ὁ Κανέλλος, καὶ νὰ μὴ δέχεσθε ἀνεξετάστους τὰς πεμπομένας διατριβὰς. Ἐνθυμᾶσαι τῶν σχολαστικῶν τὰς φλυαρίας ὅσας ἐπερίκλειεν ὁ παλαιὸς Ἑρμῆς ἔφθασαν ἕως καὶ εἰς τὰς κομψείας τῆς ἀναστροφῆς τῶν προθέσεων, «Φιλολογίας πέρι». Μὲ τοιοῦτον γραμματικὸν ὕφος ἔπρεπε καὶ ἡ λογικὴ των νὰ ᾔναι αὐτοῦ τοῦ σκιᾶς

πέρι». Τὸ δίκαιον ὁμῶς ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν ἀφευκτα τὰ τοιαῦτα κακὰ· «οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.» Σήμερον ὁμῶς βλέπω μ' εὐχαρίστησιν μεγάλην τῆς ψυχῆς μου, ὅτι ὀλιγοστεύουσι καθημέραν. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπων ὁ διαλεγόμενος μὲ τὸν Παπᾶ Τρέχαν, εἶπε τὸ νὰ ματαιοπονήσωσι εἰς τὸν Ἑρμῆν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ ταράξῃ οὔτε τοὺς ὄντως σπουδαίους, ἐπειδὴ δὲν εἶναι περὶ αὐτῶν ὁ λόγος, οὔτε τοὺς σχολαστικούς, ἢ παντάπασιν νέους, ἐπειδὴ δὲν ὀνομάζεται κανεὶς ἀπ' αὐτούς.

Καλὸν ὅτι μέλλεις νὰ κηρύξῃς τὴν τυπογραφίαν τῆς πατρίδος. Καλὸν ὅτι ἀπεδήμησε πρὸς ἐκείνους καὶ ὁ τυπογράφος. Ἀγαθὴ τύχη! Εἰπέ τοὺς Ἐπιτρόπους (ἀφοῦ τοὺς προσφέρεις τοὺς ἀσπασμούς μου) νὰ γράψωσι πρὸς τοὺς ἐκεῖ, νὰ τυπώσωσι χωρὶς ἀναβολὴν μικρόν τι ὅ,τι καὶ ἂν ἦναι μέρος ἢ τεμάχιον συγγραφῆως τινός, χρήσιμον εἰς τὸ γυμνάσιον. Τοῦτο δύναται μὲ μεγάλην εὐκολίαν νὰ κατορθώσῃ ὁ Βαρδαλάχος. Τοῦτο σέ λέγω, διότι πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος μηνὸς ἀναχωρεῖ ἐδῶθεν καὶ ὁ Γραικὸς τυπογράφος τῶν Κυδωνιῶν, ὠπλισμένος μὲ χαρακτῆρας, καὶ τὸ εὐτυχέστερον μὲ τὴν τέχνην ὅχι μόνον νὰ τοὺς συνθέτῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἐξαναχύνῃ, ὅταν τριφθῶσι. Πάλιν τὸ λέγω, δὲν τοὺς φθονῶ· ἐξεναντίας τοὺς ἐπαινῶ καὶ τοὺς μακαρίζω διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοιούτου καλοῦ. Ἀλλὰ τὸ λυποῦμαι ὥς μέγα δυστύχημα, νὰ ἐκδώσωσι τι τυπωμένον αἱ Κυδωνίαι πρὶν τῆς Χίου.

Ὁ ἄθλιος Πανταζῆς τῶρα βλέπει ὁ τυφλός, ὅτι καταρχὰς τῆς διατριβῆς ἔγραψε Γεώργιος Νικολάου· ἀντὶ τοῦ Νικολάου Γεωργίου· οὐδ' ἐνθυμᾶται, ἂν τὸ ἐδιώρθωσε κἄν εἰς τὸ ὅποιον αὐτοῦ ἔχετε ἴσον. Αὐτὸς τὸ παρέβλεψε

διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ ἐλπίζει ὅτι δὲν θέλετε τὸ παραβλέ-
ψειν σεῖς οἱ νεώτεροι. *Ἄν ὁμῶς συνέβη τὸ παράβλημα,
πρέπει νὰ θεραπευθῇ, ἀλλ' ὅχι εἰς τῶν τυπογρ. ἀμαρτ.
τὴν διόρθωσιν (errata), ἐπειδὴ κατὰ δυστυχίαν εὗρίσκε-
ται εἰς αὐτὴν αὐτοτάτην τῆς Διατριβῆς τὴν ἀρχήν·

— Ἀρχομένους δ' ἔργου πρόσωπον

Χρὴ θέμεν τηλαυγές —

Ἐμεινε λοιπὸν νὰ κάμετε ὡς λέγουσι Carton, ἤγουν
νὰ φροντίσετε νὰ μετατυπωθῇ ὅλον τὸ φύλλον. Δύο φο-
ρὰς βλέπω ὅτι ἐγράφη εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον Γεώργιος
Νικολάου. *Ἄν ἡκολούθησε πλειότερας εἰς τὸ τῆς Δια-
τριβῆς, δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν τώρα νὰ τὸ ἐρευνήσω.
Δὲν βλέπτει ὁμῶς. Τὸ πρῶτον φύλλον μόνον ἄς ἀλλα-
χθῇ, καὶ τὰ λοιπὰ ἄς καταχωρισθῶσιν εἰς τὸ Errata.
Ἐρρωσο! Ἦρχισε νὰ ζαλίζεται ἡ ἀσθενὴς μου κεφαλὴ.

I. K.

44.

8 Μαΐου 1819.

Φίλτατε κύριε Κοκκινάκη,

Ἡ ἐπιστολὴ σου μ' εὐφρανε διὰ τὰ περὶ τοῦ Βαρ-
βάκη, καὶ μ' ἐλύπησε διὰ τὴν ἀπηνῆ ἀπόφασιν τοῦ Βαρ-
δαλάχου· ἡ ὑγεία μου εἶναι πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν κα-
τάστασιν, ἂν καὶ ἡ αἰμοπτυσία ἔπαυσε κατὰ τὸ παρόν.
Μὴν ἐλπίζης πλέον ἀνάρρωσιν· ἀλλ' εὐχουμε ἡσυχίαν διὰ

τάς ὁποίας μέλλω ἀκόμη νά περάσω ὀλίγας ἡμέρας ἐπιγῆς. Ἑσυχίαν λέγω ὅχι μόνον ἀπό τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους, τῶν ὁποίων αἱ ἐπιστολαὶ ἄλλων ἀλλαχόθεν μὲ πνίγουσι τὸν ταλαίπωρον. Καὶ ὑπομονή, ἂν ἦσαν ὅλαι ἄξιοι ἀποκρίσεως, ἀλλὰ μὲ στέλλονται πολλαὶ καὶ « Περὶ ὄνου σκιᾶς », ἥ δι' ἀπλὴν περιεργίαν, διὰ νὰ μάθωσιν ἐκ τῆς ἀποκρίσεως, ἂν σώζω ἀκόμη τὰς φρένας, ἢ ἂν ἐξεμωράνθην.

Ἑσυνάθροισα τὰς ὀλίγας μου δυνάμεις, διὰ νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὸν Βαρβάκην, ἐπειδὴ ἔκρινα ἀναγκαίαν τὴν ἀπόκρισιν. Δὲν ἐξεύρω, ἂν ἔκαμα καλὰ νὰ προσθέσω εἰς αὐτὴν καὶ τὰ περὶ τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς εἰς τὸν Λ. Ε. ἐλπίζω ὅμως, ὅτι δὲν θέλουν βλάψειν.

Χρέος ἔχω, φίλε, ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ βλάβης, νὰ εἶπω καὶ πρὸς σέ, καὶ πρὸς τὸν Πανοσιολογιώτατον Θεόκλητον (προσκυνῶν αὐτὸν) ποῖα εἶναι τὰ ἀληθῶς βλαπτικὰ τῆς ἐφημερίδος σας. Παρατηρῶ εἰς αὐτήν, εἰς τὰ τελευταῖα μάλιστα τετράδια, μικρὰς διατριβὰς ἀληθῶς σχολαστικῆς, καὶ τὸ χειρότερον ἀνδραποδώδεις, πεζὰς καὶ ἐμμέτρους. Δὲν μὲ λανθάνει ὅτι ἀναγκάζεσθε νὰ τὰς βάλλετε, διὰ τὸν φόβον τῶν στελλόντων αὐτάς, μὴ σᾶς γένωσιν ἐχθροί. Ἀλλὰ, φίλοι, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναγινωσκόντων καὶ γινωσκόντων ἠϋξήθη καὶ αὐξάνεται καθημέραν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἂν ἀκολουθῆτε νὰ γεμίζετε τὸν Ἑρμῆν σας μὲ τὰς λογοδιαρροίας τῶν ζώντων σωματικῶς εἰς τὴν δεκάτην ἐννάτην, καὶ νοερῶς εἰς τὴν τρισκαίδεκάτην ἑκατονταετηρίδα, ὁ Ἑρμῆς σας, φίλοι, ἀποθνήσκει.

Πρέπει λοιπὸν νὰ συμβουλευθῆτε μὲ τοὺς φίλους σας αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐπινοήσετε κανέν' εὐλόγον τρόπον, χωρὶς

νά ταραξέτε τὴν φιλαυτίαν οὐδενός, νά ἀποφεύγετε εἰς τὸ ἐξῆς ὅσα ἀναγκάζουν τὸν μετὰ γνώσεως ἀναγινώσκοντα νά φωνάξῃ τὸ « Δότε μοι λεκάνην ». Καὶ πρῶτον δὲν βλέπω τί σᾶς ὑποχρεώνει νά καταγράφετε ὁλοκλήρους τὰς γινομένας ἀπὸ τοὺς Προφέσσοντας δημηγορίας εἰς τὴν ἀνοιξιν τῶν σχολείων. Ἀπὸ τὰς ἀξιολόγους (αἱ ὅποιαι κατὰ δυστυχίαν εἶναι ἀκόμη ὀλίγαι) ἀρκεῖ μία ἢ δύο περικαπαὶ αἱ πλέον ἀξιοσημεῖωτοι διὰ τὸ λεκτικὸν καὶ πραγματικόν. Περί δὲ τῶν δημηγοριῶν τοῦ *** καὶ τοῦ *** ἐπαινεῖτε τὸν δημηγόρον, καὶ σιωπᾶτε τὴν δημηγορίαν, προφασιζόμενοι τὸ στενὸν τοῦ χαρτίου καὶ τοῦ καιροῦ, καθὼς κάμνουσι καὶ οἱ ἀλλογενεῖς ἐφημεριδογράφοι. Ὅταν δὲ ὁ λόγος εἶναι περὶ εἰλωτικῶν ἐγκωμίων, τοῦτο εἶναι τὸ ἐπισφαλλέστερον μέρος τοῦ ἔργου σας, διὰ τὸν κίνδυνον νά ἀπεράσετε καὶ τοὺς ἐγκωμιάζοντας, καὶ πολὺ πλέον τοὺς ἐγκωμιαζομένους· ἀλλ' ἔχει καὶ τοῦτο θεραπείαν, ἐὰν ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀμετρίαν τῶν ἐγκωμίων, ὑποσημειώσετε μὲ τρόπον ἐπιτήδειον, ὅτι καὶ ὁ ἐγκωμιαζόμενος αὐτὸς βδελύσσεται τὰ τοιαῦτα ἀνδραποδῶδη ἐγκώμια.

Αἰνούμενοι γάρ οἱ ἄγαθοι, τρόπον τινὰ
Μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνῶσ' ἄγαν.

Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸν εἰλωτα πανηγυριστὴν μαστίζετε, καὶ τὸν πανηγυριζόμενον ἐμποδίζετε νά φρονήσῃ « ὑπὲρ ὃ δεῖ φρονεῖν » καὶ τοῦ γένους τοὺς μὲν λογίους εὐχαριστεῖτε, τοὺς δὲ ἀλόγους φέρετε κατὰ μικρὸν εἰς αἴσθησιν λόγου· καὶ τοὺς ἀλλογενεῖς (ἐπειδὴ σᾶς ἀναγινώσκουν τώρα καὶ αὐτοί) διδάσκετε, ὅτι ἂν κατὰ δυστυχίαν γέμῃ ἀκόμη τὸ ταλαίπωρόν μας γένος, ἀπὸ σχολαστικῶς μαστιγίας, ἤρχισαν ὁμῶς νά ἀναφαίνωνται εἰς

αὐτό καὶ ἄνδρες «μένεα πνέοντες» ἀληθινοὶ καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τ' ὄνομα Ἕλληνες. Ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς ὀλίγοι εἶναι (ἴσως οὐδὲ κανεὶς ἀκόμη) οἱ καταλαμβάνοντες ὅτι ἀναγκάζεσθε νὰ δίδετε χώραν εἰς τὴν ἡμερίδα σας εἰς τοιούτων ἀρσενικῶν γραϊδίων φλυαρίας· ἀλλὰ σᾶς κρίνουν ἐπαινέτας καὶ συναινέτας τῆς ἀλλοτρίας μωρίας.

Ἐχω πολλὰ ἀκόμη περὶ τούτου, ἀλλ' αἰσθάνομαι τὴν ἀδυναμίαν μου νὰ κινήσω περαιτέρω τὸν κάλαμον. Τὸ καλὸν εἶναι, ὅτι οὐδὲ χρεῖαν μεγάλην ἔχετε τῶν συμβουλῶν μου. Τὸ πρᾶγμα χρειάζεται διόρθωσιν· συμβουλευθε τοὺς αὐτοῦ φίλους σας, καὶ ἐπινοήσατε κανένα τρόπον διορθώσεως. Ὑγίαινε!

I. K.

Τὴν πρὸς τὸν Βαρβάκην δὸς εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους, νὰ τὴν σφραγίσωσιν ἀφοῦ τὴν ἀναγνώσωσι, καὶ νὰ τὴν πέμψωσιν.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 24 Ἀπριλίου. Χαίρω, ὅτι ἐδιορθώθη ἡ τύφλα τοῦ Πανταζῆ. Χαίρω ὅτι τυπώνονται καὶ αἱ εἰς τὸν Θ. ἐπικρίσεις. Τὰς ἐπιστολάς μου καῖε.

45.

Ἐκ Παρισίων, 21 Μαΐου 1819.

Φίλε κύριε Κοκκιράκη,

Σήμερον ἀναχωρεῖ πρὸς ἐσᾶς ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης Πανταλέων Βλαστός, εἰς τὸν ὅποιον παρέδωκα ἕξ

σώματα τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου τόμου τοῦ Στρά-
βωνος, διὰ νὰ σέ τοὺς ἐγγχειρίσῃ. Ἐξ αὐτῶν ἐν εἶναι διὰ
σέ, ἐν διὰ τὸν πανοσιώτατον συνεργάτην σου κύριον Θεό-
κλητον τὸν ὁποῖον προσκυνῶν ἀπὸ μέρους μου φανέρωσέ
τον καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου, διὰ τὸ λαμπρόν του δῶ-
ρον τὸ διὰ τοῦ Πικκόλου σταλθὲν εἰς ἐμέ τῆς Ἰαλωδικῆς
Χρηστομαθείας, καὶ μάλιστα ὅτι μὲ ἐτίμησε καὶ μὲ τὴν
προσφώνησιν τοῦ τρίτου τόμου. Ὅχι διὰ τὴν προσφώνη-
σιν, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν ἱερωτάτην ἀλήθειαν ὁμολογῶ
καὶ κηρύττω, ὅτι ὠφελιμώτατον διὰ τοὺς νέους μας
κόπον ἐκοπίασεν ὁ Θεόκλητος. Τὸ τρίτον τῶν σωμάτων
δὸς συνωδευμένον μὲ τοὺς φιλικούς ἀσπασμούς μου εἰς
τὸν κύριον Κούμαν· τὸ τέταρτον εἰς τὸν κύριον Κοπιτάρ,
καὶ τὸ πέμπτον εἰς τὸν αὐτόν, παρακαλῶν ἀπὸ μέρους
μου νὰ τὸ περάσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸν ἐν Βερολίνῳ κλεινὸν
Οὐόλφιον. Τὸ ἕκτον φύλασσε, ἕως νὰ σέ γράψω πῶς μέλ-
λεις νὰ τὸ οἰκονομήσῃς.

Ἐχω τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 21 Ἀπριλίου καὶ 2
Μαΐου. Τὴν διὰ τὴν πενίαν σου λύπην ἐπαρηγόρησαν ὀλί-
γον αἱ περὶ τῆς ἐξῆς σου καταστάσεως ἐλπίδες, τὰς ὁποίας
ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλουν ματαιωθῆν. Μὴ σου κόπτει λοιπὸν
τὰ ἥπατα ἡ πενία· ἀλλ' ἐπίμενε θαρραλέως εἰς τὸ ἔργον
σου. Ἐλπίζω ὅτι θέλει καρποφορήσῃν τι καὶ ἡ διὰ σοῦ
σταλθεῖσα τὴν 8 Μαΐου πρὸς τὸν Βαρβάκην ἐπιστολή
μου· κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας θέλω γράψῃν καὶ εἰς τὴν
Χίον, καὶ πρὸς τὸν Βάμβαν καὶ πρὸς τοὺς Ἐπιτρόπους,
ἀποκρινόμενος εἰς τὰς πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐλθούσας εἰς
ἐμέ ἐπιστολάς των. Τὸ αὐτὸ θέλω πράξῃν καὶ πρὸς τοὺς
ἐν Λονδίνῳ συμπατριώτας μας. Ἐλάλησα πολλὰ καὶ μὲ
τὸν Βλαστόν, καὶ περὶ τῆς Ἐφημερίδος σας, καὶ ἰδιαι-

τέρως περὶ τῆς καταστάσεώς σου. Ἄν σὲ προσφέρῃ τὴν κατοικίαν του εἰς συνοίκησιν, μὴ τὸ ἀποβάλῃς. « Πρὸς τοὺς καιροὺς πολιτεύεσθαι, καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. » Τί νὰ σὲ κάμω ; καὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ τοῦ σώματος αἱ δυνάμεις ὠλιγώθησαν, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν ὠλιγοῦνται· ἀλλέως δυνατόν ἦτο . . . Ἀλλά, ὅταν αἱ δυνάμεις λείπουσι, περιττὸν εἶναι ὅ,τι τις ἐπινοήσῃ καὶ εἴπῃ περὶ τῶν δυνατῶν.

Ἀνέγνωσα τὰς εἰς τὸν Θεόφραστον ἐπικρίσεις τοῦ ΙΚ, ὅστις σᾶς εὐχαριστεῖ διὰ τὸν κόπον τῆς ἐκδόσεως. Ἐπεθύμει πολὺ νὰ σᾶς στείλῃ καὶ κρίσιν εἰς τὴν νέαν ἐκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ· ἀλλὰ τοῦ πνεύματος ἡ προθυμία κόπτεται ἀπὸ τῆς σαρκὸς τὴν ἀσθένειαν. Τοῦ Λεξικοῦ μάλιστα ἡ κρίσις ἔχει τινὰ περίεργα, ὅχι σφάλματα τοῦ σοφοῦ Λεξικογράφου, ἀλλ' ἀναγκαῖα ἐπακολουθήματα τῆς ἀκόμῃ ἀτελοῦς θεωρίας τῶν Λεξικῶν. Ἴδου κατὰ δυστυχίαν ἐμουζάλωσα καὶ τὴν ἐπιστολήν. Τοιοῦτους καρπούς φέρει τὸ σαπημένον δένδρον, τὸ ὀνομαζόμενον γῆρας· οὐτ' αἱ χεῖρές μου ἰσχύουν, οὐτ' οἱ ὀφθαλμοί· ἀλλ' « οὐ πάντα τῷ γῆρι πρόσσεσι κακὰ » λέγω παρηγορούμενος μὲ τὴν Ἰοκάστην. Ἐχουν οἱ γέροντες τοῦτο καλόν, ὅτι συγκαταβαίνουσιν οἱ νεώτεροι καὶ συγχωροῦν εὐκόλως καὶ τὰς τύφλας καὶ τὰ μουζαλώματά των.

« Τακτικῆς μελέτης σχέδιον » ἐπιθυμοῖς. Ἀλλὰ τί σχέδιον εἶμαι καλὸς ἐγὼ νὰ σὲ δώσω ; Ἄν ἕως τῶρα δέν σε ἐσυγχώρησαν αἱ περιστάσεις νὰ μεθοδεύσῃς τὰς ἀναγνώσεις καὶ μελέτας σου, μὴν ἀπελπισθῇς διὰ τοῦτο, νέος εἶσαι, καὶ ἔχεις ἀκόμῃ καιρὸν νὰ διορθώσῃς τὰς ἀκουσίους παρελθούσας ἀμελείας. Ἐπρεπεν ὅμως πρὸ πάντων νὰ κοπιᾷσῃς ὀλίγον εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν. Μὴ τρο-

μάζης. Ἡ Λατινικὴ εἶναι ἀληθῶς διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τοῦτο μόνον διαφέρεισα ἀπὸ τὴν Αἰολικὴν, ὅτι ἐμακρύνθη ὀλίγον τι πλέον ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς. Ἐπειτα δὲν σὲ λέγω νὰ γένῃς καλὸς Λατινιστὴς· ἀρκεῖ νὰ μάθῃς τόσον, ὅσον νὰ καταλαμβάνῃς ἀπροσκόπως τὰς σημειώσεις τῶν κριτικῶν εἰς τὰς καλὰς ἐκδόσεις τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων. Ὅταν τοῦτο κατορθώσῃς, καὶ τὴν μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς θέλεις εὐκολύνειν, καὶ τοὺς εἰς τὸν Λ. Ε. κόπους ἐλαφροτέρους καὶ ὠφελιμωτέρους καταστήσῃς. Παρὰ ταῦτα χρειὰν ἔχεις νὰ μελετᾷς συχνὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν γενικῶς, καὶ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ἰδιαιτέρως. Ἐχομεν περὶ τούτων Διογένην τὸν Λαέρτιον, καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους πολλὰ καλὰ συγγράμματα *Φιλοσοφικῆς ἱστορίας*. Οὐδὲ τὴν νέαν ἱστορίαν τὴν γενικὴν πρέπει ν' ἀμελήσῃς. Ἐφημερίδος σύνταξις χρειάζεται πολυειδεῖς γνώσεις· βλέπε μόνον νὰ βάλῃς τὰς εἰς τὰς μελέτας σου καὶ ἐπιμονὴν. Ἡ τάξις συντέμνει τοὺς κόπους, καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοὺς κάμνει συνήθεις καὶ ἐπομένως ἐλαφροτέρους. Δὲν ἔχω δύναμιν νὰ ὑπάγω παρέχει· κατ' εὐτυχίαν οὐδὲ σὺ χρειὰν ἔχεις πλειοτέρων. Ὑγιάεινε!

ὁ φίλος ΚΟΡΑΗΣ.

Ἀναγίνωσκε κάποτε καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Τοῦ Mosheim εἶναι ἡ συντομωτέρα καὶ ὀρθότερα. Μεταφράσθη ἀπὸ τὸ Λατινικὸν εἰς τὸ Γαλλικὸν εἰς τόμους ἑξ. Μὴν ἀμελεῖς μηδὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Νέας διαθήκης. Βλέπεις πόσον εὐκόλῃ διελύθη ἀπ' αὐτὴν μόνην, ἡ περὶ τοῦ *Πόρνος Μουσῶν* τοῦ ὄντως Πόρνου τῶν Μουσῶν ἀντιλογία, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλο-

σοφίας τὸ *Νόμω καλὸν* τοῦ ἀνόμου ἀνδραπόδου. Πάλιν σὲ λέγω, τὸν χρόνον μεταχειρίζου καλὰ, εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ Λογικοῦ. Ὁ Θεόφραστος ὠνόμαζε τὸν χρόνον «Πολυτελὲς ἀνάλωμα.» Καὶ ὁ περίφημος Φραγκλῆνος ἐπαράγγελε νὰ μὴ τὸν κατατρίβωμεν εἰς τὰ μάταια, διότι εἶναι τὸ ἔνδυμα τοῦ βίου, *il faut ménager le temps; car c'est l'étoffe de la vie.* Καὶ πάλιν ὑγιάει!

Ἄσπασε ἐκ μέρους μου τοὺς τιμιωτάτους ἐπιτρόπους Ῥάλλην καὶ Βοῦρον, λέγων εἰς αὐτοὺς ὅτι τοὺς εὐχαριστῶ διὰ τὰ ὅποια ἔμβασαν τὸν Ῥώταν 1100 φρ. Τὴν τοῦ Γ. Μαξίμου πρὸς τὸν Ῥάλλην δὲν σε ἐπιστρέφω δι' οἰκονομίαν τῆς δαπάνης· ἂν θέλῃς ὅμως, φανέρωσέ το.

46.

3 Ἰουλίου 1819.

Φίλε Κοκκινάκη,

Ἔχω τὴν ἐπιστολὴν σου μηνολογημένην 29 Μαΐου. Περὶ τοῦ Βαρδαλάχου τί νὰ σὲ εἶπω δὲν ἤξεύρω. Ἐξ ἑνὸς μέρους μοῦ κλείει τὸ στόμα τὸ «Μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς»· ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅμως, αὐτὸν μὲν δὲν γνωρίζω πλὴν ἀπὸ τὴν χρηστὴν (καὶ νομίζω δικαίαν) περὶ αὐτοῦ φήμην, τὸν ἄλλον δὲ ἢ μετ' αὐτοῦ ἐπταετῆς συμβίωσις με ἀναγκάζει νὰ τὸν πιστεύω καὶ νὰ τὸν κηρύττω «ἀληθῇ Ἰσραηλίτην, ἐν ᾧ δόλος

οὐκ ἔστι». Ὅπως ἂν ἦναι, ὁ πρῶτος ἔσφαλε καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι πρὶν ἐμβῆ (ἢ μᾶλλον πρὶν αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ζητήσῃ νὰ ἐμβῇ) εἰς τὸ πλοῖον, δὲν ἐσυλλογίσθη ὅλας τὰς ἐνδεχομένας τύχας τοῦ ταξειδίου, ἀλλὰ ἐκπηδᾷ ἀπὸ τὸ πλοῖον, ὅταν καὶ ὅπου δὲν συμφέρῃ εἰς τοὺς κυρίους τοῦ πλοίου· ἢ νομίζει ὅτι οἱ Χῆοι, ἂν δὲν ἐμπιστεύοντο εἰς τὰς συνθήκας του, δὲν ἤθελαν εἰς ὅλον τὸ μεταξὺ διάστημα τῆς διδασκαλίας του φροντίσειν νὰ εὕρωσιν ἄλλον τινὰ ἀντ' αὐτοῦ; Τοῦτο καὶ μὲ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι αἰνιγμα.

Μὲ τὴν παροῦσαν συνδεμένας σὲ πέμπω διὰ νὰ τὰς καταχωρίσῃς εἰς τὸν Λ. Ε. ὀλίγας σημειώσεις εἰς τὴν τρίτην ἐκδοσιν τοῦ Σνεϊδεριανοῦ Λεξικοῦ. Τὸν τελευταῖον παράγραφον (σελ. 14) ἐπερικύκλωσα μὲ χρῶμα κόκκινον, ὡς χρεῖαν ἔχοντα τῆς σκέψεώς σας, ἂν πρέπη νὰ τὸν καταχωρίσετε, ὡς δυνάμενον νὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ πολλὰς σχολαστικῶν ἢ ἀνδραπόδων φλυαρίας, ἢ νὰ τὸν ἀποσκορακίσετε, διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐξ αὐτοῦ δυσχαρίστησιν τινῶν. Συμβουλευθήτη λοιπὸν μετὰ τοῦ σοφοῦ συνεργάτου σου (τὸν ὅποιον προσκυνῶ), καὶ κάμετε ὅ,τι κρίνετε περὶ αὐτοῦ λυσιτελέστερον. Ἀκόμη κατὰ δυστυχίαν τὸ ταλαίπωρον γένος δὲν ἐλευθερώθη ἀπὸ δύο γένη ἀνθρώπων, ἢ (ἂν ἀγαπᾷς κάλλιον) ἀνθρωπίσκων. Τὸ ἓν εἶναι οἱ σχολαστικοὶ μας ἀπλῶς, οἱ ὅποιοι ὁμοιάζουσι τοὺς σχολαστικούς τῆς δεκάτης τετάρτης ἐκατονταετηρίδος. Εἰς τὸ ἄλλο περιέχονται ὅσοι μετὰ τοῦ σχολαϊσμοῦ ἐγεννήθησαν καὶ *Τσελεπῆδες*. Τσελεπῆς στολισμένος μὲ καλὰ γραμματικὰ εἶναι ὅχι διπλοῦν, ἀλλὰ μυριαπλοῦν κακόν.

Τὸν ἄθλιον Τουρκοκόρχορον ἐκορχαρίσετε τόσον σφοδρά, ὥστε δὲν πιστεύω ὅτι θέλει πλέον γρύζειν. Ἦτον

ὁμως εὐχῆς ἄξιον νὰ γράψῃ μετὰ τὴν ὁποίαν ἀναγκαίως πάσχει ἐναντίον σας τόσῃν ὀργῇ, ἣτις ἔχει φυσικὰ νὰ τὸν κινήσῃ εἰς λογοδιάρροιαν ἱκανὴν νὰ ἀναγκάσῃ καὶ τοὺς λίθους εἰς γέλωτα.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀποκρινόμενος πρὸς τὰς ὁποίας εἶχα λάβειν ἀπὸ Χίου ἐπιστολὰς τῶν Ἐπιτρόπων καὶ τοῦ Βάμβα, ἐσύστησα θερμῶς τὸν Ἑρμῆν σας. Εἴθε εἰσακουσθῶ!

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου 15 Μαΐου σ' ἔλεγα νὰ φυλάξῃς τὸ ἐν ἀπὸ νὰ σταλθέντα διὰ τοῦ φίλου κυρίου Βλαστοῦ 6 σώματα Στράβωνος. Τώρα δὲ παρακαλῶ σε νὰ τὸ στείλῃς διχῶς ἀναβολὴν διὰ τοῦ κυρίου Κοπίταρος (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) πρὸς τὸν Σνεϊδέρον. Ἄς μὲ κάμῃ τὴν χάριν νὰ τὸ πέμψῃ ὅσον δυνατόν ἐγγρήγορα, ἢ καὶ νὰ τὸν φανερώσῃ ὅτι τὸ κρατεῖ δι' αὐτὸν καὶ μέλλει νὰ τὸ πέμψῃ.

Ἔτι καὶ τοῦτο, ν' ἀπολογηθῇς ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ νὰ ζητήσῃς συγγνώμην ἀπὸ τὸν κύριον Πόπ (ἀσπασάμενος αὐτὸν) ὅτι ἐλησμόνησα νὰ στείλω τὸν χεωστούμενον εἰς αὐτὸν τέταρτον τόμον τοῦ Στράβωνος. Τὸ σφάλμα δὲν εἶναι ἰδικόν μου, ἀλλὰ τῶν ὁποίων φέρω τὸ βάρος 72 ἐτῶν. Διόρθωσέ το γράφων πρὸς τὸν κύριον Ῥώταν εἰς Τεργέστην νὰ σὲ πέμψῃ δύο σώματα τοῦ δ' τόμου, νὰ δώσῃς τὸ ἐν πρὸς τὸν Πόπ, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν ἐκδότην τοῦ Τηλεγράφου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλθησαν κατὰ καιρὸν οἱ προλαβόντες τρεῖς τόμοι.

Τὸν κύριον Ῥάλλην ἄσπασε ἐκ μέρους μου ὡσαύτως καὶ τὸν Σοφολογιώτατον κύριον Κούμαν. Ὑγίαινε.

I. K.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 7 Ἰουλίου, εἰς τὴν ὁποίαν θέλω ἀποκριθῆν, ὅταν δυνηθῶ. Τὴν 3 τοῦ παρόντος σ' ἔγραφα νὰ στείλῃς διὰ τοῦ Κοπίταρος τὸ ἕκτον σῶμα τοῦ Στράβωνος πρὸς τὸν Σνειδέρον. Ἄν ὅταν λάβῃς τὴν παροῦσαν, δὲν τὸ ἔστειλες, κράτει το, ἐπειδὴ χθὲς ἔλαβα ἀπὸ τὸν Σνειδέρον γράμμα, διὰ τοῦ ὁποίου μὲ λέγει νὰ παραδώσω εἰς ἓνα τῶν ἐδῶ βιβλιοπωλῶν τὸν τέταρτον καὶ τὸν ὅποιον δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβειν τρίτον τόμον τοῦ Στράβωνος καὶ σήμερον τοὺς παραδίδω.

Μὲ τὴν προλαβοῦσάν μου ἐπιστολήν σ' ἔστειλα καὶ τὰς εἰς τὸ Σνειδεριανὸν Λεξικὸν ἐπικρίσεις.

Ὁ Βογορίδης καὶ Γλαράκης δὲν ἐφάνησαν ἀκόμη.

Περὶ τοῦ Καλούδη τί ἤθελες νὰ κάμω; Προφῆτης δὲν εἶμαι· ἔπειτα δὲν τὸν ἐγκωμιάσα· ἀλλ' ἐξέθεσα ἱστορικῶς τὰ συμβάντα, καὶ ἴσως ἡ ἱστορία τὸν φέρῃ εἰς αἴσθησιν καὶ ἐπιθυμίαν σωφρονεστέρας διαγωγῆς.

Δὸς λοιπὸν (ἂν δὲν ἐστάλθῃ εἰς τὸν Σνειδέρον) τὸ ἕκτον ἀντίτυπον, συνωδευμένον μὲ τοὺς ἀσπασμούς μου, εἰς τὸν χρηστὸν Πόπ. Ἀσπασε τὸν κύριον Βλαστὸν καὶ τοὺς λοιποὺς συμπατριώτας ἐκ μέρους μου.

Τὰ περὶ τῆς Καλλιόπης δὲν μ' ἐκπλήττουσιν. « Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν. » Αὐτὴ μέλλει τώρα νὰ κατασταθῇ τὸ κοπροδοχεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ἔχουν νὰ

ρίπτωσι τὰ πηλά των πρῶτος ὁ Τουρκαθηναῖος, καὶ μετ' αὐτὸν ὅλα τὰ σχολαστικόπουλα τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἀποσταθῇτε εἰς τὸν κατ' αὐτῆς πόλεμον ὅλοι οἱ τῆς ἀγαθῆς μερίδος, ὅχι κινούμενοι ἀπὸ τὸ αἰσχροτάτον τῆς ἐκδικήσεως πάθος, ἀλλὰ μὲ σκοπὸν φιλέλληνα νὰ κατατροπώσετε τὰ τελευταῖα σπαράγματα τοῦ ψυχορραγοῦντος θηρίου, τοῦ σχολαῖσμοῦ, ὅστις ἔχει τὰς ρίζας του κρυμμένας εἰς αὐτὸ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐκεῖθεν ἀδήλως (μὴν ἀμφιβάλλης) τρέφεται καὶ ζωογονεῖται. Ὑγίαινε!

48.

22 Φεβρουαρίου.

Φίλε Κοκκιράκη,

Προχθὲς σ' ἔγραψα· χθὲς ἔλαβα τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 10 Φεβρ. Ὁ θάνατος τοῦ Σ. μ' ἐλύπησε· ἡ περὶ τοῦ Πρωίου ἐλπίς μ' ἐπαρηγόρησε. Τοῦτο μόνον φρόντισε μετὰ τῶν αὐτοῦ συμπατριωτῶν, νὰ προδιαθέσετε τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς του ἐμπόρους Πρωίους, νὰ τὸν ἀναδείξωσι προστάτην τοῦ Λ. Ε. καὶ νὰ τὸν καταστήσωσι κωφόν, ἂν ὁ Ἀρχιθερσίτης τολμήσῃ νὰ πέμψῃ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ θελξινόα του συγγράμματα.

Χαίρω, ὅτι οἱ Γραικοὶ σαλεύουν τὸ ἄνομον οἰκοδόμημα τῆς Ἱερᾶς μεγαλειότητος τοῦ μιαροῦ Ἰππαρίωνος· Λυ-

ποῦμαι ἐξεναντίας, ὅτι ἀφοῦ τὸ κατασεύσωσι, καὶ τὸ κατεδαφίσωσι, δὲν ἔχουν ἀκόμη κεφαλὰς νὰ κτίσωσιν ἄλλο νέον εἰς τόπον τοῦ κατεδαφισμένου, ἀλλ' εἰμεθα οἱ ταλαίπωροι προσωρισμένοι νὰ περάσωμεν πρῶτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ῥώσων, ἴσως καὶ τῶν Ἀγγλων.

Πρόσεχε προσοχὴν μεγάλην εἰς τὴν τυπογραφικὴν διόρθωσιν τοῦ Λ. Ε. Ὑγιάειν! Ο. Ο.

49.

Ἐκ Παρισίω, 24 Μαΐου 1820.

Φίλτατε Κύριε Κοκκινάκη.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν ὁποίαν μὲ ὑπόσχεσαι (2 Μαΐου) προσοχὴν εἰς τὴν διατριβὴν Ι. Κ. Χαίρω περὶ τοῦ Θεοκλήτου, ὅτι μακρύνει τὸν καιρὸν τῶν μνημάτων. Χαρᾶς ἄξιον εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑπαγόντων εἰς Πίσαν χάριν γνώσεως καὶ ἐπιστήμης. Εἴθε μὴ μᾶς λυπήσῃ ὁ φυσικὸς θάνατος τοῦ ὑπεργήρου μιαιοῦ τυράννου τῆς Ἡπείρου, πρὶν πάθῃ τὸν πρέποντα εἰς αὐτόν, τὸν δι' ἀγχόνης!

Τὴν ἐδῶ κλεισμένην πρὸς τὸν Φουρναράκην, ἔκρινα νὰ στείλω διὰ σοῦ, ἐπειδὴ περὶ σοῦ μάλιστα ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ μὲ γράψῃ. Στείλῃ τὴν σφραγισμένην· ἐσύμφερ' ὅμως νὰ τὴν κοινωνήσῃς πρῶτον εἰς τοὺς αὐτοῦ συμπατριώτας, ἐπειδὴ περὶ πατρίδος καὶ πρὸς βοηθήσαντα τὴν πατρίδα

γράφεται. Βλέπεις ὅτι ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τὸ Προστα-
τικῶς, τὴν ἐκέντησα ὀλίγον μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Βαρ-
βάκη, διὰ μελλούσας ἄλλας ἐλπίδας, χωρὶς νὰ τολμήσω
νὰ ἐκτανθῶ πολύ. Εἶναι μὲ φαίνεται ἀδύνατον νὰ μὴν
ἔμαθεν ἕως τώρα τὴν δωρεάν τοῦ Βαρβάκη· τί λέγεις;
*Ἄν ὑποπτεύεσθε τοιαύτην ἄγνοιαν, δὲν ἦτο κακὸν νὰ
τὸν διηγηθῇς τὰ περὶ Βαρβάκη· μὲ προσοχὴν ὁμῶς, φίλε,
νὰ μὴ φαίνώμεθα ψωμοζῆται. Καὶ τοῦτο λέγω, ὅχι ὡς
νομίζων αἰσχρὰν τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ψωμοζητίαν· ἐξ
ἐναντίας καὶ δισάκκιον ἤθελα μετὰ χαρᾶς βάλλειν εἰς τὸν
ὦμόν μου, νὰ περιέρχωμαι ὅπου μυρισθῶ ἀργύριον, νὰ
τὸ ζητῶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, δείχνων κανέν εἰκονισμάτιον
τῆς Ἑλλάδος. Δὲν βλέπεις τοὺς ὀσιωτάτους Μοναχοὺς
μας πῶς περιέρχονται φορολογοῦντες τοὺς ἡλιθίους διὰ
τὰ Μοναστήριά των; Τὴν προσοχὴν παραγγέλλω διὰ
τὴν ἀδυναμίαν τῶν πρὸς τοὺς ὁποίους γράφομεν. Ἄν-
θρωποι καλῆς ψυχῆς καὶ ἄξιοι παντὸς ἐπαίνου, ἐπειδὴ
ἐνεργοῦν τὸ πλεόν παρὰ ὅλα τὰ ἄλλα ἀξιέπαινον ἔργον,
βοηθοῦντες τὴν πατρίδα· ἄνθρωποι ὁμῶς χρεῖαν ἔχοντες
ὁδηγίας τοιαύτης, ὅποια καὶ τὸ δισάκκιον νὰ γεμίζῃ, καὶ
τὴν ἔμφυτον εἰς ὅλους μας φιλαυτίαν αὐτῶν νὰ μὴ πλη-
γόνῃ, δίδουσα ὑποψίαν ὅτι τοὺς χειραγωγεῖς ὡς τυφλοὺς.

Τοὺς συμπατριώτας ὅλους ἄσπασε ἀπὸ μέρους μου
κατ' ὄνομα, καὶ εὐχαρίστησέ τους καὶ δεῦτερον (χθὲς
τοὺς εὐχαρίστησα ἀποκρινόμενος πρὸς τὸν κύριον Πάλ-
λην) διὰ τὴν πρόθυμον αὐτῶν συνδρομὴν εἰς τὰ συμφέ-
ροντα τῆς πατρίδος.

Τὸ Κύριον Βλαστὸν εὐχαρίστησε διὰ τὴν ὅποιαν μὲ
ἔστειλε *Λακωνικὴν πολιτείαν*, ἀλλὰ τὰ συγχαρίκια εἶχε
τὰ λάβειν ἀρχήτερα ὁ Βογορίδης, ὅστις μὲ τὴν ἐκοινώ-

νησε πρῶτος. *Συγχαρίκια* λέγω, ἂν καὶ δὲν εὕρηκα τι εἰς αὐτὴν πολλῆς χαρᾶς ἄξιον. Χαρὰ καὶ εὐτυχία καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας ἤθελ' εἶσθαι, ἂν ἤρχιζαν ἀπὸ σύστασιν γυμνασίου. Πολιτεία ἥτις δὲν ἔχει βάσιν τὴν παιδείαν, εἶναι οἰκοδομὴ εἰς ἄμμον.

Υἱάινει!

Δὲν ἔλαβα καιρὸν ἀκόμῃ νὰ παραβάλω τὴν τιμὴν τοῦ Rosenmüller μὲ τῶν ἐδῶ βιβλιοπωλῶν τὰς τιμάς. Ἄν εὕρω πολλὴν τὴν διαφορὰν, θέλω σὲ παρακαλέσειν ἵσως νὰ μοῦ τὸν προβλέψῃς αὐτόθεν. Ο. Ο.

50.

6 Ὀκτωβρίου, 1820

Φίλε Κοκκινάκη,

Ἔχω δύο σου γράμματα μηνολογημένα 13 καὶ 20 Σεπτεμβρίου. Ἀνέγνωσα τέλος πάντων πρώτην φορὰν τῶρα τὸν 11 ἀριθμὸν τοῦ Λ. Ε. ὅπου ἶδα μ' εὐχαρίστησιν καταχωρισμένην τὴν ἱατροφιλολογικὴν διατριβὴν τοῦ Ι. Κ. Εἰς τὴν ἐμπαρόδῳ ἀνάγνωσίν της ἔν μόνον σφάλμα τυπογραφικὸν ἐσημείωσα εἰς τὴν πρώτην σελίδα σημ. (1) «ὁ γεννηθεὶς εἰς ἀπὸ τὴν Κέων νῆσον». Ἐλπίζω ὅτι δὲν ἔχει ἄλλα παρ' αὐτό· τὸ ὅποῖον (ἢ ἀπὸ προθ.) εἰς ἄλλους εἶναι φανερόν τυπογραφικὸν παρόραμα, ἢ ἵσως

γεροντική παραδρομή τοῦ καλάμου· εἰς ἐμέ δὲ ἐνδέχεται
νὰ προστριφθῇ ἀπὸ τοὺς σχολαστικούς, ὡς καινοτόμημα
γλώσσης. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι μικρά· ὥς ἔλθωμεν εἰς τὰ
μεγάλα καὶ δεινὰ. Φίλος τις τῶν ἐδῶ ἔλαβεν ἀπὸ τῆν
Κωνσταντινουπόλιν γράμμα μηνολογ. 25 Αὐγούστου· εἰς
τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα τὰ ἐξῆς ἀντιγραμμένα κατὰ λέξιν,
καὶ ἐκινδύνευσά ν' ἀποπληχθῶ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν·

« Τὰ νεώτερα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν διδασκάλων
» τῆς Σμύρνης εἶναι ἐλεεινά. Ἡξεύρεις, δὲν ἀμφιβάλλω,
» ὅτι ὁ Κούμας κατώρθωσε νὰ εὐγάλη πατριαρχικὰ σιγί-
» λια, δυνάμει τῶν ὁποίων νὰ ἀποκατασταθῶσιν οἱ Οἱ-
» κονόμοι καὶ αὐτός, ὡς πρότερον, εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀλλ'
» ὁ ἅγιος Σμύρνης, ἀφοῦ τὰ ἔλαβεν, ἀνέβαλε τὴν ἀνά-
» γνωσίν των ἐπ' ἐκκλησίας, ἕως νὰ προδιαθέσῃ τοὺς
» συμφατριαστὰς του· καὶ οὕτως ἀναγινωσκόμενα ἀκο-
» λούθως, ὥρμησαν, τὰ ἄρπαξαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ
» ἀναγινώσκοντος ἱερέως, τὰ κατεξέσχισαν μὲ μεγάλην
» ταρχὴν εἰς τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας, ὑβρίζοντες ἀναί-
» σχύντως τοὺς διδασκάλους, φοβερίζοντες τοὺς ὑπερα-
» σπιστὰς των, καὶ κἀμνοντες τοσοῦτον θόρυβον, ὥστε
» οἱ μὴ γινώσκοντες τὴν αἰτίαν, ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλη-
» σίας ἔτρεχον νὰ φυλαχθῶσιν εἰς τὰ ὀσπίτιά των. Πολ-
» λαὶ ἐγγαστρωμέναι γυναῖκες ἀπέβαλαν. Ἡ ἐκεῖ πλη-
» σίον ἐκκλησία τῶν Δυτικῶν φοβηθεῖσα παραίτησε τὴν
» λειτουργίαν καὶ ἐσφάλισε. Τέλος ἡ διοίκησις νομίζουσα
» τὸ πρᾶγμα ἐπανάστασιν, ὥρμησε μὲ τὰ ἄρματα, διὰ
» νὰ καθησυχάσῃ τὸν λαόν, καὶ οὕτως ἡ Σμύρνη ἐκείνη
» τὴν Κυριακὴν ἔγινε θέατρον τραγικῶν κακῶν διὰ συνερ-
» γίας τοῦ ἁγίου ποιμένος της. Τοιοῦτοι εἶναι, φίλε, οἱ
» ἅγιοί μας. Ἀκολούθως περισσότερα ».

Τοιοῦτοι καὶ εἶναι, καὶ θέλουν εἶσθαι, ἕως νὰ φωτισθῇ καὶ νὰ παιδευθῇ τὸ ἔθνος, « ἕως διδαχθῶσι πολλοί, καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις » καὶ τότε θέλουν πάθειν καὶ αὐτοί, ὅ,τι ἔπαθαν οἱ ἱερωμένοι τῶν Δυτικῶν, ἤγουν παντελῇ καταφρόνησιν. Ἐξεύρεις διὰ τί ἐτύφλωσα τοὺς ὀφθαλμούς μου νὰ ἀντιγράψω ἀπὸ πολλὰ λεπτογραμμένην ἐπιστολὴν τὴν ὁδυνηρὰν ταύτην εἶδῃσιν ; Ἦκουσα ὅτι ὁ Βαρβάκης ἐδωρίσε 50 χιλιάδας γροσιῶν διὰ τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης. Ποῖον σχολεῖον ; Ἐὰν διὰ τὸ παλαιόν, τὸ ταρτούφικῶς ὀνομαζόμενον *Εὐαγγελικόν*, ἔρρηξε τὰ ἀργύριά του εἰς τροφὴν καὶ πληθυσμὸν σχολαστικῶν. Ἐὰν διὰ τὸ γυμνάσιον τοῦ Κούμα καὶ τῶν Οἰκονόμων (τὸ ὑποῖον μὲ φαίνεται πιθανώτερον) ἐσύμφερε νὰ ἔχῃ σύγκαιρα τὴν ἀσεβῆ καταστροφὴν τοῦ γυμνασίου, διὰ νὰ μὴ βάλῃ τὰ ἀργύριά του εἰς κίνδυνον νὰ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῆς ἀσεβοῦς φατρίας, ἥτις ἀναμφιβόλως θέλει τὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὸ ἀντευαγγελικὸν θηριοτροφεῖον. Ἦθελα γράψειν ἐγὼ κατ' εὐθείαν περὶ τούτου πρὸς τὸν Βαρβάκην, καὶ σχεδὸν ἤρχισα νὰ γράφω· ἀλλ' ἀναλογιζόμενος ἔκρινα ὅτι δὲν συμφέρει διὰ πολλὰς αἰτίας ν' ἀκουσθῇ διόλου τὸ ὄνομά μου εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἀπὸ τὸ ἄλλο κρίνω ἀναγκαῖον νὰ μάθῃ ὁ Βαρβάκης τὰ συμβάντα. Ὅθεν μὲ φαίνεται εὐλογον νὰ συμπαραλάβῃς ἐντάμα δύο ἢ τρεῖς τῶν αὐτοῦ συμπατριωτῶν μας, νὰ τοὺς ἀναγνώσῃς τὰ γραφόμενα, καὶ νὰ συμβουλευθῇτε, ἂν κρίνετε εὐλογον, νὰ προφθάσετε τὴν εἶδῃσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὸν Βαρβάκην. Ἄν ἔστειλε τὰ ἀργύριά του, νὰ φράντισῃ νὰ τὰ σώσῃ ἀπὸ τῶν Ταρτούφων τῆς χεῖρας, ἂν ἀκόμη δὲν τὰ ἔστειλε, νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀποστολὴν, ἕως νὰ κατασταθῶσιν οἱ διωχθέντες διδάσκαλοι εἰς

καμμίαν ἄλλην πόλιν φρονιμωτέραν, καὶ τότε νὰ τὰ στείλῃ ἐκεῖ εἰς τοὺς φρονιμωτέρους.

Φοβοῦμαι, φίλε, μὴ ὁ Ταρτουφισμὸς δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν Σμύρνην καὶ τὸν Ἐπίσκοπόν της, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ μέχρι τῶν ἀνωτέρων· φοβοῦμαι μὴν ἀπεφύγισαν ν' ἀφήσωσιν ὁλότελα τὴν Εὐαγγελικὴν ὁδόν, τῇ ὁποίας τὸ στενὸν τοὺς θλίβει, καὶ ἀντὶ ἱερέων τοῦ Χριστοῦ, νὰ κατασταθῶσιν ἀληθῶς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης. Ἡ ἐλεεινὴ καὶ ἐνταυτῷ γελοία πρόσκλησις τοῦ Ἰππαρίωνος μου ἐμπνέει μάλιστα τοὺς τοιοῦτους φόβους. Βλέπεις ὅτι ἀπαναισχύντησαν τόσον, ὅσον καὶ νὰ ὀνομάζωσιν Ἱερὸν τὸν *** Καὶ ποῦ ἔμεινε πλέον τὸ «Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις;»

Ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς καὶ ἀπὸ τὸν Βάμβαν ἔλαβα γράμματα. Ἐχουν 476 μαθητάς, ἐκ τῶν ὁποίων 400 ἐγγώριοι καὶ οἱ λοιποὶ 74 μὲν ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, δύο δέ, πόθεν; μάντευσε. . . ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν !!! Δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσον τοῦτο μὲ εὐφρανε· συλλογίζεσαι τάχα διατί; διότι φίλε μου, τὸ θαῦμα τοῦτο δὲν μέλλει νὰ σταθῇ αὐτοῦ· ἔχοντες ὁρίδες καὶ φοῦντες. Ἡ ἐπιμιξία αὕτη θέλει συνδράμειν νὰ μᾶς διδάξῃ ταχύτερον τὴν Γραμματικὴν τῆς Ἑθικῆς, τὴν ὁποίαν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς ψυχὰς μας τῶν ταλαιπώρων ὀζυγὸς καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀδικωτάτου ἔθνους, καὶ μᾶς κατέστησεν ὅλους ἀπὸ πολὺ εἰς ὀλίγον δεσποτικούς. Ναί, θαῦμα κρίνω σωτήριον τῶν Ἀμερικανῶν τὸν ἐρχομόν. Ἀγαπᾷς ν' ἀκούσης καὶ ἄλλο θαῦμα, ἐναντίον ὅμως τοῦ προτέρου ἐλεεινὸν καὶ ἐντροπιασμένον; Μεταξὺ τῶν 400 σπουδαστῶν πόσοι εἶναι οἱ ἱερωμένοι; Τέσσαρες! Bravo! ἱερώτατοι.

Τοῦ Φουρναράκη οἱ υἱοὶ κατευοδώθησαν, καὶ τὸ κα-

τευόδιόν των απέσπασεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου ὃξὺ καὶ ὀδυνηρὸν καρφίον, διότι ἐκ συμβουλῆς μου καὶ πατὴρ καὶ μήτηρ ἀπεφάσισαν νὰ ἐμπιστευθῶσι τὰ τέκνα των εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Βάμβας μ' ὅλον ὅτι εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ ἐλευθερωθῇ εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὸ βάρος συντρόφων σπουδαστῶν, ἐδέχθη ὁμως ὁμοτράπεζα τὰ τέκνα τοῦ Φουρναράκη, ἐπειδὴ (λέγει) τὸν ἔγραφα « νὰ τὰ δεχθῇ ὡς τέκνα μου. »

Τὸ περὶ τοῦ Α. Ε. μελετώμενον σὲ λέγω ἐλεύθερα, ὅτι δὲν μ' ἀρέσκει. Οὐδεὶς οὐδέποτε ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς ἐφημεριδογράφους οὐτ' ἔδωκεν οὔτε χρέος ἐνόμισε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς συνδρομητὰς λογαρισμὸν τί λαμβάνει, καὶ ποῦ ἐξοδεύει. Τὸ μόνον χρέος εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς Ἐφημερίδος· καὶ τότε οἱ συνδρομηταὶ καὶ μὴ θέλοντες δίδουν τὰ ἀργύριά των, καὶ, ἂν δὲν ᾔναι παντάπασιν ἡλίθιοι, συμπεραίνουν, ὅτι ἡ τελειοποίησις δὲν γίνεται χωρὶς ἀξιολόγου δαπάνης. Ἐχομεν, μὰ τὴν ἀλήθειαν! ἀκόμη πολλοὺς ἡλιθίους· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁμως αὐξάνει καὶ ὁ ἀριθμὸς καθημέραν τῶν νουνεχῶν κριτῶν. Ἐχε λοιπὸν ὑπομονήν, « Ἐως διδαχθῶσι πολλοί, καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις » καὶ ἀσχολοῦ ὅλως διόλου εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς Ἐφημερίδος δαπανῶν εἰς αὐτὴν ἀναλόγως μὲ ὅσα λαμβάνεις. Τοῦτο μόνον εἶναι τὸ χρέος σου. Διὰ νὰ προβαίνει ὁ Ἑρμῆς (καὶ προβαίνει, τὸ αἰσθανόμεθα τώρα) ἀπὸ τὸ καλὸν εἰς τὸ κάλλιον, χρειάζεσαι συμβοητοὺς, χρειάζεσαι γραφέας καὶ μεταγραφέας. Ἐπρεπε νὰ φροντίσης νὰ εὕρῃς κανένα λόγιον ὁμογενῆ, ἄνθρωπον ὁμως ἐπιστήμονα καὶ τῆς Γραμματικῆς τῆς Ἠθικῆς, νὰ τὸν κάμῃς κοινωνὸν τοῦ ἔργου. Πρόσεχε ὁμως μὴ πέσης εἰς χεῖρας κανενὸς ψυχὴν ἔχοντος Καμητᾶ ἢ Σταγειρίτου.

Δὲν εἶναι αὐτοῦ κανέναν Χίος σπουδαῖος; Τοῦτο πρέπει νὰ προνοήσετε ἐπιμελῶς, νὰ μὴν ἀποξενωθῇ εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Χίων ὁ Ἑρμῆς, ἐπεὶ δὴ τιμᾷ καὶ τοῦτο τὴν πατρίδα. Ὅταν πληρώσῃς τὸ ἀπαραίτητον χρέος τῆς τελειοποιήσεως, ὅ,τι περισσεύει εἶναι καρπὸς τῶν ιδρώτων σου. Ἄν ᾖναι πλούσιος, διατὶ νὰ μὴν πλουτήσῃς; μὴγαρὶ εἰς μόνους τῶν ἐμπόρων τοὺς ιδρώτας χρεωστεῖται ὁ πλούτος; Ἐδῶ πολλοὶ ἐφημεριδογράφοι ἐπλούτησαν· ἀλλὰ τιμίως, δικαίως καὶ ἀξίως, ἐπεὶ δὴ καθόσον ἠῦξανον οἱ πόροι των, ἐξώδευαν ἀφειδῶς εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ἐφημερίδος των, καὶ κατεφώτισαν τὸ ἔθνος των. Ἡ αὐξήσις τῶν προσόδων σου θέλει καὶ κατὰ τοῦτο συνεργήσῃ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ἐφημερίδος. Ποῖον; τὸ νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ πᾶσαν ἐπιρροὴν ἐξωτερικοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ νὰ σὲ καταστήσῃ κριτὴν αὐτεξούσιον ποῖα ἀπὸ τὰ πεμπόμενα νὰ δέχεσαι, καὶ ποῖα νὰ ἀποβάλλῃς καὶ νὰ πέμπῃς, ὅχι εἰς Κόρακας, ἀλλ' εἰς κοράκων χειρότερον, τὸ κοπροδοχεῖον τῆς Καλλιόπης. Ἐκδίκησιν ἄλλην κατ' αὐτῆς φιλοσοφικωτέραν (καὶ τοῦτο σημαίνει δικαιοτέραν) νὰ ἐκδικηθῇς δὲν ἔχεις παρὰ νὰ συνεργῇς εἰς τὸ νὰ γεμίζεται ἀπὸ διατριβὰς τοῦ Κοδρικᾶ, τοῦ Κομητᾶ, τοῦ Δούκα, τοῦ Ἰππαρίωνος καὶ ἄλλων τοιούτων Φωστήρων. Ὅταν τελειοποιήσῃς τὴν ἐφημερίδα σου (καὶ τοῦτο εἶναι χρέος σου ἀπαραίτητον) τότε, φίλε, ἀντὶ νὰ δώσῃς λογαριασμὸν εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς εἰσόδου καὶ τῆς ἐξόδου σου, ἐμπορεῖς μὲ θάρρος νὰ κηρύξῃς πρὸς τοὺς κατηγοροῦντάς σε ὡς φιλόπλουτον, ὅτι εἶναι κύριος ἐξ αὐτῶν, ὅστις ἀγαπᾷ, νὰ παύσῃ τὴν συνδρομὴν του.

Εἶθε νὰ ἔδειχνες τὸν Κοπίταρα τὴν Ῥαψοδίαν (χωρὶς

νά ὀνομάσης ὁμῶς τὸν πέμψαντα) διὰ νὰ μάθης ἐξ αὐτοῦ τὸ πρακτέον! Ὡς τόσον εἶπέ με, ἂν ἐμπορῇ καὶ νὰ περάσῃ *par transit* διὰ Βουκουρέστιον καὶ Γιάσιον, ἢ ἂν συγχωρῇται ἡ εἰσδοὸς της εἰς Τεργέστην.

Ἐδῶ κλεισμένα σὲ πέμπω τὰ φύλλα περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Χρ. Φανέρωσέ με τὴν παραλαβὴν καὶ τὸν καιρὸν ὅταν ἔχῃς νὰ τὴν τυπώσης, διὰ νὰ μὴ πάθω ὅ, τι ἔπαθα μὲ τὴν προλαβοῦσαν διατριβήν. Τὴν πεμπομένην τῶρα ἀνέγνωσα εἰς ἓνα τῶν ἐδῶ ὁμογενῶν· καὶ τὴν ἀνέγνωσα διὰ τὴν ὁποίαν εἶχα ὑποψίαν περὶ τῶν κλεισμένων εἰς κύκλον κόκκινον εἰς τὴν 4 σελίδα, μὴ ταράξωσι τοὺς ταρτούφους μας. Τὸν αὐτὸν φόβον συνέλαβε καὶ αὐτός· καὶ τέλος μετὰ πολλὰς ἀμφιβολίας καὶ ἀμφιλογίας συνέβημεν ν' ἀφήσω εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ κρίσιν σου τὰ κοκκινογυρισμένα κείμενα καὶ σημείωσιν (2). Ἄν τὰ κρίνης ἀκίνδυνα, τύπωσέ τα· εἰ δὲ μὴ, πνίξε τα, γράφων μετὰ τὴν φράσιν «ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἱερεῖς αὐτῆς» ἀμέσως τὸ ἀκόλουθον, «ὅπως ἂν ᾔηται ἐλπίζω κτλ.» Ἴσως ἀρκεῖ νὰ πνίξης τοῦτο μόνον τὸ μέρος τοῦ κοκκινογυρισμένου, «Οἱ ὅποιοι διότι ἐτόλμησαν τινὲς λαοπλάνοι . . . γοητείας μοναχούς», καὶ τότε ἐμπορεῖς νὰ φυλάξης καὶ τὴν σημείωσιν, ἀκαταμάχητον ὄπλον κατὰ τῶν ταρτούφων, ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο λαλούντων ὁ εἰς εἶναι πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσημος, καὶ ὁ ἄλλος Αὐτοκράτωρ Χριστιανός. Ἀλλὰ τί ἴσως ἢ ἀνίσως; Πληρεξούσιον σ' ἀφίνω νὰ πράξης τὸ ἀκινδυνώτερον κατὰ τὴν κρίσιν σου, διὰ τοὺς καταράτους Ἱππαρίωνας. Ἄν ἔχῃς αὐτοῦ πιστὸν καὶ φρόνιμον φίλον κανένα, συμβουλευέσου τον περὶ τῆς ἀπορίας.

Ὅταν λάβω τὴν εἰς τὴν παροῦσαν ἀπόκρισιν, θέλω πάραυτα σὲ πέμψει τὴν ἐπίκρισιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ

Σνείδερμανοῦ Λεξικοῦ· ἔτοιμος ἦτο πρὸ πολλοῦ· ἐμποδίσθη δὲ καὶ αὐτή, ὡς ἡ τῶρα πεμπομένη, διὰ τὸ ἀτυχέστατον λάθος τῆς πρώτης.

Τὸν Κύριον Πανταλέοντα Βλαστὸν ἄσπασε ἀπὸ μέρος μου, καὶ παρακάλεισέ τον, ἐπειδὴ δὲν εὐκαίρησε ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου, νὰ σὲ εἴπῃ ἂν ἔχῃ εἶδῃσιν ὅτι ἐκατευοδῶθη εἰς Βουκουρέστιον ὁ παρ' ἐμοῦ πεμφθεὶς εἰς τὸν Ἡγεμόνα Στράβων.

Τοὺς αὐτοὺς ἀσπασμοὺς πρόσφερε, νὰ ζήσης! καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ὅλους συμπατριώτας. Εὐτυχεῖτε ὅλοι!

Ο. Ο.

51.

Ἐκ Παρισίων, 25 Δεκεμβρίου 1820.

Φίλε Κοκκιράκη,

Εἰς τὸ ἐξῆς θέλω ἀποκριθῆν εἰς τὴν ὁποίαν μὲ ἔδωκε χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐπιστολήν σου (13 Δεκ.) ὁ κύρ Πίκκο·λος. Τὴν παροῦσαν βιάζομαι νὰ σὲ γράψω διὰ νὰ προφθάσω τὴν τύπωσιν τῆς τελευταίας κρίσεως τοῦ I. K. Πρὸ τῆς λέξεως *Παιδισκάριον* βάλει τὸ ἐξῆς ἄρθρον.

Παιδίον. Ἡ λέξις δὲν σημειοῦται δι' ἄλλο, πλὴν διότι ὁ Σνείδερος φέρων μάρτυρα τὸν Στράβωνα (βιβλ. 10, τόμ. 4. σελ. 188 τῆς ἐκδ. τοῦ Γερμ.) διὰ τὸ παροιμιώδες «Τῆς μητρὸς τὸ παιδίον» συγκαταριθμεῖ ἀδίκως καὶ τὸν Κοραῆν μ' ἐκείνους, ὅσοι δὲν ἐνόησαν τὸ μέρος τοῦτο

τοῦ Στράβωνος. Ὅτι ὁμως ὁ Κοραῆς τὸ ἐνόησε καὶ τὸ ἐξήγησεν ἀπαράλλακτα, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Σνειδέρος, τὸ μαρτυροῦν αἱ ἑλληνικαὶ εἰς τὸν Στράβωνα σημειώσεις του (τομ. Δ' σελ. 222). Τὸ λάθος τοῦ σοφοῦ Λεξικογράφου ἐγεννήθη ἐκ τούτου, ὅτι ἀντὶ νὰ ἐξετάσῃ τὰς σημειώσεις ταύτας, ἐξέτασε τὴν Γαλλικὴν τοῦ Στράβωνος μετάφρασιν καὶ τὰς Γαλλικὰς σημειώσεις (tom. IV, pag. 100, not. 2). Ἀλλὰ τοῦ δεκάτου βιβλίου τοῦ Στράβωνος οὐτ' ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις, οὐτ' αἱ συνοδεύουσαι αὐτὴν σημειώσεις, εἶναι τοῦ Κοραῆ· ὡς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου (tom. IV, pag. 1), ὅπου ὀνομάζεται ὁ μεταφραστὴς αὐτοῦ.

Ἐκαμνες ἴσως καλῆτερον φίλε Κοκκινάκη, νὰ προσθέσης τὸ ἄρθρον τοῦτο εἰς τὸ κάτω τῆς σελίδος, ὡς σημείωσιν ἰδικήν σου, ἀλλάσσων ὅσα πρέπει νὰ ἀλλαχθῶσι, διὰ νὰ φανῇ ἰδική σου. Οἷον, εἰς τὴν ἀρχήν. α' Ἐρευνῶν τὴν λέξιν *Παιδισκάριοι*, ἔρριψα κατὰ τύχην τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν λέξιν *Παιδίον*, ὅπου παρετήρησα ὅτι ὁ Λεξικογράφος συγκαταριθμεῖ τὸν Κοραῆν κ.τ.λ. . . Τοῦτο μ' ἔβαλεν εἰς περιέργειαν νὰ ἐξετάσω τὰς σημ. τοῦ Κοραῆ, εἰς τὰς ὁποίας βλέπων ὅλον τὸ ἐναντίον ἐρεύνησα τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν κτλ., ὅθεν ἐγεννήθη τὸ λάθος τοῦ Λεξικογράφου . . . ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ δεκάτου βιβλίου εἶναι τοῦ Du Theil, καὶ ὄχι τοῦ Κοραῆ κτλ.

Ὁ Ἐκδότης.

Ἐχεις τὴν ἑκδόσιν μου, ἔχεις ἐλπίζω καὶ τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν. Ἀρκοῦν αἱ ἁμαρτίαι αἱ ἰδικαί μου, αἱ ὅποιαι δὲν εἶναι ὀλίγαι· δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιφορτίζωμαι καὶ τὰς ἄλλοτρίας. Ἄν δὲν φθάσῃ ἡ ἐπιστολή

μου εἰς τὸν καιρόν, βάλε τὸ ἄρθρον εἰς τὸ τέλος τοῦ τετραδίου, ἢ εἰς τὸ ἀκόλουθον τετράδιον, ὡς ἄρθρον λησμονημένον. Ὑγιαίνει. I.K.

Χαιρέτησε ἀπὸ μέρους μου τὸν κύριον Βλαστόν, καὶ εἶπέ τον ὅτι ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν του 6 Δεκ. καὶ θέλω τὸν ἀποκριθῆν.

52.

Φίλιππε Κοκκιράκη,

Ὁ τελευταῖος Ἑρμῆς σου μὲ εὐφρανε, διὰ τὴν κατὰ τοῦ τυφλοῦ Θεωροῦ καταφοράν. Τὴν πώλησιν τῶν ἀντιγράφων, ἂν καὶ αἰσχρὰν διὰ τὸ γένος, εἰς τὰς παρούσας ὁμως περιστάσεις, τὴν στοχάζομαι ὡς ἀληθινὸν τοῦ Ἑρμοῦ σου ἔρμαιον. Ἄν ἀναγκασθῶσι νὰ τὸν ἐμποδίσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς, ἔχεις κατ' αὐτῶν τὴν ὑπεροχὴν τοῦ συμβούλου καὶ τυφλοχειραγωγοῦ· ἂν ἐπιμένωσιν τὴν μωρὰν ἀπρονοησίαν των, σὲ δίδουν τοῦ λοιποῦ καὶ μὴ θέλοντες τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀπαιτῆς ἀπὸ τοὺς καταρτίτους λόγον ὡς Ἑλλήν τῆς φθορᾶς τῶν Ἑλληνικῶν κτημάτων. Τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἡδονὴν μ' ἐπροξένησεν ὁ Ἑρμῆς σου, τοῦ ὁποίου τὸ παρατελευταῖον τετράδιον εἶχε μὲ λυπήσειν ὀλίγον, ὅτι παρέδραμες τὴν διατριβὴν τοῦ Ἀνδρεοπούλου χωρὶς καμμίαν σημείωσιν. Ὁ λόγος, φίλε μου, δὲν εἶναι περὶ τῆς κρίσεως, οὐδὲ περὶ τοῦ κρίνοντος ἢ κρινομένου· ἀλλὰ περὶ τῆς ἀκαιρίας. Νὰ κατακρίνη τις (καὶ

μέ πικρίαν ὅχι ὀλίγην) τὸν Οἶ *** εἰς καιρὸν ὅταν κατα-
διώκεται ἀπὸ Ταρτούφους, εἶναι τὸ αἰσχρὸν καὶ ἀνάνδρον
«Κειμένω ἐπεμβαίνειν». Ἐπειτα καὶ βλάπτει πολὺ καὶ
σὲ καὶ τὴν ἀγαθὴν ὅλην μερίδα τῶν φίλων καὶ συνεργῶν
σου, ἐπεὶ δὴ ἐγχειρίζει ὅπλα νέα εἰς τοὺς Ταρτούφους,
καὶ φίλους ἴσως νέους. Τίς ἔχει νὰ σὲ πιστώσῃ, ὅτι οἱ
τόσον πικρὰ κριθέντες δύο προφέσσουρες δὲν θέλουν εἰς τὸ
ἐξῆς δι' ἐκδίκησιν ἐνωθῆν μὲ τὴν Καλλιόπην μὲ τὸν Κ.
μὲ τὸν Ἰππ. καὶ μὲ ἄλλους τοιοῦτους ἐξωλεστάτους ἀν-
θρωπίσκους; Τιμὴν βέβαια δὲν τοὺς προξενεῖ τοιαύτη
ἐνωσις. Τῆς ἐκδικήσεως ὅμως τὸ πάθος εἶναι πάθος θεο-
βλαθείας. Ὅποιοι καὶ ἂν ᾖναι τὰ ἦθη ἢ τὸν βίον, κρί-
νονται καὶ αὐτοὶ δικαίως σοφοὶ καὶ εἶναι πρᾶγμα λυπη-
ρὸν νὰ ἐνδυναμώσωσι τοὺς πιθήκους μὲ τὴν σοφίαν των.

Τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 21 Ὀκτ. ἔλαβα. Τὸν Πί-
κολον δὲν εἶδα ἀκόμη τὴν ὥραν ταύτην, καὶ τρέμω τὴν
ᾧψιν του, ὡς μέλλοντος νὰ μὲ φαρμακεύσῃ μὲ τὰς ὁποίας
μὲ λέγεις εἰδήσεις περὶ τοῦ Κοπροδοχείου τῶν πόρνων.
Ἀπὸ τοὺς λόγους σου συμπεραίνω, ὅτι κατέταξαν εἰς
τὴν μερίδα των καὶ τὸν Π.

Ἄλλα φαρμάκια τὰ περὶ τοῦ Β. Παρηγοροῦμαι ὅμως,
ὡς παρηγορεῖσαι καὶ σύ, μὲ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι συκοφαν-
τεῖται. Ὅτι ὁ ἐκεῖ ἀρχιερατεύων δὲν εἶναι φίλος του, τὸ
γνωρίζω πρὸ πολλοῦ. Ἰσως, σὺ ἀγνοεῖς ἀκόμη ὅτι καὶ ὁ
Π. τὸν ἐκακολόγησε. Ἐγὼ βεβαίαν εἶδην περὶ τούτου
ἀπὸ Βυζαντινὸν φίλον, καὶ περὶ τοῦ φθόνου, ὅστις κατε-
σθίει τὰς ψυχὰς των διὰ τὴν προχώρησιν τοῦ Χίου γυ-
μνασίου. Ἄν ἐδύναντο νὰ μεταφέρωσι τὰ σκάνδαλα τῆς
Σμύρνης εἰς τὴν Χίον, μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι δὲν ἤθελαν
τὸ ἀμελήσειν. Ἐκατάλαβαν ὅτι ἡ ἐξάπλωσις τῶν φώτων

δὲν τοὺς συμφέρει κατ' οὐδένᾳ τρόπον· δι' εὐτυχίαν ὁμῶς τῆς Ἑλλάδος, τὸ ἐκατάλαβαν ἄργά, ἤγουν εἰς καιρὸν ὅτε οὔτε θεοὶ οὔτε δαίμονες δύνανται πλέον νὰ ἐμποδίσωσι τὸν φωτισμὸν τοῦ γένους.

Ἔκαμε καλὰ ὁ Ῥάλλης (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Β. ἂν δὲν ἔστειλ' ἀκόμη τὴν ἐπιστολήν, παρακάλῃσέ τον νὰ μὴν ἀργήσῃ νὰ τὴν στείλῃ.

« Ἄς γίνη ὅ,τι γίνη » λέγεις, καὶ δὲν ἤθελα κατακρίνειν τὴν ἀπόφασίν σου, ἂν ἦσο ἐδῶ καὶ ἐξέδιδες ἐδῶ τὸν Ἑρμῆν. Ἐδῶ καὶ σύ καὶ ἡμεῖς ἐδυνάμεθα νὰ γράψωμεν εἰς ἄλλον τρόπον, καὶ μὲ ἄλλα νεῦρα, ὥστε νὰ μὴ γένη ἐξ αὐτοῦ παρὰ θρίαμβος· μ' ὅλον τοῦτο, μὴ σὲ φοθήσῃ ὁ λόγος μου. Γράφε μόνον μὲ προσοχήν, τῶρα δὲ καὶ μὲ πληροφορίαν ὅτι ἡ Ἀθλιόπη ἐστερεώθη πλέον, ἐπειδὴ εὐτύχησε νὰ βαπτίσῃ εἰς τὰ κόπριά της καὶ τοὺς *** Ὅθεν σπούδαζε νὰ ἔχῃ πάντοτε συνεργοὺς Κοδ. Κομ. Ἱππαρ. καὶ ἄλλους τοιοῦτους σοφοὺς, καὶ φεῦγε τὰς αἰτίας τῆς μ' αὐτὴν ἐνώσεως ἄλλων λογίων, οἱ ὁποῖοι ἂν δὲν ἔχωσι νὰ σὲ κλονήσωσι δικαίως, ἔχουν καὶ τὴν δύναμιν νὰ πλέκωσι τὰ σοφίσματά των πιθανώτερον, παρὰ τοὺς ἀθλίους συγγραφείας τοῦ κοπροδοχείου.

Δὲν δύνασαι λέγεις νὰ χωνεύσῃς τοὺς δεσπότας· τὴν αὐτὴν ἀπεψίαν πάσχω καὶ ἐγώ, καὶ δι' αὐτὴν ἐκαταδικάσθην ν' ἀφήσω τὰ κόκκαλά μου εἰς ἄλλοτρίαν γῆν. Ἐπὶ νέος ὢν ἐκατάλαβα ὅτι ἡ τυραννία τῶν Τούρκων εἶναι τὸ οὐδὲν παραβαλλομένη μὲ τὴν τυραννίαν τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν Τσελεπιδων μας τῶν εὐγενῶν κατὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ Παπα Τρέχα· καὶ ἐπροΐδα ὅτι μένων ἐλεῖ ἔμελλα νὰ λάβω κάκιστον τέλος.

Δὲν ἐξεύρω ἂν ἔχῃς τὸν Ἡσύχιον· σοῦ εἶναι ἀναγκαῖος

καὶ πρέπει νὰ φροντίσης τὴν ἀπόκτησίν του. Ἀναγκαῖον ὡσαύτως σοῦ εἶναι καὶ τὸ Λεξικόν τοῦ Δουκαγγίου. Κοπιάζε, φίλε, καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ « Τῶν πόνων ἡμῖν πωλοῦσι πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί. »

Ἄν ἀνανεώσης τὸν κατὰ τῶν πυγμαίων πόλεμον, προοιμιάσέ τον καὶ μὲ δικαίαν ἀπολογίαν σου, ὅτι καταπρονήσας ἕως τώρα (χάριν εἰρήνης) τὰς φλυαρίας των, ἀναγκάζεσαι ἀπὸ τὴν ἀνυπέρβλητον αὐτῶν θρασύτητα νὰ λύσης τὴν σιωπὴν, « Οὐχ ὑπάρχων, ἀλλ' ἀντιτινύμενος. »

Ἐδῶ κλεισμένην ἔχεις τὴν ἐπικρίσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Σνεϊδεριανοῦ Λεξικοῦ. Παρακαλῶ σε θερμῶς νὰ τὴν τυπώσης ἀναμαρτήτως. Τὰς προσθήκας ἐσημείωσα μὲ τοὺς ἀριθμούς, διὰ νὰ τὰς βάλῃς καθεμίαν εἰς τὸν ἰδίον της τόπον. Καιρὸν οὔτε δύναμιν δὲν εἶχα νὰ τὰ μεταγράψω εἰς καθαρὸν. Συγχώρησε τὴν ἀδυναμίαν μου. Τὸ ἄρθρον Ὀσφράδιον συμφέρει νομίζω νὰ τὸ ἀφήσης ὁλότελα, διὰ νὰ μὴ κινήσωμεν τὸν ἀνάγυρον τῶν Ταρτούφων. Καὶ ὁμως σὲ βεβαιόνω, ὅτι δὲν εἶναι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἄσεμνα, ψαλλόμενα μὲ κατάνυξιν ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ ἀκουόμενα μετ' εὐλαβείας ἀπὸ τὸν ἡλίθιον ὄχλον. Μὲ τὸν Φαναῖον Ἀπόλλωνα τῶν Χίων ἤθελ' εὐλόγως παραβαλθῆν ἡ σήμερον *Φαγερωμένη Παραγία*. Ἄλλ' αὐτὸ καὶ ἄλλα τοιαῦτα λείψανα τῆς εἰδωλολατρείας τῶν προγόνων μας, θέλουν στηλιτευθῆν ἀπὸ τοὺς μέλλοντας νὰ ζήσωσι κατὰ τὸ 1920 ἔτος. Ἡμεῖς οἱ δυστυχεῖς ζῶμεν ἀκόμη εἰς τὸ σκότος, περικυκλωμένοι ἀπὸ « Ἄνδρας αἱμάτων » Ναι, *Αἱμάτων*, μὴν ἀμφιβάλλῃς. Τὸ Ὀλοσχερὲς καὶ τὸ Ὑπόστασις θέλουν ἴσως κακοφανῆν εἰς τὸν Γ. ἀλλὰ τί τὸν πταίω ἐγώ ; Εἶχεν εἰς χεῖράς του τὰς ἐκδόσεις μου, οὐδ' ἔπρεπε νὰ σφετερίζεται

τὰ ἀλλότρια. Καὶ δὲν εἶναι μόνα αὐτά· ἄλλα πολλὰ ἐπρόβαλεν ὡς εὐρήματα τῆς κεφαλῆς του.

Θέλω φροντίσειν περὶ τῶν ὁποίων στερεῖσαι βιβλίων τῆς ἐκδόσεώς μου. Ὅταν ἀποκριθῇς, φρόντισε σὺ νὰ μοὶ τὸ ἐνθυμίσης καὶ πάλιν, διότι δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι θέλουν μείνειν εἰς τὴν ταλαίπωρόν μου μνήμην. « Ἔστι γὰρ καὶ διανοίας ὥσπερ καὶ σώματος γῆρας. » Ὑγιαίνει

I. K.

53.

Ἐκ Παρισίων, 20 Φεβρουαρίου 1821.

Τιμιώτατε συμπατριῶτα,

Μεγάλην χαρὰν μ' ἐπροξένησεν τὸ ἴσον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ χρηστοῦ Βαρβάκη, περικλεισμένον εἰς τὴν ιδιάν σου τῆς 20 Ἰανουαρίου· μεγαλητέραν ὅμως ἢ εἰδησις ὅτι ἀνέλαθες τὴν ὑγίαν σου. Φύλασσέ την εἰς τὸ ἐξῆς ἀκριβῶς· χωρὶς ὑγίαν δὲν ἀξίζομεν πολὺ οὔτε δι' ἑαυτοὺς οὔτε δι' ἄλλους. Εὐχαριστῶ σε καὶ δι' ὅσα ἔγραψες πρὸς τὸν νέον.

Τὴν 18 τοῦ παρόντος σ' ἐπεμψε διὰ τοῦ Στρασβούργου ὁ βιβλιοπώλης μου Allais, παλὶον σημειωμένον T.R. καὶ κατευθυσμένον εἰς τοὺς Frères Ralli. Αὐτὸ περιέχει βιβλία τὰ ἐξῆς.

133 σώματα ἡμίδετα τῆς Α' ράψωδίας τῆς Ἰλιάδος,
250 — ραμμένα τῆς αὐτῆς,

1 πακέτον σημειωμένον Β. καὶ ἐπιγραμμένον πρὸς
πρὸς τὸν κ. Βαρβάκην,

1 — σημειωμένον Ε. καὶ ἐπιγραμ. πρὸς τὸν
385 Κοκκινάκην μας.

Δὸς νὰ ζήσης! εἰς τὸν Κοκκινάκην τὸ πακέτον C,
στεῖλε δὲ τὸ ἄλλο ἀσφαλῶς, συνωδευμένον μὲ τὴν ἐδῶ
κλεισμένην ἐπιστολὴν (ἀφοῦ τὴν σφραγίσῃς) πρὸς τὸν
Βαρβάκην, τὸ Β. Περί δὲ τῶν λοιπῶν ἀπὸ τὰ ἡμίδετα
κράτει ἔν δια σε, δὸς ἔν τὸν κύριον Βλαστὸν καὶ τρίτον
ἄλλο τὸν Ἰωάννην ἢ Νικόλαον (δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὴν
ῥαυτὴν ταύτην, ὁ Κοκκινάκης τὸν ἐξεύρει) Ἀργέντην.

Τὰ μένοντα 130 ἡμίδετα καὶ τὰ 250 ραμμένα στεῖλε
εἰς Βουκουρέστιον, Γιάσιον, καὶ ὅπου ἄλλοῦ κρίνεις εὐλο-
γον (πλὴν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐστάθησαν ἄλλα), διὰ
νὰ πωληθῶσιν. Ἡ τιμὴ τοῦ κάθε σώματος ραμμένου τὴν
ὅποιαν πληρώνουν οἱ ἐδῶ βιβλιοπῶλαι εἶναι φρ. 2,50⁰/₀
τὸ δεμένον ἀξίζει 50⁰/₀ περισσότερον. Μ' ὅλον τοῦτο
ἔχεις τὴν ἐξουσίαν, νὰ κατηβάσῃς καὶ τὴν τιμὴν ἂν εὕρῃς
δυσκολίας, μάλιστα ὅταν ὁ ἀγοράζων ἀγοράζῃ, χονδρὴν
ποσότητα. Ὁ λόγος εἶναι, νὰ μοῦ τὰ μεταβάλῃς εἰς
μαῖθιά, ὡς λέγουν οἱ χυδαῖοί μας. Ἀπὸ τὰ ραμμένα
ἐμπορεῖς νὰ κρατήσῃς καὶ αὐτοῦ μερικά, ἀπὸ τὰ ὅποια
ἐμπορεῖς νὰ δώσῃς εἰς τὸν βιβλιοπῶλὴν Schulbacher (ὁ
Κοκκινάκης τὸν γνωρίζει), ἐπειδὴ ἔχει ἀπὸ τὰς προλα-
βοῦσας ράψωδίας τὸ Α νομίζω καὶ τὸ Β. Ἄν τοῦ λεί-
πουν ἀπὸ τὸ Γ. ἢ καὶ ἀπὸ τὸ Β'. ἡμπορεῖτε νὰ τὰ ζή-

τήσετε ἀπὸ τὸν ἐν Τεργέστη κύριον Πανταλεήμονα Μαν-
ρογορδάτον. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει !

Εἰς τὰς προσταγὰς σου πρόθυμος, Κοραΐς.

(Πρὸς τὸν Κ. Θεόδωρον Ῥάλλην εἰς Βιέννην, εὗρε
θεῖσα ἐν ταῖς πρὸς Κοκκινάκην).

54.

24 Ἰανουαρίου 1825.

Φίλε Κοκκινάκη,

Ἦξευρα τὸν ἀξιοθρήνητον θάνατον τοῦ Βλαστοῦ καὶ
πρὸ τῆς ἐπιστολῆς σου, ἥτις μοῦ ἀνεθύμισε τὴν ὁποίαν
ἐδοκίμασα, ὅτε τὸν ἔμαθα, ἐγκάρδιον λύπην. Κοινώνησα
ἀπὸ μέρους μου εἰς τὴν κυρίαν Μαριορὴν καὶ τὴν συλ-
λύπησίν μου διὰ τὴν ἀπροσδόκητον συμφορὰν της, καὶ
τὰς εὐχὰς μου νὰ ᾔῃαι τὸ τελευταῖον τοῦτο λυπηρὸν τῆς
ζωῆς της.

Περὶ δὲ τῆς βιβλιοθήκης, οὔτε διὰ ζωῆς φωνῆς, οὔτε
διὰ γραμμάτων τοῦ μακαρίτου ἔμαθα τίποτε.

Τὸν ἔστειλα δύο τρεῖς φορὰς βιβλία ζητηθέντα ἀπὸ
αὐτόν, δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖα ἢ πόσα, πολλὰ ὀλίγα ὅμως
καὶ ὅχι ἀρκετὰ νὰ μορφώσωσι βιβλιοθήκην. Ἄν εἶχεν
ἄλλα παρὰ ταῦτα, πιθανὸν ὅτι τὰ εἶχεν εἰς Τεργέστην
ἢ Λιθόρνον, καὶ εἰς τὴν Μασσαλίαν.

Ἄλλὰ σὺ φίλε, τί κάμνεις αὐτοῦ ; Δὲν εἶναι τρόπον

νὰ δυσωπήσης τὴν κραταιὰν καὶ φιλόανθρωπον Κυβέρνη-
σιν νὰ σὲ συγχωρήσῃ τὴν ἀποδημίαν. Σ' εὐχομαι ἀπὸ
ψυχῆς νὰ τὴν ἐπιτύχῃς.

Τὴν ἐπιστολὴν σου α' Ἰανουαρίου δὲν ἔλαβα πλὴν
τὴν 22 τοῦ αὐτοῦ.

Ις'.

Πρὸς ΠΡΩΪΟΝ.

55.

Ἐκ Παρισίων, 19 Νοεμβρίου 1816.

Κοραῖς Πρωτῷ χαίρειν.

Μὲ λύπην ἀνέγνων ὅσα γράφεις περὶ τῶν ἀντιφιλοσό-
φων, περὶ τῶν ὁποίων εἶχον καὶ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς σου
κάποιαν εἰδήσιν· Δὲν εἶναι τῆς θρησκείας ὁ ζῆλος, ὅστις
τοὺς διεγείρει κατὰ τῆς κινήσεως τῆς γῆς, ἀλλὰ φοβοῦν-
ται μὴν ἡ περιστροφὴ τῆς σφαίρας συγκινήσῃ καὶ ἀνα-
τρέψῃ τὴν ὁποίαν ἀναξίως ἔλαβαν ὑπόληψιν. Χρειάζεται
φρόνησις καὶ ὑπομονὴ ἕως νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν γῆν ἀπὸ
τὸ βᾶρος των ὅλοι τῆς παλαιᾶς ζύμης οἱ διδάσκαλοι. Οἱ
ἐπιφυόμενοι ἄλλοι μαθηταὶ των ὀφρυανασπασίδαι καὶ δια-
βατικοσυγκειμενεπιστήμονες, πιθανὸν εἶναι, ὅτι καὶ αὐ-

τῶν ὁ ἀριθμὸς θέλει ἐλαττοῦσθαι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἦτο κακὸν νὰ ἦσθε σφιγγὰ μετ' ἀλλήλων ἐνωμένοι, καὶ νὰ συμβουλευέσθε διὰ ζώσης φωνῆς καὶ ἐπιστολικῆς κοινολογίας καὶ σεῖς ὅλοι οἱ τῆς νέας ζύμης παιδεύται τοῦ ἔθνους. Συνέφερε πολὺ νὰ ἔχετε κοινωνικὸν τοῦ σωτηρίου τούτου δεσμοῦ καὶ τινὰ τῶν πεπαιδευμένων τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Ὁ τοιοῦτος συνασπισμὸς καὶ σᾶς ἤθελεν ἐνθαρρύνειν καὶ ἄλλους ἐκ τῶν πλανωμένων εἰς τὰ ξένα Ἑλληνας, διὰ νὰ σαλπίζετε ἀφόβως τὸ αὖ ὧς ἄνθρωποι ποῦ φέρεσθε ;» Εὐδαιμόνει !

ΙΖ'.

Πρὸς τὸν Κύριον Μ. ΜΗΝΑΝ.

56.

Τῇ 15 Μαΐου 1817.

Σοφὲ καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἄξιε διδάσκαλε τῶν Σερῶν· παραβλέπω τοὺς ἀρθριτικούς μου πόνους διὰ νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὴν φρόνιμόν σου ἐπιστολήν, ἣτις καὶ τοὺς ἀνεκούφισεν, ὅχι διὰ τοὺς ὁποίους μὲ δίδεις ἐπαίνους, τοὺς ὁποίους νομίζω ὡς προθυμοποιήσεις τοῦ ἔργου μου, ἀλλὰ διότι τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξω κρίνων ἀναγκαίαν τῆς Γραμματικῆς μὲ τῆς Φιλοσοφίας τὴν ἔνωσιν. Ἡ ὀρθή σου κρίσις αὕτη καὶ σέ, καὶ τοὺς μαθητάς σου, καὶ τὴν

πόλιν ὅλην τῶν Σερρῶν, ἥτις εὐτύχησε νὰ σ' ἔχη, θέλει
ὠφελήσῃ· μὴν ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου. Ἐγὼ δὲ ἂν
εἶχα τὰ ὅποια μὲ ζητεῖς βιβλία, ἤθελα σὲ τὰ πέμψειν
δῶρον, μαρτύριον τοῦ ζήλου σου καὶ τῆς διακρίσεώς σου·
γράφω δὲ εἰς Τεργέστην πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου
διὰ νὰ σὲ τὰ προμηθεύσῃ.

Ἐὰν δὲν ἐξεύρῃς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, πάσχισε νὰ
τὴν μάθῃς.

Γραμματικὴν ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ Βυτμάνου μὴ με-
ταχειρίζου εἰς τὸ σχολεῖόν σου.

ΚΟΡΑΗΣ.

ΙΗ'.

Πρὸς ΠΑΝΤΟΛΕΟΝΤΑ ΒΛΑΣΤΟΝ.

57.

Παντολέοντι Βλαστῶ εἰς Ἀμστελῶδαμον.

Ἐκ Παρισίων, 13 Αὐγούστου 1818.

Φίλτατε κύριε Βλαστέ,

Ἐλαβα τὴν δηλωτικὴν τοῦ αὐτόσε κατευοδίου σου,
γραμμένην 25 Ἰουλίου, καὶ πρὸ ταύτης τὰς συστατικὰς

τοῦ Mendouze ὅστις μετ' ὀλίγας ἡμέρας κινεῖ διὰ Μασσαλίαν.

Δὲν μένει πιστεύω ἀμφιβολία, κατὰ τὴν ὁποίαν κάμνεις περιγραφὴν, ὅτι τὸ πάθος τοῦ ἀδελφοῦ σου εἶναι κήλη (hernie). Ἡ θεραπεία τοῦ ἦτο δυνατὴ, ὅταν εὐρίσκετο ἔτι εἰς τρυφερὰν ἡλικίαν· τῶρα δὲν μένει ἄλλο, πλὴν καλὸς ἐπιδέσμος νὰ κρατῇ καὶ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν κήλη νὰ ἐκβαίνει ἔξω, καὶ ἀποφυγὴ ὅσον εἶναι δυνατόν σφιδρῶν κόπων. Ὅταν τὰ δύο ταῦτα φυλαχθῶσι δὲν κινδυνεύει ὁ νέος τίποτε· ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἡ φύσις (ὅτι γίνεταί καὶ τοῦτο), ἂν δὲν ἐξαλείψῃ τὸ πάθος, νὰ τὸ κάμῃ σχεδὸν ἀνεπαίσθητον. Περὶ δὲ τοῦ ταξειδίου, ἂν ἦτον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐσύμφερε διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπιδέσμου (bandage)· διότι πρέπει νὰ ᾔναι πολλὰ ἀρμόδια εἰς τὸ πάσχον μέρος· καὶ ἡ ἀρμοδιότης καὶ ἐκλογὴ κρίνεται εὐκολώτερον παρόντος καὶ βλεπομένου τοῦ πάσχοντος σώματος. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶναι, τὸ μὲν ταξειδίον, ὡς κοπῶδες, ἐνδέχεται νὰ βλάβῃ περισσότερον παρὰ νὰ ὠφελήσῃ, ἡ δὲ ἐκλογὴ τοῦ ἐπιδέσμου γίνεται πλέον, ἐκ ἀντὶ ἐνὸς στείλης πολλούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἐκεῖ χειρουργὸς ἐμπορεῖ νὰ διαλέξῃ τὸν ἀρμοδιώτερον. Περὶ τούτου δύνασαι νὰ συμβουλευθῇς αὐτοῦ τὸν ἐπισημότερον χειρουργόν, νὰ σὲ χειραγωγήσῃ, καὶ νὰ σοῦ δώσῃ τρεῖς ἢ τέσσαρας καλοὺς ἐπιδέσμους· καθὼς ἄλλα πολλά, τοὺς ἐτελειοποίησαν σήμερον καὶ αὐτοὺς οἱ Εὐρωπαῖοι.

Αἰσθάνεσαι, φίλε Βλαστέ, (καὶ πλὴν τῶν ἡλιθίων, τίς δὲν τὸ αἰσθάνεται!) πόσον δεινὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀπαίδευσις. Ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς, οὔτε χειρουργοὺς ἀκόμη καλοὺς καὶ πολλούς, οὔτε ἐργαστήρια ἐπιδέσμων, οὔτε τίποτ' ἄλλο ὅσων εἶναι χρεῖα εἰς τὰς ἀσθενείας τοῦ τα-

λαιπώρου σώματος ἔχει. *Αν σπάσωμεν, ἀνάγκη εἶναι νὰ πάσχωμεν περισσότερα ἀπὸ τοὺς σπασμένους τῆς Εὐρώ-
πης· ἂν τυφλωθῶμεν, ἐξανάγκης μένομεν τυφλοὶ δι' ὅλου
τοῦ βίου, ὅταν ἐδῶ ἀναβλέπωσι καθημέραν τυφλοὶ. Ἐχο-
μεν ὁμως ἀντὶ τούτων μοναστήρια καὶ καλογήρους, οἱ
ὅποιοι νύκτα καὶ ἡμέραν παρακαλοῦν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς
ὀγείας μας. Δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τοῦ ζήλου σου ὑπὲρ
τῆς πατρίδος, καλὸν ὁμως εἶναι νὰ ἐνθυμίζωμεν συχνὰ
ἕνας εἰς τὸν ἄλλον τὴν πενίαν μας, διὰ νὰ εὐρωμεν τρό-
πον τῆς θεραπείας της. Εἶναι καθαρὰ ἀσέβεια νὰ προσ-
μένωμεν θαύματα ἀπὸ τὸν ὅστις μᾶς ἐχάρισε τὸ μέγα
θαῦμα, τὸ λογικόν, διὰ νὰ βοηθούμεθα εἰς ὅλας ἡμῶν
τάς χρείας μὲ τὴν τελειοποίησίν του.

Ὁ Mendouze πέμπει σήμερον τὰ ὑπάρχοντά του κλει-
σμένα εἰς κιβωτὸν πρὸς τοὺς ἐν Μασσαλίᾳ κυρίους Ἀρ-
γένητην καὶ Ῥάλλην. Ἐδῶ κλεισμένην βλέπεις τὴν ἀπο-
ληπτικὴν τῶν ὁποίων ἔδωκα εἰς αὐτὸν 500 φρ. Ἐμβασέ
με τα, ἂν ἀγαπᾷς, ἐπειδὴ φοβοῦμαι μὴν ἔλθω εἰς χρεῖαν
ἀργυρίου· τὰ δὲ προπληρωθέντα 200 μόνα πέρασε (ὡς
σ' ἔλεγα) εἰς τὸν ἐν Τεργέστη κύριον Ῥώταν.

Διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ! παρηγόρησέ με, ἂν
ἐξεύρης τι βέβαιον. Ὁ Κοκκινάκης μετὰ τοῦ Γλαράκη
μὲ γράφει ἀπὸ τὴν Βιέννην (τὴν 24 Ἰουλίου), ὅτι οἱ
ἐκδόται τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ ἔλαβαν ἀπὸ τὴν Ὁδησσὸν
εἰδησιν, ὅτι ἐπρόσμεναν ἐκεῖ τὸν Βαρδαλάχον!!! Ἡ
ἀγανάκτησίς μου εἶναι ἀνεκδιήγητος. Ἀλλὰ πῶς νὰ συμ-
βιβάσω τὴν ἀνιάραν ταύτην εἰδησιν μὲ τὴν ὁποίαν λαμ-
βάνω εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν (γραμμένην 4 Ἰουνίου) ἐπι-
στολὴν παρὰ τοῦ Βάμβα, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲ γρὺ περὶ
Βαρδαλάχου; Ἐξ ἐναντίας μὲ γράφει τερπνὰς ἐλπίδας,

καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι Ἕλληνας τις (δὲν λέγει τὸν ὄνομα του) ἐπέσπερε δῶρον εἰς τὴν βιβλιοθήκην α λαμπρὰ ἐκδόσεις διαφόρων Ἑλλήνων συγγραφέων. »

Εἰς ἀπὸ τοὺς ἐν Μασσαλίᾳ Γραικοὺς, Ἰωάννης Πυργούλης, μοῦ ἀνέγνωσεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, λέγουσαν, ὅτι ὁ Βαρβάκης, Ψαριανός, ἀπὸ τὸ Ταγγαρόκ, ἢ Ταγγαρόκ, ἔστειλεν εἰς τὸ Βυζάντιον καράβιον φορτωμένον σίτον, μὲ διαταγὴν νὰ πωληθῇ ὁ σίτος, καὶ νὰ σταλθῇ ἡ τιμὴ ὅλη εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Χίου. Δὲν μένει νομίζω ἀμφιβολία περὶ τούτου· πρέπει νὰ τὸ ἔμαθες ἕως τώρα.

Οἱ ῥηθέντες Κοκκινάκης καὶ Γλαράκης, μὲ βουλὴν τῶν Ἐπιτρόπων, ἐτοιμάζουσιν εἰς Βιένναν τὰ χρειαζόμενα τῆς τυπογραφίας ἐργαλεῖα, πλὴν τῶν χαρακτῆρων, τοὺς ὁποίους ζητοῦσιν ἀπ' ἐμέ, ὡς κομψοτέρους τῶν κατασκευαζομένων εἰς Βιένναν. Τοὺς ἐπαρήγγειλα λοιπὸν εἰς τὸν ἐπίσημον τυπογράφον Διδότον, καὶ θέλω τοὺς κατευθύνει εἰς Μασσαλίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐρχομένου Σεπτεμβρίου.

Δὲν μ' ἔμεινε δύναμις νὰ μωρολογήσω πλείοτερα.

Εὐδαιμόνει !

Εἰς τὰς προσταγὰς σου ὁ
ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἶπω, ὅτι ἡ πώλησις τοῦ σιταρίου τοῦ Βαρβάκη ἔφερε περίπου πενήντα χιλιάδας γροσίων, διὰ τὸ Γυμνάσιον.

6 Σεπτεμβρίου 1818.

Τιμιώτατε συμπατριῶτα,

Τὴν 13 Αὐγούστου ἀπεκρίθην διεξοδικῶς εἰς τὴν 25
Ἰουλίου ἐπιστολὴν της. Εἰς αὐτὴν ἐπερίκλεισα καὶ τὴν
ἀποληπτικὴν τοῦ Mendouze διὰ τὰ ὅποια εἶχα τὸν δώ-
σειν φρ. 500, καθὼς καὶ πρὸ ταύτης τὴν ἔδίδα τὴν εἶδη-
σιν δι' ἄλλα 200 πληρωμένα εἰς τὸν αὐτὸν δι' ἀγορὰν
εἰκόνων χαλκογραφημένων. Σ' ἐπαρακάλεσα πρὸς τού-
τοις, τὰ μὲν 200 νὰ πέμψης διὰ λογαριασμὸν μου πρὸς
τὸν ἐν Τεργέστη κύριον Ῥώταν, τὰ δὲ 500 κατ' εὐθείαν
εἰς ἐμὲ ἐδῶ.

Φοβούμενος μὴ δὲν ἐσημείωσες εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς
ἐνδεχομένης ἀποκρίσεώς σου τὴν κατοικίαν μου, λαμβάνω
τὸ θάρρος νὰ σὲ παρακαλέσω καὶ δεύτερον νὰ φροντίσης,
ἢ αὐτόθεν ἀμέσως, ἢ γράφων πρὸς τοὺς ἐν Βιέννῃ ἐπι-
τρόπους, νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν τὰ 700 φρ. (500 δηλαδὴ
εἰς ἐμὲ καὶ 200 εἰς τὸν Ῥώταν) εἰς τὴν κιβωτὸν μου, ἢ
ὅποια δὲν ὁμοιάζει κατ' οὐδένα τρόπον τὰς κιβωτοὺς τοῦ
Κροῖσου. Σ' εὐχομαι τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως τού-
του, μὲ τὴν ὅποιαν ὁμως δὲν ἐγνώρισεν αὐτὸς καλὴν
χρῆσιν!

Εἰς τὰς προσταγὰς σου.

Τὴν περασμένην Κυριακὴν ἀνεχώρησεν ὁ Mendouze
συνωδευμένος μὲ τὸν Κατινάκην.

Τὰ ζητηθέντα βιβλία ἀπὸ τὸν κύριον Φραγκούλην

εστάλθησαν μὲ ἄλλα βιβλία τοῦ φίλου Βάμβα. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τιμὴ των ἐσυμποσοῦτο εἰς μόνα φρ. 26,25/00 ἔγραψα νὰ τὰ πληρώσῃ εἰς τὸν κύριον Βάμβαν, ὅστις μ' ἐπλήρωσεν ὅλην τῆς κιβωτοῦ τὴν ἀξίαν διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίας κ. Ἀργέντη.

Γράψε με, νὰ ζήσης! πῶς καὶ ποῦ νὰ κατευθύνω τὰς ὁποίας σὲ γράφω ἐπιστολάς. Καὶ πάλιν ὑγίαινε!

De la rue Madame N° 5 derrière le Luxembourg.

59.

Ἐκ Παρισίων, 13 Σεπτεμβρίου 1818.

Τιμιώτατε Βλαστέ,

Ἀσπάζομαί σε· χθὲς τὸ ἐσπέρας μὲ ἦλθεν ἡ 7 Σεπτεμβρίου ἐπιστολή σου, μετὰ τὴν ὁποίαν σ' ἔγραψα προχθὲς (6).

Ὁ Κατινάκης ἀνεχώρησε συνοδεύων τὸν Mendouze τὴν 30 ἢ 31 Αὐγούστου, διὰ δύο αἰτίας (ὡς τὸ ἔγραψα καὶ πρὸς τὸν κύριον Κοντόσταυλον εἰς ἀπόκρισιν τῆς ἐπιστολῆς του)· τὴν πρώτην, ὅτι μὴ λαμβάνων ἀπόκρισιν μήτε ἀπὸ τὴν τιμιότητά σου, μήτ' ἀπὸ τὸν ρηθέντα Κοντόσταυλον, ἔχασε τὰς ἐλπίδας· τὴν δευτέραν, ἐπειδὴ κατὰ δυστυχίαν ἐπιστῶθη ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βαρδαλάχου, δι' ἐλπίδα, ἂν ὅχι νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν τόπον του, νὰ ἀνακουφίσῃ καὶ πρὸς μικρὸν τοὺς ἀνυποφόρους κόπους,

ὅσους βαστάζει ὁ Βάμβας μὲ κίνδυνον ὄχι μικρὸν τῆς ἀναγκαίας εἰς τὴν πατρίδα ὑγείας καὶ σωτηρίας του.

Ἀναγκάζομαι νὰ σταθῶ ἕως ἐδῶ, διὰ νὰ ἐμβῶ εἰς τὸ λουτρόν, ἐπειδὴ ἐπέρασα κακίστην νύκτα βασανιζόμενος ἀπὸ πόνους ἀρθριτικούς. Σ' εὐχομαι μὴτ' αὐτοὺς μὴτ' ἄλλο τι ὀδυνηρὸν νὰ πάθῃς ποτέ!

60.

Παριόλιντι Βλαστῶ εἰς Ἀμστελδάμον.

Ἐκ Παρισίων, 22 Σεπτεμβρίου 1818.

Εἰς τὴν Aix-la-Chapelle! Καλὲ τί μὲ λέγεις! ὄχι βέβαια διὰ τὰ θερμὰ ὕδατα· ὄχι διὰ τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας τὴν συνέλευσιν. Ὅπως ἂν ᾔηναι, τὸ πρᾶγμα μ' ἐφάνη πρῶτον παράδοξον, ἔπειτα καὶ νόστιμον, ὥς Χίας περιεργείας κίνημα. Ἀγαθῇ τύχῃ! λοιπὸν καὶ ὑπαγε καὶ ἐπίστρεψε.

Ἐλαβα τὴν 11 καὶ 15 Σεπτεμβρίου· κ' ἐδόξασα τὸν Θεὸν ὅτι δὲν ἐχάθη ἡ τῆς 13 Αὐγούστου ἐπιστολή μου· διότι δὲν ἤμην καλὸς νὰ γράψω δευτέραν. Πνίγομαι, φίλε, ἀπὸ ἐπιστολάς, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἀποκρίνομαι εἰς ὅλας, μὲ δυσaréστησιν πολλάκις τῶν γραφόντων. Μὲ νομίζουν τὸν ταλαίπωρον κτισμένον «ἀπὸ δρυὸς ἢ ἀπὸ πέτρης.»

Ἐπαινεῖς τὴν Χίον, καὶ τὴν τάσσεις εἰς τὸν πρῶτον

τόπον τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων· καὶ δικαίως. Ἀλλὰ διὰ αὐτὰ μάλιστα τὰ παρὰ τῆς προνοίας δοθέντα εἰς αὐτὰ προτερήματα, πρέπει νὰ ἐνθυμᾶται πάντοτε τὸ « Παντὶ ὃ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ » ὡς ἡ ἐγγραφὰ ῥητῶς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ πρὸς τοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ γυμνασίου. Λέγω καὶ ἀποφασίζω, πρὶν κλείναι τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι ἂν ἡ Χίος δὲν λάβῃ εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα τὸν αὐτὸν τόπον, τὸν ὅποιον εἶχαν εἰς τὴν παλαιὰν αἱ Ἀθῆναι, θέλει καταισχύνειν ὅσας ἕως τώρα εἶδωκε χρηστὰς ἐλπίδας. Τοιαύτην καταισχύνην ἐγὼ βέβαια δὲν θέλω δυστυχήσειν νὰ ἴδω. Φροντίσετε λοιπὸν οἱ μέλλοντες ἀκόμη νὰ ζήσετε πολλοὺς χρόνους, μὴ σὰς κατακαλύψῃ τοιαύτη ἀπαρηγόρητος ἐντροπή.

Λέγετε ἀκόμη περὶ βοηθείας ἀπὸ ἀλλογενεῖς· τοῦτο αὖ ἐγένετο, ἤθελ' ἀναγκασθῆν νὰ τοὺς εὐχαριστήσω μὲ ὅλον τὸ γένος, διὰ νὰ φύγω τῆς ἀχαριστίας τὸ αἰσχρὸν ἐγκλημα. Ἀλλὰ δὲν τὸ προσμένω, οὔτε τὸ εὐχομαι. Τι νὰ σέ εἶπω; εἶμαι ὀλίγον ὑπερήφανος εἰς τὰ τοιαῦτα. Ἄν ᾦναι εὐτυχία νὰ εὕρῃ τις κανένα πρόθυμον νὰ τὸν δώσῃ χεῖρα βοηθείας, διὰ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν πτωσίαν του, εὐτυχέστερον ὅμως καὶ ἀσυγκρίτως ἐνδοξότερον εἶναι νὰ ἀναπηδήσῃ αὐτὸς ὡς παλληκάριον, νὰ τινάξῃ τὴν σκόνιν, ἢ νὰ σπογγίσῃ τὸν πηλὸν ἀπὸ τὰ φορέματά του. Βλέπω τώρα εἰς τὸ νεωστὶ δημοσιευθὲν Γ τῆς Ἰλιάδος ἀπὸ τὸν Βολισσινὸν ἐκδότην, ὅτι τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Παπᾶ Τρέχας, ἢ καθὼς ὀνομάζεται τώρα, Παπᾶ Θεών. Οὐδ' αὐτὸς δὲν καταδέχεται βοήθειαν ἀλλογενῶν· μόνον βιβλίων δῶρα συγχωρεῖ. Ἐχει δίκαιον. Λάβε λοιπὸν ἀκόμη ὀλίγην ὑπομονήν, ἕως νὰ σὰς ἐλευθερώσῃ τὸ Θεοῦ ἡ πρόνοια ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς γέροντας. Ἡμεῖς οἱ ξέ-

ωραμένοι γέροντες γινόμεθα πολλῶν καλῶν ἐμπόδια με
 πρὸς ἀνοήτους προλήψεις μας.

Περὶ τοῦ Βαρδαλάχου, νὰ ἀπιστήσω εἰς ὅσα μὲ λέγεις
 ἐν τολμῶ· ἂν πιστεύσω, πρέπει νὰ συμπεράνω, ὅτι ἐπι-
 στατοῦ μὲ γράφουν καὶ μὲ βεβαιώνουν τὰ ἐναντία, διὰ
 τὰ μὲ πληγόνωσι τὸν ταλαίπωρον κατάκαρδα. Ἐγινε τὸ
 αἰνίγμα ἀληθινὸν αἰνίγμα· ἀλλ' αἰνίγμα τόσον πλέον
 ἐκκληρόν, ὅσον ἡ λύσις του προσμένεται τὴν ἐρχομένην
 ἐκκοιζίν. Τότε, λέγουν, μέλλει ν' ἀναχωρήσῃ. Ἐπειδὴ
 οἱ πόν μᾶς δίδουν τόσῃν διορίαν, ἀγωνίσου, « Πρὸς τε
 θεῶν μακάρων, πρὸς τε ταλαίνης πάτρης! » ἂν ἦναι ψευ-
 δος, νὰ τὸ ἀποδείξῃς τοιοῦτον· ἂν ἦναι ἀληθές, νὰ τὸ
 ἐμποδίσῃς μὲ τρόπους παντοίους. Ἄλλο αἰνίγμα. Ἄνδρα,
 τὸν ὅποιον ἐτίμησα καὶ τιμῶ, καὶ θέλω κρίνειν δυστυ-
 χίαν μου νὰ παύσω νὰ τιμῶ, ζητοῦν νὰ μὲ πιστώσωσιν,
 ὅτι εἶναι τόσον ἐχθρὸς τοῦ γυμνασίου μας, ὥστε χωρὶς
 συστολὴν ἀσχολεῖται νὰ τὸ ψέγῃ καὶ νὰ τὸ ἐξευτελίξῃ
 καθημέραν. Αὐτὸν ὑποπτεύονται καὶ τῆς ἀναχωρήσεως
 τοῦ Βαρδαλάχου αἷτιον!

Ἐδῶ κλεισμένην βλέπεις τὴν ὁποίαν μ' ἐζήτησες πρὸς
 τὸν Capo-d'Istria ἐπιστολήν. Μὴ νομίσης κολακείαν τὸ
 ὅποιον τὸν δίδω ἐπίθετον « Καύχημα τῆς Ἑλλάδος ».
 Ἡ ὀλιγοχρόνιος μ' αὐτὸν συναναστροφή μὲ τὸν ἔδειξε τοιο-
 οῦτον· καὶ δὲν πιστεύω ὅτι μὲ ἠπάτησεν. Ἐγὼ φεύγω
 φυσικὰ τοὺς μεγάλους· διὰ φόβον μὴ φανῶ ἀπ' ὅ,τι εἶμαι
 πολὺ μικρότερος, καθὼς τὸ πᾶσχουσιν οἱ νάννοι, ὅταν
 ἀνοήτως πλησιάζουσι τοὺς γίγαντας. Αὐτὸς ἐζήτησε νὰ
 μὲ γνωρίσῃ, καὶ μ' ἔδειξε φρονήματα ὄντως Ἑλληνικά.
 Εἶθε ἀπὸ τοιαῦτα φρονήματα γεμισθῶσιν ὅλων τῶν νῦν
 Γραικῶν αἱ κεφαλαί! ἀπ' αὐτὰ μόνον ἐλπίζεται ἡ σωτη-

ρία τῆς Ἑλλάδος. Ἄν κρίνης εὐλογον νὰ σφραγίσῃς τὴν ἐπιστολήν του, σφράγισέ την.

Ὁ Βολισσινὸς ἐκδότης μ' ἐχάρισε δύο σώματα τῆς Γ. 'Ραψωδίας· μετὰ χαρᾶς ἤθελά σε πέμψει τὸ ἓν, καὶ τὸ προσφέρῃς εἰς τὸν Κόμητα (μὲ συνθήκην ὅμως πιστὴν ἀφ' ἑαυτοῦ σου, καὶ ὅχι ἀπὸ μέρους μου). ἀλλὰ δὲ ἡξεύρω πῶς νὰ σὲ τὸ προφθάσω. Ἄν γνωρίζῃς κανέναν τραπεζίτην τῶν ἐδῶ, νὰ στείλῃ νὰ τὸ λάβῃ παρ' ἐμοῦ, καὶ νὰ εὕρῃ τὸν τρόπον νὰ σὲ τὸ στείλῃ ἢ αὐτοῦ, ἢ καὶ τὸ Ἀκουῖσγράνον, εἶσαι κύριος νὰ τὸ ζητήσῃς. Ἄλλοτε πάλιν σὲ λέγω καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ τὸ δώσῃς ἀφ' ἑαυτοῦ σου, διὰ νὰ μὴ νομισθῶ ἐκδότης ἐγώ· πρῶτον μὲν, διότι δὲν εἶμαι· ἔπειτα ὅτι καὶ ἂν ἦμην, δὲν ἐσύμφερε νὰ τὸ ὁμολογῶ, διὰ πολλὰς αἰτίας.

Περὶ τοῦ νέου, εἰς τὸν ὅποιον συλλογίζεσαι νὰ μεταφέρῃς τὴν χρηματικὴν βοήθειαν, χρειάζεται ὀλίγη σκέψις. Αὐτὸς ὀργανίζει νὰ τὴν προμηθευθῇ ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτας του, καὶ ἀκολουθῶς εἰς ἐκείνους νὰ μεταδώσῃ, ὥστε ἦναι δίκαιον, τὴν ἐλπιζομένην σοφίαν του. Ἀνάβαλε λοιπὸν τὸ πρᾶγμα, ἕως νὰ ἴδωμεν ἂν ἐκατόρθωσεν τίποτε μὲν ἐκείνους. Θέλω τὸν ἐξετάσειν, καὶ ἂν χάσῃ τὰς ἐλπίδας ἀπ' ἐκείνους, δίκαιον εἶναι νὰ τὸν βοηθήσετε, μὲ συνθήκην ὅμως ἑγγραφον (καὶ ὅχι ἄλλως) νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Χίον. Ἄν δὲν τὴν δεχθῇ, δικαιότερον καὶ φρονιμώτερον εἶναι νὰ βοηθήσετε ἄλλον τινα συμπολίτην, κατὰ τὴν παροιμίαν (ἐπεὶ δὲ παροιμίας μὲ λέγεις καὶ σύ), «Ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σου, νερὸν ἔξω μὴ χύνῃς.»

Ἴσως τὸ ἐξεύρεις· ἂν ὅχι, μάθε το. Οἱ ἐπίτροποι ἀπὸ Βιέννης μ' ἔστειλαν ἀργύρια διὰ νὰ προμηθεύσω τυπογραφικοὺς χαρακτῆρας διὰ τὴν Χίον. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ

παντασθῆς πόσον ἐπαρηγόρησε τὰς πολλὰς καὶ παντοδα-
πὰς ἀνίας μου τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο μήνυμα. Εἶναι
δὲν ἡξεύρω πόσοι χρόνοι ἀποῦ γόζομαι περὶ τῆς τυπο-
γραφίας, καὶ ἐλυπούμην ὅτι δὲν εἰσακούομαι. Ἄλλ' ἀφοῦ
εἶδα ὅτι οἱ Κυδωνιάται ἐφρόντισαν περὶ τυπογραφίας, ἡ
ἐλπίς μου ἔγινεν ἀληθινὴ βάσανος, καὶ μ' ἐκεντοῦσεν
διακόπως, ὅτι ἐμελλαν ἄλλοι πρὸ τῶν Χίων ν' ἀποκτή-
σωσι τυπογραφίαν. Ἀπὸ ταύτην λοιπὸν τὴν βάσανον μὲ
ἠλευθέρωσαν τώρα, ἐπειδὴ πρῶτοι αὐτοὶ σὺν Θεῷ θέλουν
ἔχειν τυπογραφίαν. Πάλιν τὸ λέγω· εἰς τὴν νέαν Ἑλ-
λάδα ἡ Χίος πρέπει νὰ ἔχῃ κατὰ πάντα τὴν πρωτοκα-
θιδριάν εἰς τῶν Μουσῶν τὸ ἱερόν. Ἄν δὲν τὸ κατορθώ-
σετε, tant pis pour vous. Ἀλλὰ τοιαύτης δυστυχίας
ὅτι δὲν εἴσθε ἄξιοι, τὸ μαρτυροῦν ὅσα ἕως τώρα ἐπρά-
ξατε.

Τὰς ἐπιστολάς μου, φίλε, μὴ κοινωνῆς (νὰ ζήσης!)
εἰς κἀνένα, διὰ νὰ μὴν ἐμπνεύσωμεν ζηλοτυπίαν εἰς τοὺς
ἄλλους. Εἰς ὅλους τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' ἐξαιρέτως εἰς
τοὺς Χίους, εἶναι συμφέρον ὅ,τι παραγγέλλει ὁ Παπᾶ
Τρέχας, τὸ «Σιγῇ μένεα πνέοντες». Ὅ,τι μάθης χρη-
στὸν εἰς τὸ Ἀκουῖσγράνον διὰ τοὺς Γάλλους μου, πρό-
ρῳσέ μέ το διὰ τῆς πόστας. Ὅστις ἀγαπᾷ τὸ γένος
μας ἐξ ἡμῶν, ἐξανάγκης πρέπει ν' ἀγαπᾷ καὶ τούτους.
Οὗτοι εἶναι σήμερον οἱ τοποτηρηταὶ τῶν προγόνων μας
εἰς τὴν σοφίαν· καὶ τούτων ἡ μητρόπολις δείχνει τὰς
παλαιὰς Ἀθήνας. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὁ παρὰ τῶν
λοιπῶν φθόνος, πάθος ὀχληρὸν καὶ πολλάκις βλαβερὸν εἰς
τοὺς φθονομένους· ἀλλ' ὅμως προτιμότερον νὰ φθονῇται
εἰς παρὰ νὰ ἐλεῇται. Εἴθε ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ

πάλαι ἐπίφθονοι, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἕως τώρα ἐδοκιμάσαμεν
ἔλεον !

Σ' εὐχομαι ὑγίαν, εὐτυχίαν καὶ εὐοδίαν !

61.

Παρτολέοντι Βλαστῶ, εἰς Ἀμστελδάμον.

Ἐκ Παρισίων, 26 Δεκεμβρίου 1818.

Νόστιμος εἶσαι. Νομίζεις ὅτι ἔχεις νὰ κάμης μὲ ὁμοίον
σου ἄνδρα, καὶ ὅχι μὲ ἐβδομηκονταετῇ ἀρθριτικὸν γί-
ροντα, χορεύοντα εἰς αὐτὰ τοῦ τάφου τὰ χεῖλη, ἕως ἢ
ζάλη τοῦ χοροῦ νὰ τὸν ῥήξῃ μέσα.

Ἡ περὶ τῆς προφορᾶς τῆς γλώσσης φιλονεικία, εἶναι
ἀληθῆς « περὶ ὄνου σκιᾶς » φιλονεικία. Τὸ γελοιότερον
εἶναι, ὅτι οὔτε οἱ κατηγοροῦντές μας ὡς φθορέας τῆς προ-
γονικῆς προφορᾶς, οὔτε οἱ ὑπεραπολογούμενοι καὶ θέλον-
τες νὰ μᾶς δείξωσι φύλακας, δὲν ἐδιώρισαν ἀκόμη ἀκρι-
βῶς τὸ ζήτημα (*l'état de la question*). Πᾶσα γλῶσσα,
ἔξω τῆς γλώσσης τῶν ἀγγέλων (τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζω),
παλαιουμένη μεταβάλλει αὐτὴν τῆς τὴν οὐσίαν, πολλῶ
μᾶλλον τὴν προφορὰν τῆς, καὶ τέλος ἀποθνήσκει, ἀφι-
νουσα διάδοχόν τῆς νέαν ἄλλην γλῶσσαν, πλειότερον ἢ
ὀλιγώτερον ὁμοίαν τῆς καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τὴν
προφορὰν. Διὰ νὰ μὴ ζητῶ μακρόθεν τὰ παραδείγματα,
αὐτοὶ οἱ φίλοι μου Γάλλοι δὲν προφέρουσι πλέον τὴν

γλώσσάν των, ὡς τὴν ἐπρόφεραν πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντα
 ἐτῶν. Καὶ ἂν ἦτο δυνατὴ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ὁ
 κοινὸς νοῦς μᾶς διδάσκει, ὅτι τῶν Ἑλλήνων τὴν γλῶσ-
 σαν καὶ προφορὰν τῆς γλώσσης ἡμεῖς πάλιν οἱ βαρβαρω-
 θέντες ἀπόγονοι ἡμεῖς ἱκανοὶ νὰ τὴν ἀναστήσωμεν, καὶ
 ὅχι οἱ σοφοὶ μὲν κατ' ἄλλα πολλά, καὶ ὁμῶς δείχνοντες
 πολλὴν ἀσοφίαν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα Εὐρωπαῖοι. Ἀπό-
 δειξις τούτου εἶναι, ὅτι οὐδ' αὐτοὶ ἀκόμη εἶναι σύμφωνοι
 εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς διδάσκουσι προφορὰν ἄλλως προφέ-
 ρουσιν οἱ Γερμανοί, ἄλλως οἱ Ἀγγλοὶ, καὶ ἄλλως οἱ Γάλ-
 λοι. Καὶ δὲν ἐμπορῶ ἀκόμη νὰ λησμονήσω τὸ σοφὸν
 παράγγεμα, τὸ ὁποῖον ἔδιδεν εἰς τὴν ἄπειρόν μου νεό-
 τητα, ὅταν διέτριβα εἰς τὸ Ἀμστελῶδαμον, ἕνας ἀπὸ
 τοὺς σοφωτέρους τῶν τότε ἐκκλησιαστικῶν, *Ἐπίσταντι*
εὐκαίρως καὶ ἀκαίρως. Τὸν ἠνάγκασα νὰ τὸ γράψῃ, διὰ
 νὰ καταλάβω ὅτι εἶναι τὸ α' *Ἐπίστανθι* εὐκαίρως, ἀκαί-
 ρως» τῆς πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου. Ἄν
 προφέρωμεν λοιπὸν ὡς οἱ Ὀλλανδοί, δὲν θέλομεν διὰ
 τοῦτο ἀθωωθῆν ἀπὸ τοὺς Γερμανούς· ἂν ὡς οὗτοι, ἔχουν
 ἀκόμη τί νὰ μᾶς ἐλέγξωσιν οἱ Γάλλοι· ἂν ὡς οἱ Γάλλοι,
 θέλουν ἔτι μᾶς διορθώσιν οἱ Ἀγγλοὶ. Τί συμπεραίνεται
 ἐκ τούτου ; ὅτι ἀπὸ ὅλας ταύτας τὰς διαφόρους προφο-
 ράς, ἡ ὀλιγώτερον μακρυσμένη ἀπὸ τὴν παλαιάν (καὶ ἂν
 ὅλου τοῦ κόσμου οἱ σοφισταὶ ἰσχυρισθῶσι τὸ ἐναντίον)
 φυσικὰ πρέπει νὰ ᾔῃ τὴν ὁποίαν προφέρουν ὁ Βλαστὸς
 καὶ ὁ Κοραῆς. Καὶ τοῦτο ἤρχισαν νὰ τὸ καταλαμβά-
 νωσι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι· οὐδὲ θέλει περάσειν πολὺς καιρὸς
 ἕως νὰ στείλωσιν εἰς κόρακας τὰς ἀπερὶ ὄνου σκιᾶς» φι-
 λωνεικίας καὶ νὰ προφέρωσιν (ἥσο βέβαιος) « *Εὐκαίρως*
 καὶ ἀκαίρως » καὶ ὅχι *Ἐουκαίρως καὶ ἀκαίρως*, τὸ ὁποῖον

προφέρων δύνασαι νὰ διώξης λεγεῶνα δαιμόνων, χωρίς νὰ κάμης τὸν σταυρόν σου.

Τῆς χημείας τὰ πρῶτα ἔργα φαίνονται ἀμυδρῶς κατὰ τὴν πρώτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ, ἤγουν 450 ἔτη τοῦλάχιστον μετὰ τὸν Ἱπποκράτην.

Ὁ Φειδίας καὶ ὁ Πολύκλειτος δὲν εἶχαν χρεῖαν ἀνατομίας, ἐπειδὴ ἔβλεπαν καθ' ἡμέραν ὀλογύμνους τοὺς νέους εἰς τὰς παλαίστρας, ὅπου ἡ γυμνασία τῆς πάλης ἤρκει νὰ δείξῃ τοὺς ὁποίους φυσικὰ λαμβάνουν διαφόρους καὶ ποικίλους σχηματισμοὺς τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν βίαιον κίνησιν. Πρῶτος ὁ Ἡρόφιλος ἀνέτεμεν ἀνθρώπινα σώματα, 130 σχεδὸν ἔτη μετὰ τὸν Ἱπποκράτην. Βλέπεις εὐλογημένε, πόσον μουζαλωμένας ἐπιστολάς ἀναγκάζεις τὴν τρέμουσαν μου χεῖρα νὰ γράφω.

Ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε γραμμένα ἑκατάλλαβες ὅτι ἔλαβα ὅλας σου τὰς ἐπιστολάς, τὴν . . . Σεπτεμβρίου λέγω, τὴν 27 Ὀκτωβρίου, καὶ τὴν τελευταίαν 17 τοῦ παρόντος. Ἰδα πόσον ἀγῶνα ἠγωνίσθης καὶ πόσῃ ἀμηχανίᾳ ἐδοκίμασες εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ δυνατοῦ. *Ce n'est point ma faute.* Ἡθελές τα κ' ἐπαθές τα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι δίκαιον νὰ ὁμολογήσω ὅτι μ' ἐφάνη φιλογενής· ἀλλ' ἡ παρ' αὐτοῦ ἐλπιζομένη διὰ τὴν Χίαν μας σχολὴν βοήθεια εἶναι ἀνέλπιστος, ἐπειδὴ αὐτὸς οἰκειοτέραν βοήθειαν ἀφορμὴν ἔχει τὴν οἰκίαν του πατρίδα· παρεκτός, ἐάν τις πατρίς του, κατὰ τὴν ὁποίαν ἕως τῶρα ἔδειξεν ἀπολιθῶσιν, οὐδ' ἀπὸ τὸν ὁμογενῆ της ἐξεύρει νὰ ὠφεληθῇ. Φαίνεται, φίλε, κατὰ δυστυχίαν, ὅτι ἡ Βενετικὴ κυβέρνησις ἐφθειρε πολὺ περισσότερον αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐφθειρεν ἡμᾶς φθορὰν τὸ Σκυθικὸν ἄγριον κράτος. Τίποτε ἀκόμη οἱ ἀθλιέστατοι ἄξιον τῆς ἐλευθερίας των κίνημα

δὲν ἐκινήθησαν. Εἶθε καὶ μὴ μιμηθῶσιν ἐκείνους τῆς ἐπο-
χῆς τοὺς Κερκυραίους προγόνους των! ὅποτε κακομε-
ταχειρισθέντες τὴν ἐλευθερίαν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Στράβων,
ἰδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν παροιμίαν,

Ἐλευθέρα Κέρκυρα, χεῖρ' ὅπου θέλεις.

Τὴν ἐλευθερίαν ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐκθειάζομεν ὅλοι· καὶ
δικαίως, ἐπειδὴ

La liberté dans l'homme est la santé del' âme.

Ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγοι εἶναι οἱ λαμβάνοντες μετὰ τῆς ἐλευ-
θερίας, καὶ τὴν ποθυμένην ὑγίαν τῆς ψυχῆς.

Δὲν εἶναι ὁ Β, περὶ τοῦ ὁποίου ἐξήγησες τὴν ὑπόψιν
μου. Ἐπτὰ χρόνους ἐσυμβίωσα μὲ τὸν ἄνδρα· καὶ δὲν
πιστεύω νὰ τὸν ἐγνώρισέ τις ἄλλος ἀκριθέστερα παρ' ἐμέ.
Ἀπὸ τοιοῦτον εὐλογημένον δένδρον καρποὶ κακοὶ εἶναι
τῶν ἀδυνάτων νὰ βλαστήσωσι.

Παρεκτὸς τῆς γεροντικῆς ἀσθενείας, καὶ πολλῶν ἄλ-
λων αἰτιῶν, ὅσαι ἡργοστόλησαν τὴν ἀπόκρισίν μου, ἐμ-
πόδιον ἐγινε καὶ τὸ ζήτημά σου περὶ τοῦ νέου. Ἐπρεπε
νὰ τὸν ἐρευνήσω πρῶτον μὲ τρόπον ἄδηλον εἰς αὐτὸν διὰ
να μάθω καὶ τὴν χρηματικὴν του κατάστασιν, καὶ τὸν
ὅποιον ἀποβλέπει σκοπὸν μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἔργου
του, ἐπειδὴ μ' ἐδίδες ἀρκετὰ νὰ καταλάβω, ὅτι ἡ προ-
θυμία νὰ τὸν βοηθήσῃς ἐγεννᾶτο μάλιστα ἀπὸ τὴν δικαίαν
ἐλπίδα νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὴν πατρίδα. Μάθε λοιπόν,
ὅτι αὐτὸς λαμβάνει ἀπὸ τρεῖς διαφόρους πηγὰς χορηγίαν,
καὶ ἡ συνομιλία του μ' ἔπεισεν, ὅτι κλίνει πλέον εἰς τὴν
γεννήσασαν παρ' εἰς ἄλλην τινα πόλιν. Ὅθεν μένει πλέον
εἰς τὴν κρίσιν σου νὰ πράξῃς, ὡς θέλεις. Εἶναι ἐδῶ ἄλλος

νέος, γεννημένος εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀλλ' ἀπὸ Χίον πατέρα, καλὸς καὶ ἀγαθός, τὸν ὅποιον βοηθοῦν (μεσολαβήσαντος τοῦ Δράκου) οἱ ἐν Λιβόρνῳ ὁμογενεῖς, τρεῖς τέσσαρες, διὰ δύο μόνον χρόνους. Ἄν ἰσχύσω νὰ τὸ πείσω νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸ γυμνάσιόν μας, καὶ ὡς ἀφιερωμένος εἰς αὐτό, οὕτως εἰς τὸ ἐξῆς νὰ οἰκονομήσῃ καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν μαθημάτων του, καλὸν εἶναι, διὰ μὲν τοὺς δύο χρόνους, νὰ τοῦ προστεθῇ ἀκόμη ὀλίγον τι, διὰ δὲ τὸ ἐξῆς νὰ βοηθηθῇ ἔτι δύο χρόνους ἄλλους.

Βλέπεις ὅμως, φίλε, ὅτι τὸ περὶ Βαρδαλάχου δὲν ἦν παντίπασι κενόν. Μ' ἐπληροφόρησαν περὶ αὐτοῦ οἱ ἀπὸ Βιέννης Ἐπίτροποι· ἀλλὰ τὸ ἄπορον εἶναι, ὅτι βιαζόμενος νὰ ἐξομολογηθῇ τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, δὲν μέμφεται κανένα, δὲν παραπονεῖται μὲ κανένα, καὶ ἀπλῶς οὐδ' αὐτὸς ἐξεύρει νὰ εἴπῃ τί τὸν κινεῖ, τί τὸν ταρασσεύει, τὸν ἔκαμε νὰ μᾶς ταραξῇ ὅλους, καὶ μάλιστα ἐμὲ τὸν γέροντα, ὅστις (σὲ βεβαιόνω) ἐφαρμακεύθην ἀπὸ τὴν πικρὰν ταύτην εἰδησιν. Χθὲς ὅμως μ' ἐπαρηγόρησεν ὀλίγον ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κοντοσταύλου ἀπὸ Λονδίνου, λέγουσα, ὅτι «μένει πάλιν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος.» Ἀνάγκη εἶναι, φίλε, νὰ γράψῃς καὶ σὺ πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ φίλους ἐπιμελῶς καὶ ἐπιπόνως, νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσι πᾶσαν αἰτίαν δυσαρρεσκείας. Ἐλπίζω, ὅτι θέλει συνεργήσῃ καὶ ἡ τυπογραφία νὰ τὸν δεσμεύσῃ. Εἶναι σχεδὸν ἡμέραι 15 ἀποῦ ἔστειλα ἐδῶθεν τοὺς τυπογραφικοὺς χαρακτῆρας εἰς Μασσαλίαν διὰ φρ. 3500. Ἐγράψα καὶ πρὸς τὸν Βάμβαν νὰ ταχύνωσι νὰ τυπώσωσιν ὅ,τι δυνήθουν μικρὸν τὸ φυλλάδιον, πρὶν φθάσῃ εἰς τὰς Κυδωνίας ὁ τύπος, καὶ πᾶθωμεν καὶ ταύτην τὴν καταισχύνην. Μαλλὶν ἐφύτρω

...εν ἡ γλῶσσά μου (ὡς λέγει ἡ χυδαία παροιμία) νὰ γό-
 ωμαι τόσους χρόνους περὶ τῆς τυπογραφίας. Ἄν ἦτο ἡ
 τυπογραφία ἐκεῖ, ὡς ἔπρεπε νὰ ᾔῃαι πρὸ πολλοῦ, ὁ Βαρ-
 δαλάχος (μὴν ἀμφιβάλλης) οὐδ' ἤθελε συλλογισθῇ τὴν
 ἀποδημίαν. Ἐχω ἀκόμη πολλὰ νὰ εἶπω περὶ τούτων καὶ
 τῶν τοιούτων· ἀλλὰ μοῦ λείπει τὸ ἀναγκαιότερον, ἡ δύ-
 ναμις. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει!

Ὅλος σὸς, ὁ ΚΟΡΑΗΣ.

62.

Πρώτη Ἰανουαρίου 1819.

Φίλιππε Βλαστέ,

Βλέπεις «ποῖος σκόλοψ τῇ σαρκί, Ἄγγελος Σατὰν»
 ἐπροσκολλήθη εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.
 Ἄν κρίνης εὐλογον νὰ γράψῃς αὐτόθεν καὶ σὺ πρὸς τὸν
 Capo-d'-Istria, Ἰταλιστὶ ἢ Γαλλιστὶ (ὄχι Γραικιστὶ)
 ἵνα μόνον, νὰ ἐμποδισθῇ πρὸς καιρὸν ἢ παρὰ τοῦ Ἠγε-
 μόνος ἐνδεχομένη ἀμοιβή, ἕως νὰ ἐξετασθῇ, ἂν ἀληθῶς
 καταγίνομαι εἰς τὸ ν' ἀνατρέψω τὴν ἱεράν μας θρησκείαν.
 Καλὸν ἦτο νὰ δώσης καὶ τὴν εἶδησιν πρὸς τοὺς ἐν Βιέννῃ
 Ἐπιτρόπους καὶ πρὸς τὸν Κοκκινάκην, ἵσως ἐκεῖνοι ἔχουσι
 πραστικωτέρους τρόπους ἄλλους νὰ ἐμποδίσωσι τὸν θρίαμ-
 φον τοῦ ἀνδραπόδου, trop bas pour avoir des égaux,
 trop vain pour se passer d'un maître. Περισσότερα

νὰ γράψω δὲν μὲ συγχωρεῖ ἡ ζάλη τῆς κεφαλῆς μου.
Εἰς ὅλας σου τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ ζητήματα ἀπεκρίθη
πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει, καὶ τὸ νῦν
ἔτος τοῦτο, καὶ ἄλλα πολλὰ καθεξῆς !

(Παράβαλε τὴν 35 Ῥώτα ἣν εἶχεν ἐσωκλείσει ἐν τῇ
παρούσῃ ὁ Κοραΐς).

63.

Ἐκ Παρισίων, 3 Ἰουλίου 1819.

Φίλιππε κύριε Βλαστέ,

Καλῶς εὐωδῶθης, καὶ εὐτυχῶς μέχρι τέλους νὰ δι-
τρίψῃς εἰς Βιένναν ! Χαίρω ὅτι σ' εὐχαρίστησεν ὁ Λ. Ε.
(ὁ Ἀόγιος Ἑρμῆς) καὶ ὁ Πανταζῆς κατακορχορίσαντε
τὸν ἀληθῆ κόρχορον. Ἀκούω ὅτι οἱ νομίζοντες αὐτὸν
ἀντὶ κορχόρου ῥόδον δαιμονίζονται αὐτοῦ, καὶ μάλιστα
δαπαγῆσας εἰς τὴν τύπωσιν τοῦ Λιβέλλου. Ἦθελ' εἰσθε-
καὶ σοφὸν καὶ δίκαιον στρατήγημα, ἂν ἡδύνατό τις
τὸν καταπίεσθαι μετὰ καλοῦ, ὅτι ὡς ἀπατηθεὶς ἀπὸ τοῦ
Λιβέλλογράφου ἐξώδευσεν εἰς ἐπιζήμιον πραγματείαν, καὶ
ἐπομένως ἔχει δίκαιον, ὅχι μόνον νὰ ἀρνηθῇ τὴν μέ-
λουσαν δαπάνην τοῦ δευτέρου τόμου, ἀλλὰ καὶ νὰ ζή-
τήσῃ τὴν γενομένην εἰς τὸν πρῶτον. Τοῦτο ἂν τὸ κατα-
θώσῃς ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, θέλεις κάμειν ἀληθῶς un chef
d'oeuvre de diplomatie littéraire. Αὐτὸς δὲν ἤρχετο

ἀκόμη νὰ τὸν τυπὸν, οὐδὲ θέλει τὸν τυπώσιν βέβαια ἐξ ιδίων του, ἐὰν δὲν τὸν χορηγήσωσιν οἱ φίλοι του τὴν δαπάνην. Συμβουλευέσου περὶ τούτου μετὰ τοῦ Κοκκινάκη· ἀξίζει σκέψιν τὸ πρᾶγμα, ἐπειδὴ ἡ ἐμπόδισις τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τὸν καταισχύνει ἀσυγκρίτως περισσότερον ἅφ' ὅσον τὸν κατήσχυναν ὁ Λ. Ε. καὶ ὁ Πανταζῆς.

Ὁ Βάμβας μοῦ ζητεῖ νὰ τὸν στείλω ἐδῶθεν κανένα ὁμογενῆ διδάσκαλον φιλολογίας. Ἄλλ' ἐδῶ ἐξεύρεις (ἢ μάθε το ἂν δὲν τὸ ξεύρης) παρὰ τὸν Νικολόπωλον ἄλλος δὲν εἶναι τοιοῦτος, ὅποιον ὁ Βάμβας τὸν ζητεῖ· καὶ ὁ Νικολόπωλος δὲν πείθεται εἰς τοῦτο. Συνομίλησε καὶ περὶ τούτου μετὰ τὸν Κοκκινάκην, ἂν ἦναι τρόπος νὰ εὐρῇτε αὐτοῦ τινὰ ἄξιον τῆς τοιαύτης διδασκαλίας. Χρειάζεται ὁμως καὶ τοῦτο προσοχήν, μὴ σταλθῇ κανὲν « Ἀνδράριον μοχθηρὸν καὶ παράξενον » ἱκανὸν νὰ ταραῖξῃ τὴν γαλήνην τοῦ Γυμνασίου. Δὲν κλαίεις, φίλε, τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τοῦ γένους; νὰ ζητῶμεν καὶ νὰ μὴν εὐρίσκωμεν πρᾶγμα τόσον εὐκόλου εὐρέσεως εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη! Ἄν ζητήσης κορχόρους, ἅντ' ἐνὸς θέλεις ἀκόμη εὐρεῖν μυρίους

Τὸν Θεόκλητον ἀκούω ὅτι πασχίζουσιν νὰ καταπείσωσιν νὰ περάσῃ εἰς τὴν Κορυφῶν διδάσκαλος· ἤθελε* μὲ λυπήσει μεγάλως, ἂν ἐπέθετο ν' ἀφήσῃ τὸν Λ. Ε., ἔργον (κατὰ τὴν κρίσιν μου) ὠφελιμώτατον καὶ ἀναγκαιότατον εἰς τὴν παροῦσάν μας κατάστασιν, δι' ἔργον ἄλλο, ἴσως οὔτε τόσον ἀναγκαῖον, οὔτε τόσης ὠφελείας πρόξενον. Σημεῖον καὶ τοῦτο, φίλε, τῆς ὁποίας ἀνωτέρω ἔλεγα ἀτυχίας τοῦ γένους μας. Μὴν ἔχοντες πῶς νὰ θεραπεύσωμεν τὴν πτωχείαν μας, κόπτομεν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τοῦ

ἐνδύματος διὰ νὰ ἐμβαλώσωμεν ἄλλο μέρος, καὶ ἐκφρά-
τομεν μίαν τρύπαν τὸν χρειώδη της φραγμόν, διὰ νὰ
φράξωμεν ἄλλην. Τοιουτοτρόπως ἐξεστουπώθη καὶ ἡ
Χίος, διὰ νὰ στουππωθῇ ἡ Ὀδησσός. Καλὰ ἔχομεν νὰ
προκόψωμεν, ἂν ἀκολουθῶμεν τοιαύτην μέθοδον! Φρόν-
τισε νὰ ἐμποδίσῃς τὸν Θεόκλητον ἀπὸ τὴν εἰς τὴν Ἑπτά-
νησον ἀποδημίαν. Ἐὰν ὅμως δι' ἄλλας αἰτίας ἐπιθυμῇ
νὰ παραιτηθῇ τὸν Ἑρμῆν, διὰ τί δὲν προκρίνει τὴν Χίον;
Τοῦτό σε λέγω, ἂν ἀληθῶς ὁ σκοπός του ᾔηται τοιοῦτος·
ἀλλέως εἶναι ἀσυγχώρητον νὰ κολοθῶσωμεν τὸν Ἑρμῆν,
διὰ νὰ ράψωμεν τὰ σχίσματα τῆς Χίου. Εὐδαιμόνει!

64.

Παρτολέοντι Βλαστῶ, εἰς Βιέννην.

Ἐκ Παρισίων, 20 Νοεμβρίου 1819.

Τιμώτατε συμπατριῶτα,

Κρατῶ τρεῖς ἐπιστολάς σου, μηνολογημένās 18 καὶ
22 Σεπτ. καὶ 16 Ὀκτ. Ν' ἀγοράζῃ τις βιβλία διὰ σέ
δὲν εἶναι τόσον εὐκόλον πρᾶγμα, διότι εὐρίσκεσαι εἰς πό-
λιν, ὅπου δὲν συγχωρεῖται ἡ εἴσοδος παντός εἵδους βι-
βλίων. Μ' ὅλον τοῦτο ἐσυνάθροισα τινά, καὶ μετ' ὀλίγας
ἡμέρας σέ τὰ πέμπω, ἂν ὄχι ὅσα θέλεις, ἀρκετὰ ὅμως
κατὰ τὸ παρόν· καὶ πάλιν βλέπομεν.

Καλὰ ἔπραξες πέμπων τοὺς νέους εἰς Γοτίγγην, καὶ ἀκόμη καλῆτερα γράψας εἰς Χίον νὰ σοῦ στείλωσιν ἄλλους. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ εὐοδώσετε τὸ γυμνάσιον, μηδὲ νὰ κρέμεσθε ἀπὸ τὴν φαντασίαν τοῦ δεινός ἢ τοῦ δεινός. Διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν! ὅσα μὲ γράφεις καὶ με γράφουν ἄλλοι ἀλλαχόθεν περὶ τοῦ *** εἶναι εἰς ἐμὲ σκοτεινὰ αἰνίγματα, καὶ λυποῦμαι μάλιστα, ὅτι μέλλω ν' ἀποθάνω πρὶν τὰ λύσω ἢ μοῦ τὰ λύσῃ τις ἄλλος. Τὸν ἓνα γνωρίσας προσωπικῶς καὶ διατρίψας ἑπτὰ ἔτη μ' αὐτόν, ἐγγυῶμαι ἄνδρα καὶ τὸνομα καὶ τὸ πρᾶγμα ἀληθινόν Ἑλληνα, πνέοντα τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀνέγερσιν τὸν ἄλλον πιστεύω παρόμοιον, μ' ὅλον ὅτι δὲν τὸν γνωρίζω. Τοῦτο ἀπορῶ, διὰ τί δὲν εὑρέθη τρόπος νὰ ἱατρευθῇ πάραυτα ἀρρώστημα, τὸ ὅποῖον μέλλει νὰ ἱατρευθῇ μετὰ δύο χρόνους· καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἱατρικόν, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις, μὴν ἰσχύουσα σήμερον, ἔχει νὰ ἐνεργήσῃ μετὰ δύο χρόνους. Τοιαῦτα ἀναγκάζομαι νὰ λέγω καὶ νὰ κλαίω, συλλογιζόμενος τὴν δυστυχίαν μας. Ἡ τύχη τοῦ γυμνασίου τῆς περιφέρειας Χίου νὰ κρέμαται ἀπὸ τὴν ἀναχώρησιν, τὴν ἀρρωστίαν, ἢ τὸν θάνατον (ἐπεὶ καὶ ταῦτα τῶν ἐνδεχομένων εἶναι) ἐνὸς ἢ δύο ἀνθρώπων !!!

Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω τὴν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἀπόκρισίν μου, πρὸς τὸν ὅποῖον, παρακαλῶ, νὰ τὴν πέμψῃς ἀσφαλέστατα. Δύνασαι καὶ νὰ τὴν συνοδεύσῃς, ἂν θέλῃς, μὲ δύο στίχους, ἀναγγέλλων εἰς τὴν Ὑψηλότητά του, ὅτι τὰ ὅποια τὸν γράφω ὅτι πέμπω φιλικὰ εἰς αὐτόν, νὰ προσμένῃ μὲ τὰ μέλλοντα νὰ σταλθῶσιν ἰδικά σου. Γράφω πρὸς τὸν αὐτόν μὲ πολλὴν θερμότητα καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ Λογ. Ἑρμ. καὶ ἑλ-

πιζω νὰ μὴ παρακούσῃ τὴν παρακίνησιν καὶ παρακάλει-
σίν μου. Εἶπέ το τὸν Κοκκινάκην μας ἀσπαζόμενός το
ἐκ μέρους μου. Νὰ τὸν γράψω κατευθεῖαν σήμερον ἵνα
μ' ἔμεινε πλέον δύναιμις τὸν ταλαίπωρον. Πρὸ τῆς ἰδίας
σου, ἔπρεπε νὰ τελειώσω τὴν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ
πρὸ αὐτῆς τρίτην ἄλλην.

Περὶ προτομῆς Σωκράτους καὶ ἄλλων ἐνδόξων τῆς
Ἑλλάδος, τὰ τοιαῦτα, φίλε, ἔπρεπε νὰ τὰ ζητῆς ἀπὸ
τὴν Ῥώμην, ὅπου καὶ καλῆτερα θέλουν γλυφθῆν, καὶ
ἀναμφιβόλως εὐθηνότερα πληρωθῆν.

Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Χίου, χρειάζονται δύο ἔτη ὑλὴ-
κληρα νὰ συνάξῃ τις τὴν ὕλην, καὶ ἴσως ἄλλα δύο καὶ
τὴν οἰκοδομήσῃ. Πρόσμενε λοιπὸν μὲ ὑπομονὴν καὶ τὴν
ὕλην καὶ τὸν οἰκοδόμον, ὅστις ἴσως ἀκόμη εὐρίσκεται ἐν
τῇ ὁσφύϊ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ». Περὶ δὲ τῆς ἐλπίζομένης
ἀπ' αὐτὴν ἐνισχύσεως εἰς τὰ καλὰ τῶν Χίων, σέ λέγω
ὅτι ἤθελαν εἶσθαι ἄξιοι ταλανισμοῦ οἱ Χῖοι, ἂν ἐπρόσμε-
ναν νὰ φιλοτιμηθῶσιν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα νεκρὰ παραδείγ-
ματα. Ἐχουσι ζῶν παράδειγμα τὴν εὐτυχίαν τῶν σημε-
ρινῶν φωτισμένων ἔθνων, εὐτυχίαν χρεωστούμενην ἀπὸ
στάκτως εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας. Τὸ ἔγραψα καὶ
πρὸς αὐτοὺς ἀμέσως, ὅχι μίαν φοράν, ὅτι ἡ Πρόνοια
τοὺς ἐπροώρισε νὰ λάβωσιν εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα, τὴν
ὁποῖον ἐκράτουν εἰς τὴν παλαιάν αἱ Ἀθηναὶ τόπον καὶ
ἂν δὲν προθυμηθῶσι νὰ τὸν λάβωσι, θέλουν φανθῆν ἀνί-
ξιοι τῶν δώρων τῆς Προνοίας. Εἰς τοῦτον τὸν σκοπὸν
χρεωστοῦν νὰ κατευθύνωσιν ὅλα τῶν τὰ κινήματα, χω-
ρὸν ὅμως, διὰ νὰ μὴ κινήσωσι τὸν φόβον, ἢ καὶ
ἀπλῶς τὸν ζῆλον ἄλλης πόλεως, νὰ τῶν ἀρπάζῃ τὴν
τιμὴν τῆς προεδρίας τῶν φώτων. Παραδείγματός χάριν

ἐπειδὴ ἀπέκτησαν τυπογραφίαν, δὲν πρέπει νὰ φροντί-
σουν τώρα ν' ἀποκτήσωσι καὶ ἐργοστάσιον (fabrique)
χαρτίου, καὶ κανένα στιχωτὴν; Αὐτὰ σιμὰ τῆς τιμῆς
καὶ δόξης φέρουσι κέρδος. Αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ ἀνδραγα-
θίαι, ἡ δὲ ἱστορία τῶν πρὸ ἡμῶν, πατραγαθίαι.

Ἐπειδὴ περὶ χαρτίου ὁ λόγος, ἔχω φίλον ἐδῶ Γάλλ-
λον, ὅστις κλίνει πολὺ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ εἰς τὴν Χίον
ἐργοστάσιον χαρτίου· ἀλλ' ἐπιθυμεῖ πρῶτον νὰ βεβαιωθῇ,
ἂν ἔχετε νερὸν ἀρκετὸν ποτάμιον, διὰ τοὺς χρειαζομένους
νερομύλους εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ χαρτίου. Ἐξεύρω
ὅτι ἔχετε νερομύλους σιταρίου· ἀλλ' εἶναι ἄρα οἱ αὐτοὶ
ἀρκετοὶ καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ χαρτίου; τοῦτο δὲν
ἐξεύρω. Συμβουλευέσου λοιπὸν μετὰ τῶν αὐτοῦ συμπα-
τριωτῶν μας, καὶ δός με περὶ τούτου πληροφορίαν. Προ-
θυμήσου νὰ τοὺς στείλῃς αὐτόθεν καὶ κανένα στιχωτὴν·
σὲ βεβαιῶνω ὅτι τοῦτο ἀξίζει πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν
ἱστορίαν τῆς Χίου. Ἐσεῖς μάλιστα οἱ περιελθόντες καὶ
αἰσθανθέντες τὰ καλὰ τῆς Εὐρώπης, δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπο-
φέρετε τὴν Ἀφρικανὴν μας γυμνότητα. Οἱ Κυδωνιάται
ἔστειλαν πρὸ ὀλίγου εἰς Παρισίους δύο νέους, τὸν ἕνα
μαθητὴν τυπογραφίας, κατὰ τὸν πρὸ αὐτοῦ, τὸν ἄλλον
νὰ κατασκευάζῃ τουφέκια. Καλῆτερα βέβαια ἦσαν εἰς
τὴν παροῦσάν μας κατάστασιν ὥρολόγια παρὰ τουφέκια·
μ' ὅλον τοῦτο καὶ αὐτὰ χρησιμεύουν, καὶ ἀποδείχνουν
μάλιστα τὸν ζῆλον τῶν Κυδωνιατῶν. Αὐτοὺς κἂν ἔπρεπε
νὰ μιμηθῶσιν οἱ Χῖοι, νὰ στείλωσιν ἕνα νέον εἰς τὴν
Ῥώμην διὰ τὰς λογικὰς τέχνας, ζωγραφίαν λέγω, ἀν-
δριαντοποιητικὴν, ἀρχιτεκτονικὴν· ἄλλον εἰς τὴν Γενέ-
βαν διὰ κατασκευὴν ὥρολογίων· ἄλλον . . . καὶ πῶς νὰ

ἀριθμῷ ὅσα μᾶς λείπουν ὁ ταλαίπωρος! ὅστις μέλλω νὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὶν ἰδῶ τίποτε ἀπ' αὐτά.

Εὐχαριστῶ περὶ τῆς ὁποίας μ' ἐστείλετε ὁμιλίας τοῦ Βάμβα· ὁποίαν αἰσθῆσιν διήγειρεν εἰς τὴν ψυχὴν μου, καὶ χωρὶς νὰ μάθῃς ἐξ ἐμοῦ τὸ καταλαμβάνεις. Μάθε λοιπὸν ὅ,τι δὲν δύνασαι νὰ ἐξεύρῃς, χωρὶς νὰ τάκούσῃς. Ἐδῶ εὐρίσκονται τῶρα ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα σπουδαστὰς ὁμογενεῖς· μὲ τὸ ἤρπασαν ἀπὸ τὰς χεῖρας, καὶ ἀκόμη δὲν μὲ τὸ ἐπέστρεψαν, διαδίδοντές το ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, καὶ δεῖχνοντες αὐτὸ εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς μὲ χαρὰν μεγάλην καὶ ἀγαλλίασιν (ἔξω ἀπὸ δύο ἢ τρία τουρκόπουλα, μαθητάρια τοῦ μεγάλου τούρκου καὶ τζελεπῆ)· τοῦτο τῶν νέων μας τὸ κίνημα, δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσῃ καὶ ποίαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τὴν ψυχὴν μου. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει!

O.O.

65.

Ἐκ Παρισίων, 6 Δεκεμβρίου 1819.

Φίλε συμπατριῶτα,

Τὴν 20 τοῦ περασμένου ἀπεκρίθην εἰς τὰς ἐπιστολάς σου, περικλείσας καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Σουτσον ἀπόκρισίν μου. Σήμερον δὲ κατευθύνει ὁ βιβλιοπώλης μου Allais διὰ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ Franck εἰς ὄνομά σου κιβωτὸν σημειωμένην PV, N° 2, καὶ περιέχουσαν τὰ εἰς

τὴν ἐδῶ κλεισμένην σημείωσιν βιβλία. Ἡ τιμὴ των, ὡς βλέπεις, συμποσοῦται εἰς φρ. 470, τὰ ὅποια ἐμβασέ με ὅταν εὐρῆς εὐκολίαν.

Κόπον ἐδοκίμασα εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν βιβλίων, ὅχι διὰ τὴν ποσότητα, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ συνάξω ὅχι μόνον ὅσα ἔκριναν χρήσιμα, ἀλλὰ καὶ ὅσα μ' ἐφαίνοντο συγχωρημένα νὰ ἐμβῶσιν αὐτοῦ. Τὰ ὀλίγα τὰ ὅποια βλέπεις εἰς τὸν κατάλογον στιχωμένα εὐρέθησαν καὶ ἡγοράσθησαν οὕτως.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἀπὸ τὸν Danquetil ἐπρόσθεσα καὶ τὴν ἐπιτομὴν αὐτῆς τῆς ἱστορίας εἰς δύο τόμους ἀπὸ τὸν Chantreau, ἐπειδὴ προβαίνει ἕως τὸ 1808 ἔτος, ἡγουν ἔτη 15 περαιτέρω τῆς πρώτης.

Εἰς τὰ μυθολογικὰ ἀκόλουθον ἦτο νὰ προσθέσω καὶ τὸ πληρέστερον Λεξικὸν τῆς μυθολογίας τοῦ Noël, ὡς καὶ εἰς τὰ Γεωγραφικὰ τὸ λεξικὸν Γεωγραφίας καὶ τὸν περιέχοντα τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας Ἀτλαντα. Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, σὲ πέμπω τὸ Λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἀπαραιτήτως ἔπρεπε νὰ ἔχῃς καὶ Γραμματικὴν τῆς αὐτῆς γλώσσης. Ὅθεν ἐπρόσθεσα τὴν πλέον τελείαν, ἐπιγραφομένην *Γραμματικὴν Γραμματικῶν*.

Εἰς τὴν κιβωτὸν ἔβαλα τὴν ὁποίαν σὲ προέγραφα δέσμευσιν βιβλίων διὰ τὸν Ἡγεμόνα Σουτσον. Χρεῖα δὲν εἶναι νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ φροντίσης περὶ αὐτῆς νὰ σταλθῇ ἀσφαλῶς καὶ γρήγορα. Ἄν εὐρῆς τρόπον νὰ τὴν καλοθέσης εἰς βιβλιοπώλου τινὸς κιβωτὸν ἄλλων βιβλίων, ὑπάγει καλῶς· ἐάν ὁμως ἀναγκασθῇς νὰ τὴν στείλῃς μόνην, χρειάζεται νέα ἀσφαλίσματα καὶ καλύμματα ἔξωθεν, διὰ νὰ μὴ τριφθῇ καὶ σπαραχθῇ τὸ χρυσοῦν στίχωμα, τὸ ὅποιον ἡλάφρυνε τὸ ὅχι πολλὰ βαρὺ πουγγίον

μου ἀπὸ 18 φρ. Ἄν κρίνης εὖλογον νὰ κάμης μικρὸν ξύλινον κιβώτιον, καὶ νὰ τὴν ἐμβάλῃς εἰς αὐτὸ διὰ τὸ ἀσφαλέςτερον, κάμε το διὰ λογαριασμὸν μου.

Ἐπραξες φρόνιμα ζητήσας ἀστίχωτα τὰ βιβλία σου, καὶ εἰς κιβωτὸν ἀκόμη, δὲν ὑπάγουν εἰς τὴν δυστυχίαν μας Ἑλλάδα παντάπασιν ἄτριπτα καὶ νεαρά. Εἶναι καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ ἄλλοτε, νομίζω, σὲ τὸ ἔλεγα, μία ἀπὸ τὰς πολλὰς μας συμφοράς, ἡ ἔλλειψις τοῦ στιχωτοῦ εἰς τοὺς τόπους μας, ἡ μικροτέρα ἴσως, συμφορὰ ὁμῶς, ἡ ὁποία μὴνύει ὅτι δὲν εἶναι μόνη. Πληρόνω κατ' ἔτος ὑπὲρ τὰ 1000 φρ. εἰς στιχωτικά, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ κερδαίνῃ Γραικὸς στιχωτής. Τὰ βιβλία ὑπάγουν ὅχι μόνον καταπονημένα ἀπὸ τὸ ταξίδιον, ἀλλὰ καὶ μὲ περισσότεράν δαπάνην, διὰ τὸ ὁποῖον προξενεῖται βάρος τοῦ στιχώματος πλείοτερον· καὶ ἡ δαπάνη ἐκχέεται ἀπὸ τοὺς ἀθλίους Γραικοὺς εἰς τὸν εὐτυχῇ τοῦ φωτισμένου ἔθνους ἀμαξάριον. ὦ πατρίς, πατρίς! (φωνάζω μὲ τῆς κωμωδίας τὸν Δικαιοπόλιν) πότε μέλλεις νὰ καταλάβῃς ὅλα σου τὰ ἀληθῆ συμφέροντα; Ἐπαρατήρησες ποτὲ κανένα ἀπὸ τοὺς πτωχαλαζόντας μας, ὅστις στολίζεται τὴν λαμπρὰν ἢ τὰ Χριστούγεννα μὲ καινούργιον τζουμπὲν καὶ καβάδι, ἔπειτα φορεῖ καλουπάκι καὶ κόσκινον ἀληθινόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς τρύπας προβαίνουν τὰ βαμβάκια ἢ τὰ στυππεῖα; Τοιαύτη εἶναι πόλις καυχωμένη εἰς δημόσιον βιβλιοθήκην, εἰς τυπογραφίαν, εἰς γυμνάσιον, καὶ μὴ ἔχουσα στιχωτήν. Ἡ λαμπροτέρα μας σήμερον πόλις εἶναι χωρὶς ἀμφιβολίαν ἡ Χίος· καὶ ὁμῶς μυρίζει ἀκόμη πολὺ τὸ Μαρόκον. ὦ Θεέ μου! πότε μέλλεις νὰ μὴ καθαρῇς ἀπὸ τὴν Ἀφρικανὴν ταύτην δυσωδίαν; Εὐ

τυχῶς ἐτελείωσε τὸ χαρτίον μου, διὰ νὰ μὴ μου φύγῃ ἀπὸ τὸ στόμα ἄλλο τι δεινότερον. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει!
ὁ Κ.

66.

Παρτο.λέορτι Βλαστῶ, εἰς Βιέννην.

Ἐκ Παρισίων, 3 Ἀπριλίου 1820.

Φίλε κ. Βλαστέ,

Τὸν σωρὸν τῶν καλῶν ἔλαβα καὶ ἀπέλαυσα μὲ πολλήν μου εὐχαρίστησιν, ὡς καὶ τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 1, 8, καὶ 15 Μαρτίου. Τοῦτο μόνον εἰς τὸ ἐξῆς σὲ παρακαλῶ, νὰ προσέχῃς νὰ μὴ φορτίζῃς τὰς ἐπιστολάς σου, ὡς με τὸ ἔκαμε μίαν φορὰν καὶ ὁ Ῥώτας (ἐξ ἀγνοίας καὶ ἐκεῖνος τῶν ἐδῶ συνηθειῶν). Ἐδῶ φορτισμένην ἐπιστολήν (*une lettre chargée*) διὰ νὰ λάβῃ τις, ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑπάγῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν πόσταν, ἢ ἂν τύχῃ ἄρρωστος νὰ δώσῃ τὴν ἐπιτροπὴν εἰς ἄλλον μὲ γράμμα νοταρικὸν καὶ μαρτυρημένον. Συλλογίσου εἰς πόσας μερίμνας περιττάς, ὁ πνιγόμενος ἀπὸ ἄλλας ἀναγκαιὰς πολλὰς ἐγὼ ἤθελ' ἀναγκασθῆν νὰ πέσω, ἂν ἤμην κλινήρης. Ὑπῆγα λοιπὸν φορτωμένος τὸν ἀνυπόφορον φόρτον τοῦ γηρατείου, καὶ ἔλαβα τὴν φορτισμένην ἐπιστολήν, ξεφορτώσας τὸ πουργίον μου ἀπὸ 16 φρ. Καὶ ἡ δαπάνη ὁμῶς καὶ ὁ κόπος μου ἀντεπληρώθησαν πολλα-

πλασίως ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπέλευσα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἡ
νάς, καὶ αἱ ὁποῖαι μὲ εὐφραναν χωρὶς νὰ μὲ ἐκπλήξω.
Πολὺ πλείοτερα θέλουν κατορθώσῃν οἱ Χῆτοι, ἐὰν προ-
σῶσι ν' αὐξήσωσι τὰ μέσα τῆς παιδείας, καὶ τὰ με-
χειρισθῶσιν ὡς πρέπει. Ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐδῶ κλι-
σμένης ἐπιστολῆς μου καταλαμβάνεις ποῖα μέσα νὰ
τὴν ἐπιστολὴν ταύτην συμφέρει νὰ τὴν ἀναγνώσῃς αὐτοῖς
πρὸς τοὺς συμπατριώτας μας ὅλους χωρὶς ἐξαίρεσιν.

Παρὰ ταύτην περικλείω καὶ τὴν πρὸς τὸν Βαρβάκη
πρὸς τὸν ὁποῖον στείλῃ τὴν σφραγισμένην. Συμφέρει
γράψετε καὶ πρὸς αὐτὸν ὅλοι ὑπογεγραμμένοι χωρὶς ἐξ-
ρεσιν τὴν χρεωστουμένην εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν. Ἐξ-
ρεῖς ποῖον μάλιστα μέρος τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς του
ἤρεσεν, ὡς βεβαιωτικὸν τοῦ « Ἄνδρὸς χαρακτήρ ἐκ λό-
γων γινώσκεται » ; Ἡ ἀπολογία του πρὸς τὰ παράπονά μου
ὅτι ἐξώδευσεν εἰς τοὺς Ῥώσους ὅσα ἐχρεώσται νὰ ἐξ-
δεύσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἀπολογεῖται εὐγνώμονος καὶ
χρηστῆς ψυχῆς ἀπολογίαν· ὅτι δηλαδὴ καὶ εἰς τὴν Ῥω-
σίαν ἀπέκτησε τὸν πλοῦτον. Εὐγέ τον !

Τὸν Tournefort καταλαμβάνεις ἀπὸ τὸ μνηολόγιον
τῆς ἐπιστολῆς, ὅτι δὲν ἤμην πλέον εἰς καιρὸν νὰ π-
ἀφήσω. Εὐκόλον εἶναι νὰ τὸν πωλήσῃς εἰς κανένα φι-
λομουσον συμπατριώτην· εἰς τὸν Φραγκοῦλην καθ' ὑπόθεσιν.

Ἀπὸ τὸν Δεσπότην καὶ τοὺς ὁμοίους τοῦ μὴ προσμ-
νῆς τίποτε. Αὐτοὶ ἔμαθαν νὰ θερίζωσι τοὺς ἰδρωτάς τ-
γένους, ἀρκούμενοι νὰ τοὺς ἀνταμείβωσι μὲ ξηρὰς τ-
εὐλογίας των. Θέλουν λάβειν τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀνοήτου
φιλαυτίας των, ὅταν ἡ ἐξάπλωσις τῶν φώτων βάλῃ νὰ
περισσότερον εἰς τὰ κολοκύνθια τῶν κοσμικῶν.

Εὐχαριστῶ σε διὰ τὰ ὁποῖα πέμπεις εἰς τὸν Ῥώ-
τον

φρ. 368,88. Μὲ ἐπιστολήν μου 16 Μαρτίου μ' ἐγνω-
στοποιεῖ, ὅτι ἀνεχώρει ἀπὸ τὴν Τεργέστην τὴν 18. Ὅθεν
βλέπω μὲ λύπην ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ τὸν φθάσῃ ἡ πρὸς
αὐτὸν 12 Μαρτίου ἐπιστολή μου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα
κλεισμένην ἄλλην πρὸς τὸν κύριον Παντελεῆν Μαυρογορ-
δάτον, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὸ βῆρος τῶν ὑπο-
θέσεών μου. Ὅθεν παρακάλεσέ τον νὰ κάμῃ νὰ ἀνοιχθῇ
ἡ πρὸς τὸν Ῥώταν ἐπιστολή ἀπὸ τὸν μέλλοντα νὰ τὴν
λάβῃ, ὅχι μόνον διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἐπιστολήν του, ἀλλὰ
καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ τελέσῃ ἀσφαλῶς ὅσα γράφω πρὸς τὸν
Ῥώταν περὶ τῶν διὰ Μασσαλίας πεμπομένων βιβλίων
πρὸς αὐτόν.

Συμβούλευσε τοὺς συμπατριώτας ν' αὐξήσωσι τὸν μι-
σθὸν τοῦ Mendouze, διὰ νὰ μὴ μᾶς φύγῃ καὶ αὐτός.
Συμβούλευσέ τους μάλιστα νὰ τὸν ριζώσωσι καὶ νὰ τὸν
δέσωσι μὲ τοὺς δεσμοὺς τοῦ γάμου. Εὐτύχει!

ΚΟΡΑΗΣ.

Οἱ ἐν Λονδίνῳ συμπατριῶται (μὲ γράφει ὁ κύρ Κον-
στάυλος) ὁργανίζουσι τὴν ζητηθεῖσαν χορηγίαν διὰ τὸν
ἑμογενῆ διδάσκαλον τῆς ζωγραφίας· ὅθεν ἀναπληρώσετε
καὶ σεῖς αὐτόθεν ὅσα λείπουν ἐκεῖθεν.

Ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ κηρυχθῇ διὰ τοῦ Λογ. Ἑρμ.
ἡ δωρεὰ τοῦ Βαρβάκη. Τὰ κρυφά (πίστευσέ με) δὲν ὠφε-
λοῦν τίποτε· ἀπὸ τὰ φανερά ἐλπίζω πλειοτέραν ὠφέλειαν.
Τὸν Κοκκινάκην ἀσπάζομαι.

Συμφέρι νὰ στείλῃς εἰς τοὺς ἐν Χίῳ Ἐπιτρόπους ἴσον
τῆς πρὸς τὸν Βαρβάκην ἐπιστολῆς μου.

Ἐκ Παρισίων, 9 Δεκεμβρίου 1820.

Φίλε συμπατριῶτα,

Εἰς τὴν παροῦσαν κλεισμένης λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ σὲ πέμψω δύο ἐπιστολάς, τὴν πρὸς τοὺς ἐν Χίῳ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ Ἐπιτρόπους τοῦ γυμνασίου. Ἐπιταυτοῦ τὰς ἀφῆκα ἀνοικτάς, διὰ νὰ ἴδῃς τὸν μετ' αὐτῶν λογαριασμὸν μου, κατὰ τὸν ὅποιον μοῦ μένουν χρεῶσαι φρ. 570,65. Ἐρώτησε, νὰ ζήσης! ἀπὸ μέρους μου τοὺς αὐτοὺς Ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς, ἂν ἔλαβαν ἄδειαν ἀπὸ τὴν Χίον ἢ ἀπὸ τὸ Βυζάντιον νὰ τὰ πληρώσωσι, δείχνων εἰς αὐτοὺς καὶ τὰς ἐπιστολάς μου. *Ἄν ἔλαβαν, ἅς μὲ τὰ στείλωσι, ἂν δὲν ἔλαβαν, ἅς προσμείνωσιν, ἕως νὰ λάβωσιν, καὶ γράψῃ πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ, νὰ σᾶς δώσωσι τὴν ἄδειαν.

Βλέπεις, ὅτι τὴν εἰκόνα τῆς Κατίνας, τὴν ἐδιώρισα διὰ τὴν Βιβλιοθήκην, ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἔχει εἴσοδον. Μὴν ἀμελήσης, σὲ παρακαλῶ, νὰ σημειώσης εἰς τοὺς ἐν Χίῳ καὶ τὰ ὀνόματά σας, ὅσοι ἐσυνδράμετε εἰς τὴν εὐεργεσίαν. Ζητῶ καὶ δὲν εὐρίσκω τὴν ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὅποιαν τὰ ἐσημείωνες. Μὴ τὸ ἀμελήσης. Εὐτύχει!

Εἰς τὰς προσταγὰς σου ὁ

ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐκ Παρισίω, 29 Δεκεμβρίου 1820.

Τιμιώτατε συμπατριῶτα,

Χθές ἐπληρώθη ἡ συναλλαγματική, τὴν ὁποίαν μ' ἐπεμψες μὲ τὴν 6 τοῦ παρόντος ἐπιστολήν σου. Ἀκόμῃ δὲν ἔλαβα τὴν περὶ αὐτῆς διαταγὴν τοῦ φίλου Βάμβα. Ἴσως μὲ τὴν φέρωσιν οἱ κατευοδοθέντες εἰς Μασσαλίαν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μέλλοντες νὰ φθάσωσιν ἐδῶ δύο νέοι, οἱ ὅποιοι πέμπονται νὰ σπουδάσωσι μ' ἔξοδα τοῦ γυμνασίου. Ἐκατάλαβαν τέλος πάντων (χάρις τῷ Θεῷ) τὴν παροιμίαν «Τῶν φρονίμων τὰ παιδιὰ πρὶν πεινάσουν, μαγειρεύουν. » Ὅταν αὐτοὶ τελειώσωσι τὰ μαθήματα των, μέλλουν νὰ τοὺς διαδεχθῶσιν ἄλλοι δύο, καὶ οὕτω καθεξῆς, ὥς με γράφουσιν οἱ Ἐπίτροποι. Τώρα, καὶ τώρα μόνον ἐμπορεῖτε νὰ καυχηθῆτε, ὅτι ἔχετε γυμνάσιον, ἐπειδὴ δὲν κρέμεται πλέον ἀπὸ ἀρρωστίας, θανάτους, ἢ καὶ φαντασίας διδασκάλων, εἰς ἓνα λόγον δὲν εἶναι κτισμένον εἰς τὴν ἄμμον, ἀλλ' ἐστερεώθη εἰς τὴν πέτραν. Εἶθε νὰ ᾔσαν δυνατοὶ ἀντὶ δύο νὰ πέμπωσι τέσσαρας!

Περὶ δὲ τῆς προσφορᾶς σου, σὲ ὑπερευχαριστῶ μὲ ἄκραν εὐγνωμοσύνην. Δὲν ἔχω χρεῖαν οὐδενός. Φύλαξε τὴν εὐεργετικήν σου ὀρεξιν διὰ τὰς χρεῖας τῆς πατρίδος, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι.

Διὰ τὰς παραγγελίας τῆς Χίου ἔγραψα ἐσχάτως τὸν κύριον Ῥάλλην νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς αὐτοῦ Ἐπιτρόπους, νὰ

μοῦ ἐμβάσωσιν ὅσα πρὸ μικροῦ ἐξώδευσα διὰ βιβλία τοῦ γυμνασίου. Ἔλαβα καὶ πρὸ μικροῦ ἐπιστολὴν ἀπὸ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Ἐπιτρόπου, οἱ ὅποιοι ἔδωκαν εἰς τοὺς αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ μὲ πληρώσωσι. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μέλλω νὰ τοὺς πέμψω καὶ ἄλλα βιβλία· ἀλλ' αὐτὰ εἶναι ὅλα δωρεάν.

Εὐχόμενός σε τὸ πλησιάζον νέον ἔτος καὶ καθεξῆς ἄλλα πολλὰ εὐτυχέστατα, μένω πρόθυμος εἰς τὰς προσταγὰς σου ὁ

ΚΟΡΑΗΣ.

69.

Παρτολέοντι Βλαστῶ, εἰς Βιέννην.

Ἐκ Παρισίων, 23 Φεβρουαρίου 1821.

Τιμιώτατε συμπατριῶτα,

Εἰς τὴν 23 Δεκεμβρίου, περασμένου ἔτους, ἐπιστολὴν σου ν' ἀποκριθῶ γρηγορότερον δὲν ἤμποροῦσα, διὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ κάμω ἔρευναν περὶ τῆς ζητήσεώς σου. Τὰ φρ. 570,65 μοῦ ἐπληρώθησαν. Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ζήτησιν.

Ἀπὸ τὰ σημειωμένα σου ἀπόκλεισε τὸν Ζώσιμον, τὸν Σωζόμενον, τὸν Εὐσέβιον, τὸν Εὐτρόπιον, τὸν Ἀρριανὸν καὶ τὸν Στέφανον τὸν Βυζάντιον, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι οὔτε

μέρος οὐτ' ἀκολουθία τῆς Βυζαντινῆς συλλογῆς, καὶ τοὺς ὁποίους δυνατόν νὰ εὔρης καὶ αὐτοῦ.

Τῆς δὲ Βυζαντινῆς συλλογῆς τὴν καταγραφὴν βλέπεις ἐδῶ κλεισμένην, ἣτις περιέχει 35 ἄρθρα καὶ ἐκ τούτων πάλιν τὸ 34 (τὸν Φραντζῆν) εὐρίσκεις αὐτοῦ εὐθηνότερον, ἐπειδὴ αὐτοῦ ἐτυπώθη. Τὰ σημειωμένα (ἐκτὸς τῶν 35) τρία ἄρθρα πολλοὶ δὲν τὰ νομίζουν ἀναγκαῖα, ἄλλοι φιλοτιμοῦνται νὰ μὴ λείπωσι μηδ' αὐτά.

Αὐτὰ νὰ εὑρεθῶσιν ὅλα ἐντὶμα εἶναι πολλὰ δύσκολον, πλὴν εἰς δημοσίους πωλήσεις κάποτε· ἂν εὑρεθῶσι (συναθροισμένα δηλαδὴ ἐν πρὸς ἐν χωριστὰ ἀπὸ διαφόρους βιβλιοπώλας) ἀξίζουν φρ. 900 ἕως 1200 εἰς χαρτίον μικρόν, καὶ φρ. 2300 σχεδὸν εἰς μέγα χαρτίον.

Εἶναι καὶ ἄλλη ἐκδοσις τῆς Βυζαντιδος, εἰς Βενετίαν, καὶ ταύτην, ἂν δὲν μὲ πλανᾷ ἡ μνήμη, ἠγόρασεν ὁ μακαρίτης Ἀλέξανδρος διὰ τὴν Χίον. Αὕτὴ περιέχει τὰ 26 πρῶτα ἄρθρα, οὐδ' ἐξισοῦται, οὔτε διὰ τὸ χαρτίον οὔτε διὰ τὸν τύπον, μὲ τὴν παρισιανήν· εἶναι ὅμως καὶ πολὺ εὐθηνότερα. Εἰς δημοσίους πωλήσεις ἐδῶ ἐπληρώθη ἕως 300 φρ. Εἰς τὴν Βενετίαν δυνατόν ν' ἀγορασθῇ καὶ δι' ὀλιγώτερα. Γραικορωμαίων Αὐτοκρατόρων ἱστορία (τῶν ὁποίων ἡ φρόνησις μᾶς ἔφερε τοὺς Τούρκους) πλειότερον δὲν ἀξίζει.

Ὁ Κοκκινάκης μὲ δίδει χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῆς προβιάσεως τοῦ Πρωτοῦ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡγ. Σπουδάσετε λοιπὸν οἱ αὐτοῦ συμπατριῶται, ὅλοι ἐνωμένοι μετὰ τῶν αὐτοῦ συγγενῶν του, ἂν συμβῇ τὸ ἐλπιζόμενον, νὰ προκαταλάβετε τὴν Παναγ. του νὰ γνωσθῇ φανερὸς προστάτης τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ. Ὁ Λ. Ε. ἐγίνεν ἐν ἀπὸ τὰ κτήματα τῆς πα-

τρίδος του, τῆς Χίου, ὡς τὸ γυμνάσιον, ὡς ἡ βιβλιο-
θήκη. Εὐτύχει! Πρόθυμος εἰς τὰς προσταγὰς σου
ΚΟΡΑΗΣ.

70.

23 Μαΐου.

Φίλε συμπατριῶτα,

Ἔχω δύο σου ἐπιστολάς 11 Ἀπριλίου καὶ 9 Μαΐου.
Χαίρω χαρὰν δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσην, διὰ τὰς
χρηστὰς ἀγγελίας ὅσας με γράφεις, καὶ ὅσας μανθάνομεν
ἐδῶ καθημέραν ἀπὸ Τεργέστην, Λιβόρνον καὶ Μασσαλίαν
περὶ τῆς μελλούσης πτώσεως τῆς τυραννίας. Φοβοῦμαι
ὅμως μὴ οἱ τελευταῖοι τῆς σπαραγμοὶ μᾶς βλάψωσι
ἀκόμη. Περὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἔχεις δίκαιον. Νὰ κρημνίσω-
τις οἰκοδομὴν μεγάλη σοφία δὲν χρειάζεται, ὅταν μάλι-
στα ἡ οἰκοδομὴ κλονῇται πρὸ πολλῶν χρόνων ἀφ' ἑαυ-
τῆς. Ἡ μεγάλη καὶ τρομερὰ δυσκολία εἶναι εἰς τὴν ἀνοί-
κοδομήν, ἥτις χρειάζεται ἀρχιτέκτονας Ἀριστείδας κα-
τοιούτους ἄλλους ὅποιος ἦτον ὁ Ἀριστείδης, καὶ ὅποιοι
δὲν βλέπω ἀκόμη κανένα εἰς τὸ γένος. Ἀντὶ τῶν τοιού-
των ἔχομεν πολλοὺς ἡμισόφους, πολλοὺς σχολαστικούς
οἱ ὅποιοι ἂν ἐπιθυμήσωσι νὰ γενῶσι δημαγωγοὶ καὶ δη-
μοκῶποι εἰς λαὸν ἀκόμη ἀπαιδεύτον, φοβοῦμαι μὴ μᾶ-
κάμωσιν οἱ ἀλιτῆριοι νὰ ἐπιθυμήσωμεν τὰ ὕεια κρέα τῆς
Αἰγύπτου. Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι οἱ ἔξωθεν δὲ

θέλουν μᾶς συγχωρήσειν νὰ τεκτονήσωμεν μόνοι ἡμεῖς τὴν οἰκοδομήν· καὶ ἄλλο δὲν ἔμεινεν εἰς ἡμᾶς πλὴν νὰ εὐχόμεθα νὰ εὐρεθῶσι μεταξὺ μας ἄνδρες μὲ τόσῃ μόνον γνῶσιν καὶ ἀρετὴν, ὅση χρειάζεται νὰ ζητήσωσι καὶ εὐλόγους τινὰς καὶ δικαίας συνθήκας ἀπὸ τοὺς ξένους τέκτονας, πρὶν ἐπιχειρήσωσι τὴν οἰκοδομήν.

Οἱ ἀδελφοί σου ἔκαμαν κάλλιστα νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῆς προσκαλούσης πατρίδος. Εἴκοσι ἔτη ἡλικίας ὀλιγώτερα ἂν εἶχα, οὔτε Θεοὶ οὔτε δαίμονες ἤθελαν μ' ἐμποδίσειν. Οἱ ἐδῶ ὁμογενεῖς ἀπαντῶσιν ἀκόμη πολλὰς δυσκολίας περὶ τοῦ διαβατηρίου.

Ἀπορῶ νὰ μὴν ἔχω μήτε ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους, μήτ' ἀπὸ τὸν Βάμβαν εἶδῃσιν περὶ τῆς καταστάσεώς των. Μανθάνω ὅμως ἀλλαχόθεν μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν, ὅτι οἱ Τοῦρκοί σας ἡσυχάζουν.

Περὶ τῶν ζητουμένων βιβλίων, ἂν ἔχῃς ὑπομονὴν ἕως τὸν ἐρχόμενον Αὐγούστον ἢ Σεπτέμβριον, θέλω σὲ ὑπουργήσῃν· ἂν ὄχι, θέλω παρακαλέσειν τὸν Διδότον, νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα νὰ τὰ προμηθεύσῃ· καὶ νὰ σὲ τὰ στείλῃ. Εὐρίσκομαι τὴν ὥραν εἰς λαβύρινθον ἀσχολιῶν ὑπὲρ τὴν δυνάμιν μου, ἀπὸ τὸν ὅποτον πῶς νὰ ξετρυπώσω δὲν ἔχω. Ἐξω τούτου εἶμαι καὶ καταπλακωμένος ἀπὸ ἐπιστολάς, ἐκ τῶν ὁποίων σχίζω πολλάς· ἀλλὰ μένουν καὶ ὄχι ὀλίγαι ζητοῦσαι ἀπαραιτήτως καὶ ἀδυσωπῆτως ἀπόκρισιν.

Τὴν Συμβ. τρ. ἐπισκ. πῶς νὰ σὲ τὴν στείλῃ ἀπορῶ. Ἐξεμνάμισα καὶ εἰς αὐτὴν ἱκανὰ ἀργύρια, μὴ προβλέπων τὰ μέλλοντα, καὶ τώρα δὲν ἔχω ποῦ νὰ πέμψω τὰ ἀντίτυπα, τὰ ὅποια ἀλλέως ἤθελαν πωληθῇν εὐκολώτατα, διὰ τὸ παράδοξον καὶ ἀνήκουστον τῆς διαγωγῆς τῶν θεο-

φιλεστών, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ ἡμέτεροι δὲν ἤθελαν
πράξει ὀλιγώτερα, ἂν εἶχαν ὅσην ἔλαβαν οὗτοι ἐξουσίαν.
Υἱαίνει καὶ εὐτύχει. Ὁ Κ.

Ἄσπασε, νὰ ζήσης! ἀπὸ μέρους μου τὸν κύριον Ῥάλ-
λην, καὶ εἰπέ του ὅτι ἔλαβα τὴν ἐπιστολὴν του καὶ τὴν
ἐπιστολὴν τοῦ Βαρβάκη.

Πολλὰ ἤργησες, εὐλογημένε, νὰ μὲ γράψης περὶ τῆς
ἐλλείψεως τοῦ πρώτου τόμου τῆς Γεωγραφίας τοῦ Dan-
ville. Μετὰ σχεδὸν δύο χρόνους πῶς ἔχω νὰ ἐνθυμηθῶ
πόθεν τὸ ἠγόρασα. Ἐπρομήθευσα τότε τὰ πλείοντα ἀπὸ
διαφόρους βιβλιοπώλῃς· τινὰ δὲ ὀλίγα καὶ ἀπὸ δημο-
σίους πωλήσεις. Θέλω πάλιν φροντίσειν νὰ ἐρευνήσω περ
τούτου, ἂν ἦναι τρόπος νὰ θεραπευθῇ τὸ ἔλλειμμα.

71.

3 Αὐγούστου 1821.

Φίλε συμπατριῶτα,

Ἀπὸ τὸν ἐξοχώτατον Ἱατρὸν κύριον Ἡπίτην θέλει
λάβειν τὸ λακωνικώτατον ἐπιστόλιον τοῦτο. Εἰς τὰς ἐπι-
στολάς σου δὲν ἀπεκρίθην ἀκόμη καὶ δι' ἄλλας πολλὰς
αἰτίας, καὶ διότι τὰ προβλήματα σου ἐχρειάζοντο σκέψιν
τὴν ὁποίαν μὴ δυνηθεὶς νὰ κάμω μόνος ἐζήτησα τὴν
συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῶν ἐδῶ ὁμογενῶν Κυρίων Βο

γορίδῃ, Πικόλῳ, Πολυχροιάδῳ, καὶ πρὸ πάντων τοῦ
γραμματοκομιστοῦ κυρίου Ἡπίτῃ. Αὔριον ἢ μεταύριον
θέλω σε γράψειν πλατύτερον· ἐντοσοῦτῳ θέλει σε πληρο-
φορήσῃν ὁ Κύριος Ἡπίτης, πρὸς τὸν ὅποτον δὲς τὴν πρέ-
πουσαν προσοχὴν. Ὑγίαινε!

Ὁ συμπατριώτης
ΚΟΡΑΗΣ.

72.

Παρτολέοντι Βλαστῶ, εἰς Βιέρρη.

Ἐκ Παρισίων, 7 Αὐγούστου 1821.

Φίλε συμπατριῶτα,

Τὰς μακρὰς ἐπιστολάς σου 6 Ἰουνίου καὶ 18 Ἰουλίου
ἔλαβα εἰς καιρόν. Εἰς ταύτην τὴν τελευταίαν σ' ἀπεκρί-
θησαν τὴν 4 τοῦ παρόντος κατὰ πλάτος εἰς ὄνομά μου ὁ
Βογορίδης, Πίκκολος καὶ Πολυχροιάδης, ἐπειδὴ δὲν ἤμην
οὗτ' εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ μακρογράψω. Αὐτοὶ οἱ
τρεῖς εἶναι οἱ καλλήτεροί μας ἐδῶ, μὲ μυελὸν εἰς τὴν κε-
φαλὴν, καὶ παιδεῖαν λογικὴν καὶ ἠθικὴν. Εἶθε ἦσαν πρὸ
πολλοῦ ἐκεῖ κάτω! Τὴν 3 Αὐγούστου σ' ἔγραψα κ' ἐγὼ
ἰδιοχείρως ὀλίγους στίχους διὰ τοῦ ἱατροῦ Ἡπίτου, ὅστις
διὰ ζωσῆς φωνῆς θέλει σέ πληροφορήσῃν περὶ πάντων·
εἶναι καὶ αὐτὸς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ πεπαιδευμένος.

Τὰ βιβλία σου ἦσαν ἔτοιμα ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ περα-
σμένου μηνός· ἀλλ' ἐμποδίσθη ἡ ἀποστολὴ των ἀπὸ τὴν

ἐλπίδα νὰ εὐρωμεν τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Danville. Δὲν εὐρέθη· ὅθεν εἶπα τὸν βιβλιοπώλην Allais νὰ τὰ στείλῃ πλέον, καὶ τὰ ἐξεκίνησε νομίζω τὴν 4 τοῦ παρόντος, ὡς θέλω τὸ μάθειν σήμερον ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅταν μὲ φέρῃ τὸν κατάλογον αὐτῶν καὶ τὴν τιμὴν. Ἀλλὰ ποῦ τὰ ἐξεκίνησε; Ἡ μέλλουσα αὐτόθεν ἀναχώρησίς σου μ' ἐζάλισεν· ὅθεν νομίζω ὅτι ἕκαστα καλὰ (μετὰ πολλὴν σκέψιν) νὰ τὰ κατευθύνω εἰς Τεργέστην πρὸς τὸν κύριον Π. Μαυρογορδάτον, διὰ νὰ τὰ κρατῇ εἰς θέλησίν σου. Τοῦτο ἔκρινα ἀσφαλέστερον καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν μὴ μερικὰ ἀπὸ τὰ βιβλία ταῦτα εὐρωσιν αὐτοῦ τοῦτον. Τὰ περισσότερα εἶναι πολιτικά. Εἰς αὐτὰ θέλεις εὐρεῖν καὶ τὴν Συμβουλὴν τριῶν Ἐπισκόπων, τὴν ὁποίαν (ἐπεὶ δὴ τὰ βιβλία καταρχὰς διωρίσθησαν αὐτοῦ κατ' εὐθεΐαν) διέλυσεν ὁ βιβλιοπώλης μου εἰς φύλλα, καὶ τὴν ἔστρωσεν ὑποκάτω ἀνακατωμένην μὲ τὰ λοιπὰ χάρτινα τυλίγματα. Ὅθεν φρόντισε νὰ τὰ χωρίσῃς καὶ νὰ τὰ συρράψῃς πάλιν. Ἄν μὲ ἤρχετο ὁ λογισμὸς τῆς Τεργέστης ἀρχήτερα, ἤθελα σὲ πέμψειν πλειότερα, καὶ παρ' αὐτὰ τὸ μεταφρασθὲν εἰς τὸ Γαλλικὸν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν σάλπισμα πολεμιστήριον. Δὲν ἐξεύρω ἂν τὸ ἐγνώρισες. Αὐτὸ ἐγγράφη εἶναι τώρα χρόνοι 20 (ὅταν οἱ Γάλλοι ἦσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον) εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἐκεῖ πολεμούντων μὲ τοὺς Γάλλους Γραικῶν. Τώρα δὲν ἐξεύρω τίς ἀνώνυμος Γάλλος τὸ μετέφρασεν εἰς τὸ Γαλλικόν, μεταφρασιν τόσον πλέον ἀξιοσημείωτον, ὅσον τὴν ἐστόλισε μὲ μακρὸν ἰδικόν του προοίμιον, γραμμένον μὲ πολλὴν φιλανθρωπίαν, καὶ θερμότατον ζῆλον ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἡ ἀπολύτρωσίς μας ἔγινε πλέον ἀναμφίβολος· τὸ κακὸν εἶναι ὅτι τὴν πληρόνομεν ἀκριβὰ, διὰ τὴν πολιτι-

κὴν τῶν Εὐρωπαίων. Ἀπορῶ, ἂν ἐπιστεύσετε ποτέ, ὅτι ὁ Ὑ. ἐκινήθη ἀφ' ἑαυτοῦ. Μᾶς ἔβαλαν ἐμπρὸς τοὺς ταιπῶρους, διὰ νὰ προοδοποιήσωμεν τὴν πτώσιν ἐνὸς ἡγρίου μὲ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς τόσων χιλιάδων ἀθῶων καὶ ἀνόπλων. Ὑπομονή! Τὸ κακὸν πλέον ἔγινε· καὶ τώρα πλέον χρειάζεται γενικὴ κίνησις, διὰ νὰ παύσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα.

Ἐλησμόνησα νὰ σέ εἶπω ὅτι τὸ Γραικικὸν Σάλλισμα Πολεμιστήριον εἶχεν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ χαλκογραφημένην τὴν εἰκόνα τῆς Ἑλλάδος, κατασχισμένης τὰ ἐνδύματα, καὶ καταπληγωμένης τὰς σάρκας. Τὴν ἐχαλκογράφησε καὶ αὐτὴν ὁ μεταφραστὴς ἀπαράλλακτον.

Τὴν ὥραν ταύτην μὲ φέρει ὁ βιβλιοπώλης τὸν ὅποιον ἐδῶ περικλείω λογαριασμὸν τῶν βιβλίων φρ. 366,25, τὰ ὅποια παρακαλῶ σε νὰ μοῦ ἐμβάσῃς τόσα μόνον, καὶ ὅχι πλείοτερα, διὰ νὰ μὴ ζαλιζῶμαι νὰ σημειώνω ληψοδοσίας. Οὔτε κεφαλὴν, οὔτε δύναμιν, οὔτε καιρὸν ἔχω νὰ γράφω. Εὐτύχει! Εἰπέ με, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! τί ἀπέγινεν ἡ Χίος; τί ἀπέγινεν ὁ Βάμβας;

73.

Ἐκ Παρισίων, 9 Αὐγούστου 1821.

Φίλε στρατιῶτα τῆς Ἑλλάδος,

Τὴν περασμένην ἐβδομάδα ἔγραψαν ἄλλοι δι' ἐμὲ τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν μακρὰν ἐπιστολήν σου τῆς 19 Ἰουλίου.

Σ' ἔγραψα καὶ δύο στίχους διὰ τοῦ ἱατροῦ Ἑπίτου· ὅλα ταῦτα μὲ ἐλπίδα νὰ σὲ φθάσωσιν ἀκόμη εἰ λόγοι μετ' αὐτοῦ.

Χθὲς σ' ἔγραψα πάλιν περικλείσας καὶ τὸν κατάλογον τῶν σταλθέντων εἰς Μασσαλίαν πρὸς τὸν Ἀργέντην βιβλίων, διὰ νὰ τὰ στείλῃ εἰς Τεργέστην. Αὐτῶν ἡ τιμὴ συνεποσώθη εἰς φρ. 366,25, τὰ ὅποια ἐζήτουν νὰ μου ἐμβάσης, τόσα καὶ ὅχι πλείότερα. Ἐλπίζω ὅτι οἱ κατέχοντες τὸν τόπον σου εἰς Βιένναν θέλουν τὸ κάμειν.

Μετὰ τὴν χθесινὴν μου ἐπιστολὴν ἔλαβα ἰδικὴν σου ἄλλην, γραμμένην 28 Ἰουλίου, ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνω τὴν ἀπόφασίν σου νὰ περάσῃς αὐτοῦ καὶ αὐτόθεν εἰς Πελοπόννησον. Ἀγαθὴ τύχη! Τὸ ἐσπέρας ἔφθασεν ἐδῶ ἀπὸ τὴν Λόνδραν καὶ ὁ Κοντόσταυλος, διὰ νὰ περάσῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας διὰ Μασσαλίας εἰς Μάλταν, καὶ ἐκεῖθεν πιθανὸν εἰς Πελοπόννησον. Μ' αὐτὸν ὁμοῦ ἀναχωρεῖ καὶ ὁ Βογορίδης καὶ Πολυχροσιάδης, καὶ ἄλλοι ἴσως.

Εἶσαι λέγεις τριακονταετὴς τὴν ἡλικίαν. Ἀρμόδιος ἡλικία εἰς ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος· καὶ σὲ μακαρίζω ὅτι συμπίπτει ἡ ἡλικία σου μὲ τὰς μεγάλας χρεῖας τῆς Ἑλλάδος. Ἀφοῦ τὴν ὑπηρετήσῃς σ' εὐχομαι ἄλλα 70 ἔτη διὰ νὰ ἀπολαύῃς τοὺς καρποὺς τῆς ὑπηρεσίας, καὶ νὰ ἐτοιμάσῃς δι' αὐτὴν ἄλλους νέους ὑπηρετάς, τοὺς υἱοὺς σου, τοὺς ὁποίους συστήνεις εἰς τὰς συμβουλὰς μου περὶ τῆς μελλούσης παιδαγωγίας των, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα. Θάρρει! ὁ σύμβουλος ἄλλο δὲν ἔχει παρὰ εὐχὰς διὰ τὸν γνήσιον αὐτῶν σύμβουλον, τὸν πατέρα, καὶ δι' αὐτοὺς. Καὶ ἐὰν ἡ κατατρέχουσά με τύχη, θέλουσα νὰ μὲ ποτίσῃ καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο φαρμάκιον, κάμῃ τὴν συμβουλήν σου.

λὴν μου ἀναγκαίαν, μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι θέλω τὴν δώ-
τειν καὶ χωρὶς νὰ μὲ τὴν ζητήσῃ κανένας.

Ὅταν κατευοδωθῇς εἰς Πελοπόννησον, συγχώρησέ με
ἂν σὲ εἴπω, ὅτι πρέπει νὰ φερθῇς μὲ προσοχὴν μεγάλην,
ἂν ἐξετάσῃς πρῶτον ἀκριβῶς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ὑπο-
λήψεις τῶν ἐκεῖ διοικούντων, ἂν ἐργάζωνται δηλαδὴ διὰ
τὸ γένος, ἢ ἂν πραγματεύωνται τὴν ἐλευθερίαν ὡς μεταλ-
λῶν ὠφελείας δι' ἄλλους. Λάλει ὀλίγα, καὶ ἄκουε πολλά·
καὶ μὴ λησμονήσῃς τὸ χρυσοῦν παράγγελμα, «Μέμνας'
ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν·» Βέβαια! εἰς τόπον
τοῦ κρημνιζομένου πολιτεύματος νὰ κτίσωμεν ἄλλο μόνον
δὲν εἴμεθα καλοί. Ἀλλὰ πάλιν, ἀφοῦ ἐπάθαμεν τόσα
κακὰ, νὰ ἔλθῃ ἐξωθεν αὐτόκλητος ἀρχιτέκτων τῆς οἰκο-
δομῆς ἄλλος χωρὶς τὴν συναίνεσιν τοῦ γένους, εἶναι πάν-
δεινον. Ἄν ἔλθωμεν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην (καὶ πιθανὸν
ὅτι θέλομεν εἰσελθεῖν), νὰ ἔχωμεν καὶ τὸ ὅποιον μᾶς ἔδω-
καν αἱ τόσαι θυσίαι καὶ ἀνδραγαθίαι δίκαιον νὰ ζητή-
σωμεν συνθήκας ἀπὸ τὸν αὐτόκλητον τοῦτον ἀρχιτέκτονα,
ὅστις καὶ ἂν ᾖ. Ἄ! Ἄ! γῆρας, γῆρας, ἔχω πολλὰ
περὶ τούτου· ἀλλὰ στεροῦμαι ὁ ταλαίπωρος τὴν χρεια-
ζομένην δύναμιν. Ὑγίαινε· καὶ κραταιοῦ! Ο. Ο.

Εἰπέ με, ἂν ἐμβαίνωσιν αὐτοῦ ἀκωλύτως τὰ φυλλά-
δια Συμ. Τρ. Επ.

74.

Παρτολέοντι Βλαστῶ, εἰς Βιέννην.

13 Σεπτεμβρίου 1821.

Φίλε Συμπατριῶτα,

Τὰς ἐπιστολάς σου ἔχω μηνολογημένας 15 καὶ 2
Αὐγούστου, ὁμοῦ καὶ τὴν συναλλαγματικὴν διὰ φράγμα
366,25, τὰ ὅποια μοῦ ἐπληρώθησαν.

Μὴν ἀμελήσης νὰ μοῦ γράψῃς μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ
ταχυδρόμου, ποῦ εὐρίσκεσαι, καὶ τί κάμνεις. Ἄρρωστο
εὐρίσκομαι διὰ τὰς ἀνίας μου καὶ τὰς ἀνίας τῶν φίλων

75.

8 Νοεμβρίου 1821.

Φίλε Συμπατριῶτα,

Τὴν ἐπιστολήν σου ἔλαβα. Τὸ ὅποιον μὲ ζητεῖς β
βλῖον διὰ τῆς πόστας, ἔχει σελίδας 500· ὅθεν καταλα
βάνεις, ὅτι καὶ ἂν ἤμην πλούσιος, δὲν ἤθελα κάμειν τ
σὴν ἀσωτίαν. Εἶναι τὰ *Πολιτικά* τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ
σημειώσεις καὶ προλεγόμενα. Ταῦτα μόνον τὰ προλεγ

μενα περιέχονται εἰς σελίδας 142. Δύναμιν δὲν ἔχω νὰ σὲ γράψω πλείοτερα. Ὑγίαινε!

Τὰς ἐδῶ κλεισμένας δός, τὴν μίαν εἰς τὸν Κ. στείλε τὴν ἄλλην εἰς τὸν Ῥώταν. Τὴν εἰς τὸν Ῥώταν περι- κλείω διὰ οἰκονομίαν. Μὲ κατέκλυσαν πανταχόθεν αἱ ἐπιστολαί, καὶ μοῦ ἐξαντλοῦν καθημέραν ἂν ἔμεινεν ἀκόμη ὀλίγον τι εἰς τὸ πουργίον μετὰ τὴν εἰς τὰ Πολιτικά ἀπάντην.

76.

Ἐκ Παρισίων, 20 Νοεμβρίου 1821.

Τιμιώτατε συμπατριῶτα,

Ἔχω τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 27 Ὀκτ. καὶ τῆς 7 Νοεμβ. συνωδευμένας μὲ πολλὰ ἄλλα φύλλα χαροποιῶν ἀγγελιῶν, τῶν ὁποίων μέγα μέρος μᾶς ἦτο γνωστὸν ἀπὸ Τεργέστης κατ' εὐθείαν. Ὅ,τι μόνον ἀληθῶς μ' εὐχαρί- στησε, εἶναι τὸ ὀλιγόστιχον γραμματίδιον τοῦ Βάμβα· τοῦ ὁποίου ἀπὸ τὴν πρωτίστην ἐπιστολὴν τὴν ἀπὸ Ὑδρας, ὅτε κατευοδώθη ἐκεῖ, ἄλλην εἰδησιν νεωτέραν δὲν εἶχα.

Ἐχεις δίκαιον νὰ σκιρτᾷς διὰ τὰς χρηστὰς ἀγγελίας, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ ὁ γέρων σκιρτῶ. Τὰ ἰδικά μου ὅμως σκιρτήματα εἶναι ἀνάλογα τῆς ἡλικίας μου, ἥγουν πολὺ ἀσθενέστερα, καὶ κάποτε συνωδευμένα μὲ τὴν περὶ τῶν μελλόντων ὄχι πολλὰ εὐφρόσυνον μέριμναν. Πλείοτερα νὰ εἴπω δὲν δύναμαι.

Ἐπεθύμουν πολὺ διὰ τοῦτο νὰ προφθάσῃ ἐκεῖ ἡ ἐκδοσίς τῶν *Πολιτικῶν* τοῦ Ἀριστοτέλους, σύγγραμμά μικρόν, ἀλλὰ γεμισμένον ἀπὸ φρόνησιν τοῦ μεγάλου τῆς Ἑλλάδος φιλοσόφου, ἀναγκαίαν ἴσως εἰς τὰς περιστάσεις μας. Ἀφοῦ κημνίσωσι, εἶναι χρεῖα καὶ (νὰ) ἀνοικοδομήσωσι καὶ εἰς τὴν ἀνοικοδομὴν δὲν ἀρκεῖ τῶν γενναίων μας μαχητῶν ἢ ὑπερθαύμαστος ἀνδρία, ἀλλὰ χρειάζονται ἄλλου εἶδους ὄπλα.

Ὁ ἐκδότης ἐβάλεν εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν *Πολιτικῶν* Προλεγόμενα μακρὰ εἰς σελίδας 142. Ταῦτα τὰ Προλεγόμενα ἐπεθύμει νὰ σὲ στείλῃ, καὶ τὰ ἐτοίμασε καὶ ἐδέσμην χωριστὴν· ἔπειτα ἐκρατήθη. Ἡ δέσμη ἀπαίτησεν δαπάνην 10 ἴσως καὶ 12 φρ. Ἦθελεν ὁ ἐκδότης τὰ θυσιάσειν μετὰ χαρᾶς, ἂν ἦτο βέβαιος, ὅτι ἔρχεται πρὸς σὺν ἀσφαλῶς ἡ δέσμη. Ἀλλὰ νὰ ἐξοδεύῃ ματαίως εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις δὲν εἶναι φρόνιμον, ἀφοῦ μάλιστα ἐξεκενώθη 3000 περίπου φρ. διὰ τὴν δαπάνην τοῦ τῆς σου.

Μὲ εἶπεν ὁ ἐκδότης νὰ σὲ προβάλῃ νὰ τοῦ ἀγοράσῃ καμμίαν ἑκατοντάδα σώματα, ὅχι τόσον διὰ νὰ τοῦ ἐλαφρύνης τὴν δαπάνην, ὅσον διὰ νὰ εὕρῃς τὸν τρόπον νὰ τὰ σκορπίσῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ τὰ ἀναγνώσωσιν οἱ φρόνιμοι. Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου ἐδῶ εἶναι 13 φρ. θέλω ὅμως σὲ τὸ περάσειν πολὺ εὐθηνότερον. Αὐτὸ μέλλει νὰ πωληθῇ εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐκεῖ μὲ εὐκολίαν.

Ἄν ἦσαι καλὸς νὰ ἐνεργήσῃς τὴν σκόρπισιν ταύτης γράψῃς πρὸς τὸν ἐκδότην, χωρὶς νὰ τὸν πέμψῃς ἀργύριον τὰ ὅποια δὲν θέλει δεχθῇ. Ἀγαπᾷ νὰ ζῇ μὲ τοὺς ἰδρυάτας του, ἕως δύναται νὰ ἰδρῶνῃ. Ἀφοῦ καταξηρᾶνθῃ τότε εἶναι συγχωρημένον νὰ ζητῇ νερὸν ἀπὸ τὴν γειτονίαν σου.

νίαν. Ἦθελε τὸ προβάλῃν εἰς τὸν Κοντόσταυλον, ἂν ὁ Κοντόσταυλος δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὴν Λόνδραν.

Ἄν τὸ ἀποφασίσῃς, πρέπει νὰ σημειώσῃς καὶ πῶς τὰ θέλεις, ῥαμμένα ἢ δεμένα, καὶ ποῖον εἶδος δεσίματος, καὶ πρὸς τίνα νὰ πεμφθῶσιν εἰς Μασσαλίαν.

Τὴν δέσμην τῶν Προλεγομένων ἔκαμνες καλὰ ἴσως νὰ γράψῃς πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις μ' ἔστειλε τὴν τελευταίαν σου παχεῖαν ἐπιστολὴν (δὲν τὸν γνωρίζω), νὰ τὴν ζητήσῃ παρ' ἐμοῦ, καὶ νὰ σὲ τὴν πέμψῃ ὑπ' ἄλλο ὄνομα.

Εὐτύχει.

Εἶμαι νὰ σχάσω, ὅτι δὲν ἔχω τρόπον νὰ πέμψω ἔν σῶμα εἰς τὸν Βάμβαν.

77.

23 Φεβρουαρίου 1822.

Τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην τῆς παρούσης ἐβδομάδος παρεκινδύνευσά ἔν σ. τῶν Π. διὰ τινος ἀγνώστου εἰς ἐμέ, ἀλλ' γνωστοῦ εἰς φίλον μου. Ἄν τὸ λάβῃς, μὴν ἀμελήσῃς νὰ μὲ τὸ φανερώσῃς. Δὲν ἐστάθῃ τρόπος νὰ προσέσω ἄλλα δύο διὰ τὸν Θ. Ρ. καὶ διὰ τὸν Κ. Ὑγίαινε!

78.

29 Μαΐου 1822.

Φίλοι συμπατριῶται οἱ ἐν Βιέννῃ,

Με χεῖρα τρέμουσαν σᾶς παρηγορῶ, χρεῖαν ἔχων ὅχι μικροτέραν παρηγορίας ἐγώ, διὰ τὴν ἀπροσδόκητον συμ-

φορὰν τῆς πατρίδος, τῆς ὁποίας ἡ φρικτὴ ἀγγελία μὲν
ἐνέκρωσε σχεδόν. Παρακαλῶ σας νὰ λάβῃ τὸν κόπον εἰς
ἀπὸ σᾶς νὰ μοῦ γνωστοποιήσῃ, μέχρι πόσου προέβη
κοινὴ μας δυστυχία, καὶ ἐξαιρέτως ἂν αἱ οἰκογένειαι σας
εὐτύχησαν νὰ ᾔναι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταφυγόντων (ὡς
ἀκούω) εἰς Τεργέστην. Ὑπομένετε!

Εἰς τὰς προσταγὰς σας ὁ
ΚΟΡΑΗΣ.

21 Αὐγούστου 1822.

Φίλε συμπατριῶτα,

Ἔχω δύο σου ἐπιστολάς, τὴν 10 Ἰουλίου, καὶ τὴν
τελευταίαν ἀμνηολόγητον (πιθανὸν 9 Ἰουνίου). Σὲ συγ-
χαίρω ἀπὸ ψυχῆς καὶ σὲ μακαρίζω διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν
τῆς οἰκογενείας σου.

Περὶ τῶν ζητουμένων δὲν ἠμέλησα· ἀλλ' εὗρηκα μέ-
γάλας δυσκολίας. Περὶ τῶν τοιούτων ἐπιτηδειότερον καὶ
ἐντελέστερον εἶδῶ ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ Πολυτεχνικὸν
σχολεῖον. Ἔχει πολλὰ ἢ μᾶλλον ὅλα τὰ καλὰ· ἔχει ὁμοί-
αν καὶ συνθήκας δυσκόλους διὰ τοὺς ξένους. Πρῶτον πρέπει
νὰ ᾔναι Γάλλος, ἢ πολιτογραφημένος ὁ νέος· δεύτερον
προετοιμασμένος μὲ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν Λατινικὴν
γλῶσσαν, διὰ νὰ ἐξετασθῇ εἰς αὐτὰ πρὶν ἐμβῆ. Ἐπειτα
τὸν κρατεῖ ἡ διοίκησις μετὰ τὴν τελείωσιν τῶν μαθημά-
των εἰς ἰδίαν τῆς δούλευσιν, δὲν ἐξεύρω πόσον καιρόν.

Διατί δὲν τοὺς πέμπεις εἰς Βερολῖνον, ὅπου παρὰ ταῦτα
μηνθάνουν καὶ τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν; Σκέψου καὶ
πρᾶξε τὸ συμφερότερον.

Ἐδῶ κλεισμένην ἔχεις καὶ τὴν ὁποίαν μ' ἔδωκαν μι-
χράν σημείωσιν. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ γράψω πλατύτερα·
εἰμαι καταπλακωμένος ἀπὸ ἀσχολίας καὶ παντοίας ἀνίας.

Εὐτύχει.

80.

12 Ὀκτωβρίου 1822.

Φίλε,

Ἐχω τρεῖς ἐπιστολάς σου. 12, 22 καὶ 29 Σεπτεμβρ.
Εὐγχαίρω διὰ τὴν ἀπόλυσίν σου· δὲν ἐξεύρω ὅμως πῶς
νὰ τὸ συμβιβάσω μὲ τὸ Οἰκουρῶ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι
φυλάσσεις τὴν οἰκίαν. Ἐκούσιος ἢ ἀκούσιος; Ἐὰν τὸ
πρῶτον, διατί νὰ παραχειμάσης αὐτοῦ; Εἰς τὰς ἐπα-
πειλούσας περιστάσεις τῆς ταλαιπώρου μας πατρίδος,
ἐχρεώστες (ἂν δὲν λανθάνωμαι) νὰ πλησιάσης ἂν εἰς τὸν
τόπον, ὅπου ἔχεις γυναῖκα καὶ τέκνα, διὰ νὰ τὰ βοηθή-
σης, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ.

Εἰς τὸ Ἐιδελθέργ δὲν γνωρίζω κανένα οὔτε προσωπι-
κῶς, οὔτε διὰ γραμμάτων. Μὴν ἀμελήσῃ ὁ Κ. νὰ μᾶς
γράψῃ. Εὐτύχει.

Ἐκ Παρισίων, 22 Ὀκτωβρίου, 1822.

Φίλε συμπατριῶτα,

Τὴν ἐπιστολὴν σου 5 Ὀκτωβρίου ἔλαβα. δύο ἡμέρας ἀφοῦ ἀνεχώρησαν διὰ Μασσαλίαν οἱ δύο νέοι. Ὁ William Allen δὲν ἐφάνη ἀκόμη· οὐδὲ τὰ ὅποια μὲ λέγεις φρ. 1200 ἔλαβα ἀκόμη. Ὅθεν φρόντισε νὰ τὰ οἰκονομήσῃς, ἢ γράψε με νὰ τὰ οἰκονομήσω εἰς ἐξαγορὰν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι «ἐσθίουσιν ἄρτον θλίψεως, καὶ πίνουσιν ὕδωρ θλίψεως».

Ἄλλο ἀτυχέστερον. Τὴν 11 Σεπτεμβρίου ἔκρινα νὰ κινήσω τὰ σπλάγχνα τοῦ Βαρβάκη, καὶ τὸν ἔγραψα διεξοδικῶς παρακαλῶν ν' ἀνοίξῃ τοὺς θησαυροὺς του εἰς ἀπολύτρωσιν αἰχμαλώτων Χίων. Τὴν 16 τοῦ παρόντος ἔλαβα τὴν ἀπόκρισίν του γραμμένην 22 Αὐγούστου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρνεῖται τὴν χάριν, προφασιζόμενος ἀδυναμίαν, διὰ τὰς παρελθούσας ὄχι ὀλίγας συνεισφοράς του. Σὲ φαίνεται, ὅτι κακὴ ἢ καλὴ εἰμαρμένη ὥρισε, νὰ λάβω τὴν αὐτὴν ἡμέραν (16) μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βαρβάκη, ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν εἰς Μάλταν εὐρισκόμενον Κοντόσταυλον, ὅστις μοῦ κατεσπάραξε τὰ σπλάγχνα, διηγούμενος πλατύτερον ὅσα ἤξευρα ἐξ εἰκασίας, καὶ τέλος (ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζε τὴν πρὸς τὸν Βαρβάκην δέησίν μου) παρακινῶν, παρακαλῶν καὶ ἐξορκίζων με νὰ γράψω εἰς τὸν Βαρβάκην. Ὅθεν ἐκινδύνευσά καὶ δευτέραν δέησιν γράψω.

ρωτάτην καὶ τὴν ἔστειλα (τὴν 19) πρὸς τὸν Βαρβάκην.
Εἶθε μὴ λάβῃ τὴν τύχην τῆς πρώτης !

Τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα ἐκδίδω τὰ *Ἠθικὰ* τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὸν *Στρατηγικὸν* τοῦ Ὀνησάνδρου. Δὲν μ' ἐσημείωσες ποτέ, ἂν ἔλαβες τὸ ὁποῖον σ' ἔστειλα πέρυσι σῶμα τῶν Πολιτικῶν. Ἀσπασέ μου τὸν Ῥάλλον. Σὰς εὐχομαι τύχην ἱλαρωτέραν !

82.

Κατὰ Ἰανουάριον 1822.

Παρτολέοντι Βλαστῶ, εἰς Βιέννην.

Τὴν 19 τοῦ παρόντος σ' ἐμήνυσα ὅτι θέλω δώσῃν τὰ 1000 σου φρ. εἰς τοὺς δύο συμπατριώτας σπουδαστάς. Ἐδῶ κλεισμένον σὲ πέμπω τὸ χειρόγραφόν των διὰ 500 φρ. Τόσα ἔκρινα νὰ δώσω εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸ παρόν, ἀφίνων τὰ λοιπὰ πεντακόσια νὰ τοὺς δώσω μετὰ τρεῖς μῆνας. Ἴσως ἔπρεπε νὰ τοὺς δώσω καὶ ὀλιγώτερα, φοβούμενος, ὅχι μὴ κατατρυφήσωσιν, ἀλλὰ μὴν ἔλθωσιν εἰς πειρασμὸν τῆς ὁποίας κ' ἐγὼ πολλάκις ἔκαμα ἀσωτίας εἰς ἀγορὰν βιβλίων. Τοὺς ἐπαρήγγειλα ὁμως νὰ περιορισθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς μόνην τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις ἀρκεῖ ἡ ἀπροσδοκῆτως ἐλθούσα εἰς αὐτοὺς βοήθεια. Σ' εὐχαριστοῦν δι' αὐτὴν ἐκ βάλους ψυχῆς των, καὶ σ' εὐχαριστῶ κ' ἐγὼ τόσον, ὅσον καὶ ἂν ἔκαμνες εἰς ἐμέ προσωπικῶς τὴν βοήθειαν. Βλέπεις, ὅτι τοὺς ἔκαμα νὰ σημειώσωσιν εἰς τὸ χειρόγραφον

τὸ «διὰ λογαριασμὸν τοῦ γυμνασίου.» Τοῦτο ἔγινε, διὰ νὰ τὸ δείξης αὐτοῦ, νὰ συμμερισθῶσι καὶ ἄλλοι τὸ βάρος τῶν 1000 φρ. ἢ νὰ ἔχῃς νὰ τὰ ζητῇς ποτὲ ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς πατρίδος· διότι δὲν εἶναι δίκαιον εἰς τοιαύτας περιστάσεις, οὐδ' εἰς ἄλλην κάμμίαν περιστάσιν, νὰ φορτίζονται εἰς ἓνα καὶ μόνον τὰ κοινὰ βάρη.

Νεώτερόν τι δὲν ἔχω. Ἀκούω μόνον μὲ μεγάλην μου ἀγανάκτησιν διχονοίας καὶ μωρίας τῶν ἡμετέρων ἐκεῖ κάτω. Ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ μυελὸν εἰς τὴν κεφαλὴν των! Τοῦτο μ' ἐκίνησε νὰ τοὺς γράψω μακρὰν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν τοὺς ἔστειλα διπλῇ, κατὰ τὴν 10 τοῦ παρόντος διὰ τῆς Λιβόρνου. Εἴθε νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των, ὅ,τι αἰσθάνθησαν ἐδῶ ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων τὴν ἀνέγνωσαν. Εὐτύχει!

83.

22 Νοεμβρίου 1822.

Φίλε συμπατριῶτα,

Τὰς 6 καὶ 9 Νοεμβρίου ἐπιστολάς σου ἔλαβα. Καλὸν ἦτο νὰ εὐρεθῶσιν ἀκόμη οἱ νέοι ἐδῶ, ὅταν ἔφθασεν ἡ ἀπροσδόκητος βοήθεια τοῦ Allen· ἀλλ' ἡ ἀναχώρησίς των δὲν εἶναι, ὅσον τὸ νομίζεις, τόσον μέγα δυστύχημα οὔτε δι' αὐτούς, οὔτε διὰ τὴν πατρίδα. Ἐνθυμᾶσαι τὴν εὐαγγελικὴν παροιμίαν, «Ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοί.» Τοῦτο μέλλει νὰ συμβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν λάβῃ μορφήν καὶ σχῆμα πολιτείας πάγιον· ἀπ' ὅλα τὰ

μέρη τῆς φωτισμένης Εὐρώπης μέλλουν νὰ τρέξωσιν ἐκεῖ πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης προφέσωρες, μάλιστα εἰς τὰς παροῦσας περιστάσεις, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν . . .

Ἐπειτα ἀπὸ τοὺς δύο μας νέους, ὁ ἓνας διδάσκει εἰς τὴν Μασσαλίαν τοὺς χρεῖαν ἔχοντας διδαχῆς νέους συμπατριώτας· ὁ ἄλλος περνᾷ εἰς Τεργέστην διὰ τὴν αὐτὴν χρεῖαν. Τὸ περὶ τῶν ἀλλογενῶν διδασκάλων δὲν εἶναι γέννημα τῆς φαντασίας μου· ἀποτόρω μοῦ ζητοῦν πανταχόθεν γραμματικὰς καὶ λεξικά τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης.

Χθὲς παρεδόθη εἰς τὸν Bossange δέσμη περιέχουσα δύο *Ἠθικά Νικομάχεια*, καὶ δύο *Ὀρησάνδρους*. Ἡ τιμὴ των εἶναι πρὸς φρ. 12 τὰ *Ἠθ.* καὶ πρὸς 8 ὁ *Ὀρήσ.* ὅλα ὁμοῦ φρ. 40. Τὰ ὅποια παρακαλῶ σε νὰ περάσῃς εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Θεόδωρον Πρασσακάκην, δι' ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, ἢ ἄλλας ἀναγκαίας χρεῖας τῆς πατρίδος. Πρὸς τὸν αὐτὸν διὰ τὰς αὐτὰς χρεῖας περνᾷ καὶ ὁ ἐν Λόνδρᾳ γαμβρός σου φρ. 100 διὰ πέντε σώματα ἀπὸ καθέν. Οἱ συμπατριῶται τῆς Λόνδρας τόσα μοῦ ἐζήτησαν. Ὅθεν μὴ δυνάμενος νὰ χαρίζω, καὶ ἐντρεπόμενος νὰ τῶν ζητῶ πληρωμήν, ἐπενόησα νὰ τοὺς ὑποχρεώσω νὰ τὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ἐγὼ τὰ προσφέρω ἐκ τοῦ ὑστερήματός μου. Τοιαύτην βοήθειαν προσμένω καὶ ἀπὸ ἑνα φίλον μου ἱατρὸν τοῦ Oldenbourg, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψα διὰ νὰ τοῦ εὐκολύνω τὴν ἀπ' αὐτὸν ὑποσχεθεῖσαν βοήθειαν, νὰ τὴν πέμψῃ ἢ εἰς τὸν ῥηθέντα Πρασσακάκην, ἢ αὐτοῦ πρὸς σέ, ἢ εἰς Τεργέστην πρὸς τὸν Π. Μαυρογορδάτον. Δέκα ἔτη εἶναι ἀφοῦ γράφομεν εἰς πρὸς τὸν ἄλλον Γαλλιστί· τώρα πρώτην φορὰν μὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν γράφω εἰς τὸ ἐξῆς Γραικι-

στί· ἀσχολεῖται (λέγει) εἰς τὴν γλῶσσάν μας, ὀδηγούμενος ἀπὸ τοὺς *Αὐτοσχεδίου* στοχασμοὺς μου.

Τὸ κυριώτατον πάντων τούτων, ν' ἀσχοληθῇτε καὶ σεῖς ἐκ συμφώνου ὅλοι εἰς τὴν κατόρθωσιν ὧσων ἔγραψα πρὸς τὸν γαμβρόν σου εἰς Λόνδραν, κ' ἐσυνωμίλησα ἐδῶ μὲ τὸν Ψύχαν· τὰ ὅποια πιθανὸν ὅτι σοῦ ἔγιναν γνωστὰ πρὶν λάβῃς τὴν παροῦσαν μου. Καιρὸν δὲν ἔχω οὐδὲ δύναμιν διὰ πλείοτερα. Εὐτύχει! Ο. Ο.

Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας εἶπεν ὁ Bossange ὅτι πέμπει τὰ βιβλία. Ἀπόκρισιν ὅταν τὰ λάβῃς.

84.

Ἐκ Παρισίων, 30 Δεκεμβρίου 1822.

Φίλε συμπατριῶτα,

Εἴθε ἦσαν καὶ ὀλίγοι οἱ ἐκλεκτοί! ὡς λέγεις εἰς τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 14 Δεκεμβρίου εὐχαριστημένος ἦθελον εἶσθαι καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους, οὐδὲ κανεῖς εἶχε δίκαιον νὰ μᾶς μεμφθῇ, ὅτι ἔχομεν ὀλίγους, μαθητευμένοι καὶ διδασκαλμένοι εἰς τὸ σχολεῖον τῶν Μουσουλμάνων ἡμεῖς, καὶ τῶν Βενετῶν οἱ Ἑπτανησιῶται. Ὅπου στρέψω τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν βλέπω παρὰ φρονήματα φιλαρχίας, πλεονεξίας καὶ ἀποστροφῆς τῆς ἀδελφικῆς ἰσονομίας. Πρὸς σὲ γράφει Κόμης, καὶ τὸ περίεργον, γράφων πρῶτην φοράν, οὐδὲ καταδέχεται νὰ σὲ φανερώσῃ πόθεν, ἀπὸ τίνα καὶ διὰ ποῖον ὑπουργημα πέμπεται εἰς τὸν Ἀγκῶνα Ἐδῶ ἔχομεν τέσσαρας Πρίγκιπας, εἰς Πελοπόννησον δὲ

ἐξεύρω πόσους κατὰ τὸ παρόν, καὶ πόσοι μέλλουν νὰ βλα-
στήσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς. Μὴ παραξενισθῇς ἂν ἀκούσῃς ποτέ,
ὅτι ἐβαπτίσθην κ' ἐγὼ Κόμης, Πρίγκιψ, ἢ καὶ ἄλλο τι
λαμπρότερον· προσμένω ὅμως ν' ἀκούσω πρῶτον ἐσέ στο-
λισμένον μὲ κἀνὲν ὄνομα τοιοῦτον. Ὡ οἶαι κεφαλαί, καὶ
ἐγκέφαλον οὐκ ἔχομεν!

Ταῦτα σὲ λέγω. μὲ ἀγανάκτησιν, διὰ νὰ προσέχῃς μὴ
σὲ κάμωσιν ὄργανον τῆς φιλαρχίας των, μὴ, νομίζων ὅτι
δουλεύεις τὴν πατρίδα, κατασταθῇς δοῦλος Κομήτων καὶ
Πριγκίπων. Ἄν ἀληθῶς ἀγαπᾷς τὴν πατρίδα σου (καὶ
εἰς τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω) τὴν κοινὴν πατρίδα, λέγω,
πρώτη φροντίς σου πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἀπολύτρωσις τῆς
Χίου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μόνην κρέμαται τῆς κοινῆς ἡ σω-
τηρία. Μόνοι οἱ Χῖοι ἔχουν ἀπoίαν ἐμπειρίαν πολιτικῆς
διοικήσεως, καὶ μόνοι αὐτοί, κατὰ δυστυχίαν, λείπουν
ἀπὸ τὴν Βουλὴν. Βουλὴν ἀθλίαν, ἥτις δὲν ἐκατόρθωσεν
ἕως τώρα τίποτε ἄξιον Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, μ' ὅλον
ὅτι ἔχει στρατιωτικὸν καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης,
ὅχι ὑποδεέστερον τοῦ Μαραθωνικοῦ καὶ Σαλαμινίου στρα-
τεύματος.

Ἄν ᾖσαν Χῖοι εἰς τὴν Βουλὴν, ἡμποροῦσες τότε νὰ
ἀναδεχθῇς τὴν φροντίδα τοῦ δανείου, μὲ ἐλπίδα ὅτι ἤθε-
λαν πρῶτον φροντίσειν τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς Χίου, ἀπὸ
τὴν ὁποίαν, πάλιν τὸ λέγω, κρέμεται ἡ ἐλπίς νὰ μείνω-
μεν αὐτόνομοι. Ἀλλὰ τώρα, τρέχετε κίνδυνον νὰ χάσετε
διὰ πάντα τὸν τόπον τῆς γενέσεώς σας, καὶ νὰ μείνη ἡ
πατρίς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων, ἢ νὰ περάσῃ
εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥώσων, ἢ καὶ τελευταῖον νὰ
δοθῇ ἀπ' αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς μέλλοντας νὰ λάθωσι καὶ
νὰ οἰκονομήσωσι τὰ δάνεια, δῶρον εἰς τοὺς Ἀγγλους,

ὡς ἀμοιβὴ τῆς βοηθείας των, καὶ μὲ ἐλπίδα νὰ σώσωσι τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν τῶν Ἀγγλων· ὅσοι τότε ἐπιστρέψετε ἐκεῖ μέλλετε νὰ κυβερνᾶσθε ὡς εἰλω-
τες τῶν Ἀγγλων, κατὰ τὴν Ἑπταννησιωτικὴν εἰλω-
τείαν, ὅσοι δέ, ἀποστρεφόμενοι τὴν Ἀγγλικὴν εἰλωτείαν,
ἀποστραφῆτε καὶ τὴν πατρίδα, μέλλετε νὰ εἰλωτεύετε
εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὡς ἄποροι καὶ στερημένοι
πατρίδος, καὶ νὰ κυβερνᾶσθε ἀπὸ Κόμητας, Δοῦκας, καὶ
Πρίγκιπας Ἕλληνας.

Πρόσεχε, Βλαστέ· ἐσεῖς σήμερον, δικαίως ἢ ἀδικῶς
ἐκαταφρονήθητε ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, διὰ τὴν
ἄλωσιν τῆς πατρίδος σας, τῆς ὁποίας ὁμως ἀλώσεως αὐ-
τοὶ ἐστάθησαν αἷτιοι ἢ ἀπὸ ἀνοησίαν, ἢ, τὸ χειρότερον
(τὸ ὁποῖον δὲν τολμῶ νὰ πιστεύσω), διότι ἐσύμφερεν εἰς
τὰ τέλη καὶ εἰς τοὺς σκοποὺς τινῶν ἢ δυστυχία σας. Ἄν
ἔμεινε πόθος πατρίδος εἰς τὰς ψυχὰς σας, εἰς μίαν μόνην
ψυχὴν χρεωστεῖτε νὰ τὰς ἐνώσετε ὅλας, ὡς ἀδελφοί, καὶ
εἰς ἓνα μόνον σκοπὸν νὰ ἀποβλέπετε ὅλοι, τὴν ἀνάστασιν
τῆς πατρίδος. Ἀπὸ τὴν ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν ταύτην καὶ
σύμπνοιαν κρέμεται ἡ σωτηρία καὶ ἡ τιμὴ σας. Ἐνός
δὲν ἔχετε πατρίδα, καταφρονημένοι θέλετε μείναι, καὶ
ὑποκείμενοι εἰς τοὺς λοιπούς, καὶ ἂν σᾶς βαπτίσωσι Κό-
μητας ἢ Πρίγκιπας. Ἄν δὲν ἐμπόδιζε τὸ ταλαίπωρον
γῆρας, ἤθελα σὲ γράψαι πλεότερα περὶ τῆς συμφορᾶς
σας, ἢ ὁποία μοῦ κάμνει τὸ γῆρας ὀδυνηρότερον.

Τὸ ἴσον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κόμητος ἔστειλα (28 Δε-
κεμ.) εἰς τὸν ἐν Λονδίνῳ γαμβρὸν σου.

Τὴν 23 Δεκεμ. ἶδα μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὸν
φίλον τῆς ἰσονομίας Allen, ὅστις ἐκίνησε τὴν 25 εἰς τὴν
πατρίδα του. Τὰ εἰς ἐμὲ εὕρισκόμενα ἀργύριά του μὲ

ἔπειτ' ἐν κρατὶ, ἕως νὰ μὲ διορίσῃ ἐκεῖθεν πῶς ἔχω νὰ τὰ οἰκονομήσω.

Μὲ τὸν πλησίον εἰς Βέρνην διδάσκαλον ἐπιστολικὴν νομιολογίαν δὲν ἔλαβα ποτέ. Ὁ Πολυχροنيάδης τὸν ἔγραψεν, ὅταν ἐπρόβαλα εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς πατρίδος νὰ τεύλῃ ἓνα ἢ δύο νέους· καὶ κατὰ τὴν περιγραφὴν τὴν τότε τοῦ Πολυχροنيάδου, τὸ Ἑλλουητικὸν γυμνάσιον παραδίδει τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ὅλα χωρὶς ἐξαιρέσεως· ὁ ἐτήσιος μισθός, ἂν ἐνθυμῶμαι καλά, εἶναι 60 Λοδοβίκοι. Πράψῃ εἰς Πίσαν πρὸν τὸν Πολυχροنيάδην νὰ σὲ πληροφρήσῃ· ἀλλ' ἴσως οὐδὲ χρεῖα εἶναι τούτου, πλὴν ἂν θέλῃς νὰ λάβῃς παρὰ τοῦ Πολυχροنيάδου γράμμα ἀγγελτικὸν τῆς ἐκεῖ ἀποστολῆς τοῦ νέου. Μὴν ἀναβάλλῃς τὸν καιρόν· στείλε τὸν νέον εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσονομίας.

O. O.

16'.

Πρὸς ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

85.

11 Ἰουνίου 1819.

Τιμώτατε καὶ φιλέτατε κύριε Μιχαήλ,

Πίστευσέ με, παρακχλῶ σε, ὅτι μὲ ἐντροπὴν λύω τὴν μακράν μου σιωπὴν, διὰ νὰ ἀποκριθῶ εἰς πολλὰς σου ἐπιστολάς. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; ἔξω ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ

τὰς συνοδοὺς αὐτοῦ πολλὰς ἀσθενείας μὲ κατεπλάκωσεν καὶ διάφοροι ὀδυνηραὶ περιστάσεις εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Πρόσθεις εἰς ταῦτα ὅτι καὶ τὰ διὰ φορὰ σου ζητήματα περὶ τῶν βιβλίων τῆς ἐλλείψεως ἐν τὸς τῆς ὁποίας μ' ἐπροξένησαν λύπης, μὲ ἠνάγκασαν νὰ ἀσχοληθῶ εἰς πολλῶν ἡμερῶν ἔρευναν διὰ νὰ σὲ πληρο-φορήσω περὶ αὐτῶν.

Λέγεις λοιπὸν ὅτι ἔλαβες ἀπὸ Χίον τὸν 7 μέχρι τοῦ 9 τόμου τοῦ Λεξικοῦ τῆς φυσικῆς Ἱστορίας. Ἐίχες λάβει ἀρχήτερα καὶ τοὺς τρεῖς 1, 2 καὶ 3ον, καὶ σ' ἔλειπαν οἱ μεταξὺ 4, 5 καὶ 6ος. Τούτους νομίσας ὅτι σ' ἔστειλα εἰς τὴν Χίον καὶ μὴν εὐρίσκων οὐδεμίαν αὐτῶν σημειώσων, δὲν ἤξευρα πλέον τί νὰ συλλογισθῶ. Τέλος τοὺς εὗρηκα εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ σου, καὶ διὰ νὰ βεβαιωθῶ περισσότερον ἐξέτασα καὶ τὸν σταλθέντα μοι κορρέντε μετὰ τὴν ἀποθίωσίν του, καὶ τοὺς εὗρηκα σημειωμένους εἰς πίστιν μου 12 Φεβρουαρίου 1817, τόμους 4, 5 καὶ 6, ὡς θέλεις τοὺς εὐρεῖν καὶ ἡ τιμότης σου. Οἱ τόμοι λοιπὸν αὐτοί, ἐὰν ἀκόμη δὲν τοὺς ἔλαβες, εὐρίσκονται ἐξάπαντος εἰς τὴν Τεργέστην. Οἱ μετὰ τὸν 9ον τόμοι 6, ἡγουν 10 μέχρι τοῦ 15ου ἔπαθαν ἄλλη δυστυχίαν, ἥτις ἔβλαψε πλέον ἐμὲ παρὰ κανένα ἄλλον. Τοὺς ἔβαλα μὲ πολλὰ ἄλλα βιβλία (ἀξίζοντα σχεδὸν 2500 φρ.) εἰς Κιβωτόν, καὶ τὴν ἐπεμψα εἰς Μασσαλίαν, διὰ νὰ σταλθῇ ἐκεῖθεν εἰς Χίον. Ὁ παραλαβὼν τὴν κιβωτόν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου 1817, ἀπὸ τυφλο-τητα (διὰ νὰ μὴν εἴπω τι ἄλλο βαρύτερον) ἀντὶ νὰ τὴν πέμψῃ εἰς Χίον, τὴν πέμπει εἰς τὸ Παλέρμον τῆς Σικελίας, καὶ ἀπὸ τὸ Παλέρμον μανθάνω τώρα πρὸ ὀλίγων ὅτι ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Μασσαλίαν, διὰ νὰ σταλθῇ καὶ

εύτερον εἰς Χίον. Ὑπόφερε λοιπὸν καὶ σύ, φίλε, τὴν
 ὑπὸν τῆς ἀργοπορίας ταύτης, ἥτις μ' ἐβασάνισε δύο
 χρόνους ὁλοκλήρους. Καὶ φρόντισε νὰ γράψῃς τὸν ἀνε-
 γών σου εἰς Χίον νὰ παραλάβῃ τοὺς ἐξ τόμους τούτους,
 10-15, ὅταν κατευοδωθῇ ἐκεῖ ἡ κιβωτός. Περὶ τῶν ἀκο-
 ῶθων οἱ μὲν 16, 17, 19, 20 καὶ 21 ἐστάλησαν πρὸς
 τὸν κύριον Ῥώταν 18 Ἰουνίου 1818, οἱ δὲ 25, 26 καὶ
 27 ἐστάλησαν τὴν 6 τοῦ παρόντος μηνὸς παρ. ἔτ. πρὸς
 αὐτόν. Τὸ ὅλον σύγγραμμα θέλει συμπληρωθῇ εἰς
 34 ἢ 35 τόμους. Ἐπέρασα κατὰ τὴν θέλησίν σου, τὴν
 ἐμὴν τῶν σταλθέντων εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ κυρίου
 Ῥώτα, πρὸς τὸν ὅποιον θέλετε τὴν πληρώσει, καθὼς ἔτι
 καὶ τὴν τιμὴν τῶν σταλθέντων εἰς αὐτόν τοῦ Βιογραφι-
 οῦ λεξικοῦ τόμων 19 μέχρι 22 τέσσαρα σώματα, τὰ
 ποῖα μ' ἐπλήρωσε.

Περὶ τοῦ ἐνὸς σώματος ἐκ τῶν τεσσάρων τοῦ Βιογρα-
 φοῦ τούτου Λεξικοῦ, τὸ ὅποιον ἐπιθυμεῖς νὰ χωρίζεται
 εἰς τὸ ἐξῆς, διὰ νὰ πέμπεται δὲν ἐξεύρω ποῦ, ἐπεθύμουν,
 φίλε, νὰ μὲ κάμνης τὴν χάριν νὰ τὸ λαμβάνῃ εἰς τὸ
 ἐξῆς παρ' ἐμοῦ, πληρόνων τὴν τιμὴν ὁ κύριος Πίγκολος,
 καὶ αὐτὸς νὰ τὸ παραδίδῃ εἰς ὅ,τινα ἀγαπᾷς, λαμβά-
 νων πρῶτον παρ' ἐκείνου τὴν αὐτὴν τιμὴν, διότι δὲν ἔχω
 πρᾶξιν οὐδεμίαν μὲ τὸν ὅποιον μὲ γράφεις κύριον Τζ.

Ὁ Μαρτίνος μὲ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν πληρόνει τὰ ὅποια
 ἐλεγε νὰ ζητήσω παρ' αὐτοῦ φρ. 1000.

Ἐλαβα τὰ ἀπὸ Κυδωνιῶν φρ. 155, ὡσαύτως καὶ
 τὰ τετράδια. Ὁ κύριος Πανᾶς ἀνεχώρησεν ἀπεδῶ μετὰ
 ὀλίγων μηνῶν διατριβὴν.

Παρακαλῶ σε, νὰ φροντίσῃς τὴν πώλησιν τῶν εὐρι-
 στομένων μου βιβλίων εἰς χεῖρας σου, ἢ εἰς χεῖρας τοῦ

ἀδελφοῦ σου κυρίου Πασχαλίου· καὶ καθόσον πωλῶνται
νὰ περνᾶτε τὴν τιμὴν εἰς τὸν κύριον Ῥώταν.

Ἀπὸ τὰ μουζαλώματα τῆς ἐπιστολῆς καταλαμβάνει
τὴν ἀδυναμίαν καὶ τῆς χειρὸς καὶ τῆς κεφαλῆς μου. Μ
ὅλον τοῦτο, διότι σὲ γράφω καὶ ἀργὰ καὶ κακὰ, μὴ
ἀμελήσης σὺ διὰ τοῦτο νὰ μὲ γράφῃς προστάσων εἰ
ὅ,τι δύναμαι νὰ σὲ ὑπουργήσω. Σ' εὐχομαι ὑγίαν καὶ
εὐτυχίαν ἀδιάκοπον.

ΚΟΡΑΗΣ.

Κ'.

Πρὸς ΠΛΑΤΩΝΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΧΙΟΥ.

86.

4 Ὀκτωβρίου 1819.

Σοφώτατε Ἱεράρχα!

Ἐγὼ πρῶτος ἐχρεώστων νὰ προκαλέσω τὴν Πανιερό
τητά της εἰς ἐπιστολικὴν κοινολογίαν, καὶ νὰ παρακα
λέσω τὰς ἀπ' Αὐτὴν ἐλπιζομένας ὠφελείας εἰς τὴν κοινὴν
ἡμῶν πατρίδα. Ἀλλ' ἔμαθα ἀπὸ τοὺς ἐδῶθεν διαβαί
νοντας συμπατριώτας, ὅτι ὅχι μόνον τὴν ὠφελεῖς, ἀλλὰ
καὶ ὅσους κρίνεις ικανοὺς νὰ τὴν ὠφελήσωσι δὲν παύει
νὰ παρακινῇς καὶ νὰ θαρρύνῃς μὲ τὰς πατρικὰς εὐχὰς
καὶ συμβουλὰς Σου· ὡς τὸ μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ Σου π
πρὸς ἐμὲ ἐπιστολή.

Μακαρίζω τὴν Χίον, ὅτι ἔλαβε τοιοῦτον ποιμένα· ἀλλὰ
πολὺ πλέον, Δέσποτά μου, μακαρίζω τὴν Πανιερότητά σου.

Σου ὅτι εὐτύχῃσες νὰ ποιμαίνῃς τοιοῦτους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν θέλουν σὲ δώσῃν πρόφασιν παρακοῆς καμμίαν τῶν χρησίμων εἰς τὴν προκοπὴν τῆς πατρίδος συμβουλῶν Σου. Ἐλαβες δῶρον ἀπὸ τὸν Θεὸν γῆν ἀγαθὴν, διὰ νὰ πείρῃς ἐπ' εὐλογίαις, καὶ νὰ θερίζῃς ἐπ' εὐλογίαις· φέμεις ἀξίως καὶ τ' ὄνομα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ ὁποίου ὁμως εἶσαι πολὺ εὐτυχέστερος. Ἐκεῖνος παραιτήθη τὴν φροντίδα τῶν κοινῶν, διὰ πρόφασιν εὐλογον, ὅτι τῆς πατρίδος του ἡ νόσος ἦτο πλέον ἀνίατος· ἡ Πανιερότης Σου δὲ ἐναντίας εὐρίσκεσαι εἰς ἐποχὴν χρόνου, ὅταν ἡ πατρίς ἀρχίζῃ νὰ ἀναλαμβάνῃ ἀπὸ τὴν μακρὰν αὐτῆς νόσον, καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι, ἂν δὲν ἀπέκτησαν ἀκόμη τὴν σοφίαν τῶν συγχρόνων τοῦ Πλάτωνος Ἀθηναίων, τοὺς ὑπερβαίνουν ὁμως πολὺ εἰς τὴν ἀπὸ τὰ παθήματα τῆς Ἑλλάδος ἀποκτηθεῖσαν φρόνησιν, καὶ εἰς τὴν προθυμίαν νὰ ἀκούωσι μετὰ χαρᾶς τοὺς φιλοπάτριδας δημηγόρους των. Εἶναι ταῦτα, Δέσποτά μου, εὐτυχήματα ζηλοτυπίας ἀξία. Ὡς ἔρμαιον ἤθελα τ' ἀρπάξῃν, ἂν ἤμην εἰς τὸν τόπον τῆς Πανιερότητός σου· καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὰ παραβλέψῃ ὁ σοφώτερος καὶ νεώτερός μου, ὁ Χρὶς καὶ θεῖος Πλάτων! Ἀθανάτισε λοιπὸν τὸ ἀξίον ἀθανασίας ὄνομά σου, καὶ γενοῦ παρδείγμα καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Συνιεράρχας καὶ Συλλειτουργοὺς σου, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ (τὸ λέγω μὲ θλίψιν μεγάλην τῆς ψυχῆς μου) ἀφήκασιν ὅλην τὴν φροντίδα τῆς ἀνορθώσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς κοσμικοὺς.

Εἰθε, Δέσποτά μου, ὅσην ἔχω προθυμίαν, νὰ εἶχα καὶ τίσιν δύναμιν, νὰ ἀκούω καὶ ἐγὼ τὰς συμβουλὰς σου, καὶ νὰ πληρώσω τὴν ὁποίαν ἔχεις ἐπιθυμίαν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου! Τὴν αὐτὴν ἐπιθυ-

μίαν συνέλαβα πρὸ πολλοῦ, καὶ ἐσημείωσα τὸ περιθώριον τοῦ διωρισμένου εἰς ὑπόδειγμα διὰ τὸν τυπογράφον ἀντιτύπου μὲ διορθώσεις καὶ εἰκασίας. Ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ τὸ ἐκδώσω. Ἡμέραν ἔξ ἡμέρας τὸ σωματίον ἐξασθενεῖ καὶ μαραίνεται, καὶ τὸ χειρότερον συνεπισύρει καὶ τοῦ νοῦ τὴν ἀσθένειαν. «Ἐστὶ γὰρ καὶ διανοίας, ὥσπερ καὶ σώματος γῆρας.» Μία μόνη ἐλπίς μου λείπεται, νὰ ἀναγνώσω καὶ δεύτερον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος τὰ Ἠθικά, νὰ προσθέσω, ἂν ᾖναι δυνατόν, ὀλίγας ἔτι εἰκασίας ἢ δευτέρας φροντίδας, καὶ νὰ τὰ στείλω εἰς τὴν αὐτοῦ τυπογραφίαν σας. Τοῦτο μόνον εὐχου με νὰ κατορθώσω, πρὶν ἀφήσω τὸν παρόντα κόσμον· εἰς τὸν ὅποιον, Δέσποτά μου, σὲ ἀντεύχομαι νὰ διατρίψῃς χρόνους μακροὺς εἰς ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος!

Εἰς τὰς προσταγὰς τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος
ὅλος πρόθυμος ὁ ΚΟΡΑΗΣ.

Πρὸς τὸν Πανιερολογιώτατον Μητροπολίτην τῆς Χίου
κύριον ΠΛΑΤΩΝΑ, προσκυνητῶς, εἰς Χίον.

ΚΑ'.

Πρὸς τοὺς ΠΡΟΕΣΤΩΤΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.

87.

*Πρὸς τοὺς φιλοπάτριδας Προεστῶτας τῆς Πελοποννήσου,
καὶ τῆς λοιπῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.*

Ἐλεύθεροι Ἕλληνες!

Ἄν καὶ τὸ βαθύ μου γῆρας καὶ ἡ εὐνοία, τὴν ὅποιαν εὐτύχησα νὰ ἀπολαύσω ἀπὸ πολλοὺς ὁμογενεῖς, δικαιο-

λογῶσι τρόπον τινὰ τὴν τόλμην νὰ συμβουλευέσω τοὺς ἀδελφούς μου, σὰς παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴ κρίνετε ὡς συμβουλὴν τὴν παροῦσαν μου ἐπιστολήν. Ἐλευθεροὶ ὄντες, στοχασθῆτέ με ὡς συμπολίτην ἐλεύθερον, ὅστις, ἂν εὐρισκόμην μεταξύ σας, εἶχα τὸ πολιτικὸν δίκαιον νὰ συνεκκλησιάσω μὲ σὰς, καὶ νὰ φανερώσω εἰς κοινοβουλευτικὸν συνέδριον, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος πολίτης, τὴν γνώμην μου.

Μὲ ἀπαρηγόρητον θλίψιν τῆς ψυχῆς μου, φίλοι ὁμογενεῖς, ἀκούω ὅτι, ἀφοῦ κατεπολεμήσετε γενναίως τοὺς ἀγρίους τυράννους τῆς Ἑλλάδος, πολεμεῖσθε τῶρα ἀπὸ ἀσυγκρίτως ἀγριωτέραν τυραννίαν, τὴν τυραννίαν τῶν παθῶν. Κακὸν μέγα, δυστυχία ἀξιοθρήνητος, κοινὴ ὅμως εἰς ὅλας τὰς μεγάλας μεταβολὰς τῶν ἐθνῶν. Καὶ ἡ ἱστορία ἀρκετὰ μᾶς διδάσκει, καὶ τὰ συμβαίνοντα εἰς πολλὰ τῆς φωτισμένης Εὐρώπης ἔθνη ἀπὸ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῆς σήμερον δὲν μᾶς συγχωροῦν νὰ διστάσωμεν, ὅτι τὰ ἀχώριστα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν πάθη τότε μάλιστα ἐκράζουσιν καὶ ταρασσονται, ὅτε μεταβαίνουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ παλαιὰν εἰς νέαν κατάστασιν, εἴτε πολιτικὴν, εἴτε θερησκευτικὴν· καὶ πολὺ πλέον, ὅταν ἡ νέα κατάσταση εἴη εὐδαιμονεστέρα τῆς παλαιᾶς. Διὰ τί τοῦτο; Διότι ὅσοι μὲν ἐκέρδαιναν ἀπὸ τὰ παράνομα προνόμια τῆς προτέρας καταστάσεως, καὶ ἐφαντάζοντο ὅτι ἦσαν παρὰ τοὺς ἄλλους εὐδαιμονέστεροι, διότι ἦσαν ἀδικώτεροι, τὰ αὐτὰ ἄνομα προνόμια ἐπιθυμοῦν νὰ φυλάξωσι καὶ εἰς τὴν παροῦσαν, καὶ, ἂν δυνατόν, νὰ τὰ αὐξήσωσιν, οὐδὲ καταδέχονται νὰ συμμερισθῶσιν ἰσονόμως καὶ ἀδελφικῶς τὴν εὐδαιμονίαν μὲ τοὺς ἀδελφούς τῶν ὅσοι δὲ πάλιν ὑπέφεραν ὅλα τὰ κακὰ τῆς παλαιᾶς καταστάσεως, οὐδ' αὖ-

τοὶ εὐχαριστοῦνται εἰς τὴν νέαν, ἂν δὲν τοὺς κάμη πά-
ραυτα ἀντὶ πτωχῶν πλουσίους, ἀντὶ ἀδυνάτων δυνατοὺς,
ὥς νὰ ἦτο πρᾶγμα ζηλωτὸν νὰ ἀποκτᾶται δύναμις ἢ
πλοῦτος, χωρὶς δικαιοσύνην.

Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοὺς φωτισμένους τῆς Εὐρώπης λαοὺς
αἱ πολιτικαὶ μεταβολαὶ ἐγέννησαν ταραχὰς καὶ διχονοίας,
εἶχαν ὁμῶς καὶ ἀπολογίαν τινὰ οἱ διχονοοῦντες. Εἰς αὐ-
τοὺς, καὶ ὅταν ἀκόμη ἐδεσπόζοντο ἀπὸ βασιλεῖς ἀπολύ-
τους, καὶ οἱ δυνατοὶ τῶν ἡσάν ἀληθῶς δυνατοί, καὶ οἱ
πλούσιοι τῶν πλούσιοι, ἐπειδὴ δὲν ἐφοβοῦντο οὔτε τὴν
δύναμιν, οὔτε τὸν πλοῦτον νὰ στερηθῶσιν ἀπὸ τὸν δε-
σπότην, ἐνόσφ δὲν ἐπαράβαιναν τοὺς νόμους τοῦ δεσπό-
του. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδ' οἱ πτωχοὶ τῶν καὶ
ἀδύνατοι ἐξουθενώθησαν τόσον, ὥστε νὰ ἀποκλειθῶσιν
ἀπὸ πᾶσαν ἐλπίδα καλητέρας τύχης.

Ἡμεῖς ὁμῶς, ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τοιοῦτον ἄγριον τυ-
ραννον, ὁποῖαν ἀπολογίαν ἔχομεν τῆς διχονοίας μας; τὰς
ἀπολαύσεις πλούτου καὶ δυνάμεως, τὰς ὁποίας ἀπέλαυ-
σαν τινὲς ἐξ ἡμῶν; Ἄλλ' ὁ ἄνομος ζυγὸς τοῦ τυράννου
μας ἐθάρυνεν ὅλους ἐπίσης. Αὐτὸς αὐτὸς ἐθαύμασε πρό-
σωπον πρεσβύτου, οὐδὲ νέον ἐλέησεν, » ὡς λέγει ὁ προ-
φήτης, οὐδὲ διάκρισιν ἄλλην μεταξὺ δυνατοῦ καὶ ἀδυ-
νάτου, πτωχοῦ καὶ πλουσίου ἔκαμνε, πλὴν ὅτι ἡ μισ-
φόνος του μάχαιρα ἐθέριζε μάλιστα τῶν δυνατῶν καὶ
πλουσίων τὰς κεφαλὰς. Δύναμις καὶ πλοῦτος χωρὶς ἐλευ-
θερίαν εἶναι κατὰρα πλεον παρὰ εὐλογία τοῦ Θεοῦ· εἰς
μόνα τὰ ἐλεύθερα ἔθνη ἐμπορεῖ νὰ εὐδαιμονήσῃ ὁ πλού-
σιος καὶ δυνατός, ἐὰν μεταχειρισθῇ τὴν δύναμιν καὶ τὸν
πλοῦτον εἰς τὴν κοινὴν τῶν συμπολιτῶν εὐδαιμονίαν, ἐὰν
ὁμονοῇ μὲ τοὺς συμπολίτας ὡς μ' ἀδελφούς, ἐὰν ὑποτάσ-

σεται μ' αὐτοὺς εἰς τὸν ἱερὸν τῶν νόμων ζυγόν, ζυγὸν ἑλαφρόν, ὡς τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ οἱ δίκαιοι νόμοι ἄλλο βάρος δὲν ἐπιβάλλουν παρὰ τὴν ἰσονομίαν, ἔχουν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀδελφικὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ ζυγός.

Πιστεύσατέ μου, φίλοι ὁμογενεῖς, ἢ μᾶλλον πιστεύσατε τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας τοὺς χρησμούς. Τὴν ἀπροσδιόχτην ταύτην μεταβολὴν τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος, ἂν ἐπιθυμῆτε νὰ γένη μεταβολὴ εἰς τὸ καλόν, πρέπει νὰ τὴν θεωρήσετε ὅχι μόνον ὡς πολιτικὴν, ἀλλὰ καὶ ὡς θρησκευτικὴν μεταβολὴν Τί τολμᾶς νὰ ἐκφωνήσης, γηραιέ! Τὴν θρησκείαν μας νὰ μεταβάλωμεν! Ναί, φίλοι ὁμογενεῖς, τὴν θρησκείαν μας, ὅχι ὁμως τὰ μέρη τῆς δόγματα. Αὐτὰ εἶναι ὀρθά, καὶ δι' αὐτὰ ὀνομαζόμεθα καὶ ὀρθόδοξοι. Ἀλλ' ἡ θρησκεία δὲν στέκει μόνον εἰς τὰ δόγματα· ὁ στερεώτερος αὐτῆς θεμέλιος εἶναι ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη, ἡ εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους χωρὶς προνόμια κοινὴ πάντων ὑποταγή. Ὅταν αὕτη λείπῃ, ἡ οἰκοδομὴ τῆς θρησκείας σαλεύεται, ὡς οἰκοδομὴ κτισμένη εἰς τὴν ἄμμον καὶ ὅχι εἰς τὴν πέτραν. Ταῦτα, φίλοι ἀδελφοί μου, δὲν εἶναι τῆς κεφαλῆς μου λόγια· σᾶς λέγω ὅσα ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Ἑλληνας Κορινθίους, μετὰ διακόσια σχεδὸν ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς των.

Οἱ Ἕλληνες ἔπαθαν, διὰ τὰς διχονοίας των, τὴν δυστυχιστάτην ἀπ' ὅλας τὰς πολιτικὰς μεταβολάς, τὴν στερῆσιν λέγω τῆς προγονικῆς αὐτονομίας καὶ ἰσονομίας, καὶ ἐδίδθησαν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ῥωμαίων, ὅστις ἐμελλε νὰ φέρῃ ἔπειτα τὸν βαρύτετον ζυγὸν τῶν Γραικορωμαίων αυτοκρατόρων, καὶ τελευταῖον τὸν ὁποῖον σήμερον ἀπε-

τινάξατε ἀνυπόφορον ζυγὸν τῶν Τούρκων. Καὶ τῆς ἀθλίας ταύτης μεταβολῆς οἱ Κορίνθιοι μάλιστα ἐγεύθησαν τὰ πικρότερα κακὰ· ὁ νικήσας αὐτοὺς Ῥωμαῖος στρατηγός, ἄνθρωπος καὶ τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν ἀγριότητα ἀληθινὸς Τοῦρκος, μὴν ἀρκούμενος νὰ λεηλατήσῃ τὰ πολυτιμα τῶν τεχνῶν ἔργα, τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν δὲν ἐκατάλαμβανεν, ἐπυρπόλησε καὶ τὴν πόλιν, ἐφόνευσε τοὺς Κορινθίους, ἐπώλησε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν καὶ δι' ἀμοιβὴν τῆς τόσης ἀγριότητος ἐτιμήθη ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ῥώμην ἀπὸ τοὺς ἐπιθυμητάς τῶν ἀλλοτρίων Ῥωμαίους μὲ τὸ ἐπωνύμιον ΑΧΑΪΚΟΣ.

Οἱ σωθέντες ὁμως νέοι Κορίνθιοι λησμονήσαντες, ὅτι διὰ τὰς διχονοίας, τὰς διχοστασίας καὶ τὰς ἐριδας τῶν γονέων τῶν κατεστάθησαν ἀντ' ἐλευθέρων δοῦλοι τῶν Ῥωμαίων, τὰς αὐτὰς διχονοίας ἀνενέωσαν καὶ ἐφύλαξαν ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν, ἕως οὗ μετὰ διακόσια σχεδὸν ἔτη τῆς πολιτικῆς καταστροφῆς τῶν εὐηγγελιστῶν εἰς αὐτοὺς ὁ ἀπόστολος Παῦλος σωτήριον ἄλλην θρησκευτικὴν μεταβολήν, ἣτις ἀποβάλλει πᾶσαν ἀδικίαν, καὶ στηρίζεται, ὡς καὶ πᾶσα νόμιμος κοσμικὴ πολιτεία, εἰς τὴν ἰσονομίαν. Ἀναγνώσατε, παρακαλῶ σας, φίλοι ὁμογενεῖς, μὲ τὴν πρέπουσαν προσοχὴν τὴν πρώτην τοῦ Παύλου πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν, διὰ νὰ πληροφορηθῆτε, ὅτι ἡ πολιτικὴ διαγωγὴ τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ δὲν πρέπει νὰ διαφέρει τίποτε ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν τὴν αὐτὴν βᾶσιν καὶ τὸν αὐτὸν θεμέλιον ἔχουν καὶ αἱ δύο, τὴν ἰσονομίαν, ἥγουν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέπουν τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν τῶν πολιτευομένων.

Οὐδ' ἡ σωτήριος ὁμως αὕτη διδασκαλία ἔσχυσε νὰ

διορθώσῃ τοὺς Κορινθίους καὶ νὰ τοὺς ὑποτάξῃ εἰς τὸν
 ζυγὸν τῆς ἀδελφικῆς ἰσονομίας· ἀλλὰ καθὼς ἦσαν, ἐλεύ-
 θεροι ὄντες, κακοὶ πολῖται, καὶ μετ' ἔπειτα κακοὶ δοῦλοι
 τῶν Ῥωμαίων, οὕτως ἠθέλησαν νὰ φανῶσι καὶ χριστια-
 νοὶ κακοί, διαιρεθέντες εἰς αἱρέσεις καὶ φατρίας, καί, τὸ
 πλεονέκτερον, καυχώμενοι ὅτι εἶχαν φατριάρχας αὐτοὺς
 τοὺς ἀποστόλους. Ὁ Παῦλος τοὺς ἔλεγεν. « Εἴτε Παῦ-
 λος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς πάντα ὑμῶν
 ἔστιν· ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ· Χριστὸς δὲ Θεοῦ. » καὶ αὐτοὶ
 ἐβόναζαν, « Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου· ἕτερος δέ, ἐγὼ
 Ἀπολλῶ κ.τ.λ. » Ὁ Παῦλος τοὺς ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ
 χριστιανικὴ πολιτεία εἶναι ἓν σῶμα, διηρημένη εἰς διά-
 κρυπτα μέλη, ἰσόνον ὅλα, ἐπειδὴ ὅλα εἶναι ἐπίσης ἀναγ-
 καῖα εἰς συμπλήρωσιν τοῦ σώματος. Πολλὰ μὲν μέλη,
 ἓν δὲ σῶμα. Οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί·
 ΧΡΕΙΑΝ ΣΟΥ ΟΥΚ ΕΧΩ· ἢ πάλιν « κεφαλὴ τοῖς ποσί·
 ΧΡΕΙΑΝ ΥΜΩΝ ΟΥΚ ΕΧΩ. Ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὰ
 δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν,
 ἀναγκαῖά ἐστι, καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι μέλη
 τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. »
 αὐτοὶ δὲ ἐξεναντίας ἐδιχονοοῦσαν· διότι καὶ ὁ πλέον ἀκέ-
 ραλος ἐξ αὐτῶν ἐσπούδαζε νὰ ᾔῃ κεφαλὴ ἢ ὀφθαλμὸς
 τῶν ἄλλων, κανεὶς δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ πληρώσῃ τὴν
 χρείαν τοῦ ποδός, ὥς νὰ ᾔτο δυνατόν νὰ κατορθώσῃ τί
 μέγα ἢ κεφαλὴ χωρὶς τῶν ποδῶν τὴν συνεργίαν.

Ἡ τόσον ὀλέθριος ἀρρωστία τῆς διχονοίας δὲν ἐθλίβε
 μόνους τοὺς Κορινθίους, ἀλλ' ᾔτο κατὰ δυστυχίαν ἀρ-
 ρωστία κοινὴ ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, τόσον πλέον
 παρὰ δόξος, ὅσον οἱ Ἕλληνες ἐστάθησαν ὅλων τῶν καλῶν
 τοῦ πολιτισμοῦ εὐρέται καὶ πρωταίτιοι. Ὡς αἱ Ἀθηναί

εὐτύχῃσαν ἐξαιρέτως εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιστήμας, οὕτως ἡ Κόρινθος ἐδοξάσθη εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὸν ἀπὸ τῆς ἐμπορίας πλοῦτον. Ὁ Ὅμηρος τὴν ὀνομάζει « Ἀφνειὸν Κόρινθον » καὶ ὁ Κικέρων, « Φῶς ὅλης τῆς Ἑλλάδος » (*totius græciæ lumen*).

Ἰ Διὰ τί λοιπὸν δὲν ὠφελήθησαν οἱ θαυμαστοὶ μας οὗτοι πρόγονοι ἀπὸ τὰ τόσα καλὰ, τῶν ὁποίων κατεστῆσαν διδάσκαλοι εἰς τοὺς ἄλλους; Ἰ Διὰ τί ἀποῦ ἀπέκτησαν διὰ τῆς ὁμονοίας τὴν ἐλευθερίαν, δὲν ἐνόησαν ὅτι μὲ τὴν αὐτὴν ὁμόνοιαν ἔπρεπε καὶ νὰ τὴν φυλάξωσι; Διότι δὲν ἐκατάλαβαν ποτὲ εἰς τί στέκει, καὶ πῶς σωζεται ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία. Ἐφλέγοντο ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας ὅλοι· ἀλλὰ πᾶσα μία πόλις ἤθελε νὰ δεσπόζῃ τὰς ἄλλας, καὶ πᾶς ἓνας πολίτης ἐσπούδαζε νὰ κυριεύῃ τοὺς συμπολίτας του. Ἡ κατάρατος αὕτη φιλαρχία ἐγέννησε τὴν διχόνοιαν, διήγειρε τὰς πόλεις καὶ τοὺς πολίτας κατ' ἀλλήλων, ἀναψε τῶν ἐμφυλίων πολέμων τὴν πυρκαϊάν, καὶ ὑπέταξε τοὺς Ἕλληνας πρῶτον εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἔπειτα εἰς ξένον ἔθνος, τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τελευταῖον εἰς τὸ βαρβαρώτατον καὶ ἀγριώτατον ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου τοὺς Τούρκους.

Ἡ τόσον αἰσχρὰ καὶ μακρὰ δουλεία δὲν ἐμπόρει βεβαίαια νὰ μᾶς διορθώσῃ τῆς δουλείας ἰδίου εἶναι ὅχι νὰ διορθώσῃ ἀλλὰ νὰ φθείρῃ ἐπὶ πλεον τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ μόνην τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν ἠλπιζέτο ἡ διορθωσις, ἐπειδὴ εἶναι ἡ μόνη θρησκεία, ἥτις ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ὁμόνοιαν· ἀλλ' ἡμεῖς ἐφθάσαμεν νὰ φθείρωμεν καὶ αὐτὴν τὴν θρησκείαν. Σιωπῶ τὴν κοσμικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν μᾶς κατάστασιν, τὴν εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ῥωμαίων καὶ Γραι-

κορωμαίων ἡγεμόνων μας, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχὴν ἴδετε εἰς αὐτὰς τῶν νεοφωτιστῶν Κορινθίων τὰς φατρίας, καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ ἐξετάσετε μόνην τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐποχὴν, καὶ ταύτης τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, ὅσους ἐγνωρίσαμεν ἡμεῖς οἱ ἀκόμη ζῶντες. Ἰ Τίς ἀπὸ ἡμᾶς τολμᾷ νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ὅσα ἔπασχε τὸ ταλαίπωρον ἡμῶν γένος ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς, ἐξισοῦντο σχεδὸν μὲ τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέφερον ἀπὸ τοὺς ἀγρίους Μουσουλμάνους; Ἰ Εἰς τίνα δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ διχόνοια καὶ φιλαρχία τῶν κατὰ πόλεις κοσμικῶν διοικητῶν, ἢ δημογερόντων; Ἰ Τίς ἐλησμόνησε πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν μας προεστώτων τὴν πλεονεξίαν, οἱ ὁποῖοι λαμπροφορημένοι καὶ δορυφορούμενοι, ὡς οἱ Σατράπαι τοῦ τυράννου, περιήρχοντο τὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ ἀρπάσωσιν ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ τὸ στόμα ὅ,τι δὲν ἐτόλμησε ν' ἀρπάσῃ οὐδ' αὐτὴ τῶν Τούρκων ἡ ἀχορτασία; Ἰ Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἤκουσε πολλοὺς δυνατοὺς ροβερίζοντας τοὺς ἀδυνάτους; καὶ φοβερισμοὺς ποίους; Νὰ παραδώσῃ χριστιανὸς χριστιανὸν εἰς τουρκικὰ δικαστήρια, διὰ νὰ ζημιωθῇ, νὰ μαστιγωθῇ, ἴσως καὶ νὰ φονευθῇ!!! Ὡ διδάσκαλε τῆς ἰσονομίας καὶ τῆς ἀγάπης Ἰησοῦ! Ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι· ἔλεγες διὰ τοὺς σταυρωτὰς εἰς τὸν πατέρα σου· ἀλλ' ἡμεῖς ποῖαν ἄφесιν εἶχαμεν νὰ ἐλπίζωμεν οἱ ἀδελφοκτόνοι ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν σου; Ἰ Ποῖαν ἄφесιν οἱ καταπατήσαντες τὸ εὐαγγέλιόν σου, καὶ μιμούμενοι τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν τῆς ἰσονομίας, τῶν ἀσεβῶν μαθητῶν τοῦ Κορανίου;

Κρίνατέ με τώρα ἀγαπητοὶ ὁμογενεῖς, Ἰ δὲν εἶχα δίκαιον, λέγων, ὅτι τὴν πολιτικὴν μας ταύτην νέαν μεταβολὴν χρεωστοῦμεν νὰ τὴν ἐνώσωμεν μὲ τῆς θρησκείας

τὴν μεταβολὴν ; Μὴν ἐλπίζωμεν καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἂν δὲν ἐλευθερώσωμεν καὶ τὰς ψυχὰς μας ἀπὸ τὰ τυραννικὰ καὶ μισάδελφα πάθη. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἐρρήξαμεν τὰς ἀλύσεις μας, ἂν δὲν φροντίσωμεν νὰ ἐξαλείψωμεν καὶ τοὺς ὁποίους αἱ ἀλύσεις μας ἀφήκασι μώλωπας. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἀπετινάξαμεν τὸν ζυγὸν τοῦ μιαινοῦ τυράννου, ἂν δὲν πλύνωμεν καὶ τοὺς βύπους μὲ τοὺς ὁποίους ἐμίανε τὰς ψυχὰς μας ἡ τυραννία. Ἰδιὰ ποίαν αἰτίαν, ἐρωτῶ σας, φίλοι ὁμογενεῖς, ἐπαναστάθητε κατὰ τοῦ τυράννου ; Ἰδιὰ τί τὸν πολεμεῖτε ; Ἰδιὰ τὰς ἀδικίας του· διότι εἶχε δύο ζῦγια, δύο μέτρα ἄνισα; δύο νόμους ὁ ἄνομος, ἓνα διὰ τοὺς ὁμοθρήσκους του, καὶ ἄλλον δι' ἡμᾶς τοὺς ἀσεβεῖς, ὡς ἐτόλμα νὰ μᾶς ὀνομάζῃ ὁ ἀσεβέστατος. Ἄν αὕτη ἦναι ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ἐχύσατε καὶ χύνετε καθ' ἡμέραν τὸ αἷμα σας· ἂν σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ἀρπάξετε μόνον τὰ ἄνισα καὶ ἀδίκαια μέτρα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ τυράννου, διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζεσθε ἐσεῖς μὲ τὴν αὐτὴν ἀνισότητα πρὸς ἀλλήλους, διὰ νὰ ὑψώνεσθε ὁ ἓνας ὑπὲρ τὸν ἄλλον, διὰ νὰ καταδυναστεύῃ ὁ πλούσιος τὸν πτωχόν, ὁ δυνατὸς τὸν ἀδύνατον, καὶ ὁ πανοῦργος τὸν ἀπλοῦν καὶ ἄκακον πολίτην· ἐὰν λέγω τοιοῦτον ἔχετε σκοπόν, πιστεύσατέ με, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι ἀδίκως ἐταράξατε καὶ τὴν ἡσυχίαν ὅλου τοῦ γένους μας Ἀλλὰ τί λέγω ἡσυχίαν ! τὴν ζωὴν αὐτὴν ἐγίνετε αἷτιοι νὰ στερηθῶσι τόσαι μυριάδες ἀθώων ὁμογενῶν, ὅσους ἐσφαζαν καὶ σφάζουν καθημέραν οἱ αἰμοβόροι Τοῦρκοι. Τῶν ἀμέτρων τούτων μυριάδων τὸ αἷμα δὲν θέλει παύσειν νὰ ζητῇ μὲ κραυγὰς ὀδυνηρὰς ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐναντίον σας, ἐὰν ἐζώσθητε τὴν ρομφαίαν, ὅχι διὰ νὰ ἐλευθερώσετε τὴν

πατρίδα ἀπὸ τὴν τυραννίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ γενῆτε σεῖς
τύραννοι, ἢ νὰ γεννήσετε μὲ τὰς διχονοίας σας κανένα
τύραννον τῆς πατρίδος.

Ἄρα ἐσυλλογίσθητε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ποίας
καρφῆς καὶ ποίας βαφῆς τύραννος θέλ' εἶσθαι ὁ υἱὸς οὗ-
τος τῆς διχονοίας σας; Μὴ νομίσητε ὅτι μέλλει παρευ-
θὺς νὰ δείξῃ πρόσωπον δεσπότη, ἢ νὰ λάβῃ τίτλον ἡγε-
μόνας ἢ βασιλέως· ἐξ ἐναντίας, ὡς ἀδελφούς καὶ συμπο-
λίτας θέλει σᾶς μεταχειρισθῇ κατ' ἀρχάς, ἕως οὗ νὰ
περικυκλωθῇ ἀπὸ φίλους ἄλλους ὁμοίους του, κόλακας καὶ
ἀποφύρους τῆς πλεονεξίας του. Ἀφοῦ δυναμωθῇ καλὰ,
τότε πλέον ἔχει νὰ σᾶς κυβερνᾷ ὡς ἀληθὲς δεσπότης μὲ
τοὺς κατὰ πόλεις Σατράπας του, τῶν ὁποίων ἡ τροφή
πρέπει νὰ ποτίζεται ἀενάως ἀπὸ τοὺς ἰδρωτάς σας.
Ἄλλο δὲν θέλει διαφέρειν ἀπὸ τὸν Τοῦρκον τύραννον,
εἰ μὴ ὅτι θέλει ἀκούειν τὴν λειτουργίαν καὶ μεταλαμβά-
νειν τὰ μυστήρια μὲ σᾶς εἰς τοὺς αὐτοὺς ἱεροὺς ναοὺς,
περικυκλωμένος ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους τυραννίσκους, καὶ
προσκυνούμενος ἀπ' ὅλους τοὺς συμπολίτας, ὅσοι ἔχουσιν
τὸ αἷμα των ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἀπὸ τόσα ἀνδρά-
ποδα. Ἄλλο δὲν θέλει διαφέρειν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον,
εἰ μὴ ὅτι θέλει σκεπάζειν τὴν τυραννίαν μὲ τὸ κάλυμμα
τῆς ὑποκρίσεως. Ὁ Σουλτάνος μιμεῖται ἀνυποκρίτως τὸν
ἐργηγόν τῆς θρησκείας του τύραννος τὸν τύραννον· Μωά-
μετ' ὁ δὲ ὀρθόδοξος ἡμῶν τύραννος μὲ τὴν μίαν χεῖρα
θέλει κρατεῖν τὴν σιδηρᾶν τῆς προσωποληψίας καὶ ἀνι-
στῆτος ράβδον, καὶ μὲ τὴν ἄλλην τοῦ διδασκάλου τῆς
ἐκκλησιαστικῆς ἰσονομίας Ἰησοῦ τὸ εὐαγγέλιον, ἡγουν θέλει
ἐκπαιδεύειν καὶ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τοιαύτην
κατάστασιν ἔχετε νὰ προσμένετε, ἀδελφοί μου, ἐὰν αἱ

διχόνοιαι δώσωσιν εἰς τινὰς ἀπὸ σᾶς ἀφορμὴν νὰ κατακυριεύσωσι τοὺς συμπολίτας των.

« Ὑβρις φυτεύει τύραννον » εἶπεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ποιητάς μας. Αἱ κατὰ μέρος ὑβριστικαὶ ὑπεροφίαι, καταφρονήσεις καὶ ἀνισότητες πολίτου πρὸς πολίτην, φυτεύουν, ποτίζουν καὶ ριζώνουν τοὺς τυράννους. Μὴν ὑποφέρετε διὰ τοὺς οἰκτεϊρμούς τοῦ Θεοῦ, φίλοι ὁμογενεῖς, νὰ φυτευθῇ τοιοῦτον δένδρον ἀναμεταξύ σας. Αὐτὸ δὲν ὁμοιάζει τὰ ἄλλα δένδρα· ἀφοῦ μίαν φοράν φυτευθῇ, οὐτ' ἀνομβρία, οὐτε πολυομβρία, οὐτε καύσων, οὐτε παγετὸν τὸ βλάπτει· πᾶσα γῆ εἶναι καλὴ δι' αὐτό· εἰς ὅλα τὰ κλίματα εὐτυχεῖ παντοῦ ριζόνοται εὐκόλως, καὶ εἰς πολλὰ μικρὸν καιροῦ διάστημα ἐξαπλόνει τὰ φύλλα του, καὶ σκεπάζει τῶν πολιτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ τῆς δουλείας τὸ σκότος, φράσσει τὰς ἀκοὰς καὶ παραλύει τὰς χεῖρας των, ὥστε οὐτε βλέπουν, οὐτ' ἀκούουν, οὐτε δύναμιν πλέον εἰς αὐτοὺς μένει νὰ τὸ ξεριζώσωσι. Βλέπετε πόσον δυσκολίαν δοκιμάζετε εἰς τὴν ξεριζώσιν τοῦ παλαιοῦ τυράννου. Ἄν αἱ διχόνοιαι φυτεύσωσι κανέν' ἄλλον τυράννον μεταξύ σας, ἔχετε νὰ δώσετε ἀπολογίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅχι μόνον δι' ὅσα αἵματα ἀθῶων ὁμογενῶν μαρτύρησαν (ὡς ἔλεγα), ἀλλ' ὅτι καὶ ἀφίνετε εἰς τοὺς ἀπογόνους σας κληρονομίαν πλέον αἱματώδη, τὸν ἐμφύλιον πόλεμον· διότι ἂν οἱ ἀπόγονοί σας βαρυμένοι ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐτοιμάζετε εἰς αὐτοὺς τύραννον, ἐπιχειρήσωσι τὸν ἀφανισμόν του, τότε πλέον δὲν ἔχουν νὰ πολεμῶσι Τούρκους, ἀλλὰ μέλλουν νὰ σφάξωσι Γραικοὶ Γραικοὺς. Σπλαγχνισθητε, φίλοι ἀδελφοί, τοὺς ἀπογόνους σας, μὴν ἀφίνετε εἰς αὐτοὺς τόσον ὀλέθριον κληρονομίαν· ἀλλὰ παρα-

δωστέ των τὴν ἀποκτημένην μὲ τὰ αἵματά σας ἐλευθερίαν καθαρὰν ἀπὸ πᾶσαν πλεονεξίαν καὶ ἀνισότητα !

Τὸ ἀπαραίτητον τοῦτο χρέος διὰ νὰ πληρώσετε, ἀνάγκη εἶναι νὰ φροντίσετε ἀπὸ ταύτης τῆς ὥρας, νὰ κόψετε ὅλας τὰς ἀφορμὰς τῆς τυραννίας· καὶ νὰ τὰς κόψετε δὲν εἶναι δυνατόν, ἂν δὲν συνδεθῇτε ὅλοι μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, ἂν δὲν προσφέρεσθε εἰς πρὸς τὸν ἄλλον ὡς ἀδελφοὶ ἰσόνομοι, ὡς μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος τῆς πολιτείας, ὡς τέκνα τῆς αὐτῆς πατρίδος, τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὀπαδοὶ τῆς αὐτῆς θρησκείας τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς πίστεως Χριστοῦ. Μὴ πλανώμεθα ἀδελφοί μου· ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐμπορεῖ τις νὰ ὁμολογῇ τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας νὰ γίνεταί χειρότερος παρὰ τοὺς Τούρκους· ἐπτάκις τῆς ἡμέρας νὰ καυχᾶται ὅτι πιστεύει καὶ ἐλπίζει ὅσα περιέχει τὸ ἱερὸν σύμβολον, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας νὰ ὁμοιάζῃ ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι « τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χεῖρων. » Τὸ σύμβολον περιέχει ὅσα χρεωστῇ νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ ἐλπίζῃ ὁ Χριστιανός· ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἀγάπην (καὶ λείπει βέβαια ἡ ἀγάπη ὅπου δὲν βασιλεύει ἡ ἰσονομία) ματαίως πιστεύει, ματαίως ἐλπίζει καὶ ματαίως κομπάζει ὅτι ὀρθοδόξος. Σᾶς γράφω, φίλοι ὁμογενεῖς, ὅχι λόγους ἰδικούς μου, ἀλλὰ τοὺς ὁποίους ἔλεγεν ὁ Παῦλος εἰς τοὺς διχορροῦντας, καὶ φατριάζοντας ὀρθοδόξους Κορινθίους. « Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. »

Ὅταν ἐπαινῶ τὴν ὁποίαν παραγγέλλει ἡ θρησκεία μας ἰσονομίαν μὴ νομίζετε ὅτι νοῶ καὶ ἰσοτιμίαν. Τοιαύτη ἰσοτιμία ἤθελε φέρει τὴν ἀναρχίαν. Αἱ νόμιμοι πολιτεῖαι

πρέπει νὰ ἔχῃσι καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, καὶ χορηγούς τῆς ἀναγκαίας εἰς τὰς πολιτικὰς χρεῖας δαπάνης, καὶ διοικητὰς τῆς χορηγίας. Τὸ ἐπρόβλεψε καὶ τοῦτο ἡ ἱερά μας θρησκεία, « Τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. » Ἀλλὰ τὴν τιμὴν πρέπει νὰ τὴν προσμένῃ ὁ χρηστὸς πολίτης, καὶ νὰ τὴν δέχεται ἀπὸ τὴν κοινὴν ψῆφον τῶν συμπολιτῶν του, ὅταν ἀληθῶς ᾔναι τιμῆς ἄξιος, ὅχι νὰ τὴν ἀρπάζῃ μὲ βίαν ἢ μὲ δόλον, ὅχι νὰ παραγκωνίζῃ τοὺς ἀξιοτέρους του, καὶ νὰ ἐνθρονίζῃται αὐτὸς εἰς τὴν πρέπουσαν εἰς ἄλλους καθέδραν. Οἱ ἀρχόμενοι πάλιν χρεωστοῦν νὰ πείθωνται εἰς τοὺς ἄρχοντας, ὅταν οἱ ἄρχοντες τοὺς κυβερνῶσι κατὰ τοὺς νόμους· ὅταν δὲν ζητῶσιν ἀπ' αὐτοὺς μικρὸν ἢ μέγα τίποτ' ἄλλο παρὰ ὅ,τι ζητοῦν οἱ νόμοι· ὅταν δίδωσιν εἰς αὐτοὺς κατ' ἔτος λογαριασμὸν ἀκριβέστατον εἰς τί, καὶ διὰ τί ἐξώδευσαν τὸν συναθροισμένον ἀπὸ τοὺς ἰδρωτάς των φόρον. Εἰς ἓνα λόγον κανεῖς δὲν ἔχει δίκαιον νὰ δεσπόζῃ τὸν ἄλλον, ἐπειδὴ ὅλοι εἴμεθα ἀδελφοί· μόνους τοὺς νόμους χρεωστοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν δεσπότας. Τοῦτο ζητεῖ ἡ φιλοσοφία, τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ ἱερά μας θρησκεία. Ὅστις δὲν πείθεται εἰς τοῦτο, ἀλλὰ πλεονεκτεῖ, ἤγουν ζητεῖ νὰ ἔχῃ πλέον παρ' ὅ,τι δικαίως χρεωστεῖται εἰς αὐτόν, οὔτε χριστιανὸς οὔτε χρηστὸς πολίτης εἶναι· εἶναι βάρβαρος, εἶναι Τοῦρκος, καὶ ὡς Τοῦρκος πρέπει νὰ ἀποκλείεται ἀπὸ πᾶσαν χριστιανῶν πολιτικὴν συνέλευσιν· ὡς μέλος σαπημένον τοῦ πολιτικοῦ σώματος, πρέπει νὰ χωρίζεται ἀπὸ τὸ λοιπὸν σῶμα, διὰ τὸν φόβον μὴ διαδώσῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του τὴν γάγγραιναν τῆς πλεονεξίας. Ἀκούσωμεν καὶ πάλιν τί μᾶς λέγει ὁ Ἀπόστολος· « Μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφόν

αὐτοῦ· διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων. . . .
 Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐπὶ ἀκαθαρσία, ἀλλ' ἐν
 ἁγιασμῷ. . . . Καὶ πάλιν «Πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω
 ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις.» Ναί, ἀδελφοί ἀγαπητοί,
 ὡς ἀφανισθῇ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀκα-
 θάρτου πλεονεξίας ἀπὸ τὴν πολιτείαν μας. Θεωρεῖτε καὶ
 κρίνετε τὸν πλεονέκτην, ὁποίας τάξεως καὶ ἂν ᾦναι, ὡς
 ἀκάθαρτον προδότην τῆς πατρίδος. Προδότης τῆς πα-
 τρίδος λογίζεται, ὅχι μόνον ὅστις παραδίδει εἰς τὰς χει-
 ρας τῶν τυράννων τοὺς ἀδελφούς του, ὡς ἐπραξαν τινὲς
 ἐξ ἡμῶν ἀλιτῆριοι εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, ἀλλὰ καὶ
 ὅστις δὲν φεύγει τὰς πλεονεξίας, ἐκ τῶν ὁποίων γεννᾶται
 ἡ τυραννία.

Βλέπετε, φίλοι συμπολίται, ὅτι δὲν σᾶς συμβουλεύω,
 ἀλλὰ σᾶς ἐνθυμίζω ὅσα ἀκούετε καθημέραν εἰς τὴν Ἐκ-
 κλησίαν. Καὶ οὐδὲ ταῦτα ἤθελα τολμήσειν νὰ γράψω,
 ἂν δὲν ἐφοβούμην μὴ φαρμακεύσῃ καὶ τοὺς ὁμογενεῖς
 μας ἢ κατάρως πλεονεξία, ἢ μήτηρ τῶν διχονοιῶν, διὰ
 τῆς ὁποίας ἐστερήθησαν οἱ πρόγονοί μας τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐνδέχεται νὰ φοβοῦμαι χωρὶς αἰτίαν, καὶ εὐχομαι νὰ
 ᾦναι μάταιος ὁ φόβος μου· ἀλλὰ τοιαύτη φήμη διεδόθη
 ἐδῶ περὶ τῆς διχονοίας σας. Ἄν ᾦναι ἀληθής, δεῖξατε
 εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, μὲ τὴν ἐξῆς ὁμόνοιαν, ὅτι δὲν ἐφά-
 νητε μόνον ἥρωες κατὰ τῶν τυράννων, ἀλλὰ γνωρίζετε
 καὶ τῶν ἡρωϊσμὸν τῆς μετάνοιας· ἂν ᾦναι ψευδής, δεί-
 ξατε καὶ πάλιν, ὅτι συκοφαντεῖσθε ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς σας.

Ὅπως ἂν ᾦναι, συμφέρει καὶ νὰ στερεωθῇ καὶ νὰ κη-
 ρυθῇ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ὅσον δυνατὸν ἐγγρήγορα, ἢ
 μεταξὺ σας ὁμόνοια· συμφέρει διότι, χωρὶς αὐτήν, δὲν θέ-

λετε ποτέ δυνηθῆναι νὰ καταστήσετε πολιτείαν ἰσόνομον, καὶ ἀκολουθῶς ἐλευθέραν· συμφέρει, ὅτι ἡ ὁμόνοια θέλει σὰς προξενήσῃ φιλους καὶ προστάτας ὅλους τοὺς Ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης. Αὐτοὶ ἕως τώρα δὲν ἐσυμφώνησαν ἀκόμη εἰς τὴν περὶ τῆς μελλούσης ἡμῶν καταστάσεως κρίσιν, φοβούμενοι μὴ μᾶς ἀναγκάσῃ ἡ διχόνοια νὰ προσφύγωμεν εἰς ἓνα μόνον ἐξ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον κρίνουν ἀσύμφορον εἰς τὴν παροῦσαν τῆς Εὐρώπης κατάστασιν· ἐν ὅμως πληροφορηθῶσιν, ὅτι ὄχι μόνον ὁμονοοῦμεν, ἀλλὰ καὶ ἀποφασίσαμεν νὰ κυβερνώμεθα αὐτόνομοι, μὴν ἀμφιβάλλετε ὅτι, ὄντες δίκαιοι καὶ φιλάνθρωποι, θέλουν μετὰ χαρᾶς μᾶς βοηθήσῃν νὰ ἀποδιώξωμεν ὁλότελα ἀπὸ τῆς Ἑλλάδα τὸν τύραννον.

* Ἄν ἐφροντίσετε τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἦτον ἀνάγκη νὰ συστήσετε Προσωρινὴν Κυβέρνησιν; ἰ διὰ τί ἀμελεῖτε νὰ τὸ φανερώσετε διὰ πρέσβων εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας; Οἱ πρέσβεις τοὺς ὁποίους μέλλετε νὰ πέμψετε, πρέπει νὰ ᾔναι ἄνδρες φρόνιμοι, ἄνδρες ἀξιόλογοι, ἀρκετοὶ νὰ παραστήσωσιν εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, ὅτι ἀσυγκρίτως πλειότερα καλὰ θέλουν ἀπολαύσειν διὰ τοὺς ὑπηκόους των ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Γραικῶν παρ' ἀπὸ τὸν βάρβαρον τύραννον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον οἱ ὑπήκοοί των ἐβλάπτοντο καὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα, καὶ εἰς τὴν τιμὴν, καὶ εἰς αὐτὴν πολλακίς τὴν ζωὴν ἀπὸ τύραννον ὅστις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ χεῖλη τοῦ κρημνοῦ ἑτοιμος νὰ κατακυλισθῇ, δὲν ἔπαυσεν ἀκόμη νὰ τοὺς καταφρονῇ ὁ ὑπερήφανος.

Ταῦτα, φίλοι ὁμογενεῖς, ἐτόλμησα νὰ σὰς γράψω ἀποβλέπων εἰς ὅχι κανὲν ἄλλο τέλος παρὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν

Πατρίδος τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς, εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν γένος.

Ἐκ Παρισίων, 10 Ἰανουαρίου 1822.

Ὁ ὁμογενὴς καὶ συμπολίτης
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

ΚΒ'.

Πρὸς ΜΑΝΟΛΗΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΜΠΑΖΗΝ.

88.

Ἐκ Παρισίων, 14 Ἰουνίου 1820.

Τιμιώτατε κύριε Τομπάζη,

Τὸ γράμμα σου δείχνει, ὅτι ἂν δὲν ἔλαβες καλὴν ἀνατροφὴν, ὥς παραπονεῖσαι, ἀξίζεις περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς καυχωμένους εἰς τὴν ἀνατροφὴν των, ἐπειδὴ αἰσθάνῃς τὴν δυστυχίαν τῆς πατρίδος σου, καὶ ζητεῖς ὥς φιλόστοργος αὐτῆς υἱὸς νὰ τὴν θεραπεύσης. Ἐδῶ κλεισμένην τὴν ὁποίαν ἐπεθύμησες ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Δημογέροντας (1). Ἄλλ' ἡ ἐπιστολή μου δὲν θέλει κατορθώσει τίποτε, ἂν ἐσύ, φίλε, ἐνωμένος μὲ τὸν τιμιώτατον ἀδελφόν σου, καὶ ἄλλους τινὰς συμπολίτας, φλεγομένους μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον, δὲν παραστήσετε εἰς τὴν φαντασίαν σας, ὥς παρόντα, ὅλα τὰ μέλλοντα καλὰ. Κανεῖς δὲν θέλει κοπιᾶσιν νὰ φυτεύσιν ἄμπελον, ἂν δὲν ἐνισχύετο

(1) Ἴδε ἀμέσως κατωτέρω.

ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τοῦ τρύγου. Πλειότερα νὰ σὲ γράψω
δὲν μὲ συγχωρεῖ τὸ γῆρας μου. Ἐπειτα, τί ἄλλο δύνα-
μαι νὰ σὲ εἶπω πλειότερον, παρὰ παιδεῖαν, παιδεῖαν, καὶ
πάλιν καὶ πολλάκις παιδεῖαν. Μόνη ἡ παιδεῖα ἔχει νὰ
θεραπεύσῃ τὰς κοινὰς τοῦ τάλαιπώρου γένους ἡμῶν δυ-
στυχίας· ἡ παιδεῖα μόνη ἔχει νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ
τὸν ἀνυπόφορον ζυγὸν τοῦ ἀχρεiestάτου Σκυθικοῦ ἔθνους.
Μακάριοι ὅσοι βοηθοῦν τὴν παιδεῖαν καὶ μὲ τὸ ἔργον
αὐτοῦς μόνους γνωρίζω γνησίους ἀπογόνους τῶν Ἑλλή-
νων· ὅσοι ἀδιαφοροῦν εἰς αὐτήν, ἥ καὶ τὴν πολεμοῦν
εἶναι Τούρκων, ὅχι Ἑλλήνων γεννήματα.

Ὡς γνήσιον υἱὸν καὶ φίλον τῆς Ἑλλάδος σ' εὐχομαι
κατόρθωσιν τῶν καλῶν σου σκοπῶν.

Εἰς τὰς προσταγὰς σου
ΚΟΡΑΗΣ.

*Τιμιώτατοι Δημογέροντες καὶ προεστῶτες
τῆς νήσου Ὑδρας.*

Ἐως τὴν ὥραν ταύτην δὲν ἐτόλμησα, νὰ σᾶς γράψω
μ' ὅλον ὅτι καὶ ἀφορμὴν εὐλογον καὶ πολλὴν ἐπιθυμίαν
εἶχα νὰ σᾶς παρακαλέσω, ὡς ἀδελφὸς ἀδελφούς, νὰ δε-
ξέτε καὶ σεῖς ὅτι εἰσθε γνήσια τέκνα τῆς Ἑλλάδος, καὶ
νὰ πληροφορήσετε ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς ὅτι ἡ θεία Πα-
νοια βρέχουσα τὰς εὐλογίας τῆς εἰς τὸ νησίον τῆς Ὑδρας
δὲν τὰς ἔβρεξεν εἰς ψυχὰς ἀχαρίστων. Δὲν σᾶς ἔγραψα
λέγω περὶ τούτου, πρῶτον, διότι ἀπ' ὅσα εἶπα εἰς τόσον
κατὰ καιρὸν ἐπιδημήσαντας ἐδῶ συμπατριώτας σας, καὶ
ἀπ' ὅσα ἔπειτα ἀλλαχόθεν ἔμαθα περὶ τῆς προθυμίας
σας νὰ συνδράμετε καὶ σεῖς εἰς τὴν ἰατρειάν τῆς ἀπὸ τῆς

μακρὰν ἀπαιδευσίαν καταπληγωμένης κοινῆς μητρὸς καὶ πατρίδος μας, τῆς Ἑλλάδος, ἤλπιζα ν' ἀκούσω μετ' ὀλίγον πολλὰ καὶ μεγάλα, ἄξια τῆς προθυμίας σας κατορθώματα.

Ἀλλὰ φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, συγχωρήσατε νὰ σᾶς ἐξομολογηθῶ μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου, ὅτι δὲν εἶδα ἀκόμη ὅσα ἤλπιζα ἀπὸ τῶν Ὑδριωτῶν τὴν προθυμίαν· βλέπω τὴν κοινὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ καλὰ κίνησιν, ὥστε καὶ μικραὶ καὶ πτωχαὶ πόλεις αὐτῆς ζητοῦν διδασκάλους, καὶ συγκροτοῦν σχολεῖα ἐκ τοῦ ὑστερήματος, καὶ μόνον τὴν πλουσίαν Ὑδραν ἀκίνητον ἀκόμη μὲ τὸ ὅποιον ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν ὁ Θεὸς περισσεύμα. Πόθεν τοῦτο; ὄχι βέβαια ἀπὸ ἑλλειψιν ἀγάπης εἰς τὴν κοινὴν μας μητέρα, ὄχι ἀπὸ ἀδιαφορίαν εἰς ὅσα πάσχει ἡ Ἑλλάς, καὶ τῶν ὁποίων ἄλλο ἱατρικὸν παρὰ τὴν παιδείαν οὐτ' εὐρίσκεται, οὔτε θέλει ποτὲ εὐρεθῇ· μὴ γένοιτο! Ἄλλο τι λοιπὸν ἐμπόδιον σᾶς ἔστησε τὴν εἰς τὰ καλὰ προθυμίαν, καὶ κινδυνεύει νὰ καταστήσῃ εἰς τὰς χεῖράς σας ἀχρηστον τὸν πλοῦτον, τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς σᾶς ἐχάρισε, διὰ νὰ σᾶς ὠφελήσῃ καὶ νὰ σᾶς δοξάσῃ· τὸ ἐμπόδιον τοῦτο σεῖς μόνοι τὸ γνωρίζετε, καὶ σεῖς μόνοι χρεωστέεστε νὰ τὸ σηκώσετε ἀπὸ τὴν μέσσην, ὡς σκάνδαλον τοῦ πονηροῦ, ὅστις βασκαίνει καὶ φθονεῖ τὴν εὐτυχίαν σας.

Πλοῦτον, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, δὲν εἶναι τόσο δύναντον ν' ἀποκτήσῃ τις· ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνοι ἔδειξαν ὅτι εἶναι ἄξιοι πλούτου, ὅσοι ἀπέκτησαν ὁμοῦ καὶ τὴν γνώσιν νὰ τὸν μεταχειρισθῶσι καὶ νὰ τὸν φυλάξωσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους των. Καὶ τὸν φυλάσσουν, ὄχι ὅσοι τὸν κλείουν εἰς τὰς κιβωτούς, ἀλλ' ὅσοι τὸν ἀσφαλίζουν μετὰ τὴν παιδείαν. Χωρὶς αὐτὴν, καὶ αὐτοὶ τοῦ Κροίσου οἱ θησαυροὶ

εὐκολα σκορπίζονται, ἀφίνοντες τὸν ἀπαίδευτον αὐτῶν οἰκονόμον καὶ τοὺς ἀπογόνους του εἰς πτωχείαν καὶ καταφρόνησιν· μόνη ἀληθὴς κιβωτὸς καὶ μόνον ἀσφαλὲς κλειδίον τοῦ πλοῦτου εἶναι ἡ παιδεία· ἐσεῖς τὸν φυλάσσετε σήμερον, διότι σεῖς καὶ τὸν ἀπεκτήσετε μὲ πολλοὺς ἰδρωτάς καὶ συχνοὺς ζωῆς κινδύνους. Μὴν ἐλπίζετε ὅμως ὅτι καὶ οἱ μέλλοντες νὰ τὸν κληρονομήσωσι χωρὶς ἰδρωτῶν ἀπόγονοί σας θέλουν εἶσθαι καλοὶ νὰ τὸν φυλάξωσιν, ἂν ἀπὸ τὴν σήμερον δὲν φροντίσετε νὰ παραδώσετε εἰς αὐτοὺς μὲ τὸν πλοῦτον, κιβωτὸν τοῦ πλοῦτου καὶ κλειδίον τὴν παιδείαν. Μὴν ὑποφέρετε νὰ συμβῇ τοιοῦτον κακὸν εἰς τοὺς ἀπογόνους σας· καὶ ὁ Θεὸς μέλλει νὰ ζητήσῃ λόγον ἀπὸ σᾶς ὡς αἰτίους τῆς μελλούσης των δυστυχίας καὶ ἡ ἐπερχομένη ἄλλη γενεὰ τῶν ἀνθρώπων παραπλίνοντες τὴν Ὑδραν, θέλουν λέγειν μὲ καταφρόνησιν· «Τοῦτο τὸ νησίον ἦτο ποτὲ τὸ πλουσιώτατον ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν νησίων· εἶχε τόσα καράβια, τὰ ὅποια ἔφθασαν νὰ ταξειδεύωσι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀμερικὴν. Οἱ κάτοικοί του ὅμως εἰς τοῦτο μόνον ἡσχολήθησαν, καὶ τοῦτο μόνον ἔμαθαν, νὰ μαζεύωσι μέταλλα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου· ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισαν νὰ μάθωσι καὶ πῶς φυλάσσονται τὰ μέταλλα.»

Τρέμω, φίλοι μου, τὴν ὥραν ταύτην ἀναγκαζόμενος νὰ σᾶς φανερώσω τόσον δεινὴν κατασχύνην. Μή, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! μὴ τὴν ὑποφέρετε· ἀντὶ κατασχύνης, εἰς τὴν ἐξουσίαν σας εἶναι νὰ στολίσετε τὰς κεφαλὰς σας μὲ στέφανον αἰωνίου δόξης.

Πολλὰ σᾶς λείπουν ἀκόμη, καὶ πολλὰ ζητεῖ ἀπὸ σᾶς ὁ Θεός, διότι καὶ πολλὰ σᾶς ἐχάρισε. Τοῦτο δὲν εἶναι λόγος τοῦ φίλου τῆς δόξης καὶ τῆς εὐτυχίας σας Κοραΐ,

ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ φωνή. « Ὡ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητη-
θῆσεται παρ' αὐτοῦ ».

Μὴ φανῇτε λοιπὸν παρήκοι τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι
καὶ ὀνομάζεται ΣΟΦΙΑ καὶ ΛΟΓΟΣ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ
ὁποίου τὸ θέλημα εἶναι νὰ σοφίζωμεν τὸ λογικόν μας μὲ
τὴν παιδείαν. Δεῖξετε ὅτι εἰσθε ἀληθεῖς χριστιανοί, συν-
τρέγοντες μὲ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς σας εἰς αὐξήσιν τῆς
παιδείας. Βλέπετε τί ἔκαμεν ἓνας μόνος ἀδελφός μας, ὁ
γενναῖος Βαρθὰκης· βλέπετε ὅτι ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς αὐ-
τὸν μὲ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν γνῶσιν πῶς νὰ τὸν μετα-
χειρίζεται. Οὐδ' ἐσᾶς, φίλοι, δὲν ἐστέρησεν ὁ Θεὸς ἀπὸ
γνῶσιν· μεταχειρισθῆτε λοιπὸν τὸν πλοῦτον κατὰ τὴν
γνῶσιν σας, εἰς ὠφέλειαν καὶ δόξαν κοινὴν τῆς Ἑλλά-
δος· ὠφελοῦντες ἑαυτούς, ὠφελεῖτε τὴν Ἑλλάδα· δοξά-
ζοντες ἑαυτούς, δοξάζετε ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Πρέπει νὰ συναθροίσετε ὅλους σας τοὺς ἀδελφούς, τοὺς
κατοίκους τῆς νήσου, καὶ πτωχοὺς καὶ πλουσίους, νὰ τοὺς
παρακαλέσετε νὰ συνεισφέρωσιν ὅλοι κοινὴν ἐτήσιον βοή-
θειαν, πολλὴν ὅστις ἔχει πολλὰ, ὀλίγην ὅστις ἔχει ὀλίγα.

Καὶ τῆς χήρας τὰ δύο λεπτὰ δέχεται καὶ ἐπαινεῖ ὁ
Θεὸς πλέον παρὰ τῶν πλουσίων τὰ πλούσια δῶρα. Ἀπὸ
τὴν κοινὴν ταύτην βοήθειαν πρέπει νὰ στείλετε νέους
πρῶτον εἰς τὴν Χίον νὰ διδάσκωνται ἐκεῖ ὅσα μαθήματα
δὲν ἔχει ἀκόμη τὸ νησίον σας· ἐξ αὐτῶν ἔπειτα ἄλλους
νὰ κρατήσετε αὐτοῦ διὰ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην, καὶ
ἄλλους νὰ στείλετε εἰς τὴν Πίσαν, παραδίδοντες αὐτούς,
ὡς εἰς ὁδηγὸν καὶ προστάτην, τὸν σεβασμιώτατον ἀρχιε-
ρεῖ Ἰγνάτιον, τὸ καύχημα τοῦ γένους μας, τὸ ὁποῖον
ἄλλους δέκα τοιοῦτους ἀρχιερεῖς ἂν εἶχεν, ἤθελε παύσειν
πρὸ πολλοῦ νὰ ὀνομάζεται γένος δυστυχέστατον. Ἀπὸ

τὴν κοινὴν ταύτην βοήθειαν πρέπει νὰ φροντίσετε καὶ βιβλιοθήκην, χωρὶς τῆς ὁποίας ἀδύνατον νὰ καταστήσετε γυμνάσιον.

Πλειότερα, φίλοι ὁμογενεῖς, νὰ σᾶς γράψω δὲν μὲ συγ-
χωρεῖ ἡ γεροντικὴ ἀδυναμία μου· καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα
βασανιζόμενος ἀπὸ πόνους ἀρθριτικούς (πιστεύσατέ με)
σᾶς ἔγραψα, διὰ νὰ πληρώσω τὸ χρέος μου, καὶ νὰ εὐχα-
ριστήσω τὴν ἐπιθυμίαν μου νὰκούσω (ἂν ᾖναι δυνατὸν)
πρὶν ἀποθάνω, ὅτι οἱ φρόνιμοι Ὑδριῶται, ἀφοῦ ἀπέκτη-
σαν πλοῦτον ἀργυρίου, καταγίνονται τῶρα νὰ κερδίσωσι
τὸν ἀσυγκρίτως τιμιώτερον πλοῦτον τῆς παιδείας καὶ τῆς
ἀρετῆς. Ἡ ζωὴ μας εἶναι ὀλιγοχρόνιος· μόνον μέσον νὰ
τὴν ἀλλάξωμεν μὲ ζωὴν αἰώνιον, τὴν μέλλουσαν, ἔδω-
κεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, καὶ τίς
ἄλλος εἶναι πλησιέστερος εἰς ἡμᾶς παρὰ ἡ Πατρίς; Αὕτη,
γυμνὴ καὶ καταφρονημένη, προσκαλεῖ ὅλα τῆς τὰ τέκνα
νὰ τὴν ἐνδύσωσι μὲ τὴν παλαιάν της δόξαν. Μὲ δακρυ-
σμένους ὀφθαλμούς σᾶς παρακαλῶ ὅλους, φίλοι καὶ ἀδελ-
φοί, καὶ σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν Θεόν, νὰ μὴ κλείσετε τὰς
ἀκοὰς εἰς τὸ κάλεσμα τοῦτο τῆς ταλαιπώρου πατρίδος μας.

Σᾶς εὐχομαι ὑγείαν, εὐτυχίαν καὶ προκοπὴν εἰς ὅλα
τὰ καλὰ καὶ τίμια.

Ὁ φίλος σας
ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐκ Παρισίων, 5 Ἰουνίου 1822.

Τιμιώτατε κύριε Τομπάζη.

Ἡ παροῦσά μου ἐπιστολὴ θέλει σοῦ ἐγγχειρισθῇ ἀπὸ ἀπὸ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον, ἢ ἐντάμα καὶ ἀπὸ τοὺς δύο μου φίλους, κυρίου Πίγκολον καὶ Κανέλλον, νέους στολισμένους μὲ παιδεῖαν, καὶ τῆς παιδείας τὴν πολὺν χρησιμωτέραν φρόνησιν, καὶ προθύμους νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν παιδεῖαν των εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνας. Σὲ γράφω, ὅχι διὰ νὰ τοὺς συστήσω (ἐπειδὴ χρεῖαν συστάσεως δὲν ἔχουν), ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ τοὺς γνωρίσω, καὶ νὰ τοὺς κάμω διὰ μέσου σου καὶ εἰς τοὺς ἄλλους γνωστούς. Πλειότερα δὲν ἔχω δύναμιν νὰ σε γράψω. Βλέπεις ὅτι οὐδ' ὀλίγους στίχους μὲ συγχωρεῖ τὸ βαθύ μου γῆρας νὰ χαράξω, χωρὶς νὰ τοὺς ἀσχημίσω μὲ σφάλματα τῆς μνήμης μου. Σ' εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς τὸ γῆρας μου χωρὶς τὰ σφάλματά του.

Τὴν ὁποῖαν πρὸ πολλοῦ μοῦ ἐζήτησες ἐπιστολὴν διὰ τοῦ κυρίου Γλαράκη, ἔμαθα ὅτι τὴν ἔλαβες.

Εἰς τὰς προσταγὰς σου πρόθυμος ὁ
ΚΟΡΑΗΣ.

ΚΓ'.

Πρὸς Κ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΝ.

90.

12 Μαρτίου 1822

Ὀλίγον ἔλειψε, φίλε Πολυχροσιάδη, ν' ἀποπληχθῇ ὅταν ἦλθα εἰς ἐκεῖνο τῆς ἐπιστολῆς σου τὸ μέρος τὸ π τῆς τυπογραφίας. Ἡ μεγαλητέρα θλίψις ἢ μᾶλλον ἀχανία καὶ ἀφασία μου ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν φόβον μὴ μάθῃ ὁ δωρητὴς τῆς τυπογραφίας, ὅστις εἶναι δύο μὴ τώρα καὶ ἐπέκεινα ἀποῦ μ' ἐρωτᾷ καθήμεραν, ἂν εἰδῇσιν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τῆς κατευθώσεως τῶν τύπων· διότι εἰς τὴν κυβέρνησιν εἶχα τὸν εἶπον ὅτι τὴν κατεύθυνα, καὶ παρ' αὐτῆς τὸν ὑπεσχόμενον θροῦντως εὐχαριστήριον γράμμα. ὦ πόση κατασχύνη τὸ ὀδυνηρόν μου γῆρας! ἔλεγα συλλογιζόμενος, ἢ ἄλσπερον, εἰς τὸ ταλαίπωρον μου γένος ὅλον, ἂν συλλογισθῇ (καὶ πρέπει ἐξανάγκης νὰ τὸ συλλογισθῇ) ὁ δωρητὴς, ἔρριψεν εἰς χοίρους τοὺς μαργαρίτας. Εἰς τοιαύτας σφαλεῖς περιστάσεις τὸ στωϊκὸν παράγγελμα «θέλει γινόμενα γίνεσθαι, ὡς γίνονται, καὶ εὐροήσεις» ἐμπορεῖ νὰ παρηγορήσῃ πλὴν τοὺς ὅσων τὸ στήθος πικλεῖε λίθον ἀντὶ καρδίας. Ἀπὸ τοιαῦτα γινόμενα νάτῃ κατασχύνῃ ἀχαριστίας, κατασχύνῃ τουρκικῆς ἀσθησίας ὅλου τοῦ γένους, κατασχύνῃ ἐμοῦ τοῦ ταλαίου

ρου γέροντος, κατασχύνη σοῦ τοῦ φίλου μου. Διὰ νὰ μὴ σχίσω ἀπὸ τὸ κακόν μου, ἐκοινώνησα τὸν πόνον τῆς ψυχῆς μου εἰς πιστὸν φίλον, καὶ ἀντὶ παρηγορίας κατέσχισε καὶ κατεπλάτυνε τὴν πληγὴν μου. Ἀκουσε προσεκτικῶς ὅσα ἔμαθα ἀπὸ τὸν φίλον, διὰ νὰ φροντίσης, ἂν ἔχῃς καιρὸν ἀκόμη, τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ, καὶ ἂν ᾖναι δυνατὴ πλέον ἢ τοιαύτη διόρθωσις.

Πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, μὲ εἶπεν ὁ φίλος, ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, ὀνομαζόμενος Καμπόλης (ἴσως τὸν γνωρίζεις) ἔλαθεν ἀπὸ τὸν εἰς Λιθόρνον διατρίβοντα Βάλθην (τοῦτου ὁ ζῆλος σοῦ εἶναι γνωστός) γράμμα, εἰς τὸ ὅποσον ὁ ζηλωτὴς Β. ἐλεεινολογεῖται περὶ τῆς τυπογραφίας, ὅτι εὐρίσκεται ἀκόμη αὐτοῦ. Τοῦτο ἀνενέωσε τὴν λύπην μου, ἐπειδὴ βλέπω ἀδύνατον πλέον νὰ φυλαχθῇ κρυφόν, ὅ,τι ἐγὼ ἐφοβούμην νὰ μὴ μάθῃ ὁ Διδότος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον· ἀκουσε δεινότερον ἄλλο. Μελετᾷ, προσθέτει εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Β. νὰ γράψῃ ἀμέσως πρὸς τὸν Διδότον, ζητῶν παρ' αὐτοῦ νὰ γένῃ κομιστὴς αὐτὸς τῆς τυπογραφίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἴσως τὴν ὥραν ταύτην καὶ τὸν ἔγραψεν· ἂν δὲν τὸ ἔκαμεν ὅμως ἀκόμη, μὴν ἀμφιβάλῃς, ὅτι μέλλει νὰ τὸν γράψῃ. Εἰπέ με, συμβούλευσέ με, φίλε Πολυχρονιάδῃ, τί ἔχω νὰ κάμω, ἥγουν πῶς πρῶτον νὰ ἀπολογηθῶ περὶ τῆς ζητήσεως τοῦ Β. ἂν ἀπροσδοκῆτως ὁ Διδότος μὲ κοινω-νῇση τοιαύτην ζήτησιν;

Βλέπεις, φίλε, ποῦ μᾶς κατέφερεν ἡ βραδύτης. Μόνην θεραπείαν τοῦ κακοῦ εὐρίσκω, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι παρὰ ταύτην ἄλλην δὲν θέλεις εὑρεῖν, νὰ φροντίσης, εὐθὺς ἀποὺ λάβῃς τὴν παροῦσάν μου, χωρὶς ἀναβολὴν ἢ πρόφασιν κάμμιαν, τὴν ἀποστολὴν τῆς τυπογραφίας, κατευ-

θύνων αὐτὴν εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Νομοτελεστικοῦ, ἢ τὸν Πρόεδρον τοῦ Νομοθετικοῦ συνεδρίου, καὶ ζητῶν ἐπιμόνως ἀπ' αὐτὸν εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Διδότον. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἂν δὲν φροντίσης τὴν ἀποστολὴν μὲ τὸ πρῶτον πλοῖον, μὴν ἀμφιβάλλης, ὅτι μέλλει νὰ τὴν ἰδιοποιηθῇ ὁ Βάλλης, νὰ τὴν κομίσῃ αὐτὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ καταυχηθῇ καὶ σοῦ κ' ἐμοῦ, ὅτι χωρὶς αὐτόν, ἤθελε διὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμῃ προσμένειν τὴν τυπογραφίαν ἢ Ἑλλάς.

Προσμένω καὶ παρακαλῶ, μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, νὰ γαληνίσῃς τῆς ψυχῆς μου τὸν ταραχόν, μὲ τὴν εἰδήσιν ὅτι ἡ τυπογραφία ἐφορτώθη εἰς πλοῖον. Γράφω καὶ πρὸς τὸν φίλον Ῥοδοκανάκην νὰ συνεργήσῃ μετὰ σοῦ καὶ νὰ σὲ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀποστολὴν.

Περὶ τῶν λοιπῶν τῆς 20 Φεβρουαρίου ἐπιστολῆς σου ἄλλο δὲν ἔχω νὰ εἴπω, πλὴν ὅτι εὐχομαι εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν Πατρίδα καὶ μητρίδα τὰ λῶστα! Ο.Ο.

91.

24 Μαρτίου 1823

Φίλιππε Πολυχρονιάδη,

Μὴν ἀπορῆς διὰ τὴν μακράν μου σιωπὴν μου. Δὲν κάθημαι μὲ σταυρωμένας τὰς χεῖρας, ἂν καὶ ὑποφέρω πολλοὺς ἄλλους σταυροὺς καὶ διὰ τὰς γεροντικὰς μου

σθενείας, καὶ δι' ἄλλας ἔξωθεν ἐπιβαλλομένας ἀλλεπαλλήλους φροντίδας. Ἐλαβα τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 11 καὶ 23 Νοεμβρίου τοῦ περασμένου ἔτους καὶ ἐσχάτως τῆς 8 Μαρτίου.

Χαίρω, ὅτι ἀπεφάσισες τὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα ταξίδιον. Κατευθύναι κύριος τὰ διαβήματά σου. » * Ἄν γνωρίζης αὐτοῦ ἄλλους τινὰς ἀπὸ τοὺς νέους μας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπίζεται ὠφέλεια (οἶον τὸν Μεϊτάνην καὶ τοὺς ὁμοίους σου), καὶ ἔχωσι τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, φρόντισε νὰ τοὺς λάβῃς εἰς συνοδίαν σου. Ὁ καιρὸς φωνάζει εἰς ὅλους μας, ὅτι « ἀντιληπτέον τῶν πραγμάτων ἐστί » ἢ ἂν προκρίνης, ὡς χριστιανός, τὰ Εὐαγγελικά, ἢ ἐλευθερία, φίλε Πολυχρονιάδῃ, ἀνεφάνη ἀπροσδοκῆτως ὡς νυμφίος, εἰς τὸ μέσον τῆς Τουρκικῆς νυκτός· καὶ « Μακάριος ὁ δοῦλος ὃν εὐρήσει γρηγοροῦντα κτλ. » Τὴν ἐγγήγορσιν ταύτην παραγγέλλω καὶ πρὸς τινὰς ὁμογενεῖς τῶν ἐδῶ· ἀλλὰ μὲ ἀποκρίνονται μυρία προφάσεις τῆς ῥαθυμίας των. Τὰ ἐκ τῆς ῥαθυμίας ὁμῶς κακὰ ἔπρεπε νὰ τὰ προβλέπετε, καὶ νὰ προνοῇτε τὸν ἀφανισμόν των, πρὶν αὐξηθῶσι.... Εἰς τοὺς φρονίμους ὀλίγα. Ἐγὼ ἀποθνήσκω μὲ τὴν λύπην ὅτι δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὰ ἐμποδίσω· ἀλλ' ἐσεῖς ἔχετε καὶ νὰ τὰ γευθῇτε, ἂν δὲν φροντίσετε νὰ τὰ πνίξετε εἰς αὐτὴν των τὴν γένεσιν. Φρόντισε, ὅταν ὑπάγῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν εὐρῇς τινὰς ὁμοίους σου, νὰ προσκολληθῇς εἰς αὐτούς, νὰ συντάξῃτε πολιτικὴν ἐφημερίδα, τῆς ὁποίας ὑπόθεσις καὶ σκοπὸς πρέπει νὰ ᾖ νὰ ᾖναι κρίσις ὅλων τῶν γινομένων, ἔπαινος τῶν καλῶν, ἐπανόρθωσις λογικὴ καὶ ἥμερος τῶν κακῶν.

Αἰσθάνομαι τὴν πρὸς σέ, πρὸς τὸν ἀδελφόν σου καὶ πρὸς τὸν Ξένον εὐγνωμοσύνην μου, διὰ τὴν ὁποίαν δει-

χνετε προθυμίαν νὰ μὲ παρηγορῇτε· καὶ τὴν αἰσθάνου-
τόσον καλὰ, ὥστε ἀναγινώσκων τὰς ἐπιστολάς σας, φε-
νάζω πολλάκις τὸ «Οὐ πάντα τῷ γήραϊ πρόσσεσι κακὰ»
τῆς Ἰοκάστης. Μ' ὅλον τοῦτο παρακαλῶ καὶ σὲ κ' ἐκε-
νους νὰ μὴ μὲ στέλλωσιν ἀργύρια, ὅταν δὲν ζητῶ ἀργύ-
ρια· καὶ σὰς βεβαιόνω, ὅτι χρείας καλούσης, ἀπὸ πᾶ-
θέλω τὰ ζητήσῃ.

Τὸν Κυριακὸν Strozza δυνάμενος νὰ δανεισθῶ ἀπὸ
τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην, δὲν τὸν ἐζήτησα, διὰ νὰ μὴ
πολλαπλασιάζω ματαίως τοὺς κόπους μου. Αὐτός, φίλος
ὕπωπτεύθη ὅτι λείπουν δύο βιβλία εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν
Πολιτικῶν· καὶ ἕως ἐδῶ ὑπάγει καλὰ, ἐπειδὴ καὶ ἄλλοι
εὐλόγως ὑποπτεύονται τὴν ἑλλειψιν τῶν δύο, ἴσως καὶ
πλειοτέρων. Ἀλλ' ἠθέλησε νὰ τὰ συντάξῃ καὶ αὐτὸς
ἀφ' ἑαυτοῦ *Λατινικὰ* (οὕτως ἤκουσα πολλοὺς τοῦ ὅχλου
μας ὀνομάζοντας τὰ Ἑλληνικὰ). Ὅθεν τὴν ἡμέλησαν
ἐγὼ ὥς τὴν ἡμέλησαν ὅλοι οἱ μετὰ τὸν Strozza πρὸς
ἐμοῦ ἐκδῶται, καὶ ἐξαιρέτως ὁ πρὸ ἐμοῦ ἄμεσος μαθη-
ρίτης Σνειδέρος. Εὐτυχία ὅτι δὲν μὲ τὸν ἔστειλες! Τοῦ
μόνον μ' ἐνοχλεῖ· ἐπειδὴ ἡ ἀνάγνωσίς του δὲν σ' ἐβαλ-
εῖς ὑποψίαν ξενισμοῦ φράσεως, σημεῖον ὅτι ἔγραφε τὸ
καλὰ τὴν γλῶσσαν, ὥστε νὰ ἀπατήσῃ καὶ Ἑλληνας
καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἤθελα τὸν ζητήσῃν, ἂν εἶχα καὶ
νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιεργίαν μου. Ἀλλ' εἰς ἐμέ, φίλε,
ἔμειναν ὀλίγοι ὥραι ζωῆς, τὰς ὁποίας εἶναι ἀσυγχώ-
τον νὰ δαπανῶ ἐξετάζων πῶς ἔγραφεν ὁ Strozza.
ἀποθάνω καὶ μὲ τὴν ἄγνοιαν ταύτην, καθὼς ἀγνοῶ
ἄλλα πάμπολα καὶ πολὺ ἀξιολογώτερα τοῦ Στρότσα.

Τὸν σεβάσμιον ἱεράρχην προσκύνῃ ἀπὸ μέρους μου
Ὡ πόσον ἐπεθύμουν νὰ τὸν πέμπω τὰς προσκυνήσεις

τὴν Ἑλλάδα! Παρακαλῶ καὶ αὐτὸν καὶ σὲ νὰ μὲ
παραγγυήσετε ὅτι δὲν σᾶς ἔστειλα τὰ Ἡθικά. Ἐνόσω
μεωστῶ, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ χαρίζω. Ἐλπίζω ὅμως,
να κλείσω τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ πληρώσω καὶ τὰ νομικά
καὶ τὰ φιλικὰ χρέη.

Δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς, πόσον μ' ἐπλήγωσεν ὁ
θάνατος τοῦ Σέκερη· ἤλπιζα ἀπ' αὐτὸν πολλά.

Ἐμαθες τί νεώτερον περὶ τοῦ Βάμβα; Ὁ Κουτουμᾶς
αὐτοῦ εὐρίσκεται;

Ἐγὼ καὶ ἄλλα πολλά καὶ νὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ νὰ σ'
ἐρωτήσω· ἀλλὰ μοῦ λείπει ἡ δύναμις. Εὐτύχει!

Ὁ φίλος Ο. Ο.

92.

25 Μαΐου 1823.

Φίλε Πολυχρονιάδη,

Δὲν μ' ἐνοχλεῖ ἡ ὄχι ὡς τὴν ὀνομάζεις πολυλογία,
ἀλλὰ χρηστολογία σου. Μόνον ὅ,τι μὲ λυπεῖ εἶναι, νὰ
μὴν ἔχω μήτε καιρὸν μήτ' ἱκανότητα νὰ χρηστολογῶ κ'
ἐγώ. Ἀπὸ τὴν 17 Ἀπριλίου ἐπιστολήν σου ἔμαθα ὅσων
ἔχῃς χρεῖαν περὶ τῶν κατοίκων τῶν νήσων καὶ τῆς χερ-
σονήσου τῆς Ἑλλάδος Κοθολικῶν. Ἐμεινε τώρα νὰ σ' ἐρωτήσω τὰ
αὐτὰ καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τῶν Τούρκων, ὅσοι
κατοικοῦν Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον, τίνα

λόγον ἔχουν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν χριστιανῶν, καὶ ὅπου εἶναι ἢ εἰς τὸ Κοράνιον εὐλάβειά τῶν. Ἀλλὰ περὶ τοῦ του δὲν ἔχεις νὰ βιάζεσαι γνωστοποιήσέ με τα, ὅταν λήθῃς εὐκαιρίαν αὐτόθεν, ἢ ἀφοῦ κατασταθῇς εἰς κάμμιαν Ἑλλαδικὴν γῆν. Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ χρησιμώτερα, μᾶλλον ἀναγκαιότερα.

Ἐκοινωνήσα εἰς τὸν χρηστὸν νέον τὴν κοινὴν μας ἐπιθυμίαν περὶ τῆς τυπογραφίας. Συγκατένευσε νὰ τὴν στείλῃ, καὶ νὰ τὴν στείλῃ δωρεάν· ἀλλ' ἔχει χρεῖαν δέκα ἢ δεκαπέντε ἡμερῶν παρασκευῆς. Τὸν εἶπα νὰ τὴν στείλῃ εἰς ὄνομά σου, ὡς ζητηθεῖσαν καὶ ἀποκτηθεῖσαν ἀπὸ τοῦ καὶ τοῦτο διὰ πολλὰς αἰτίας. Πρώτη αἰτία εἶναι νὰ ἐκδικήσω ἀπὸ τὰς ὁποίας λέγεις γεννηθείσας κατὰ τὴν προλήψεις καὶ φλυαρίας των, εἰς ὅσους συμφέρει ν' ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τὴν περὶ τῶν κοινῶν φροντίδα τοῦ ὁμοίους σου. Ἡ δευτέρα ἐγεννήθη ἀπὸ σύμπτωσιν ἀπὸ τὴν δόκητον τὴν ἐξῆς.

Τὴν 29 Ἀπριλίου, μίαν ἡμέραν δηλαδὴ πρὶν λαβεῖν (30) τὴν ἐπιστολήν σου, ἠναγκάσθην ν' ἀποκριθῶ εἰς ἐπιστολήν ἄλλην, τὴν ὁποίαν εἶχα λάβειν ἀπὸ ἀνθρώπου ἄγνωστον εἰς ἐμέ, τὸν ἐν Λιθόρνῳ Σπυριδῶνα Βάλβη, ὅστις μ' ἐζήτη καὶ αὐτὸς τυπογραφίαν ὡς ἐκ μέρους τῆς διοικήσεως. Ἡ ἀπόκρισίς μου ἦτον, ὅτι ἐδῶθεν δὲν εἶναι νὰ ἐλπίζῃ βεβήθειαν χρηματικὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἐπὶ νὰ πασχίσῃ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὁποίαν ἤλπιζε νὰ συνθροίσῃ ἐκεῖθεν βοήθειαν. Εἶθε μὴν ἤθελα τὸν ἀποκριθῆναι πρὶν λάβω τὴν ἐπιστολήν σου! μιᾶς ἡμέρας διάστημα μ' ἐστέρησε τὸ εὐτύχημα τοῦτο. Διὰ νὰ μὴ ζουλίσω (ἐξουλίσω) παντάπασι τὴν γεροντικὴν μου δύναμιν, σοῦ πρὸς κλείω τὴν ἐπιστολήν του ἐδῶ, διὰ νὰ μάθῃς ἀπὸ τὴν

αὐτὴν τὴν ζήτησιν ταύτην, καὶ μὲ ποῖα μέσα ἐλπίζει νὰ πληρώσῃ.

Ἐκ τούτων συμπεραίνει, ὅτι δὲν συμφέρει νὰ γνωσθῇ ἡ τέλη τῶνομά μου· σὺ πρέπει νὰ φανῇς ὅτι τὴν ἐζήτησας ἀμέσως, καὶ τὴν ἔλαβες ἀμέσως δωρεὰν διὰ τὴν κοίτης μας πατρίδα. Προκαταλαμβάνω λοιπὸν τὸν δωρητὴν τὴν κατευθύνῃ εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Πανταλέοντα Ἀργέντην καὶ συντροφίαν, πρὸς τὸν ὅποιον θέλει γράψῃ (ἢ θέλω γράψῃ) ὅτι τοῦ πέμπεται ἐκ προσταγῆς σου. Ἐν τῷ σούτῳ, ἃν εὐρίσκεσαι ἀκόμη αὐτοῦ, φρόντισε νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Ἀργέντην, ποῦ καὶ πρὸς τίνα μέλλει τὴν κατευθύνῃ. Φοβούμενος μὴ δὲν σὲ φθάσῃ ἡ παῖς μου, ἐφρόντισα νὰ τὴν ἀνοίξῃ ὁ σεβάσμιος Ἱεράρχης (τὸν ὅποιον προσκυνῶ) καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ὅσα ἔπρεπε ἐνεργηθῶσιν ἀπὸ σέ.

Σὲ συγχαίρω, ὅτι ὁ συνοδίτης σου εἶναι ἄνθρωπος κατὰ τὴν καρδίαν σου· τοιούτους εἶθε ν' ἀπαντᾷς παντοῦ καὶ πάντοτε!

Κρίμα ὅτι ἀπέθανεν ὁ Κανακάρης! Ἡ πρὸς σὲ ἐπιτολή του μοῦ τὸν ἔκαμε ποθεινότερον. Ἴσως τὴν μεταμεισθῶ εἰς κάμμιναν ἀπὸ τὰς μελλούσας μου ῥαψωδίας, ὁ θάνατος δὲν θερίσῃ τὸν Ῥαψωδόν. Ἄλλη μας δυστυχία, ὁ θάνατος τοῦ γενναίου Σέκερη· οἱ θάνατοι τῶν σοφῶν εἶναι ἀληθινὰί τῃς Ἑλλάδος συμφοραί. Μίαν ἀπὸ τὰς Ῥαψωδίας μου (μὴ νομίσης ὅτι εἶναι τῇς Ἰλιάδος) ἐλπίζω νὰ τελειώσω πρὸς τὸν Αὐγουστον.

Τώρα βλέπω, ὅτι ὑπόσχεσαι νὰ μὲ γράψῃς καὶ πάλιν ἐν ἀναχωρήσει, διὰ νὰ λάβῃς (λέγεις) νέας συμβουλὰς. Ὡτ' ὁ ζητῶν ἔχει χρεῖαν αὐτῶν, οὔτ' ὁ ζητούμενος μαρκεῖ εἰς τόσον ἱερὸν πρᾶγμα, ὅσον εἶν' ἡ συμβουλή.

Χαίρω, ὅτι τὸ περὶ τῶν *Πολιτικῶν* λάθος σ' ἔδωκε ἀφορμὴν νὰ φροντίσης ὀλίγον τὴν γνῶσιν τῆς Λατινικῆς φωνῆς· καὶ ἐπειδὴ ζητεῖς συμβουλὰς, σὲ συμβουλεύω νὰ ἐπιμείνης εἰς τὴν φροντίδα. Μὴ φοβηθῇς τὸν κόπον· δὲν εἶναι πολὺς. Τόσον μόνον σὲ ἀρκεῖ, ὅσον νὰ νοῆς τὰ σημειώσεις τῶν κριτικῶν εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν συγγραμμάτων. Τὴν ἀκριβεστέραν κατανόησιν, ὅχι μόνον δὲν σὲ συμβουλεύω, ἀλλὰ καὶ ἤθελα σ' ἀποσυμβουλεύσειν, νὰ εἶχες τοιαύτην ἐπιθυμίαν. « Ὁ βίος βραχύς » καὶ τὸ βραχὺ τοῦτο χρεωστεῖται εἰς τὴν Πατρίδα, δανεισθῆναι ὅστις δὲν πληρόνεται μὲ λόγια.

Περὶ τοῦ Βάμβα, ἐπεθύμουν νὰ μὲ ἱστορήσης τί πλεονέκτητον, ἢ γνωρίζης. Εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ δὲν ἔλαβες ἐπιστολὴν του.

Ὁ κύριος Φουρναράκης μὲ παρακαλεῖ νὰ σὲ προσφέρω τοὺς ἀσπασμούς του καὶ νὰ σ' ἐρωτήσω περὶ τῶν Σχολιασμάτων. Εὐδαιμόνει χρηστὲ μου φίλε! Ο. Ο.

Εἰπέ με τίς καὶ ποῖος εἶναι ὁ Βάμβης.

Εἰπέ με ἂν ὁ νέος Ἀντιπρόεδρος *Ὁρλάνδος* (γράφω καλὰ τὸ νομὰ του;) εἶναι τὸν ὅποιον ἐγνώρισα ἐδῶ πρὶν ἔτῶν δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσων· καὶ εἶτι ἄλλο γνωρίζεις περὶ τῆς διαγωγῆς καὶ μέτρου τῆς κεφαλῆς του. Ἰσχυρίζομαι ὅτι ὁ Πρόεδρος ἐθαπτίσθη Πρίγκιψ; Σ' ἔγραψε ἢ ἔγραψες ποτε;

Τὰς ἀποκρίσεις σου πάντοτε ἀμέσως εἰς τὴν κατὰ κράτος κίαν μου.

Εἰπέ με (sous la sceau τῆς ἐξομολογήσεως) τὸ εἶναι « οἱ καταδιώκοντές σε δωρεάν; »

Φίλε Πολυχρονιάδη,

23 Δεκεμβρίου 1823.

Κατεδικάσθης νὰ γράφης πρὸς γέροντα, ὅστις παρὰ τὰ
χωρίστα τῆς ἡλικίας ἀνιάρᾳ καταπιέζεται καὶ ἀπὸ πολ-
λὰς καὶ παντοδαπὰς τῆς ψυχῆς ἀνίας. Ὑπόφερε λοιπὸν
φιλικῶς τὴν ἕως τῶρα σιωπὴν εἰς τὰς πολλὰς καὶ μακρὰς
πιστολάς σου, γραμμένας 3 καὶ 14 Ἰουνίου 23 Ὀκτω-
βρίου 11 καὶ 12 (διπλῇ) Νοεμβρίου.

Ὡς νὰ μὴν ᾔσαν ικαναὶ αἱ ἰδιαί μου λύπαι, μὲ λυπεῖς
καὶ σύ, ὅχι μὲ τὴν εἰδησιν τῶν διχονοιῶν τῆς Ἑλλάδος·
καὶ τὰς θρηνηθῶ καθ' ἡμέραν, καὶ πρὶν τῶν θρήνων
ἐπρόβλεπα· ἀλλὰ τὸ πλέον, ὅτι σεῖς οἱ δυνάμενοι νὰ
παύσετε, ἢ καὶ νὰ τὰς ἐλαττώσετε, ἀρκεῖσθε νὰ τὰς
ἀκούετε μακρόθεν, προφασιζόμενοι ἄλλος ἄλλην πρόφα-
σιν, ικανὴν ἴσως νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κρίσιν τῶν φίλων
καὶ, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ σᾶς ἀπολύσῃ ἀπὸ τῆς πατρίδος τὴν
ἐπὶ κρίσιν, καὶ τὸν λυπηρὸν αὐτῆς χαιρετισμόν, ὅταν
ἀπολύσῃ, τοῦτον, « Εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἂν κ.τ.λ. »

Μὴ σε λυπήσῃ, φίλε, ὁ γεροντικός μου οὗτος ἔλεγχος,
ὅστις δὲν ἀποβλέπει μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους
αἰῶνας σου, οἱ ὅποιοι ἠθέλετε πολὺ χρησιμεύειν εἰς τὰς
ἐκείνουσας περιστάσεις, ἐὰν συναθροίζόμενοι εἰς κἀνὲν μέ-
ρος τῆς Ἑλλάδος κατεγίνεσθε εἰς σύνταξιν ἡμεμερίδος
ἐκκλησιᾶς καὶ πολιτικῆς, ἔχοντες τῶρα μάλιστα καὶ τυπο-
γραφίαν πρόχειρον. Καὶ ὅμως δὲν αἰσθάνεσθε (ἢ ἐγώ

άναισθητῶ παντάπασιν) τὴν μονονόχην βεβαίαν ἀπὸ τοῦ αὐτῆς ἡμερησίου ὠφέλειαν. Αὕτη θέλει καὶ τοὺς εἰλικρινεῖς ἐνδυναμώσῃ, καὶ τοὺς ὑποκριτὰς ἀνακαλύψῃ, καὶ τοὺς μωροὺς σωφρονήσῃ, καὶ τοὺς κακοὺς ἀνθρωπίστους φοβίσῃ.

Ἀπὸ σέ, φίλε, κρέμεται νὰ συγκροτήσῃς τοιαύτη σωτήριον ἐταιρίαν, προσκαλῶν τὸν Βάμβαν, τὸν Θεόκλητον, τοὺς ἐδῶ εὐρισκομένους τρεῖς ἢ τέσσαρας, ὅσους ἀλλοῦ γνωρίζεις καὶ τὸ γένος καὶ τὴν ψυχὴν Ἑλλήνας, νὰ εὐεργετήσῃτε παρευθὺς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅχι νὰ μενετε, ὡς ἕως τῶρα ἐμείνετε ΜΕΛΛΕΥΕΡΓΕΤΑΙ. Τοῦτο λέγων, μὴ νομίσῃς, ὅτι δὲν γνωρίζω ἢ κακοῦθως ἀρνῶμαι, ὅτι καὶ ἀπόντες τὴν ὠφελεῖτε. Ἀλλὰ, φίλε, πολλὰ μικρὰν κρίνω τὴν τοιαύτην ὠφέλειαν, παραβαλλομένη μετὰ τὴν ἐλπιζομένην ἀπὸ καθημερινῆς φρόνιμον σύνταξις ἡμερησίου, τὴν ὁποῖαν μόνη ἢ ἐκεῖ παρουσία καὶ κοινὴ βουλία σας δύναται νὰ κατορθώσῃ. Ἀφήσατε λοιπὸν τὰ προφάσεις, καὶ ἀκούσατε τῆς Πατρίδος τὴν φωνήν, ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Πινδάρου-

Τιθεμένων ἀγώνων,
Πρόφασις ἀρετᾶν
Εἰς αἰπὺν ἔβαλε-σκότον.

Κατηγορεῖς τὸν Ὑψηλάντην, καὶ δικαίως· τὸν Νέγκρη καὶ δικαίως. Ἐπαινεῖς δὲ τὸν Μαυροκορδάτον· καὶ τοῦτον δικαίως, ἂν ἀπαθῶς κρίνωμεν τὴν ἕως τῶρα διαγωγὴν του. Ἐγώ, φίλε, τὸν πρῶτον κρίνω νεανίαν ἀνόητον ὁ δεύτερος ἔδειξεν ὅποῖος εἶναι μετὰ τὴν περοβάμονα καὶ ὄντως ἡρωϊκὴν αὐτοῦ μετάνοιαν, ἐπειδὴ στελλόμενος ἀντιπρόσωπος τοῦ τυράννου· ὁδοῦ πάρεργον εὗρηκε τοὺς τυραννουμένους ὀρθοὺς, καὶ ἐνηγκαλίσθη τὴν τύχην τοῦ

ὡς ἔρμαιον· καὶ φοβούμενος μὴ παύσῃ διαπάντα νὰ ἦγαι
Κολαίσκος τοῦ Σουλτάνου, ἐσυγκρότησεν ὁ γεννάδας ἀρ-
μὸν Ὀκτώ Κολάων Ἑλληνικῶν, καὶ ἀνεκηρύχθη Ἀρχι-
κόλαος. Ἐδῶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν! ἀπορεῖ πᾶς ἓνας, τί
πρέπει πλέον νὰ θαυμάσῃ, τὴν πανουργίαν τοῦ ἥρωος
Νέγρη, ἢ τὴν ἀπλότητα τῶν ἀποδεχθέντων τὸν Νέγρην,
καὶ πιστευσάντων, ὅτι ὁ χθὲς εὐλαβέστατα φιλῶν τοῦ
Ρεῖζεφέντη τὸ κράσπεδον, ἔπαθε σήμερον τόσον τερατώδη
μεταβολήν· ναί, φίλε, τερατωδεστέραν τῆς μεταβολῆς
τοῦ Παύλου. Ὁ Παῦλος ἐτυφλώθη ἀπ' οὐρανοῦ τρεῖς
ἡμέρας, διὰ νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ διώκτην εἰς Ἀπόστολον
Χριστοῦ· ὁ δὲ ἥρωος Νέγρης, βλέπων ἐσπρώχθη ὡς εἰς
κυρλοὺς τοὺς βλέποντας.

Μᾶς ἔμεινεν ὁ τρίτος. Πιστεύσας ὅσα ἤκουσα ἀπὸ
στόματος σου ἐγκώμια τοῦ ἀνδρός, εὗρηκα ἐπιβεβαιώσιν
αὐτῶν εἰς τὰς πρὸς ἐμὲ δύο του ἐπιστολάς. Εἰλικρινεῖς
τὰς ἔκρινα, καὶ ὡς πρὸς τοιαύτας εἰλικρινῶς ἀπεκρίθην·
ἐπαίνεσα τὴν παρελθοῦσαν του διαγωγὴν, ἀλλὰ τὸν ἔδωκα
νὰ καταλάβῃ ἐντάμα, ὅτι προσμένω τὸ τέλος τῶν πρά-
ξεών του, διὰ νὰ προσθέσω εἰς τοὺς ἐπαίνους καὶ τοὺς
μακαρισμούς. Ἦκουσα ἔξωθεν, μανθάνω δὲ τώρα καὶ
ἀπὸ σέ, ὅτι ἡ διαγωγή του ἔπαυσε νὰ εὐαρεστῇ, δι' ἐπι-
βουλὰς καὶ συκοφαντίας ἐχθρῶν, ὥστε καὶ ἐπαραιτήθη
ἐκουσίως, ἢ καὶ ἠναγκάσθη μὴ θέλων, νὰ παραιτηθῇ
πᾶσαν πρᾶξιν πολιτικὴν. Ἄν ἐπαραιτήθη ἐκουσίως, διὰ
νὰ παύσῃ τὰς διχονοίας, ἔπραξεν ἔργον ἀληθῶς Ἑλληνι-
κόν, καὶ ἱκανὸν νὰ κλείσῃ τῶν ἐχθρῶν τὰ στόματα. Ἀλλὰ
τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· χρεωστεῖ ἀκόμη καὶ νὰ τοὺς πληροφο-
ρήσῃ μὲ τὴν ἐξῆς διαγωγὴν του, ὅτι ἀδίκως τὸν ὑπω-
πέευσαν.

Αἱ κατ' αὐτοῦ ὑποψίαι, ὡς ἀκούω, ἐπιστηρίζονται μάλιστα εἰς τὸν τίτλον τοῦ Πρίγκιπος. Αὐτὸς ἔπραξε φρόνιμα νὰ μὴ στολισθῇ τοιοῦτον τίτλον· ἔπρεπεν ὁμως καὶ ῥητῶς νὰ δείξῃ, ὅτι δυσαρεστεῖται καὶ εἰς τοὺς στολιζοντας αὐτόν. Μὲ τοῦτο ἤθελε κερδήσῃν δύο ταῦτα· καὶ ἑαυτὸν νὰ ἀθωώσῃ, καὶ τὸν Ὑψηλάντην νὰ ἀναγκάσῃ νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Πρίγκιπος, ἢ νὰ ῥήξῃ τὸ προσωπεῖον, καὶ νὰ φανῇ, ὅτι ἐργάζεται δι' ἄλλους, καὶ ὄχι διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Δέν με φαίνεται παράξενον, ἂν τινὲς ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς ὀνομάζωσι Πρίγκιπα τὸν Μ. οὐδ' ἂν τινὲς ὁμογενεῖς ἐπεκύρωσαν τὸν τίτλον. Οἱ ἀλλογενεῖς ἔχουν ἴδια τέλη καὶ συμφέροντα, ἀνόμοια τῶν ἰδίων μας συμφερόντων, ἴσως καὶ ἐναντία. Ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πολλὰ ὀλίγοι εὐρίσκονται οἱ ἀκούοντες μὲ εὐχαρίστησιν τὸν τίτλον· καὶ δικαίως. Πρῶτον διότι οὗτ' εἶναι, οὗτ' ἐχρημάτισε ποτὲ πραγματικῶς Πρίγκιψ, ὡς τὸ ὠμολόγησεν ἕως τῶρα καὶ ἡ σιωπὴ του. Δεύτερον, ὅτι καὶ ἂν ἀληθῶς ἦτο, ἐχρεωστοῦσαν οἱ ἡμέτεροι, διὰ τοῦτο μάλιστα νὰ τὸν ἀποστραφῶσιν, ἂν αὐτὸς δὲν ἐφθανε πρῶτος ν' ἀποστραφῇ ὡς βδελυκτὸν Τουρκικῆς χειροτονίας καὶ Τουρκικοῦ βαπτίσματος ὄνομα τὸν Πρίγκιπα. Τί ἤθελές εἰπεῖν, ἢ συλλογισθῇν, ἐρωτῶ σε, φίλε μου, περὶ λειποτάκτου, ὅστις αὐτομολήσας ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὸ στρατόπεδον εἰς τὸ ἰδικόν σου, θέλει ὁμως νὰ συμπολεμῇ μὲ σὲ στολισμένος τὰ ἐχθρικά παράσημα; Ἄν ἐρωτήσῃς ἐμέ, ἀποκρίνομαι, ὅτι ἤθελα ὑποπτευθῇν τοιαύτην ἀλλόοκτον συμμαχίαν.

Σέβομαι ὅλους τοὺς νομίμους Πρίγκιπας· πείθομαι ἀκόμη νὰ ὀνομάζω καὶ ὅσους αὐτοί, χαριζόμενοι ψιλὸν ὄνομα,

νομάζουν Πρίγκιπας· Ἕλληνα ὁμῶς Πρίγκιπα δὲν γνω-
ρίζω ἀκόμη κανένα. Τοῦ ταλαιπώρου μου γένους οἱ μω-
ροὶ Πρίγκιπες ἠφάνισθησαν πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρί-
δων ἀπὸ μωρότερον ἄλλον ἄγριον Πρίγκιπα, τὸν Τοῦρ-
κον. Αὐτός, μὴ δυνάμενος νὰ τυραννῇ ἀμέσως τοὺς Βλάχ-
ους καὶ τοὺς Μολδαύους, ἠναγκάσθη νὰ χειροτονήσῃ
ἐκ αὐτῶν ἐξαιρέτους Πρίγκιπας ἀπὸ τοὺς ἰδίους του
δούλους. Τοὺς Βλάχους καὶ τοὺς Μολδαύους ἐκυβερνοῦ-
σαν καὶ ἡγεμόνευαν οἱ Τουρκοχειροτονημένοι οὗτοι Δου-
καιοὶ Πρίγκιπες, ὅχι τοὺς συνδούλους των ἡμᾶς ποτέ. Αὐτοὺς
οὐκ ἔμπορουν νὰ κυβερνῶσιν, ἐὰν δυνηθῇ ὁ χειροτονη-
τὴς των νὰ κρατήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὰς δύο ταύτας ἐπαρ-
χίας. Ἐάν τινες ἐξ αὐτῶν, ἢ διὰ τὸ δίκαιον ἢ διὰ τὸ
συμφέρον, προκρίνωσι νὰ συνελυθροῦσιν μὲ τοὺς ἀδελ-
φούς των Ἕλληνας ἀπὸ ζυγόν, ὅστις ἀτίμαζε πλέον αὐ-
τοὺς παρὰ τοὺς ἄλλους, χρεωστοῦν νὰ κρίνωσι τὴν τοι-
σάντων ἐντιμον αὐτομολίαν εἰς τῆς ἐλευθερίας τὴν παρεμ-
μένην ὡς βράπτισμα, ἢ ἀναβάπτισμα, ἡγουν ὡς ἀληθινὴν
Ἀποταγὴν τῷ Σατανᾷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. » Χρεω-
στοῦν ν' ἀποπλυνθῶσι καὶ νὰ καθαρισθῶσιν, ὡς ἀπὸ σατα-
νικὰ μολύσματα, τὰ τουρκικὰ παράσημα καὶ τοὺς τί-
τλους, μὴδὲ νὰ φαντάζωνται, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔβαψαν
καὶ ξηρὰν καὶ θάλασσαν μὲ τὰ αἵματά των, διὰ νὰ συγ-
φυτήσωσιν εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς Ἑλλάδος Μολδαβικὰς
καὶ Βλαχικὰς αὐλὰς, ἀληθινὰ σπήλαια ληστῶν, διηρη-
μένων εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους πεντάδας, μιμήματα
τῆς γελοίας τῶν Γραικορωμαίων Αὐτοκρατόρων
ἐλπίδος.

Μοῦ λέγεις, φίλε, ὅτι ὁ Μαυροκορδάτος « κατὰγεται
ἀπὸ τὸν εὐγενέστερον οἶκον τῶν Δακικῶν Πριγκίπων,

» ὅτι πρὸ αὐτοῦ ἐπαρρησιάζοιτο εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ
 » φοροὶ ἄλλοι Πρίγκιπες, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπλότητα τῶν
 » ἡμετέρων καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν μας πρὸς τοὺς Ἀλ-
 » θανούς, καὶ τοὺς γείτονας Εὐρωπαίους, ἔπρεπε νὰ τοῦ
 » δώσωμεν αὐτὸν τὸν τίτλον. » Περί τῆς εὐγενείας τοῦ
 οἴκου, δὲν σὲ λέγω τίποτε, ἐπειδὴ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι
 αἱ περὶ τῆς εὐγενείας ιδέαι σου δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰς
 ἰδικάς μου. Ἀλλὰ, διότι ἐπαρρησιάζοιτο ἐκεῖ πρὸ αὐ-
 τοῦ ἄλλοι Πρίγκιπες, καὶ Πρίγκιπες ἀπὸ τὴν Ἑταιρίαν,
 καὶ Πρίγκιπες προστατευόμενοι ἀπὸ τὴν κραταιοτάτην
 ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν· διὰ τοῦτο μάλιστα ἔχρα-
 ῶσται νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ἐναντίαν μοῖραν, τὴν μοῖραν
 λέγω Ἰσονόμου καὶ Ἰσωνύμου μὲ τοὺς λοιποὺς πολίτου. Μι-
 τοῦτο ἤθελε δημαγωγῆσαι εὐκολώτερον καὶ δικαιοτέρον
 τὴν ὁποίαν λέγεις ἀπλότητα τῶν ἡμετέρων. οὐδ' ἤθελε
 δώσειν ἀφορμὰς διχονοίας· ἐπειδὴ τότε ὁ πόλεμος γινώ-
 μενος κοινὸς ὅλων τῶν πολιτῶν κατ' ἐνὸς ἐταιριστοῦ
 ἤθελε τὸν ἀναγκάσειν νὰ συμφρονήσῃ, ἢ, καθὼς εἶπα, νὰ
 δειχθῇ ὅτι ἐργάζεται δι' ἄλλους. Ἀλλὰ τώρα ὁ πόλεμος
 γίνεται μεταξὺ δύο Πριγκίπων, οἱ ὅποιοι ἔχουν καθεὶς
 ἰδίους φίλους καὶ ἰδίαν φατρίαν, καὶ τοὺς ὁποίους αὐ-
 τὸς ἡμέτεροι μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσι, περιφέρονται ὡς
 τυφλοὶ χωρὶς ὁδηγόν, καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς τὸ ταλαίπωρον
 γένος ἄλλη ἐλπίς νὰ μὴν ἐλευθερωθῇ ὁλότερον, πλὴν τῆς
 μωρίας τῶν ἐχθρῶν του, ἥτις ὑπερβαίνει πολὺ τῶν ἡμε-
 τέρων τὴν ἀπλότητα.

Περὶ δὲ τῆς πρὸς τοὺς Ἀλθανοὺς πολιτικῆς, Αὐτοῦ
 φίλε, ἕως τώρα δὲν ἐτροπώθησαν ἀπὸ ὀνόματα Πριγκί-
 πων, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκῶς θυσιάζοντας τὴν ζωὴν αὐ-
 τῶν στρατιώτας μας. Κάνεις ἀπὸ τοὺς Ἑλληνοπρίγκιπας

δὲν ἤθελε τολμήσειν ὅσα ἐτόλμησεν ὁ Βότσαρης καὶ οἱ παρόμοιοι του ἄλλοι στρατηγοί, κάνεις ὅσα ἐθαυματούργησαν διὰ θαλάσσης οἱ Ψυρανοὶ καὶ οἱ Ὑδριῶται. Ἦθελαν κατορθώσῃν πολὺ λαμπρότερα χωρὶς τὰς διὰ τοὺς Πρίγκιπας διχονοίας· χωρὶς αὐτάς, ἡ Θεσσαλία ὅλη, ἡ Εὐρίπος, ἡ Χίος, ἡ Μιτυλήνη κ.τ.λ. ἔπρεπε τὴν ὥραν ταύτην νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ Γραικοὺς.

Ἐμείνεν ἡ πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους γείτονας πολιτική. Αὐτοὶ τί βουλευόνται περὶ ἡμῶν, δὲν εἶμαι ικανὸς νὰ μαντεύσω. Ὅποιαιδέποτε ὁμῶς καὶ ἂν ᾔναι αἱ βουλαὶ των, συγκαταβατικωτέρας καὶ φιλανθρωποτέρας τὰς ἐλπίζω, ἔὰν ὁμονοῶμεν, ἤγουν ἔὰν δὲν ἔχωμεν ὁμογενεῖς Πρίγκιπας, τὸν ἕνα προστατευόμενον ἀπὸ κραταῖον προστατὴν τῆς ξηρᾶς, καὶ τὸν ἄλλον μέλλοντα πιθανῶς νὰ λάβῃ τὴν προστασίαν ἄλλου κραταίου θαλασσίου προστατοῦ, δὲν ἐξεύρω πλέον, ὁποῖαν τύχην ἔχομεν νὰ προσμένωμεν. Εἶθε νὰ ᾔναι χρηστή, ἢ νὰ μὲ θερίσῃ τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου, πρὶν τὴν ἀκούσω ὁποῖαν τὴν φοβοῦμαι!

Ἐχω, φίλε, καὶ ἄλλα πάμπολα νὰ σὲ γράψω, καὶ ἤθελα μεγάλως λυπηθῇν διὰ τὴν ὁποῖαν ἐμποδίζομαι ἀδυναμίαν νὰ σὲ τὰ γράψω, ἂν ἡ φρόνησίς σου δὲν ἤρκει νὰ τὰ προσεπινοήσῃ. « Ἄρα τίνα χρόνον ἀναμενεῖτε; Ἔως ἰσὶ καιρὸς, ἀντιλάβεσθε τῶν πραγμάτων. »

Χαίρω, ὅτι ἡ τυπογραφία ἔφθασεν εὐτυχῶς, καὶ εὐωδῶθη εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἐλυπήθην ὁμῶς πολὺ, φίλε, ὅτι δὲν ἐφρόντισες νὰ γράψῃς δύο στίχους εὐχαριστηρίους πρὸς τὸν Διδότον, καὶ μάλιστα, ἐπεὶδὴ ἀπὸ σοῦ ἔγινεν ἡ ζήτησις. Μὴ τὸ ἀμελήσῃς· Il vaut mieux tard que jamais.

Χαίρω, ὅτι καὶ ἐνδυναμώθης εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν· αὐτὴ θέλει αὐξήσῃν (μὴν ἐμφιβάλλῃς) τὴν δύναμίν σου καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἔχετο ὡς ἀξίωμα, καὶ διδάσκέ το ὡς τοιοῦτον καὶ τοὺς νέους μας ἐκεῖ κάτω· καμμίαν ἀπὸ τὰς δύο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβῃ τίς ἐντελῶς, ἂν δὲν γνωρίζῃ καὶ τὰς δύο, ἧ ἂν θέλῃς συντομώτερον καὶ εὐφραδέστερον, « Οὐδετέραν, εἰ μὴ ἑκατέραν. »

Ἀπὸ τὸν χρηστὸν ἀδελφόν σου ἔλαβας τὰ 500 φρ. ἀπὸ πώλησιν (ὡς με γράφει) βιβλίων, καὶ τὸν ἀπεκρίθην. Αὐτὰ δικαιοτέρον ἦτο νὰ τὰ στείλῃ πρὸς τὸν ἐν Βυζαντίῳ Ξένον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξεύρει ὅτι τὰ χρεωστῶ. Ἐπειδὴ ὁμῶς συνέβη οὕτως τὸ πρᾶγμα, « οὐδὲ οὕτω κακῶς » διὰ τὴν παροῦσαν ἀκτημοσύνην μου. Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι ἔχων πραγματείας, καὶ ἱκανὰς ἀκόμη, δὲν ἐμπορῶ ν' ἀποπληρώσω τὰ χρέη μου.

Ὁ B. K. (= Benjamin Constant) δὲν ἐτελείωσεν τὰ εἰς τὸν Φ. (= Filangieri) σχόλιά του. Μᾶς ὑπόσχεται περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου τὴν ἐκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τοῦ περὶ θρησκείας συγγράμματός του. Εἶθε νὰ ᾔναι ἄξιον αὐτοῦ! Διότι (νὰ σὲ εἶπω τὴν ἀλήθειαν) φοβοῦμαι μὴ κτυπήσῃ εἰς κανένα σκόπελον, κλυδωνιζόμενος ἀπὸ τὰς περισυρομένας δόξας· « Ἀληθὴς θρησκεία ἢ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσεις » λέγω παρῳδῶν τὰ ψαλλόμενα εἰς τὴν Ἑκκλησίαν μας· ἄλλαν δὲν γνωρίζω.

Δὲν ἴδα ἀκόμη τὰ ἀντίτυπα τῆς ἐκδοθείσης εἰς τὴν Φλωρεντινὴν Ἀνθολογίαν ἐπιστολῆς· ἐκ τῆς ὁποίας φεβῆσαι μὴ πειραχθῇ τοῦ Θυρότου καὶ ἐμοῦ ἡ μετριοφροσύνη. Εἰς τοὺς φρονίμους οἱ ὑπέρογκοι ἔπαινοι δὲν εἶναι

βέβαια ἀρεστοί· ἐπεθύμουν ὅμως νὰ τὴν γνωρίσῃ ὁ Θυρότος, καὶ ἂν ἦναι δυνατόν, φρόντισε νὰ μᾶς τὴν γνωστοποιήσῃ· πλὴν ἂν φοβῆσαι τὸ ἐναντίον, ἤγουν μὴ μᾶς κάμῃ καὶ τοὺς δύο νὰ φρονήσωμεν αὐτὴν ὅς δει φρονεῖν». Διὰ τὸν Θυρότον δὲν εἶναι κίνδυνος· σὲ βεβαιόσω δὲ καὶ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἐπέρασεν ὁ καιρὸς τῆς κενοδοξίας. «Ὁψέ μὲν, ἀλλὰ νοῦν ἐσχήκαμεν. » Τὸ λυπηρὸν εἶναι, ὅτι ὁ νοῦς ἔρχεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχῃ πλέον δύναμιν ν' ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς του. Εὐδαιμόνει !

Ο. Ο.

Τὸν σεβάσμιον Ἱεράρχην μας προσκύνησε ἀπὸ μέρους μου.

Εἰς Αὐτὸν μόνον ἐμπορεῖς νὰ φανερώσῃς τὰ γραφόμενα, ἂν θέλῃς· κάνεις ἄλλος μὴ τὰ γνωρίσῃ, νὰ ζήσῃς !

ΚΔ'.

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ΧΙΟΥΤΣ.

94.

Ἐκ Παρισίων, 12 Ὀκτωβρίου, 1822.

Φίλοι συμπατριῶται, οἱ πανταχοῦ εὐρισκόμενοι !

Μόλις λαμβάνω σήμερον μικρὰν ἄνεσιν ἀπὸ τὴν ψυχροθόρον λύπην καὶ ἀγανάκτησιν, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ κα-

τεβύθισεν ἡ ἀπροσδόκητος συμφορὰ τῆς πατρίδος, καὶ μεταχειρίζομαι τὴν ἄνεσιν, διὰ νὰ παρηγορήσω τὰς ψυχὰς τῶν συμπατριωτῶν ὅλων, ἐξαιρέτως ἐκείνων, ἃν ᾔταν δυνατόν, ὅσοι δὲν ἀπέλαυσαν ἀκόμη, ἢ ἔχασαν πᾶσαν ἐλπίδα ν' ἀπολαύσωσι τοὺς οἰκείους ἢ συγγενεῖς των.

Συλλογιζόμενος ποῖον ἄρα εἶδος θεραπείας ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους, ὅποιοι ἐφάνητε σεῖς εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῶν συμφορῶν σας, εὔρηκα τὴν ἐξῆς.

Ὅσοι ἐσώθητε ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ μακελλαρίου Σουλτάνου, νὰ ἐκδικηθῇτε τὸν τύραννον. Μία μόνη ἐκδίκησις σᾶς συγχωρεῖται, ἢ μᾶλλον σᾶς προτάσσεται, νὰ μὴ διασκορπισθῇτε, ἀλλὰ νὰ ἀποφασίσετε ὅλοι μεθ' ὄρκου, ὅχι μόνον νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πατρίδα, εὐθύς ὅτ' ἐλευθερωθῇ ἡ πατρίς ἀπὸ τοὺς μιαιρούς Μουσουλμάνους, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν καταστήσετε πολὺ λαμπρότεραν τῆς πρώτης.

Ὁ σκορπισμὸς καὶ ἡ ἀμέλεια τῆς ἀνακτήσεως τῆς πατρικῆς γῆς θέλει δείξει, ὅτι εἴσθε ἀνάξιοι νὰ ἔχετε πατρίδα, κατασιχνύνειν ὅσους ἡ προτέρας σας διαγωγὴ ἐκίνει εἰς ἔπαινον τῶν Χίων, καὶ χαροποιήσιν τοὺς ἐχθρούς σας.

Τὸν σκορπισμὸν καὶ τὴν ἀμέλειαν τῆς ἀνακτήσεως τῆς πατρίδος, πρέπει νὰ κρίνετε ὡς ἀσυγκρίτως μεγαλητέραν δυστυχίαν ὅσων κακῶν ἐπάθετε ἕως τὴν ὥραν ταύτην, δυστυχίαν, ἣτις μέλλει νὰ σᾶς καταστήσῃ κατὰ τὴν προφητικὴν κατάραν πολὺ πλέον ἀξίους θρῆνων παρὰ ὅσους ἔσφαξεν ὁ τύραννος. « Μὴ κλαίετε τὸν τεθνηκότα, μηδὲ » θρηνεῖτε αὐτόν. Κλαύσατε κλαυθμῷ τὸν ἐκπορευόμενον, ὅτι οὐκ ἐπιστρέφει ἔτι, οὐδὲ ὄψεται τὴν γῆν πατρὸς »
« δὸς αὐτοῦ ».

Μὲ χρηστάς ἐλπίδας, δυστυχεῖς συμπατριῶται, ὅτι δὲν θέλετε ὑποφέρειν νὰ προσθέσετε εἰς τὰς ἀκουσίους δυστυχίας σας τὴν μεγαλητέραν ὅλων τῶν δυστυχιῶν, τὴν ἀκούσιον ἀπάρνησιν τῆς πατρίδος, ἰδοὺ πῶς ἐπεθύμουν νὰ πράξω ἐγώ, ἂν εἶχα τὴν τύχην νὰ ἦμαι συνοδίτης σας καὶ συνεργὸς ὅσων καλῶν δύνασθε νὰ πράξετε εἰς τὴν ἀνταρτίαν τῆς καταπληγωμένης πατρίδος. Καὶ διὰ τὴν ἀγάπην ταύτην τῆς πατρίδος παρακαλῶ σας νὰ ἀκούσετε τοὺς λόγους μου μὲ τὴν ὁποίαν ἕως τώρα ἐδείξατε πρὸς ἐμὲ εὐνοίαν. Μὴν ἀπιστήσετε τοῦ νοός μου τὴν γεροντικὴν ἀσθενείαν, τὴν ὁποίαν ἠῤῥησεν ἔτι ἢ διὰ τὰς κοινὰς συμφορὰς σας λύπη. Ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ πατρίδος, ὅ,τι μοῦ λείπει ἀπὸ τὴν κεφαλὴν, τὸ ἀποπληράνει ἡ καρδία.

Ὁ τόπος τῆς γενέσεώς σας δὲν θέλει ἀργήσῃ νὰ ἀποσταθῇ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ μιαινοῦ Σουλτάνου, μὲ βεβαιάν ἐλπίδα ὅτι δὲν ἔχει πλέον νὰ μολυνθῇ ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῶν Μουσουλμάνων. Πρώτη σας πρᾶξις (τὴν ὁποίαν δὲν ἔχετε χρειάν νὰ διδαχθῇτε ἀπ' ἐμὲ) εὐθὺς ἀποῦ πατήσετε τὸ ἔδαφος τῆς κατασκαμμένης πατρίδος, εἶναι νὰ δοξολογήσετε πανδήμως συναθροισμένοι τὸν Θεόν. Νᾶν ἔχετε αὐτὸ τῆς γῆς τὸ ἔδαφος, σκεπασμένον μὲ θόλον λαμπρότατον τὸν οὐρανόν. «Οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειρὶ ῥοποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετε μοι λέγει Κύριος;» Κανένα ναὸν νὰ οἰκοδομήσετε δὲν εἴσθε ἱκανοὶ παρόμοιον τοιούτου ναοῦ, πρὸς τὸν ὅποιον οὐδ' οἱ ἀπὸ βασιλεῖς κτιζόμενοι μεγαλοπρεπέστατοι ναοὶ εἰν' ἄξιοι νὰ συγκριθῶσιν. Εἰς αὐτὸν λοιπὸν τὸν ναὸν δοξολογήσατε τὸν δημιουργὸν τοῦ ναοῦ, ὅτι σᾶς ἤξιωσε

νὰ ἰδῇτε καὶ πάλιν τὸν τόπον τῆς γενέσεώς σας, καὶ παρακαλέσατέ τον νὰ χαρίζῃ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς νίκας καὶ βαρβάρων, ψάλλοντες ὁμοφώνως καὶ μεγαλοφώνως μὲν τοὺς ἱερεῖς σας τὸ « Σῶσον κύριε τὸν λαόν σου, κ.τ.λ.

Μετὰ τὴν χρεωστομένην ταύτην δοξολογίαν ἔχετε νὰ πληρώσετε τὰς ἄλλας χρεῖας. Αἱ χρεῖαι σας εἶναι πολυλαί· καὶ πρώτη ἀπ' αὐτὰς ἡ κτίσις τῶν κατοικιῶν σας καὶ βιασμένοι ὅμως νὰ φροντίσετε πρώτας τὰς κατοικίας σας, χρεωστεῖτε ἀπὸ τῆς παρούσης ὥρας νὰ ἀσχοληθῇτε εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ γυμνασίου, τῆς βιβλιοθήκης, εἰς τὴν προμήθειαν διδασκάλων, εἰς πάσης τέχνης ἐργοστάσια καὶ ὅσα ἄλλα χρήσιμα ἔχετε.

Καλὲ τί μᾶς λέγεις; ἤθελ' ἴσως μ' ἐρωτήσῃς κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Βιβλιοθήκας, γυμνάσια! ὅταν ἔχωμεν χρεῖαν ν' ἀνακτίσωμεν οἴκους πόλεως, οἴκους ἐξοχῆς, τόσας ἐκκλησίας! Μὴ ταράσσεσθε, φίλοι, ὅλα τὰ χρήσιμα γίνονται, ἂν προμηθευθῇτε τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα, κατὰ τὸ ὄνομά των ὡς ἀναγκαῖα, καὶ ἀναβάλλετε εἰς ἄλλον καιρὸν ὅλα τὰ λαμπρά. Πρὸ τῆς δυστυχίας σας! τί σᾶς ἐτίμησεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα; τί σᾶς ἔκαμεν ὀνομαστοὺς μετὰ τῶν Ἑλλήνων; ὄχι βέβαια αἱ πλείοντα παρὰ τὴν χρεῖαν πολυτελεῖς ἐκκλησίαι σας· ὄχι οἱ λαμπροὶ σας πύργοι, ἀλλὰ τὸ γυμνάσιον, ἡ βιβλιοθήκη σας, τὰ ἐργοστάσια, ἡ φρόνιμος τῶν κοινῶν διοικήσεις, καὶ ὁ λοιπὸς πολιτισμὸς σας· εἰς ταῦτα λοιπὸν τὰ χρήσιμα πρέπει πάλιν νὰ δώσετε προσοχὴν ἐξαιρετον, ἂν θέλετε νὰ ἐκδικηθῇτε τὸν Μακελλάριον Σουλτάνον, νὰ εὐφρανέτε τοὺς φίλους σας ὁμογενεῖς, καὶ νὰ λυπήσετε τοὺς παραπορευομένους καὶ κινουῦντας τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

Ἡ κτίσις τῶν κατοικιῶν τῆς πόλεως πρέπει νὰ γένῃ

τον δυνατόν ὀλιγοδάπανος κατὰ τὸ παρόν· τοῦτο μόνον
 ἐκφυλαχθῇ, ὡς κέρδος καὶ ἀπροσδόκητον, γεννημένον
 ἐκ δυστυχίας ἀπροσδοκήτους, ἡ συμμετρία τῶν οἰκων,
 καὶ μέγα πλάτος τῶν ὁδῶν, καὶ διάταξις τοιαύτη, ὥστε
 νὰ καταντῶσιν ὅλοι καὶ νὰ συμπίπτωσιν εἰς μίαν εὐρύ-
 χωρον ἀγοράν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν μέσσην νὰ κτισθῇ ἔπειτα
 ἐπὶ τὸν καιρὸν κυκλοτερὴς νεροῦ λεκάνη, ἥ βρύσις ἀέναος,
 καὶ νὰ γενῇ ἡ πόλις σας μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας πόλεις
 τοῦ κόσμου. Τοῦτο διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσετε, πρέπει νὰ μὴν
 ἀφθῇ εἰς καθενὸς ἐξουσίαν νὰ κανονίσῃ τὴν θέσιν τοῦ
 οἴκου του οἴκου ὡς θέλει· ἀλλὰ νὰ ὑποχρεωθῶσιν ὅλοι οἱ
 πολῖται εἰς ἓνα κοινὸν κανόνα καὶ σχολινισμόν, ὠρισμένον
 ἀπὸ τοὺς προεστῶτας τῆς πόλεως.

Ἄς ἔλθωμεν εἰς τοὺς πύργους τῆς ἐξοχῆς, περὶ τῶν
 ἐποίων δὲν ἔχω νὰ εἶπω πολλά, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι
 οἱ εἶναι κανεῖς ἀπὸ σᾶς, ὅστις δὲν θέλει κρίνειν ἀσέβειαν
 ἐν κρίσει λαμπρὸν καὶ πολυδάπανον πύργον, εἰς καιρὸν
 ὅταν ἡ πατρίς του στερεῖται γυμνάσιον, ὄργανα φυσικῆς
 καὶ μαθηματικῆς, βιβλιοθήκην, τυπογραφίαν· πρόσθετες
 εἶναι, ὅταν πολλοὶ του συμπατριῶται ἀναστενάζουν ἀκόμη
 ἀχμάλωτοι ἐσθίωντες ἄρτον θλίψεως, καὶ πίνοντες ὕδωρ
 θλίψεως, χωρὶς ἄλλην παρηγορίαν, παρὰ τὴν λεπτὴν ἐλ-
 πίδα ὅτι φροντίζετε τὴν ἐξαγοράν των. Ἡ ἐξοχὴ κατὰ
 τὸ παρόν ἄλλο δὲν ἀπαιτεῖ παρὰ τὰς ἀναγκαίας κατοικί-
 ας, ἱκανὰς νὰ σκεπάζωσι τοὺς κυρίους τῶν ὑποστατι-
 κῶν, διὰ νὰ φροντίζωσι τὴν γεωργίαν αὐτῶν.

Ὅ,τι εἶπα περὶ τῶν πύργων δὲν φοβοῦμαι νὰ σκαν-
 δαλίσω κανένα, ἂν εἶπω τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς ἱεροὺς
 ναοὺς. Ἰδετε πῶς κρίνει αὐτὸς ὁ Θεὸς τοὺς ναοὺς. «Οὐχ’
 ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ» οἱ εὐάρεστοι εἰς

αὐτὸν ναοὶ εἶναι οἱ ἔμψυχοι ναοί, οἱ ἐνάρετοι χριστιανοί.
 « Ὑμεῖς γὰρ ναοὶ Θεοῦ ἐστὲ ζῶντος ». Οἱ χειροποιήτο
 ναοὶ τόσον μόνον εἶναι ἀναγκαῖοι, ὥστε νὰ συνάγωσι τὸν
 πλῆθος τῶν χριστιανῶν εἰς κοινὴν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ.
 Ὅθεν ὅσοι ναοὶ κτίζονται πλείοτεροι τῆς χρείας, φανερ
 ρόνουν μωρίαν τῶν κτιζόντων. Ἐὰν δὲ καὶ τοὺς στολι
 ζωσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον, οὐδὲ συνέλαβαν ποτὲ ἀληθινὴν
 ιδέαν τῆς θρησκείας οἱ εὐλαβεῖς οὗτοι στολισταί. Ὁ ἀλη
 θὴς στολισμὸς τῶν ναῶν εἶναι ἱερεῖς, διάκονοι, ψάλται,
 ἱεροκήρυκες στολισμένοι μὲ παιδείαν καὶ σεμνότητα βίου.
 ἄρκετοὶ νὰ διδάξωσι καὶ μὲ τὸν λόγον, καὶ μὲ τὸ παρὰ
 δεξιμὰ των τοὺς χριστιανοὺς τὰ καθήκοντα τοῦ ἀληθοῦ
 χριστιανοῦ καὶ τοῦ πολίτου. Τοιοῦτον στολισμὸν τῶν
 ναῶν ἔχετε νὰ τὸν προσμένετε, ὅχι ἀπὸ τὰ πολυτέλ
 τεμπλα καὶ μάρμαρα, ἀπὸ τὰ χρυσᾶ μανουάλια καὶ τὰ
 ἄλλα χειροποίητα, εἰς τὰ ὅποια δὲν κατοικεῖ ὁ Θεός,
 ἀλλὰ ἀπὸ τὰ γυμνάσια, ἀπὸ τὰς βιβλιοθήκας, ἀπὸ τῆς
 τυπογραφίαν, καὶ ἀπλῶς ἀπ' ὅλα τὰ μέσα τοῦ φωτισμοῦ
 καὶ τῆς παιδείας. α Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυ
 νοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.
 Δὲν ἀγαπᾷ ξύλα, λίθους, μέταλλα· ἀποστρέφεται τὰ
 ὕλας· καὶ δικαίως· διότι ἡ ἱστορία μᾶς ἐδίδαξε, καὶ
 καθημερινὴ πείρα μαρτυρεῖ, ὅτι ὅποιος χριστιανὸς προσ
 χει πολὺ εἰς τὰς ὕλας ταύτας, ὀλίγην προσοχὴν διδὼν
 ἐπὶ τὰ ἥθη του. Μὴ πλανώμεθα, φίλοι ὁμογενεῖς, ἢ χρεώ
 στοῦμεν νὰ λατρεύωμεν τὸν ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας καὶ
 αὐτὸς θέλει, καὶ παραγγέλλει διὰ τῶν προφητῶν καὶ
 ἀποστόλων του, ἢ καὶ νὰ μὴ βλασφημῶμεν ὀνομαζόμε
 νοι καὶ ἐπαγγελλόμενοι χριστιανοί. Ἄν οἱ Γραικορωμαῖοι
 Αὐτοκράτορες ἐδίδαν εἰς τὴν παιδείαν τοῦ γένους μέ
 γαλας ἀποδοχάς, οὐκ ἔμελλεν ἡ ἀποστολὴ τοῦ

μικρόν, ὅσας εἶχον φροντίδος νὰ πολυπλασιάζωσι ναοὺς καὶ μοναστήρια, δὲν ἤθελαν παραδώσειν τὸ γένος εἰς ἄλλους πολὺ μωροτέρους ἡγεμόνας. Ὅσων ἐπάθαμεν κακῶν πρὸς τοὺς Μωραγγρίους Μουσουλμάνους, χρεωστοῦμεν τὴν ἁγίαν εἰς τοὺς ὑλικοὺς καὶ σαρκίνοὺς ἐκείνους χριστιανοὺς ὑποκράτορας. Ἄς φανῶμεν τῶρα καὶ ἡμεῖς καὶ προηγουμένοι καὶ ἀληθέστεροι χριστιανοὶ παρ' ἐκείνων, καὶ ἐγενῶσιν εἰς ἡμᾶς μαθήματα ὅσα ἔπαθαν ἐκεῖνοι, καὶ ἡμεῖς ἀφῆκαν κατὰ κληρονομίαν παθήματα.

Διὰ τοῦτο λοιπόν, φίλοι συμπατριῶται, πρέπει νὰ φροντίσετε νὰ ᾔναι τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκείνων ναῶν ἀνάλογος μὲ τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων, μηδὲ νὰ ὑπερβαίνει ποτὲ τὴν ἀναλογίαν ταύτην. Ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τοῦτο νὰ μὴ συγχωρῇται εἰς κανένα πολίτην νὰ κτίσῃ καὶ ἰδίον του. Οἱ ναοὶ ὄντες κοινοὶ εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, μὲ τοῦ κοινοῦ τὴν δαπάνην πρέπει νὰ γίνωνται. Ὅ κατὰ μέρος πολίτης, ἂν ἐπιθυμῇ νὰ κτίσῃ ναόν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν πρὸς Θεὸν πλειοτέραν του εὐλάβειαν, ἔχει τοὺς ναοὺς προχείρους, εἰς τοὺς ὁποίους δύναται νὰ προσπύνη ὅσας θέλει τὸν Θεὸν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»· ἂν τὸν κτίσῃ διὰ φιλοτιμίαν, ἔχει πάλιν ποῦ νὰ δείξῃ τὴν φιλοτιμίαν του, βοηθῶν χρηματικῶς τὰ γυμνάσια, τὴν βιβλιοθήκην, τὴν τυπογραφίαν, ἐκ τῶν ὁποίων γεννῶνται οἱ ἀληθινοὶ ἔμψυχοι ναοὶ τοῦ Θεοῦ. «Ὑμεῖς γὰρ αὐτοὶ Θεοῦ ἐστὲ ζῶντος.»

Ἐπειδὴ ὁ ἀληθὴς στολισμὸς τῶν ναῶν ἐδείχθη ὅτι εἶναι οἱ σεμνοὶ καὶ φωτισμένοι ὑπηρέται τῶν ναῶν, χρεωπεῖτε νὰ προσέχετε εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Ἀρχιερέως σας. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἱερέως ἢ ἐφημερίου ἐκείνης παροικίας, πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς παροίκους,

ἡγουν ἐκείνους, ὅσοι συνειθίζουν νὰ ἐκκλησιάζωνται ὁποῦ αὐτὸς ἐφημερεύει. Τὸν Ἀρχιερέα δὲ πρέπει νὰ δεχθῇ μὲ νόμον ἀπαράβατον, νὰ μὴ δέχεσθε εἰς τὸ ἐξῆς κανένα πεμπόμενον ἔξωθεν, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ μηδ' ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἡ πολιτεία πρέπει νὰ τὸν ἐκλέγῃ, πρῶτον Χιον, δεύτερον στολισμένον μὲ παιδείαν, τρίτον ὅχι πολὺ νεώτερον τῆς ἐξηκονταετίας. Οὕτω κάμνοντες ἀκολουθεῖτε τὴν πράξιν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας ὅτε οἱ ιερωμένοι ἐκλέγοντο ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας, εἰς τοὺς ὁποίους ἔμελλαν νὰ ιερατεύωσι. Καὶ ἂν σὰς ἐναντιωθῇ κανεὶς, ἢ καὶ σὰς ἀφορίσῃ περὶ τούτου, πολὺ πλέον δίκαιον ἔχετε νὰ τὸν ἀφορίσετε σείς, ὡς παραβάτην τῶν ἀρχαίων κανόνων.

Διὰ νὰ γίνεταί ἡ ἐκλογὴ νόμιμος, ἰδοὺ πῶς ἐπεθύμουν νὰ ψηφίζεται ὁ Ἀρχιερεύς. Τριακόσιοι πολῖται (μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ δημογέροντες καὶ δώδεκα ἱερεῖς) συγκαλεσμένοι ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν, διαλέγουσιν ἐκ αὐτῶν πεντήκοντα καὶ ἓνα, καὶ οὗτοι ὁ εἰς καὶ πεντήκοντα ἐκλέγουσιν μὲ τῶν πλειόνων τὴν ψῆφον τὸν μέλλοντα ν' ἀρχιερατεύσῃ.

Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ναῶν εὐχῆς ἄξιον ἦτο νὰ προκρίνωνται πάντοτε οἱ κοσμικοὶ ἱερεῖς παρὰ τοὺς ιερομοναχοὺς· ἢ καὶ, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, καὶ ιερομόναχον, ἢ ναὶ τοῦλάχιστον ἐξηκονταετῆς τὴν ἡλικίαν, καὶ μάλιστα ἂν μέλλῃ νὰ ἀναδεχθῇ καὶ τῆς ἐξομολογήσεως τὸ ἔργον.

Οὕτ' ὁ Ἀρχιερεύς, οὕτ' οἱ ἱερεῖς σας δὲν χρεωστοῦν εἰς κανένα τίποτε εἰς ὄνομα δώρου ἢ πληρωμῆς διὰ τὴν χειροτονίαν. Καθὼς οὐδ' ἀπὸ κανένα πρέπει νὰ ζητῶν ἢ νὰ λαμβάνωσι τίποτε διὰ τὴν ἱεουργίαν τῶν μυστηρίων. Ἐπειδὴ ὁμως ὡς ἄνθρωποι, ἔχουν καὶ αὐτοὶ χρε

ἡρωπίας, χρεωστεῖτε νὰ τοὺς πληρόνετε ἀπὸ τὸ κοι-
νόν. Καὶ ἡ δαπάνη δὲν θέλει εἶσθαι βαρεῖα, ἂν αὐτοὶ
δεχθῶσι τόσοι, ὅσοι ἄρκοῦσιν εἰς ὑπηρεσίαν ἐκκλησιῶν
ἐργῶν, καὶ τοιοῦτοι ὥστε νὰ μιμῶνται τὴν αὐτάρκειαν
τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὅποιοι ἔλεγαν « Ἔστι δὲ πορισμὸς
ἡμῶν ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. Ἐχοντες δὲ δια-
τροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα, οἱ
οὐκ ἐβουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ
παγίδα τοῦ διαβόλου κ.τ.λ. » Μυριάκις ἠκούσατε τὰ
ῥηματα ταῦτα ἐπ' ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ στόμα των. Τότε
ἐκείνην λόγια φιλά· διότι ὄντες καὶ αὐτοὶ δουλωμένοι, καὶ
ἐκτελούμενοι φθαρμένοι καὶ τὰ ἥθη καὶ τὴν θρησκείαν, ὡς
καὶ ἡμεῖς οἱ λαϊκοί, ἄλλο δὲν εἶχαν νὰ κάμωσιν οἱ ταλαί-
ωροι παρὰ νὰ λαλῶσιν. Ἐπειδὴ τὴν γλῶσσαν μόνον
ἐκείνην ἀφήκεν ἡ τυραννία. Ἰδοὺ καιρὸς νὰ τὰ βῶσιν εἰς
ἄξιον, ἂν τὰ πιστεύωσι καὶ τὰ σέβωνται ὡς Θεοῦ
ῥηματα. Ἰδοὺ καιρὸς νὰ διορθώσωσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἡμᾶς
ἐν τῷ παράδειγματι των. Ἡ ἐλευθερία δὲν μᾶς ἀφήνει
ἐκείνην καμμίαν πρόφασιν. Ἄν δὲν φροντίσετε σεῖς οἱ
ἐκκλησιαστικοὶ τὴν ἀναμόρφωσιν ταύτην, δὲν εἰσθε ἄξιοι τῆς
ἐλευθερίας· ἂν δὲν τὴν δεχθῶσιν οἱ Ἱερωμένοι, δίκαιον
ἔσται νὰ τοὺς κρίνεται πλέον ὡς Ἱμάμιδες τοῦ Μωάμεθ,
ἢ ὡς ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ.

Ἀκόμη ἐλαφροτέραν θέλετε κάμειν τὴν χρειαζομένην
ἐν τοῖς ἱεροῖς δαπάνην, ἂν ἀποφασίσετε, ὅχι μόνον νὰ
ἐνέχετε πλειοτέρους τῆς χρείας ἱερεῖς ἐντοπίους, ἀλλὰ
καὶ νὰ δέχεσθε ἔξωθεν κἀνένα ξένον ἐρχόμενον ἀπὸ πό-
λεως ἄλλης, ἢ στελλόμενον ἀπὸ μοναστήριον, διὰ νὰ κατα-
στήσῃ μετόχιον, καὶ νὰ φορολογῇ τὴν πόλιν σας. Τῶν
μετοχίων ὁ καιρὸς ἀπέρασεν. Κύριος εἶναι καθέννας ν'

ἀπαρνηθῇ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ νὰ ζῇ καὶ νὰ ὀνομάζεται μοναχός· ἀλλ' οὔτε θεοὶ, οὔτ' ἀνθρώποι νόμοι συγχωροῦν εἰς κανένα νὰ τρέφεται ἀργὸς ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων τοὺς κόπους. Ὁ τοιοῦτος ὄχι μόνον ἀδικεῖ, ἀλλὰ βιάζει καὶ τοὺς τρέφοντας αὐτὸν νὰ γίνωνται ἀδικοὶ. Καὶ ἄλλη διαφορὰ δὲν μένει μεταξὺ των, πλὴν ὅτι ὅσοι τρέφουν τὸν ἀργόν, σιμὰ τῆς ἀδικίας γίνονται καὶ γελοῖοι. Ἐπειδὴ ὅ,τι χρεωστοῦν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀκογένειαν, καὶ εἰς ὅλην τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, τὸ ἐξουδεύουν νὰ τρέφωσιν ἀργούς, ξένους καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πολιτείας των· καὶ ὄχι μόνον νὰ τρέφωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς καταπλουτίζωσιν. Ἀναιροῦντες λοιπὸν τὰ μετόχια, καὶ τὰ ἀργύριά σας οἰκονομεῖτε διὰ τὰς χρείας τῆς πατρίδος, καὶ τοὺς ὀσιωτάτους μοναχοὺς λυτρώνετε ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ Σατανᾶ· αἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου».

Λείπεται νὰ θεωρήσωμεν καὶ τὰ νοσοκομεῖα· ὄνομα καὶ πρᾶγμα φιλόανθρωπον, ἐπειδὴ στηρίζεται εἰς αὐτὰ τὸ Εὐαγγέλιον τὰ λόγια. «Ἐένος ἡμῶν καὶ συνηγάγετέ με γυμνός καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπισκέψατέ με». Καὶ τοὺς ἀσθενεῖς χρεωστεῖ πᾶσα πόλις νὰ ἐπισκεπτεται, ὅταν δὲν ἔχωσι τὰ μέσα νὰ ἐπισκεφθῶσιν, καὶ κανένα πολίτην, ἢ συγγενῇ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ. Καὶ τοὺς γυμνοὺς νὰ ἐνδύσῃ, ὅταν ἡ γύμνωσις των προέρχεται ἀπὸ παντελῆ ἀπορίαν, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀργίαν. Καὶ τοὺς ξένους νὰ δέχεται, ὅταν ὁ ξένος δὲν εὕρισκῃ κανένα τοῦ συντοπίτην, ἢ γνώριμον νὰ τὸν δεχθῇ, ἢ δὲν ἔχῃ τὰ μέσα νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιον, καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη ἐξοδα τῆς παρουσίας του. Διὰ τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι χρεῖα οὐτὸ νοσοκομεῖον, οὔτε ξενοδοχεῖον. Οἱ ἀσθενεῖς ἄποροι εἰς τὰ

εὐνομουμένας πολιτείας εἶναι ὀλίγοι, διότι τῆς εὐνομίας τὸ πρῶτον σωτήριον ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ ἐργάζωνται ὅλοι οἱ πολῖται, νὰ κερδαίνει καθένας τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα ἐν ὧσφ ὑγιαίνει, καὶ νὰ θησαυρίζῃ διὰ τῆς οἰκονομίας ὅ,τι τὸν χρειάζεται, ἂν ἀρρωστήσῃ. Ἡρωτήθη ἕνας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἰνδίας διὰ τί δὲν ἐκτιζε νοσοκομεῖα, καὶ ἀπεκρίθη ὅτι, «φροντίζω νὰ καταστήσω τοὺς ὑπηκόους μου τόσον πλουσίους, ὥστε νὰ μὴν ἔχωσι χρεῖαν νοσοκομείων». Ὁ ξένος καὶ πτωχὸς δίκαιον εἶναι νὰ βοηθηθῇ πρὸς μικροῦ καιροῦ διάστημα, καὶ νὰ λάβῃ ἀκόμη καὶ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην τοῦ ταξειδίου του, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἄν ὅμως προτιμᾷ νὰ γένῃ συμπατριώτης σας, χρεωστῇ νὰ ὑποταχθῇ εἰς κανένα ἐργόχειρον, ἢ ἄλλο ὅ,τι δύναται ἐπιτήδευμα, διὰ νὰ ζῇ ἀπὸ τοὺς κόπους του. Ἀδικία μεγάλη θέλει εἶσθαι νὰ τρέφετε ξένους ἀργούς, ὅποταν οὐδὲ συμπατριώτας ἀργούς εἶναι δίκαιον νὰ ὑποφέρετε. Ἐχετε νοσοκομεῖον χωριστὸν διὰ τὴν σκορδοῦλαν· αὐτὸ σᾶς γίνεται τώρα περιττόν· ἐπειδὴ ἡ ἀπ' ὅλας τὰς σκορδοῦλας ὀλεώριωτέρα σκορδοῦλα, οἱ Τοῦρκοι, ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὴν νῆσον, σύρουν ἐξοπίσω των καὶ τὴν σκορδοῦλαν, διὰ νὰ τὴν χαίρωνται εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἀντὶ τοῦ νοσοκομείου λοιπὸν τούτου ἔχετε χρεῖαν Λαζαρέτου, διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἐξωθεν ἐρχομένων πραγμάτων καὶ προσώπων.

Ἐχετε νοσοκομεῖον λεπρῶν ἢ λωβῶν· καὶ ὅμως ἡ λέπρα δὲν εἶναι ἐνδημικὴ ἀρρωστία τῆς Χίου, οἱ πλείότεροι λεπροὶ σᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὴν Μιτυλήνην. Πιθανὸν ὅτι ὅταν καὶ οἱ Μιτυληναῖοι ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν φρικτὴν λέπραν τῶν Τοῦρκων, θέλουν φροντίσειν καὶ τοὺς λεπρούς

των νὰ νοσοκομῶσι, καὶ τοὺς πτωχοὺς των νὰ ἐλεῶσι. Πᾶσα πόλις χρεωστῇ νὰ βαστάζῃ τὰ ἰδιά της βάρη. Ἀρκετά, ἢ μᾶλλον ὑπέρμετρα, διὰ τὴν κακίαν τῶν τυράννων, ἔγιναν τὰ ἰδικά σας βάρη. Αὐτῶν τὴν ἐλάφρῳσιν χρεωστῆτε νὰ φροντίζετε. Ἄν φανῇ τις ἐντόπιος λεπρός, καὶ τόσον ἄπορος, ὥστε μήτε νὰ ἔχῃ, μήτε νὰ δύναται ν' ἀποκτήσῃ μὲ ἰδίους κόπους τὰ ἀναγκαῖα, διακαίον εἶναι νὰ βοηθῇται, ἀλλ' εἰς τὴν κατοικίαν του, καὶ ὄχι εἰς χωριστὸν λωβοτροφεῖον. Καὶ τὸ αὐτὸ νοεῖται καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς. Ὁ φιλόπονος τεχνίτης φρίττει εἰς μόνον τοῦ νοσοκομείου τ' ὄνομα. Ὅθεν ὅταν δυστυχήσῃ, τὸ νοσοκομεῖον γίνεται δι' αὐτὸν προσθήκη εἰς τὰς ἄλλας του δυστυχίας. Ὁ μισόπονος, ἢ ὁ ἀνοικόνομος τεχνίτης, ἐξ ἐναντίας, στοχάζεται τὸ νοσοκομεῖον ὡς τελευταίαν ἀγκυραν καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του· καὶ οὔτε πολλοὺς κόπους ὑποφέρει, οὔτε νὰ οἰκονομήσῃ τίποτε ἀπὸ τοὺς κόπους του τὸν μέλλει.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν νοσοκομείων. Τοὺς ἀργοὺς πολυπλασιάζουν, τοὺς φιλοπόνους ὀλίγον ὠφελοῦν. Ἡ Γεωργία, αἱ τέχναι, τὸ ἐμπόριον, ταῦτα μόνον εἶναι τὰ ἀληθινὰ τῶν πολιτῶν μέσα, μὲ τὰ ὅποια καὶ ὑγιαίνοντες τρέφονται, καὶ ἄρρωστοι νοσοκομοῦνται. Τὰ πολλὰ νοσοκομεῖα καὶ πολλὰ μοναστήρια ἐφάνησαν πάντοτε εἰς τοὺς καιροὺς τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς δουλείας τῶν ἐθνῶν, ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία. Εἰς μόνον τὴν Γαλλίαν (ὅπου σήμερον διστάζω ἂν εὕρισκεται πλέον λωβοτροφεῖον) ἐμετροῦντο ἄλλην φοράν δύο χιλιάδες λωβοτροφείων, προικισμένων μὲ λαμπρὰ εἰσοδήματα, ὅχι διότι ἐπληθύνθησαν εἰς τόσον οἱ λωβοί, ἀλλὰ διότι πλῆθος ὀκνηρῶν καὶ ἀχρείων ἀνθρώπων ὑπεκρίνοντο τοῦ

λωθούς καὶ συνέτρεχαν πανταχόθεν (λέγει ἡ ἱστορία) εἰς τὰ λαμπρὰ ταῦτα ὀκνηροτροφεῖα. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰ μοναστήρια. Ἀφοῦ οἱ ὀσιώτατοι μοναχοὶ ἐγύμνωσαν τοὺς μωροὺς κοσμικοὺς ἀπὸ τὰ πλούτη των, ἐπενόησαν τρόπον θαυμαστὸν καὶ νὰ τὰ βάλλωσιν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ὀκνηρῶν. Ἀπὸ τούτους, ὁποῖαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτός, ὅστις ἤθελεν ἐπαρρησιάζετο ἀκάλειστος εἰς τὸ πλησιέστερον μοναστήριον, καὶ εὑρίσκειν ἐκεῖ καὶ τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνον του ἑτοιμον.

Τὸ ὅχι μόνον συγχωρημένον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον δημόσιον οἶκημα, εἰς ὅλας τὰς εὐνομούμενας πόλεις, εἶναι τὸ ὀρφανοτροφεῖον. Ἄλλ' αὐτοῦ ἡ δαπάνη εἶναι πολλὰ μικρά, ἐὰν πρῶτον, δὲν δέχεται παρὰ τὰ ἀληθῶς ὀρφανά, ἔγουν παιδιά τὰ ὅποια ὅχι μόνον ἐδυστύχησαν νὰ στερηθῶσι τοὺς γονεῖς των, ἀλλ' οὐδὲ συγγενεῖς ἔχουν ἱκανοὺς νὰ τὰ ἀναθρέψωσι· δεύτερον, ἐὰν εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον, μετὰ τὰ ἀναγκαῖα γράμματα, διδασκῶσι νὰ ἐργάζωνται καμμίαν τέχνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸ κέρδος τὰ δύο τρίτα νὰ μένωσιν εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ τὸ λοιπόμενον νὰ θησαυρίζεται διὰ τὸ ἐργαζόμενον παιδίον, ἵωσού νὰ ἔλθῃ εἰς ἡλικίαν ν' ἀφήσῃ τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ νὰ τρέφεται μὲ τοὺς κόπους του.

Πολλά, φίλοι συμπατριῶται, εἶπα εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν χρεῖαν πολλῶν· «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ.» Γνωρίζετε ὅτι τῆς ὁμοנוίας τὸ ἱερὸν ὄπλον σᾶς ἔκαμνε πρὸ τῶν συμφορῶν σας ἰσχυροῦς. Μὲ τὴν ὁμόνοιαν πάλιν ὀπλίσθητε, ἂν θέλετε νὰ κατασταθῇτε ἰσχυρότεροι. Μόνη τῆς ἰσχύος ἡ διπλωσις ἔχει νὰ θεραπεύσῃ τὰς συμφορὰς σας.

Συγχωρήσατέ με νὰ τελειώσω ὡς ἄρχισα, μὲ τοῦ

Προφήτου τὰ λόγια « μὴ κλαίετε τὸν τεθνηκότα μηδὲ θρηνῆτε· κλαύσατε κλαυθμῷ τὸν ἐκπορευόμενον, ὅτι οὐκ ἐπιστρέψει ἔτι, οὐδὲ ὄψεται τὴν γῆν πατρίδος αὐτοῦ ». Σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς εὐχομαι, φίλοι συμπατριῶται, νὰ μὴν ὑποφέρετε νὰ πάθετε τὸ ἀπαρηγόρητον τοῦτο κακόν, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πατρίδα, καὶ πολὺ λαμπροτέραν τῆς προτέρας νὰ τὴν καταστήσετε.

Ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης σας
ΚΟΡΑΗΣ.

95.

Ἐκ Παρισίων, 25 Ἰουνίου 1823.

Φίλοι συμπατριῶται,

Ὅταν σᾶς ἔγραφα πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ὅτι δὲν θέλετε ἀργήσῃν ν' ἀπολαύσετε τὴν πατρίδα, τινὲς ἀπὸ σᾶς ἀπορήσαντες διὰ τὸ προφητικὸν τῆς ἀγγελίας μου, ὑποπτεύθησαν μὴν ἔχω διπλωματικὰς τινας περὶ τούτου βεβαιότητας,

Οὔτε κοινωνίαν ἔλαβα ποτὲ καμμίαν μὲ διπλωματικούς, οὔτε προφητικοῦ πνεύματος ἡξιώθην· γνωρίζων ἀκριβῶς (ὅ,τι καὶ αὐτοὶ σας οἱ ἐχθροὶ ἠναγκάζοντο νὰ ὁμολογῶσι) τὴν προτέραν σας φρόνιμον διαγωγὴν, διὰ τὴν ὁποίαν, ἂν καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ζυγὸν δεμένοι μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, δὲν ἡσθάνεσθε ὅμως τόσον τὸ βάρος τοῦ ζυγοῦ, ὅσον τὸ ἡσθάνοντο οἱ λοιποὶ ταλαίπωροί μας

ἀδελφοί. Ταύτην, λέγω, τὴν διαγωγὴν σας γνωρίζων, ἐνόμισα, ὅτι δὲν ἐκινδύνευα τίποτε νὰ γενῶ προφήτης· ἔλεγα εἰς ἑμαυτὸν «οἱ Χῖοι ἐνθυμούμενοι τὴν προτέραν
» αὐτῆς λαμπρὰν κατάστασιν, καὶ γνωρίζοντες ἀπὸ τὴν
» μακρὰν πείραν, ὅτι ἡ τοιαύτη κατάστασις ἦτον ἔργον
» τῆς ὁμονοίας των, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ συνδεθῶσι
» τῶρα σφιγκτότερα παρὰ ποτε μὲ τὸν ἱερὸν τῆς ὁμονοίας
» δεσμὸν, καὶ νὰ κινήσωσι πάντα λίθον ν' ἀναφανῶσι πᾶ-
» λιν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἀπὸ τὸν λάκκον τῆς τα-
» λαιπωρίας εἰς τὸν ὅποιον τοὺς κατεβύθισεν ὁ ἄγριος τύ-
» ραννος. »

Ταῦτα συλλογιζόμενος ἐπαρηγορούμην, ἡ ἕκαμα ἀδι-
στάκτως τὸν προφήτην προσμένων κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ
στιγμὴν ν' ἀκούσω κανὲν ἀπὸ τὰ γενναῖα σας συνειθισμένα
κινήματα παρόμοιον τῶν προτέρων σας φροντιδῶν, διὰ
τῶν ὁποίων ἀπεκτήσατε Βιβλιοθήκην δημόσιον πρῶτοι
πεὶ μεταξύ τῶν Ἑλλήνων, ἐσυγκροτήσατε γυμνάσιον
λαμπρότατον ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν γυμνασίων, εἰς ἓνα
λόγον ἐκαταστήσατε εἰς τὸ μέσον τῆς βαρβαρωθείσης Ἑλ-
λίδος νέας Ἀθήνας τὴν Χίον.

Ἀλλά, φίλοι συμπατριῶται, (συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς
ἐξομολογηθῶ τῆς ψυχῆς μου τὴν θλίψιν), ἡργήσατε τό-
σον νὰ κινήθῃτε εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν Ἀθηναίων, ὥστε
μ' ἐκάμετε νὰ ἐντρέπωμαι, ὅχι διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς
προφητείας μου, ἀλλὰ διὰ τὴν κοινὴν ὅλων τῶν συμπα-
τριωτῶν δυστυχίαν, οἱ ὅποιοι κινδυνεύουν νὰ φανῶσι πολὺ
πλέον ἀνάξιοι πατρίδος παρὰ τοὺς παλαιούς Ἀθηναίους.
Ἐκεῖνοι διχονοῦντες ἔπαυσαν νὰ ᾔναι Ἀθηναῖοι· ἐσεῖς
ἀποκλεισμένοι ἀπὸ τὴν πατρίδα, ὅχι διὰ ἰδιὰ σας σφάλ-
ματα, δὲν ἐστάθητε ἀκόμη καλοὶ νὰ τὴν ἀπολυτρώσετε

μέ τήν συνήθη προτέραν σας ὁμόνοιαν. Ἐκεῖνοι ἐδυστόχησαν δυστυχίαν κοινήν μέ ὅλην τήν Ἑλλάδα, ἐσεῖς κινδυνεύετε νά μείνετε μεταξύ τῶν εὐτυχούντων Ἑλλήνων μόνοι χωρίς πατρίδα· ἢ τοῦλάχιστον νά χρεωστήτε τήν ἀνάγκησίν της εἰς εὐεργέτας ἴσως ὅχι τόσον γενναίους. Καί ὑπομονή, ἂν ἦτο καὶ τοῦτο βέβαιον· ὅστις θέλει νά ψωμοζητῇ δέν ἔχει πλέον δίκαιον νά κρίνῃ τήν ἐλεημοσύνην του. Ἀλλ' ἡ πατρίς ἐνδέχεται νά γενῇ καί συνθήκης διπλωματικῆςπραγμάτευσις καί μισθός, καί ἡ νά μείνῃ αἰδίως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κατέχοντος, ἢ νά . . . καταλάβετε τὰ σιωπώμενα.

Ταῦτα φίλοι συμπατριῶται, ἂν δέν τὰ ἐσυλλογίσητε ἀκόμη, καιρὸς εἶναι, καί σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν Θεόν νά τὰ συλλογισθῇτε, ἂν θέλετε νά μὴ κατασταθῇτε σεῖς οἱ ἕως πρὸ μικροῦ λαμπροὶ καί πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων, « Ὅνειδος ἀνθρώπων καί ἐξουθένημα λαοῦ ». Ὁ σκορπισμὸς σας, διὰ τὸν ὁποῖον εἰσθε εἰς μακρὰ διαστήματα ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, δέν πρέπει οὔτε πρόφασις οὔτε ἐμπόδιον νά γενῇ τῆς κοινῆς συμβουλῆς καί ἀποφάσεως.

Βλέπω ἀπὸ διαφόρους ἐπιστολάς τῶν συμπατριωτῶν, καί ὀνομαστὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ Κ. Βλαστοῦ, καί τοῦ ἐν Λόνδρῳ κ. Ι. Μαυροκορδάτου, ὅτι ἤρχησαν τινες ἀπὸ σᾶς νά βασανίζονται ἀπὸ τήν περὶ πατρίδος μέριμναν· ἀλλὰ τοῦτο δέν ἀρκεῖ. Ἀνάγκη εἶναι νά διορίσῃτε κέντρον μίαν ἀπὸ τὰς Εὐρωπαϊκὰς πόλεις (ἡ Μασσαλία μέ φαίνεται τὸ ἀσφαλέστερον), εἰς τήν ὁποίαν νά κατευθύνωνται αἱ τῶν εἰς ἄλλας πόλεις κατοικούντων συμπατριωτῶν ὅλων βουλαί, διὰ νά ἀναφανῇ τῶν πλειόνων ἡ ψῆφος περὶ τοῦ προκειμένου. Περὶ τούτου σᾶς γράφει καί ὁ ἐν Λόνδρῳ

Ἰωάννης Μαυρογορδάτος, ὡς μέ λέγει εἰς τὴν τελευταίαν του.

Περὶ δὲ τοῦ τί ἄλλο ἔπειτα πρέπει νὰ πράξετε, καὶ πῶς νὰ τὸ πράξητε, δὲν ἔχετε χρεῖαν συμβουλῶν. Ὁμόνοϊαν μόνην καὶ τόλμην μέ χρηστὰς ἐλπίδας· ἡ ὁμόνοια εἶναι τοῖχος ἀκαταμάχητον. Καλὸν ἦτο πρῶτον νὰ συνεισφέρετε σεῖς, καθένας ἀναλόγως τῆς περιουσίας του, ὅχι δωρεάν, ἀλλὰ δάνειον εἰς τὴν μητέρα σας τὴν πατρίδα· καὶ ἀφοῦ γνωσθῇ ὁ ἀριθμὸς τῆς συνεισφορᾶς, ἂν ᾖναι ἱκανός, ἀνακομβόνεσθε εἰς τὸ ἔργον· ἂν ὅχι, ἡμπορεῖτε καὶ δάνειον τότε μέ πλειότερον θάρρος νὰ ζητήσετε. Ἐλπὶς εἶναι ὅτι οἱ δανεισταὶ δὲν θέλουν σᾶς ἀποβάλλειν, ὅταν ἴδωσιν ὅτι σεῖς πρῶτοι καταβάλλετε χρήματα, καὶ σεῖς ὅλοι προσφέρετε εἰς αὐτοὺς ἀσφάλειαν τὴν κοινὴν σας ἐγγύησιν καὶ ὑπογραφὴν. Ἄν τοῦτο δὲν κατορθωθῇ, ἀρκεῖ πάλιν ἡ συνεισφορὰ σας, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ᾖναι, νὰ σᾶς δώσῃ καὶ τὸ δίκαιον νὰ παρασταθῇτε εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βουλὴν καὶ νὰ ζητήσετε τὰ λειπόμενα εἰς ἀποπλήρωσιν τῆς χρείας σας. Ὅπως ἂν γενῇ τὸ πρᾶγμα, εἴτε μέ μόνην τὴν συνεισφορὰν σας ἢ καὶ μέ δάνειον βοήθειαν ἐξωτερικὴν, ἡ εἰς τὴν Βουλὴν καταφυγὴ χρεωστεῖται διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ εὐνομίαν. Προσέχετε ὅμως μὴν ἀποσπασθῇτε σεῖς ἀπὸ τὴν φροντίδα, ἀφίνοντές την ὅλην εἰς ἄλλους.

Σεῖς πρέπει νὰ ᾗσθε οἱ ἐνεργοὶ καὶ πρωτεπιστάται τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ καὶ σεῖς εἰσθε οἱ χρεῖαν ἔχοντες πατρίδος. Σᾶς εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς τὴν ταχεῖαν αὐτῆς ἀνάκτῃσιν!

Ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης
ΚΟΡΑΗΣ.

Παρακαλῶ σε, κ. Μαυρογορδάτε, ἀφοῦ κοινωνήσης τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν εἰς ὅλους τοὺς αὐτοῦ συμπα-

τριῶτας νὰ τὴν ἐξαποστείλῃς εἰς τοὺς ἐν Μάλτᾳ εὐρισκο-
μένους, κρατῶν αὐτοῦ ἐν ἴσον. Ἄλλα ἴσα ἐστάλησαν εἰς
Μασσαλίαν καὶ Τεργέστην.

96.

Ἐκ Παρισίων, 20 Ὀκτωβρίου 1823.

Φίλοι συμπατριῶται.

Μετὰ πολλὰς παρακλήσεις, ὅσας ἔκαμα καὶ κοινῶς
πρὸς ὅλους, καὶ μερικῶς εἰς πολλοὺς, ἡ παροῦσα εἶναι
τελευταία μου· καὶ πιστεύσατέ με, ὅτι τὴν γράφω σχι-
δὸν ἀπὸ τὸν τάφον, μὲ νεκρωμένον σῶμα καὶ ψυχὴν, τὴν
ὁποίαν ἐμάρανε πλεόν παρὰ τὴν ἡλικίαν ἡ καταστροφὴ
τῆς πατρίδος. Καὶ ταύτην ἀκόμη ἤθελα ὑποφέρειν, ὅτι
εἶχα νὰ τὴν ἀποδώσω εἰς μόνην τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ,
ὅστις πολλάκις μᾶς παιδεύει διὰ νὰ μᾶς σωφρονίσῃ. Ἄλλοι
βλέπω, μὲ ἀπαρηγόρητον θλίψιν, καὶ τρόπον τινὰ ταπει-
νώσιν καὶ καταισχύνῃν τῆς ἄλλοτε ὑπερηφάνου, διὰ τὴν
δόξαν τῆς πατρίδος, ψυχῆς μου, ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ
μᾶς παιδεύει, ὅχι ὡς υἱοὺς μὲ πατρικὴν φιλοστοργίαν,
ἀλλ' ὡς πονηροὺς δούλους μὲ ἀδυσώπητον ὀργήν, διὰ νὰ
ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ αὐτὸ τῶν Χρισ-
τιανῶν τὸ ὄνομα· ἐπεὶ δὴ μᾶς ἐστέρησεν ὅχι μόνον τὰ σωματικὰ
ἀγαθὰ, ἀλλὰ τὸ πλεόν ἀξιοθρήνητον, τὴν ἀδελφικὴν ὁμι-
λίαν, διὰ τῆς ὁποίας μόνης καὶ ἀποκτῶνται καὶ ἀνο-
κτῶνται καὶ φυλάσσονται τὰ ἀγαθὰ.

Ἄλλ' ἄρα δὲν βλασφημῶ, λέγων αἷτιον τῆς διχονοίας αὐτὸν τὸν ἀναίτιον παντὸς κακοῦ θεόν; Ἄρα δὲν ἀτιμῶ ἀδίκως τοὺς συμπατριώτας μου, προσάπτων εἰς αὐτοὺς τὸ αἰσχρότατον ὅλων τῶν κακῶν, τὴν διχόνοιαν; Ἐνδεχόμενον ὅ,τι ἐγὼ ὑποπτεύομαι διχόνοιαν, νὰ ᾖναι ἐπλοὺν ἀποτέλεσμα τοῦ σκορπισμοῦ σας εἰς διαφόρους χωρισμένας μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων πόλεις· ἤθελεν ἴσως εἶπαι τὴν ὥραν ταύτην καθαρὰ ἀπὸ τοῦ μιανοῦ τυράντου τὰ βήματα ἢ ἐλεεινὴ Χίος, ἐὰν ᾖσαν συναθροισμένα καὶ συμβουλευόμενα εἰς μίαν πόλιν τὰ τέκνα τῆς;

Ἄλλ' εἶναι καὶ τοῦτου θεραπεία, καὶ ἀκούω μ' εὐχαρίστησιν, ὅτι τὴν ἐφροντίσετε τρόπον τινά, συγκροτήσαντες εἰς μίαν πόλιν τὴν Μασσαλίαν, κοινὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἐπιστέλλῃ εἰς τοὺς ἀλλοῦ παντοῦ εὐρισκομένους συμπατριώτας, καὶ νὰ ἀντιδέχεται ἀπ' ἐκείνους τὰς χρειώδεις κοινὰς συμβουλὰς καὶ διασκέψεις εἰς βοήθειαν τῆς μολυσμένης ἀπὸ τὸν τύραννον καὶ ὀδυρομένης πατρίδος. Διὰ τοιοῦτον δὲν ἐγεννήθη ἀκόμη κἀνένας καρπὸς ἀπὸ τὴν σωτήριον ταύτην ἐπιτροπὴν; Ἰ Ποῖος βάσκανος δαίμων ἐμπόδις' ἕως τώρα τὸν καλὸν τοῦτον σας σκοπὸν; Προσέχετε καλὰ, φίλοι συμπατριῶται. Ἐπάθετε βέβαια τὴν μεγαλωτάτην ὅλων τῶν δυστυχιῶν, στερηθέντες τὴν πατρίδα· ἀλλὰ πιστεύσατέ με, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ᾖναι, λογιζεται καὶ αὐτὴ μικρά, παραβαλλομένη μὲ τὴν ἀτιμίαν, ἣτις μέλλει νὰ σᾶς ἀμαυρώσῃ ὅλους, ἂν δεῖξετε μὲ τὴν ἀμέλειάν σας, ὅτι δικαίως ἐστερήθητε τὴν πατρίδα ὡς ἀνάξιοι νὰ ἔχετε πατρίδα.

Ἡ Σκύθης ἀμαξόβιος πρέπει νὰ ᾖναι, ἢ κακὸς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔχει πατρίδα. Οἱ κακοῦργοι τὴν φεύγουν, διὰ τὸν φόβον μὴ κολασθῶσιν ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς

πατρίδος. Οἱ νομάδες Σκύθαι, ζῶντες εἰς αὐτά των ἀ-
 ῥμάξια, καὶ μεταβαίνοντες ἀπὸ τόπον, ὅπου εὖρωσι βο-
 σκὴν διὰ τὰ κτήνη των, ἀλλάσσουν καθημέραν πατρίδα.
 Ἰ Δὲν καταλαμβάνετε, φίλοι συμπατριῶται, ὅτι ἡ σημε-
 ρινὴ σας ζωὴ ἐγινε νομαδικὴ ζωὴ, ἢ ἀληθέστερον πολὺ
 αἰσχροτέρα τῆς νομαδικῆς; Ἐκεῖνοι παῖς παρὰ πατρός
 οὕτως ἐσυνείθισαν νὰ ζῶσι, καὶ μὴ κληρονομήσαντες ἀπὸ
 τοὺς πατέρας των πατρίδα κτιστήν, γεννῶνται, κατοι-
 κοῦν καὶ ἀποθνήσκουν χωρὶς ὄνειδος εἰς τὰς ἀράξας των.
 Ἐκεῖνοι, ὅπου πεζεύσωσιν, ὠπλισμένοι καθὼς εἶναι, ἂν
 δὲν ἐμπνεύσωσι τιμὴν, ἐμπνέουν καὶ φόβον ἱκανὸν νὰ
 τοὺς φυλάξῃ ἀπὸ τοὺς ἐνδεχομένους κινδύνους. Ἄλλ'
 ἐσεῖς, ταλαίπωροί μου συμπατριῶται, ἔ ποῦ ἔχετε νὰ κλί-
 νετε τὴν κεφαλὴν, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ
 ἡ ψυχὴ σας τὴν ἀπαρηγόρητον ὀδύνην, ὅτι ἐπαύσατε νὰ
 ὀνομάζεσθε Χῖοι; Ἰ Εἰς τοὺς φίλους σας μέλλετε νὰ φα-
 νῆτε; ἀλλ' ἡ φιλία, καὶ ἂν τοὺς ὑποθέσωμεν ὅλους πι-
 στούς, στηρίζεται εἰς τὴν τιμὴν, καὶ ἀφοῦ παύσῃ νὰ
 τιμᾷ κανεὶς κανένα, παύει καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾷ. Ἰ Εἰς τοὺς
 ἐχθροὺς σας; Ἀλλὰ τούτων μάλιστα τὴν ὄψιν πρέπει νὰ
 φεύγετε ὡς δυστυχέστατον ἀπάντημα. « Ἰ Καὶ οἱ παρα-
 πορευόμενοι ἐβλασφήμουν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς καὶ λέ-
 γοντες. . . . » Λέγοντες τί; Ἰδοὺ οἱ ποτὲ καυχώμε-
 νοι, ὅτι εἶχαν τὸ κάλλιστον ὅλης τῆς Ἑλλάδος γυμνά-
 σιον, ὅτι συνήθρισαν αὐτοὶ πρῶτοι καὶ κατέστησαν δη-
 μόσιον βιβλιοθήκην, πρῶτοι αὐτοὶ τυπογραφίαν, πρῶτοι
 αὐτοὶ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ νοσοκομεῖα! Ἰδοὺ, Ἰδοὺ οἱ κομ-
 πάζοντες ὅτι ἐπολιτεύοντο φρονιμώτερα παρὰ τοὺς λοι-
 ποὺς Γραικοὺς! Ὅχι, φίλοι συμπατριῶται, μὴν ἐλπίζετε
 νὰ τιμηθῆτε μήτε ἀπ' ἐχθροὺς μήτ' ἀπὸ φίλους. Ὅπου

στρέψετε τοὺς ὀφθαλμούς, θέλετ' ἀπαντήσῃν τῶν ἄλλων τὴν ἀποστροφὴν, ὅπου δώσετε προσοχὴν, περιπαιγμούς καὶ περιγέλια θέλετε ἀκούσῃν.

Δὲν πιστεύω, φίλοι συμπατριῶται, ὅτι εὐρίσκεται κανεὶς μεταξύ σας τόσον σκληρός, ἢ τόσον ἀσυλλόγιστος, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ μοῦ ἀποκριθῇ. « Ὅσα λέγεις, Κοραῖ, ἀληθεύουν διὰ μόνους τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπόρους μας· ἄλλ' ὅστις ἐξ ἡμῶν εὐτυχήσῃ νὰ ἔχῃ χρηματικὴν καλὴν κατάστασιν, εἰς ἐκεῖνον **« Πᾶσα γῆ πατρίς »**. Μὴ, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ! πλανήσῃ κανένα σας τοιοῦτος νομαδικὸς λογισμὸς, μηδ' ἀπὸ κανενὸς στόμα προφερθῇ τοιαύτη Σκυθικὴ φωνή. Ὁ ἀμαξόβιος Σκύθης, ἔχει δίκαιον νὰ λέγῃ ὁσάκις πεζεύει εἰς γῆν ἱκανὴν νὰ θρέψῃ τὰ κτήνη του « Ἴδου σήμερον ἡ πατρίς μου. Ἀφοῦ » νὰ τελειωθῇ ἡ βοσκὴ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἀμαξάν καὶ ταξι- » δεύω πάλιν, ἔως νὰ εὕρω νέαν πατρίδα. » Εἰς ἐκεῖνον ἀληθῶς εἶναι **« Πᾶσα γῆ πατρίς »**, ἀλλὰ τοιαύτη πατρίς, ὅποια πρέπει εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τοὺς κτηνώδεις τῶν δισπότας. Ὑποφέρει κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ μιμηθῇ τοὺς Σκύθας, λέγων, « Ὅπου εὐρίσκω τὸ ἐμπόριόν μου, ἐκεῖ εὐρίσκω καὶ τὴν πατρίδα μου; » Ἄπαγε! Ἐσεῖς εἴχετε πατρίδα, καὶ πατρίδα λαμπράν. καὶ ἂν ὁ τύραννος τὴν κατεστρεψέ, δὲν ἐδυνήθη ὁμως καὶ νὰ τὴν καταποντίσῃ εἰς τὸ βῆθος τῆς θαλάσσης. Ἡ νῆσος Χίος σώζεται, ἀλλ' ὀργανὴ ἀπὸ τὰ τέκνα τῆς. Ἐσεῖς εἴχετε καὶ συμπολίτας ἀδελφούς πολλούς, ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς πτωχοὺς ἐτρέφετε, καὶ εἰς τοὺς ἀρρώστους ἀνοικτὴ καὶ ἑτοιμος καταφυγὴ ἦσαν τὰ νοσοκομεῖά μας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν περιέρχονται σήμερον, ὡς πλανημένα πρόβατα, πεινῶντες καὶ διψῶντες, πολλοὶ ἀρρώστοι, πολλοὶ τὴν ὥραν ταύτην ψυ-

χομαχοῦντες ἴσως εἰς ἀχυρῶνας, ἢ εἰς βουστάσια, χωρὶς ἰατροῦ βοήθειαν. Κανεῖς ἐξ αὐτῶν, εἰς τοιαύτην ὁδὸν ἰατρὰν κατὰστασιν δὲν λέγει βέβαια « Πᾶσα γῆ πατρίς » ἀλλ' ὅλοι ὁδυρόμενοι φωνάζουν, Ποῦ ἡ πατρίς μας ; ὅλοι ἀναστενάζοντες ἐνθυμοῦνται, τὰς ἄλλοτε εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας σας, καὶ ἀποροῦν, διὰ τί δὲν φροντίζετε πλέον δι' αὐτούς, ὅταν μάλιστα βλέπωσιν ὅτι οἱ ἄλλογενεῖς καὶ ἑτερόδοξοι ἐπροθυμήθησαν νὰ τοὺς εὐεργετήσωσιν. Αἱ ἀπὸ τῶν ἄλλογενῶν ὅμως εὐεργεσίαι μόλις ἀρκοῦν νὰ σώσωσιν ὀλίγους τινὰς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἀπὸ σᾶς τοὺς ἀδελφούς των ἐλπίζουν, ἀπὸ σᾶς ζητοῦν μὲ στεναγμούς καὶ θρήνους τὴν ἀληθινὴν αὐτῶν σωτηρίαν, τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν πατρίδα των. ἸΤίνος ἀπὸ σᾶς ἡ ψυχὴ ὑποφέρει νὰ βλέπῃ τοὺς ὁμογενεῖς, τοὺς ὁμοπάτριδας, τοὺς ἀδελφούς του, καταδικασμένους νὰ τρώγωσι τὸν ὀλίγον ἄρτον τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ἄλλογενῶν, διὰ νὰ κρατήσωσιν εἰς τὸ ταλαίπωρόν των σῶμα τὴν κατὰ πᾶσαν ὥραν ζητοῦσαν νὰ τοὺς φύγῃ ψυχὴν ; ἸΤίς ἀπὸ σᾶς δὲν προθυμεῖται νὰ πληρώσῃ τὴν χρεωστωμένην εἰς αὐτοὺς ταύτην βοήθειαν ;

Καὶ δὲν τὴν χρεωστεῖτε εἰς μόνους αὐτούς. Αὐτὰς καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, αὐτὰ τὰ ἐγγονα, ὅλη σας ἡ ἐπερχομένη γενεά, ἀντὶ νὰ σᾶς γνωρίζῃ χάριν διὰ τοὺς ὁποίους μέλλετε νὰ ἀφήσετε θησαυρούς εἰς αὐτήν, μέλλει νὰ σᾶς καταρᾶται, ὅτι τοὺς ἐστερήσετε τὴν ὁποίαν ἐκληρονομήσετε ἀπὸ τοὺς γονεῖς σας πατρίδα, ὅτι τοὺς ἐγυμνώσετε ἀπὸ τὸ λαμπρὸν τῶν Χίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα, ὅτι δὲν τοὺς ἀφήσετε οὐδ' αὐτήν τὴν λαλουμένην ἀπὸ σᾶς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διότι, φίλοι μου, (μὴν ἀμφιβάλλετε) ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σας

ἔβλουν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας καταφρόνησιν· ὅσοι μείνουσαν μεταξὺ τῶν ἀλλογενῶν, οἱ πλειότεροι, μετ' ὀλίγους χρόνους, θέλουν χάσειν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων, μετ' ὀλίγους χρόνους θέλουν μεταμορφωθῇν ἀπὸ Ἑλληνας (καὶ Ἑλληνας Χίους) εἰς Ἰταλούς, Γάλλους, Γερμανούς, Ἀγγλους, ὀνομαζομένους καθένας των ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὸν τόπον, ὅπου τὸν κατεδίκασεν ἡ ἀμέλεια σας νὰ ζῇ, καὶ φωνάζοντας αἰσχυρῶς τὴν αἰσχρὰν τῶν Νομάδων φωνήν, « Πᾶσα γῆ πατρίς ».

Ἰθέτε ν' ἀκούσετε καὶ τούτων χειρότερα; ἡ ἀμέλεια σας ἔχει ν' ἀδικήσῃ ὅχι μόνον τοὺς σήμερον πλανωμένους πτωχοὺς ἀδελφοὺς σας, ὅχι μόνον σας τὰ τέκνα καὶ τὰ ἔγγονα, ἀλλ' ὅλους κοινῶς τοὺς Ἑλληνας. Ἡ μέλλουσα τύχη τῆς Ἑλλάδος κρέμαται ἀπὸ τὰς χεῖράς σας. Ἄν ἔχετε πατρίδα, συνεδρεύοντες καὶ σεῖς, ὡς ἦτο δίκαιον, μετὰ τοὺς σήμερον κυβερνῶντας τὴν Ἑλλάδα, κ' ἔχοντες πλεονεκτήσαν ἐμπειρίαν κυβερνήσεως καὶ καλῆς νομοθεσίας παρ' ἐκείνους, εὐκόλῃ ἠθέλετε σβέσειν τὰς φατρίας καὶ διχοστασίας, διὰ τὰς ὁποίας ἡ ταλαίπωρος Ἑλλὰς κινδυνεύει νὰ καταισχύνη ὅσας ἕως τώρα ἔδειξε θαυμαστὰς ἀντοναγναθίας. Βλέπετε λοιπόν, ὅτι καὶ διὰ ταύτην τὴν καταισχύνην ἡ Ἑλλὰς ὅλη μέλλει νὰ κατηγορῇ τὴν ἀμέλειαν τῶν Χίων.

Κλαίω, φίλοι συμπατριῶται, τὴν ὥραν ταύτην, προδύπων καὶ φοβούμενος τὴν μέλλουσαν τύχην σας. Ὡς φωνάζω, ἰδιὰ τί δὲν μοῦ ἔκοψες τὴν ζωὴν, πρὶν ἀναγκασθῇ νὰ συλλογίζωμαι καὶ νὰ γράφω τοιαῦτα εἰς τοὺς συμπατριώτας; Μόλον τοῦτο τοιαύτη, καὶ ὅχι διάφορος, μέλλει νὰ ᾔηται τῶν Χίων ἡ τύχη, ἂν δὲν φροντί-

σωσι τὴν ἀνάκτησιν τῆς Χίου. Τὸ ὄνομα Χίων Ἑλλήνων κινδυνεύει νὰ σβεσθῇ ὁλότελα, καὶ Χιοὶ ἔχουν νὰ ὀνομαζονται εἰς τὸ ἐξῆς μόνοι οἱ κατέχοντες τὴν Χίον μισοσας τύραννοι, ἢ κανέν ἄλλο ξένος, ὅποιον εὐτυχῶς νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Κανεὶς βέβαια ἀπὸ σᾶς, φίλοι συμπατριῶται, δὲν θέλει ὑποφέρειν τοιαύτην καὶ τοσαύτην κατασχύνην, κανεὶς δὲν θέλει κατασταθῇ προδότης τῆς πατρίδος του· διότι δὲν γίνεται οὐδ' ὀνομαζέται προδότης, ὅστις παραδίδει εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν πατρίδα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀμελεῖ νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τῆς χειρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τοὺς ἀπὸ γόνους, ὡς τὴν ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς προγόνους του.

Ἐνώθητε λοιπὸν σφιγκτὰ μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὁμονοίας, διὰ νὰ ἐπιτύχετε τὸν κοινῶς ἀπὸ τοὺς ποθοῦμενον σκοπὸν. Δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν τινὲς ἀπὸ σᾶς, ὡς ἄνθρωποι, ἔχωσιν τι λυπηρὸν πρὸς ἀλλήλους παράδοξον θέλει φανῇ, ἂν εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν λησμονήσῃ καθεὶς τὰ ἴδια του λυπηρά, διὰ νὰ προσδράμῃ εἰς βοήθειαν περιλύπου καὶ καταφρονημένης πατρίδος. Φίλοι συμπατριῶται! Σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν Θεὸν ὅλων καὶ νέους, καὶ γέροντας, καὶ βαθυπλούτους καὶ ματωροπλούτους νὰ δράμετε ὅλοι εἰς τὴν βοήθειάν της, συνεισφέροντες ὁ καθεὶς καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος, καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος. Ἄν τὴν ἐπιτύχετε, τιμὴ καὶ δόξα μεγαλητέρα τῆς προτέρας μέλλει νὰ σᾶς στολίσῃ ὅλους ἂν ἀποτύχετε, θέλει ἔχειν καὶ ἀπολογίαν, ὅτι ἐπληρώσατε τὸ χρέος σας· καὶ οὕτως ἀπολύεσθε ἀπὸ πᾶν ὄνειδος τῆς παρούσης καὶ τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχετε χρηστὰς ἐλπίδας, δὲν θέλει τὸ συγχωρήσῃν ὁ Θεός.

ἀμοιβὴν τῆς ὁμονοίας σας ἡ δικαιοσύνη του θέλει σᾶς χα-
ρίσκειν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πατρίδος, τὴν ὁποίαν σᾶς εὖχο-
μαι ἀπὸ ψυχῆς !

Ὁ συμπατριώτης σας
ΚΟΡΑΗΣ.

97.

7 Φεβρουαρίου 1824.

Φίλοι συμπατριῶται,

Χαίρω μετὰ χαिरόντων, ὅτι εἶδετε τὴν ποθεινὴν ἡμέ-
ραν τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς πατρίδος. Χῖτοι πάλιν μέλλουν
νὰ τὴν κατοικῶσιν ἀλλὰ πολὺ πλέον εὐτυχεῖς παρὰ πρό-
τερον, ἐπειδὴ ἡ κατοικία μένει ἀμόλυντος εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ
τυράννων. Δοξάσατε τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς εὐηρ-
γέτησε μεγαλητέραν ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς παρούσης
ζωῆς εὐεργεσίαν, νὰ σᾶς δώσῃ ΠΑΤΡΙΔΑ, καὶ νὰ σᾶς με-
ταμορφώσῃ ἀπὸ φυγάδας εἰς πολίτας τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνη σας, φίλοι συμ-
πατριῶται, διὰ νὰ ᾔῃαι ἀνάλογος μετὰ τὴν τόσῃν εὐεργε-
σίαν, δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς μόνας δοξολογίας καὶ
ῥιτανείας. Τότε μόνον θέλετε φανεῖν ἀληθῶς εὐγνώμονες
εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δείξετε ὅτι εἰσθε ἄξιοι τῆς δωρεᾶς του.
Ἄλλως νὰ τὸ δείξετε δὲν ἡμπορεῖτε, παρὰ μεταχειριζό-
μενοι ὅλα τὰ μέσα νὰ φυλάξετε τὴν ἀνακτημένην πατρίδα
βεβαίως· καὶ τοῦτο δὲν κατορθοῦται, πλην μετὰ τὴν ὁμό-

νοϊαν καὶ χρηματικὴν συνδρομὴν ὅλων τῶν τέκνων τῆς πατρίδος.

Ἀφίνοντες λοιπὸν πᾶσαν ἄλλην φροντίδα κατὰ τὸ παρὸν, μόνην μέριμναν χρεωστεῖτε νὰ ἔχετε τὴν ὀχύρωσιν τῆς πατρίδος μὲ στρατιώτας ἱκανούς, μὲ παντὸς εἶδους ὄργανα πολεμικὰ καὶ μὲ τροφὰς ἀρκετάς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀφανίσετε πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ τυράννου, νὰ μιάνῃ καὶ δεύτερον μὲ τὰ φονικά του βήματα τὴν πατρίδα μας. Τὸ ἔαρ πλησιάζει, καὶ ὁ βαρβαρικός στόλος ἐτοιμάζεται νὰ φανῇ καὶ τρίτον εἰς τὴν ἐλληνικὴν θάλασσαν· καὶ φανερόν ὅτι εἰς πρώτην τὴν Χίον μέλλει (ἂν δυνηθῇ) νὰ κατευθύνῃ τὴν λύσσαν του. Εἰς τὰς χεῖράς σας εἶναι νὰ τὸν κάμετε τὴν ἀπόβασιν ἀδύνατον, ὅχι μόνον μὲ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς πυροβόλα ὄργανα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ πλοῖα τῶν ἀκαμαχητῶν μας Ὑδραίων, Σπετσειωτῶν καὶ Ψυρανῶν, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Ψυρανῶν, οἵτινες εἶναι Χῆοι, ἐπειδὴ τὰ Ψυρὰ λογιζονται προάστειον τῆς Χίου.

Χρεωστεῖτε προσέτι νὰ πασχίσετε, πρὶν φανῇ ὁ Σκυθικὸς στόλος, νὰ αἰχμαλωτίσετε τὸ φρούριον καὶ τοὺς κλεισμένους εἰς αὐτὸ φονεῖς καὶ ληστές, χωρὶς ἄλλην συνθήκην, πλὴν νὰ φυλαχθῶσιν ὅλοι αὐτοῦ, ἕως νὰ δοθῶσιν εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν σκορπισμένων εἰς τὴν Ἀνατολὴν αἰχμαλώτων συμπατριωτῶν μας. Ἄς γεωργῶσιν ἐν τοσούτῳ τοὺς ἀγροὺς σας μὲ ἀπειλὴν νὰ θανατώνεται χωρὶς ἔλεον, ὅστις πιασθῇ φεύγων ἀπὸ τὴν νῆσον.

Σᾶς εἶπα ἕως τώρα, φίλοι συμπατριῶται, πράγματα τὰ ὅποια δὲν ἐπροσμένετε νὰ μάθετ' ἀπ' ἐμέ. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐπροβλέψετε ὅλα τὰ χρειώδη εἰς κατόρθωσιν ἐπιχειρήσεως ἐκ τῆς ὁποίας κρέμεται ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ τιμὴ σας. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ πρὸς τοὺς σκορπισμένους

ἀδελφούς μας συμπάθεια φλέγει τὰς ἑλληνικὰς ὄλων ψυ-
χὰς νὰ τοὺς ἐκδικήσετε ἀπὸ τὸν τύραννον, ἀνακαλοῦντες
αὐτοὺς καὶ παραδίδοντες εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς πατρίδος.
Ὅλιγους ἀφῆκεν ἡ ἀσπλαγχνὸς τοῦ μάχαιρα· ἔμειναν
ὅμως ἀκόμη ἀρκεταὶ χιλιάδες, νὰ γεμίζωσι τὸν ἀέρα νυ-
κτὸς καὶ ἡμέρας μὲ τὰς ἐλεεινὰς τῶν κραυγὰς « ὦ
πατρίς, πατρίς ! ». Ἐκδίκησιν, φίλοι συμπατριῶται,
προσμένουν διὰ μέσου σας οἱ ἀδελφοί μας, ἐκδίκησιν
τὴν ὁποίαν οὐδ' ἡ ἱερά μας θρησκεία ἀποβάλλει. Ἡμεῖς
δὲν μιμούμεθα τοὺς φόνους οὐδὲ τὰς ληστείας τῶν τυ-
ράννων· τὴν ζωὴν μας φυλάσσομεν ἀπὸ τοὺς φόνους τῶν·
τὰ κτήματά μας ἀναλαμβάνομεν, τοὺς γυμνοὺς καὶ πει-
νῶντας ἀδελφούς μας σπουδάζομεν νὰ θρέψωμεν καὶ νὰ
ἐνδύσωμεν, καὶ τοὺς λειποψυχοῦντας ν' ἀνακαλέσωμεν εἰς
τὴν ζωὴν· τὰς γυναῖκας ζητοῦμεν νὰ ἐλευθερώσωμεν καὶ
τὰς θυγατέρας μας ἀπὸ τοὺς μιαινοὺς γάμους τῶν· τὰ
ἀνήλικά μας τέκνα νὰ σώσωμεν ἀπὸ τὴν ἀσεβειστάτην αὐ-
τῶν θρησκείαν· καὶ τοὺς γηραιοὺς πατέρας μας νὰ ἐλευ-
θερώσωμεν ἀπὸ τὰς ὕβρεις τῶν, τόσον πλέον δεινὰς ὅσον
ἐλιγωτέραν ὠφέλειαν προσμένουσιν ἀπ' αὐτούς. Ὅλα ταῦτα
τὰ καλὰ καὶ δίκαια ἐλπίζονται ἀπὸ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς
πατρίδος.

Ἐάν, φίλοι συμπατριῶται, εὐλογῇται ἀπὸ τὸν Θεὸν
ὅστις φυλάσσει τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ « Τίμα τὸν πατέρα
σου καὶ τὴν μητέρα σου » ἀσυγκρίτως μεγαλητέρας εὐλο-
γίας ἄξιος γίνεται, ὅστις τιμᾷ καὶ βοηθεῖ τὴν πατρίδα,
ὅστις εἶναι σεβασμιωτέρα καὶ αὐτῶν τῶν γονέων, ὡς ἔλε-
γεν ὁ Σωκράτης εἰς αὐτὴν τὴν φυλακὴν, δύο ἡμέρας πρὶν
τὴν τὸ κερασμένον ἀπὸ τοὺς τουρκοδικαστὰς τοῦ κώνειον.
Συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς γράψω αὐτὰ τοῦ τὰ χρυσᾶ λό-

λια· συμφέρει, φίλοι μου, καὶ σεῖς νὰ τὰ ἐνθυμεῖσθε πάν-
τοτε, καὶ τὰ νεαρά σας τέκνα νὰ ἀναγκάζετε νὰ τὰ ἐκ-
στηθίζωσιν. Ἴδου τί ἔλεγεν.

« Μητρὸς τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάν-
» των τιμιώτερόν ἐστι πατρίς καὶ σεμνότερον, καὶ ἀγιώ-
» τερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ
» ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι· καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλ-
» λον ὑπέκτειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσιν ἢ
» πατέρα. »

Ἡ ἀγία καὶ σεβασμία πατρίς, φίλοι συμπατριῶται,
σᾶς προσκαλεῖ τὴν ὥραν ταύτην, ἣ μᾶλλον σᾶς προστάσ-
σει ὅλους, νὰ συναχθῇτε καὶ νὰ συνάζετε ὅλους ὅσοι εἶναι
δυνατὸν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σας, νὰ συνεισφέρειτ' ὅ,τι δύ-
νεται καθεὶς, καὶ ἂν ἡ συνεισφορὰ δὲν ἀρκέσῃ, καὶ νὰ
δανεισθῇτε ἔξωθεν, μὲ ὑποθήκην τουρκικῶν κτημάτων,
διὰ νὰ μὴ χάσετε (μὴ γένοιτο!) καὶ δεύτερον τὴν πατρίδα.

Ἐλπίζω, ἣ μᾶλλον εἶμαι βέβαιος, ὅτι θέλετε συναχθεῖν
ἀπροφασίστως ὅλοι, ὡς πληρωταὶ θείας προσταγῆς καὶ
θελήσεως, διὰ νὰ ἀποφύγετε τὸν φρικτὸν πρὸς τοὺς κο-
κοπάτριδας Ἰουδαίους ὀνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ, « Ποσὶς
ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυ-
νάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ
ἠθέλησατε! »

Ἐκάμνετε καλὰ, φίλοι συμπατριῶται, νὰ προσκαλέ-
σετε τὸν καλὸν σας διδάσκαλον Βάμβαν νὰ μεταφερθῇ,
χωρὶς ἀναβολήν, εἰς τὴν πατρίδα, ἂν ἕως τώρα δὲν ἐμε-
ταφέρθη αὐτόκλητος. Εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις κρίνεται
ἀναγκαιοτάτην ἐκεῖ τὴν παρουσίαν του.

Ὁ εὐχέτης τῆς εὐδαιμονίας σας
ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐκ Παρισίωv, 29 Ἰουρίου 1830.

Τοὺς ἐν διασπορᾷ φίλους Χίους ὀδυρομένους
ὀδυρόμενος κατασπάζομαι.

Τὸ βαθύ καὶ βαρύ μου γῆρας, καὶ πολλαὶ περιστάσεις
ἄλλαι δεινόταται μ' ἐμπόδισαν, φίλοι καὶ ἀδελφοί, μέχρι
τῆς παρουσίας ὥρας νὰ συμβουλευθῶ μὲ σᾶς ὅλους κἀνένα
ἐξ ὑμῶν θεραπείας τῆς κοινῆς δυστυχίας. Δὲν ἔλειψα ὅμως
νὰ συνομιλῶ περὶ ταύτης κατιδίαν, μὲ τοὺς κατὰ καιρὸν
παρεπιδημήσαντας ἐδῶ χρηστοὺς Χίους.

Μανθάνω τώρα εὐχαρίστως ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον τῶν εἰς
ἡμῶν διατριβόντων συμπολιτῶν, ὅτι προνοοῦν ἐκεῖνοι,
καὶ προσκαλοῦν καὶ σᾶς τοὺς ἔξω τῆς Ἑλλάδος διεσπαρ-
μένους ὁμοπάτριδας νὰ συμπρονοήσητε μ' αὐτοὺς νὰ
ἐκποδίσετε τὰ ἐκ τῆς διασπορᾶς μέλλοντα κακὰ, κακὰ
καὶ δεινότερα ὧσων ἐπάθετε, ὅταν ὁ ἄγριος τύραννος
ἐξ ἡμῶν ἤγάγκασε νὰ διασπαρῇτε.

Οὔτε πρῶτοι οὔτε μόνοι σεῖς, φίλοι συμπολίται, ἐπά-
γετε τὴν φοβεράν ταύτην δυστυχίαν νὰ βλέπετε μακρό-
ν μὲ δακρυμένους ὀφθαλμοὺς κατοικημένην ἀπὸ τοὺς
ἡμεῖς σᾶς τὴν φίλην πατρίδα καὶ μητρίδα. Ἄλλ' ὅσοι
ἔσονται τοιαύτην δυστυχίαν χάνοντες τὴν πατρίδα, ἐφρόν-
ισαν καὶ νὰ μὴ χάσωσι καὶ αὐτὸ τῆς πατρίδος τὸ νομα,
καὶ νὰ φανῶσι καὶ αὐτῶν τῶν ὀρνέων ἀλογώτεροι,
καὶ αὐτά, ὅταν ἴδωσι κατασκαμμένην τὴν φωλεάν

των φροντίζουν νὰ κτίσωσι νέαν ἄλλην φωλεὰν ὅπου καὶ ὅπως δυνηθῶσι.

Δὲν ἀμφιβάλλω, φίλοι πολῖται, ὅτι ὅλοι βασανίζονται ἀδελείπτως, ἀπὸ τὴν μέριμναν ταύτην, καὶ ὅλοι κρίνεται χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον τὴν πρόνοιαν ν' ἀναζητήσῃ τὸ νόμα τῆς φιλότατης πατρίδος. Ἀλλὰ τὸ τοσοῦτον χρέος ἀπαιτεῖται ἀσυγκρίτως πλέον ἀπὸ τοὺς ἔξω τῆς Ἑλλάδος διεσπαρμένους, παρὰ ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ εὕρισκομένους ὁμοπάτριδας. Ἐκεῖνοι καὶ ἀπολαύουν παρηγορίαν τῇ δυστυχίας των, ὅτι συνοικοῦν ἢ μέλλουν νὰ συνοικήσωσιν μετὰ τοὺς Ἑλληνίδας, καὶ τεκνογονοῦν Ἑλληνας, μέλλοντας ἐκδικητὰς τῆς πατρίδος. Σεῖς ἐξεναντίας οἱ ἔξω (ἂν καὶ συνοικήτε τινὲς μετὰ ὁμογενεῖς γυναῖκας) κινδυνεύετε νὰ πάθετε τὴν φρικτὴν κατάραν, εἰς τὴν ὅπου ἔλεγεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας περὶ τῶν διασπαρέντων ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ Ἰουδαίων, «Καὶ τέκνα πολλὰ ἄλλα φυλα ἐγεννήθη αὐτοῖς.» Δὲν θέλετε βέβαια ἀμελεῖσθαι τὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνατροφὴν ταύτην μάλιστα, τὴν ἔξω τῆς Ἑλλάδος γενομένην, θέλουν πείσθαι νὰ ᾔναι ὅχι μόνον Χῖοι, ἀλλ' οὐδὲ Ἑλληνες ὅλοι. Ἡ γλῶσσα, φίλοι, πρῶτον, ἔπειτα τὰ ἥθη καὶ ἔθνη, χαρακτηρίζουν καὶ διακρίνουν ἔθνος ἀπὸ ἔθνους, ὡς τὸ μεταφύκει καὶ τὸ ὄνομα ΕΘΝΟΣ (Ἑθινός) ἡγουν λαὸς ἔχον ἴδια ἔθιμα καὶ ἥθη. Ὅσον καὶ ἂν ἐβαρβαρώθῃ ἡ γλῶσσα ὅσον καὶ ἂν ἀσχημίσθησαν τὰ ἥθη καὶ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν κοινὴν τοῦ βαρβαρικοῦ ζυγοῦ δυστυχία καὶ τὴν γλῶσσαν μου προκρίνω παρὰ τὰς ἀλλοφύλων γλῶσσας, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἥθη ἀγαπῶ πλέον παρὰ τὰ ἑπαγγελλομένης σοφῆς Εὐρώπης τὰ ἥθη. Πολὺ πλεονέκτηρον (πιστεύσατέ με φίλοι) ἔφθειρεν αὐτοὺς ἡ τρυφή

παρ' ὅ,τι ἔφθειρεν ἡμᾶς ἡ δουλεία. Ἄς σπουδάσωμεν λοιπὸν νὰ φυλάξωμεν καὶ τὴν γλῶσσαν, μέλλουσαν ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ αὐξάνῃ εἰς τὸ κάλλος τῆς, καὶ τὰ ἥθη μας τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ ἤρχισαν ἤδη νὰ γίνωνται οὕτως ἐλλογικά. Ἄς παύσωμεν νὰ τεκνογονῶμεν Ἰταλοὺς, Γάλλους, Γερμανοὺς, Ἀγγλοὺς, εἰς ἓνα λόγον «Τέκνα πολλὰ ἀλλόφυλα» καὶ νὰ ἀφανίζωμεν κατὰ μικρὸν τὰς ἐλπίδας τῆς πατρίδος.

Τὸ τόσον φρικτὸν τοῦτο δυστύχημα νὰ ἀποφύγετε, φίλοι πολῖται, ἄλλο μέσον δὲν βλέπω, παρὰ τὸ ὅποῖον ἐπιθυμοῦν καὶ οἱ στέλλοντες τὴν ἐγκύκλιον πολῖται, νὰ κρίσετε δηλαδὴ ἐντοσοῦτῳ νέαν πατρίδα, εἰς κάμμیان τῇν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου νὰ στέλλετε ἔτι τρυφερὰ τὴν ἡλικίαν τὰ γεννώμενα εἰς τὴν ξενιτείαν τέκνα σας, ἕως οὗ νὰ σᾶς συγχωρήσωσιν αἱ περιστάσεις καὶ μετοικισθῇτε πανοίκοι. Ἐκεῖ καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν θέλουν φυλάξαι, τὴν ὁποίαν τῶρα κινδυνεύουν ν' ἀπολέσωσιν ἐλπίδα, καὶ τὴν πρόγονικὴν θέλουν διδαχθῇν ἀπὸ διδασκάλους Ἑλλήνας, καὶ ὅχι ἀλλοφύλους βαρβαροφώνους Ἑλληνιστάς, καὶ πρὸ πάντων θέλουν θερμαίνειν τὰς νεαράς των ψυχὰς μὲ τὸν ἱερὸν τῆς πατρίδος ἔρωτα, καὶ τὴν πόθον νὰ τὴν ἐκδικήσωσι ποτέ. Ναί, φίλοι πολῖται, αὐτοὶ μέλλουν νὰ κατασταθῶσιν οἱ ἐκδικηταὶ τῆς πατρίδος των, αὐτοὶ νὰ τὴν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τὸν τύραννον, καὶ νὰ καταισχύνωσι τοὺς φίλους καὶ συμμάχους τοῦ τυράννου των.

Ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν μ' ἄρεσε πολὺ καὶ τοῦτο, φίλοι ὁμογενεῖς, ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ προσλάβωσι πανοίκους καὶ συμπολίτας τοὺς γενναίους Ψυρανοὺς. Τὰ Ψυρὰ ἐλογίσθησαν πάντοτε ὡς προάστειον τῆς Χίου.

ἄλλ' οἱ πρόγονοί των δὲν ἔλαβαν ἀφορμὴν νὰ λαμπρυνθῶσιν, ὡς ἐλαμπρύνθη ἡ Χίος. Οἱ σημερινοὶ Ψυρανοὶ ἐνδοξότεροι τῶν ἰδίων προγόνων, ἐλάμπρυναν τὸ ταπεινὸν αὐτῶν νησίδιον μὲ ἔργα σαλαμίνια. Τοὺς παρακινῶ λοιπὸν κ' ἐγώ, ὡς φίλος καὶ θαυμαστῆς αὐτῶν, νὰ ἐνώσω τὴν παροῦσαν αὐτῶν δόξαν μὲ τὴν παλαιὰν δόξαν τῶν Χίων, ὡς παρακινῶ καὶ τοὺς νέους Χίους νὰ ἐναγκαλισθῶσι τοὺς Ψυρανούς, ὡς ἀδελφούς των, ὅχι ὑποδεισέμενους τῶν ἄλλοτε πολεμησάντων τὸν Δαρεῖον καὶ τὸν Ξέρξην Χίων.

Φίλοι συμπολῖται, ἡ κοινὴ δυστυχία μοῦ ἀπενέκρωσεν τὰς ἐξαντλημένας ἀπὸ τὸ γῆρας δυνάμεις, καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ δώσω τέλος εἰς τὴν ἐπιστολήν μου. Τοῦτο μόνον συγχωρήσατέ με, νὰ σᾶς ἐνθυμίσω τελευταῖον, ὅτι πλανᾶται πλάνην ὀλέθριον, ἐάν τις ἀπὸ σᾶς ἐλπίσῃ ὅτι χωρὶς φωλεᾶν ἰδίαν καὶ πατρίδα, θέλει ποτὲ εὐδαιμονήσῃ εἰς τὰ ξένα. Ἡ πρώτη δυστυχία εἶναι ἡ διασπορὰ εἰς ἄλλότρια ἔθνη «Καὶ διασπαρεῖ σε κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη». Καὶ ἡ δευτέρα νὰ μὴν εὕρισκωσι μηδ' εἰς αὐτὰ ἀνάπαυσιν οἱ διεσπαρμένοι. «Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις οὐκ ἀναπαύσει σε οὐδ' οὐ μὴ γίνηται στήσις τῷ ἔχρει τῶν ποδῶν σου.» Ὁ Θεὸς ὁμῶς εἶναι Θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν· ἐσυγχώρησε νὰ πληγωθῆτε, ἀλλὰ δὲν θέλει ἀφήσῃ ἀνιάτους τὰς πληγὰς σας, ἐάν δεῖξετε ὅτι ἀληθῶς ἐπιθυμεῖτε θεραπείαν. Σᾶς τὴν εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς εὐτυχῇ καὶ ταχίστην!

Ὁ φίλος
ΚΟΡΑΗΣ.

ΚΕ'.

Πρὸς ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΝ.

99.

Πρὸς τὸν φιλέλληνα Πολίτην Μαυροκορδάτον.

Καὶ ἐδῶ ἔτι εὕρισκόμενος, καὶ δι' ἐπιστολῶν ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ὁ φίλος Πολυχρονιαῆδος μου ἐξεφώνησε τὰς ἀκοάς μὲ τὰ ἐγκώμιά σου. Τὰ αὐτὰ ἤκουα μετέπειτα καὶ ἀπὸ τὴν φήμην τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα πολιτικῆς διαγωγῆς σου. Τὴν φήμην ἔπρεπε νὰ πιστεύσω ὡς Θεόν· τὸν Π. ὡς ἄνδρα, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς λοιποὺς λόγους δὲν ἠπίστησα ποτέ· καὶ μ' ὅλα ταῦτα, ἐντρέπομαι τοιαύτην ἐξομολόγησιν, διὰ τὰς λευκάς μου τρίχας ἀναγκάζομαι ὁμως νὰ σοῦ ἐξομολογηθῶ, ὅτι δὲν ἤμποροῦσα νὰ ἐλευθερώσω τὴν γηραλέαν μου κεφαλὴν ἀπὸ τό, « Ἐκ » Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;

ᾧ πόσῃ χάριν σὲ γνωρίζω, ὅτι μ' ἐλευθέρωσεν ἡ ἐπιστολή σου ἀπὸ τόσοῦ ἀνόητον πρόληψιν· ἂν καὶ ὄχι ἰδίαν εἰς μόνον ἐμέ! Ἡ ἀποδοχὴ τῶν περιεχομένων εἰς τὰ Προλεγόμενα φιλοσοφικῶν παραγγελμάτων (εἰς τὰ ὅποια ἄλλο τι δὲν ἐσυνείσφερα ἐγὼ παρὰ τὸν κόπον νὰ τὰ συναθροίσω) μ' ἀναγκάζει νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν εἶναι ὅλοι Ναζαρηνοί, ὅσους γεννᾷ ἡ Ναζαρέτ. Σ' ἐπαινῶ τόσοῦ προθυμώτερα, ὅσον εἶναι ἰσχυρώτερα τὰ ὅποια πολεμεῖς πάθῃ τῆς ἀνατροφῆς, καὶ προσμένω ἀπὸ τὴν φρόνησίν σου νὰ

ἀναφανῆς καὶ μέχρι τέλους νικητὴς, καὶ ἀληθῶς τετράγωνος ἀνὴρ.

Ὁ ἕως τῶρα δρόμος σου εἰς τὸ στάδιον τῶν ἀγώνων σ' ἔκαμεν ἐπαινετόν, καὶ δὲν σοῦ μένει πλέον ἄλλο παρὰ νὰ κατασταθῇς καὶ μακαριστός. Εἰς ὅλους τοὺς τρέχοντας προθύμως χρεωστεῖται ἔπαινος· ἀλλὰ μόνοι οἱ ἀπὸ τρέξαντες καὶ στεφανωθέντες μακαρίζονται. Τὸ στάδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεδύθης εἶναι μακρὸν καὶ πολύπονον καὶ πολυκίνδυνον· ἐπειδὴ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ σπανίως εἰς τὸν μακρὸν χρόνον ἀνοιγόμενα στάδια, καὶ κατὰ δυστυχίαν ὄχι πάντοτε εἰς καιρόν, ὅταν εὐρίσκωνται καὶ σταδιοδρόμοι ἄξιοι νὰ τὰ τρέξωσιν· ἀλλ' εἶναι καὶ ἄθλα του λαμπρά· ὄχι χρυσοῦς ἢ ἀδαμάντινος στέφανος, ἀλλ' ὁλοκλήρου ἔθνους εὐγνωμοσύνη, δι' ἀπόκτησιν εὐδαιμονίας καὶ δόξης, τῆς ὁποίας ὄχι μικρὰν μερίδα μέλλεις σὺ πρῶτος νὰ ἀπολαύσης. Ταῦτα μὲ κάμνουν νὰ ἐλπίζω ὅτι θέλεις τελειώσῃς τὸν δρόμον σου ὡς τὸν ἄρχισες.

Διὰ νὰ μὴν ἀποκάμῃς εἰς τὸ μακρὸν διάστημα καὶ τοὺς μακροὺς κόπους, θάρρυνε τὴν ψυχὴν σου μὲ τὸν Ἀποστόλου τοὺς λόγους, προσαρμόζων εἰς τῆς παρούσης Πολιτείας τὰς περιστάσεις, ὅ,τι ἔλεγεν ἐκεῖνος περὶ τῆς μελλούσης. «Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ ὑπὲρ τῆς μελλούσης δόξης ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.» Ἡ μελλούσα μὲ τὴν παρούσαν εἶναι τόσον σφικτὰ δεμένη ὥστε ματαίως ἐλπίζουν τὴν ἐν οὐρανοῖς Πολιτείαν, ὅσοι δὲν σπουδάζουν νὰ πολιτευθῶσι πρῶτον εὐνόμως εἰς τὴν γῆν.

Διὰ νὰ καταστήσῃς τοιαύτην πολιτείαν, σπουδάσει νὰ λάβῃς συνεργοὺς ὁμοίους σου, καὶ ἀπομάκρυνε ἀφ' ἐαυτοῦ σου, ἢ μᾶλλον ἀποκοίμιζε τοὺς ἀντιπολιτευομένους ἕως νὰ πῆξῃ ἡ οἰκοδομὴ τῆς πολιτείας. Τίποτε μὴ πρὸς

σι, χωρίς νὰ ἔχῃς πάντοτε εἰς τὸν λογισμόν, ὅτι, πα-
ρόντες ἀοράτως οἱ ἀρχηγέται τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ
πολιτισμοῦ πρόγονοί μας, βλέπουν καὶ τὰς πράξεις καὶ
τοὺς σκοποὺς τῶν πράξεών σου· ἂν θέλῃς καὶ ζώντων
ἐφθαλμούς, νόμιζε ὅτι σὲ βλέπει καὶ τὸ ὑγιὲς μέρος τῆς
Εὐρώπης, καὶ ὅλον τὸ μακάριον ἔθνος τῶν Ἀγγλαμε-
ρικανῶν.

Τούτων μάλιστα τῶν Ἀγγλαμερικανῶν τὴν πολι-
τείαν κατὰπεισε τοὺς ὁμογενεῖς νὰ δεχθῶσι. Μὴ τοὺς
ἀπατήσωσιν ὅσοι λέγουν ἢ νομίζουν ἀπλῶς, ὅτι πρέπει
νὰ ἦναι πρόσφορος εἰς τὸ κλίμα καὶ εἰς τὰ ἥθη τοῦ ἔθνους·
τοῦτο χρειάζεται διαίρεσιν. Ἐὰν νοῶσι τοὺς λεγομένους
ἀστικούς νόμους (Loix civiles) ἔχουν δίκαιον· πλανῶν-
ται ἐξ ἐναντίας ἂν τοὺς συγχέωσι μὲ τοὺς ἀρχικούς καὶ
θεμελιώδεις, τοὺς περιεχομένους εἰς τὸν συντακτικὸν χάρ-
την. Οὗτοι διὰ νὰ ἦναι δίκαιοι, καὶ ἀληθῶς ἐλευθερίας
νόμοι, πρέπει νὰ συμφωνῶσι μὲ τοὺς φυσικούς νόμους, ἢ
μᾶλλον νὰ μὴν ἦναι πλήν ἀνάπτυξις τῶν φυσικῶν, δυνατὴ
νὰ προσαρμοσθῇ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἐπειδὴ καὶ ὅλα τὴν
αὐτὴν ἀνθρώπινον φύσιν ἔχουν. Τὰ πάθη ἰσχύουν πολ-
λάκις νὰ μᾶς ἐμπνεύσωσι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δεσποτείας,
ἀλλὰ δὲν ἰσχυσαν ἀκόμη νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς κανένα καὶ
τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δουλείας. Διὰ νὰ τὴν ἀποφύγῃ λοιπὸν
καθεὶς ἐξ ἡμῶν, ἄλλην καταφυγὴν δὲν ἔχει παρὰ τὴν
Ἰσονομίαν. « Ἀνθρώπων μηδενὸς μήτε τύραννον, μήτε
δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς » εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα λόγια τοῦ
Ἀειμνήστου Αὐτοκράτορος, μεταφρασμένα τόσον ζωηρὰ
ἀπὸ τὸν Μονταίγνην, Je suis desgouté de maîtrise
et active et passive, περιέχεται ὅλη ἡ ἀληθὴς πολι-
τικὴ. Εἰς ἄλλο παρὰ τὴν ἰσονομίαν ὅστις θεμελιώνει πο-

λιτείαν, δὲν κτίζει πύργον Ἐλευθερίας, ἀλλὰ σχεδιάζει καλύβην, ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῇ εἰς τοὺς πρώτους ἀνέμους, ἢ εἰς τὰς πρώτας βροχάς. Καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ πολιτικαὶ βροχαί, καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ ἀνεμοὶ θελοὺν εἰσθῆναι τὸσον σφοδρότεροι, ὅσον εἶναι ζωηρότερον καὶ νοσημονίστερον τὸ ἔθνος. Ὁ ἀληθὴς πολιτικὸς προβλέπων τὰ ἐξ αὐτῶν ἐνδεχόμενα μεγάλα κακά, ἐμποδίζει ἐξ ἀρχῆς καὶ τὰ φαινόμενα μικρότατα. Τούτων ἡ ἀμέλεια ἐγέννησε πάντοτε τὰ μεγάλα, καὶ ἡ εἰς αὐτὰ προσοχὴ χαλαρῶν ῥιζοῖς μάλιστα τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. «Τὸ ἐν ἀρχῇ γινόμενον κακὸν γινῶναι, οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός.»

Τὸ προσωρινὸν Πολίτευμα ἔχει (λέγεις) παρὰ τὰς σμειωθεῖσας εἰς τὰ προλεγόμενα καὶ ἄλλας ἀτελείας. Οὐδ' ἐγὼ τὰς παρέβλεψα· ἀλλὰ τῆς περὶ αὐτῶν σκέψεως τύπος οἰκείος δὲν ἦσαν τὰ Προλεγόμενα. Εἰς ἐκ τῶν φίλων μου ἀσχολεῖται νὰ τὸ ἀναθεωρήσῃ ἀκριβεστέρον, καὶ νὰ τὸ ἐκδώσῃ μὲ ὀλίγας ἐπικρίσεις. Εἴθε νὰ μὴν ἀποσταθῇ! Ὅπως ἂν ᾖναι, μὴ σὲ λυπῇ· ἡ ἀτέλειά του ἦτον ἀφεντός εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις καὶ προλήψεις τοῦ ἔθνους. Προλήψεις τὸσον βαθεὰ ριζωμένας, ὥστε πολλὰς μὲ ἠνάγκασαν νὰ εἶπω· «ἂν δὲν θερίσῃ ὁ θάνατος» «ὅλους ἡμᾶς τοὺς γηραλέους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐ-» «δαιμονήσῃ ἡ Ἑλλάς.» Εἰς σᾶς τοὺς νέους μένει ἡ φροντίς νὰ διορθώσετε τὸ πολίτευμά σας, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸ μέλλετε νὰ ζήσετε, καλὰ, ἂν ᾖναι καλόν, κακίστα, ἂν δὲν φροντίσετε τὴν διόρθωσίν του. Ἀρκεῖ ὅτι εὐρίσκειται εἰς αὐτὸ τὰ κυριώτερα, ἢ διαίρεσις, λέγω, καὶ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτησία τῶν τριῶν ἐξουσιῶν, καὶ ἡ κατ' ἔτος ἐκλογὴ τῶν ἀντιπροσώπων. Εἰς αὐτὰ κατὰ τὸ

παρὸν συμβούλευε τοὺς ἡμετέρους νὰ μένωσιν ἀμετάθετοι, ὅτι ἐξ αὐτῶν κρέμεται ἡ σωτηρία των. Τὰ λοιπὰ διορθώνονται μὲ τὸν χρόνον, ὅστις ὁμως δὲν συμφέρει μήτε νὰ συντηρηθῇ, μήτε νὰ μακρυνθῇ πολύ. « Σπεῦδε βραδέως. »

Ἀνέγνωσα μὲ εὐχαρίστησιν εἰς τὰς τελευταίας διαβουλεύσεις τῶν ἀντιπροσώπων, εὕρισκομένων τότε εἰς τὸ Ἄστρος, ἢ Ἄστρον, ὅτι φροντίζουν καὶ περὶ ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαιότατον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀρμόζει τὸ « Σπεῦδε βραδέως. » Μὴ περιεργάζωνται κατὰ τὸ παρὸν πολλά· ἀρκεῖ νὰ νομοθετήσωσι νὰ γίνηται ἡ ἐκλογὴ τῶν ἱερατευόντων ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς, καὶ νὰ περιορισθῶσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς μόνην τὴν ἐκκλησιαστικὴν στρατείαν, ἀποκλειόμενοι ἀπὸ ὅλα τὰ πολιτικὰ ὑπουργήματα. Ἄν ἕως τῶρα ἐκλέχθησαν τινὲς ἐξ αὐτῶν εἰς αὐτά, τοῦτο ἦτον ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα ἐξ ἀνάγκης εἰς ὅλους τοὺς ἐμβαλίνοντας ἀπροσδοκήτως εἰς νέαν βίου κατάστασιν· ἀλλ' εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι αὐτοὶ πρῶτοι πρέπει νὰ παραιτῶνται τὰς πολιτικὰς ὑπουργίας, μιμούμενοι τοὺς Ἀποστόλους, τῶν ὁποίων παράγγελμα εἶναι καὶ τὸ « Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις. »

Ἐχω ἀκόμη πολλὰ νὰ σὲ εἰπῶ, καὶ ἤθελα λυπηθῆν ἀπαρηγορήτως, ὅτι δὲν μὲ συγχωρεῖ τὸ ἀσθενέστατόν μου γῆρας νὰ τὰ εἰπῶ, ἂν ἔγραφα εἰς ἄλλον παρὰ σέ. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις χρεῖαν νὰ μάθῃς ἀπ' ἄλλους, καὶ ἄλλα εἶσαι ἱκανὸς νὰ μαντεύσῃς· δὲν πρέπει ὁμως νὰ παραδράμω, πρὶν τελειώσω τὴν ἐπιστολήν, μίαν ἀκόμη ἐπιθυμίαν, ἥτις μοῦ βασανίζει τὴν ψυχὴν, καὶ τῆς ὁποίας τὴν πληρῶσιν μόνος σου δύνασαι νὰ ταχύνης.

Ἡ ἀξιοθρήνητος τῆς ποτὲ λαμπρᾶς Χίου κατάστασις ἔγινεν ἔργον τῆς ἀβουλίας τῶν πρὸ σοῦ. Τίς ἄλλος παρὰ σὲ δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς τῆς Χίου; Χρεωστεῖς λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῇς ὅσῃν ἔχεις ἐπιρροὴν καὶ εἰς τὸ Νομοθετικὸν καὶ εἰς τὸ Νομοτελεστικὸν συνέδριον, διὰ νὰ ταχύνωσι τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῆς, πρὸ τοῦ χειμῶνος, ἀπὸ τὰς χειράς τῶν αἰμοδόρων τυράννων, καὶ τὸ χρεωστεῖς διπλῶς. Ἡ Χίος εἶναι πατρίς τῶν προπατόρων σου, πρῶτον χρέος· τὸ δεύτερον συνάγεται ἀπ' ὅ,τι σ' ἔλεγα ἀνωτέρω, περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ προσλάβῃς εἰς τὸ πολυπόνον σου ἔργον συνεργοὺς ὁμοίους σου. Τοιούτους συνεργοὺς δύσκολα τοὺς εὗρίσκεις ἄλλοῦ, παρὰ μετὰξὺ τῶν Χίων· ὅχι δότι εἶναι σοφώτεροι τῶν λοιπῶν Γραικῶν, ἀλλὰ διότι ἔδειξαν μ' ὅ,τι ἔπραξαν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως των ὄντες δοῦλοι, πόσον εἶναι ἱκανοὶ νὰ συνεργήσωσιν εἰς κοινὴν τῆς Ἑλλάδος ὠφελίαν ὄντες ἐλεύθεροι. Ἔχουν καὶ ὁμόνοιαν, ἔχουν καὶ « τὸ ἐκ τῆς ἐμπειρίας ὄμμα » ὡς τὸ ὀνομάζει ὁ Ἀριστοτέλης. Εἶναι καλοὶ καὶ τὴν ὁμόνοιάν των νὰ ἐμπνεύσωσιν, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἀγαθὰ νὰ κοινωνήσωσιν εἰς τοὺς λοιποὺς των ἀδελφοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' ἐν ὅσῳ θρηνοῦν τὰς ἰδίας των συμφοράς, δὲν τοὺς μένει καμμία δύναμις νὰ θεραπεύωσι τὰς κοινάς. Φρόντισε νὰ παύσῃς τὰς συμφοράς των, ἂν ἐπιθυμῇς νὰ αὐξήσῃς τὸν ἀριθμὸν τῶν δυνατῶν νὰ ὠφελήσωσι τὴν Ἑλλάδα.

Ἐτελειώθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἡ δευτέρα ἐκδοσις τοῦ Περί Ἀδικημάτων καὶ Ποινῶν συγγράμματος τοῦ Βεγκαρίου. Τὴν ἡύξησα μὲ νέα Προλεγόμενα, καὶ νέας σημειώσεις. Θέλω σὲ τὴν πέμψειν διὰ τοῦ φίλου Ῥοδοκα-

νάκη, ὅταν ἐτοιμασθῇ ἡ κιβωτὸς τῶν ὁποίων μέλλω νὰ
στείλω πρὸς αὐτὸν βιβλίων. Εὐδαιμόνει!

Ἐκ Παρισίων, 4 Ἰουλίου 1823.

Ὁ εὐχέτης τῶν ἐλπιζομένων ἀπὸ σέ
καλῶν, καὶ φίλος
ΚΟΡΑΗΣ.

Κς'.

Πρὸς Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ.

100.

Ἐκ Παρισίων, 9 Ὀκτωβρίου 1823.

Τιμώτατε καὶ φιλογερέστατε κύριε Ζωσιμά,

Ἐχω δύο σου ἐπιστολάς τὴν 24 Ἰανουαρίου καὶ τὴν
20 Ἰουνίου. Ἀπορῶ ὅτι παρέπεσεν ἡ ἐπιστολή μου 5.
Σεπτεμβρίου, 1822. Εἰς αὐτήν, ὅσον ἐνθυμοῦμαι, ἄλλο
δὲν ἐσημείονα πλὴν τὴν ἀποστολὴν τῶν ὁποίων μοῦ ἐζή-
τησες βιβλίων, εἰς δύο κιβωτοὺς ΑΖ, Ν 2-3, τὴν πρῶ-
την περιέχουσαν 40 σώματα (εἰς ἕξ τόμους καθὲν) Πλου-
τάρχου, καὶ ἡ δευτέρα 50 σώματα (ἐκ 2 τόμους καθὲν)
Ἰσοκράτους, 50 Προδρόμους, 50 Αἰσώπους, καὶ 50 Πο-
λυαίνους.

Περὶ τῶν ὁποίων μὲ λέγεις Ἡθικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους,

τὸ σφάλμα εἶναι τῆς γεροντικῆς μου μνήμης. Πρὸς ἄλλον εἰς Μασσαλίαν (ὅχι πρὸς τὸν κύριον Μουσπινιώτην) ἔστειλα τὰ δύο σώματα καὶ τρίτον τὸν Ὀνήσανδρον καὶ τὰ ἡμέλησεν ὁ εὐλογημένος.

Τώρα μὲ γράφει, ὅτι θέλει τὰ πέμψειν πρὸς τὸν κύριον Ῥώταν.

Ἐδῶ ἐξῆς καταγράφω τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν. Κατ' αὐτὸν σᾶς μένω χρεώστης φρ. 601, τὰ ὅποια παρακαλῶ τὸν κύριον Ῥώταν νὰ σᾶς ἐμβάσῃ μὲ πρώτην εὐκαιρίαν.

Οἱ κύριοι Ζωσιμάδας

24 Ἰανουαρίου, 1823, Δι' ὅσα ἔλαβον ἀπὸ	
τὸν Κ. Ῥώταν	φρ. 329.75
Δι' ἐνοίκιον ἀπὸ 1 Ἰουλίου ἕως 30 Ἰουνίου 1823	» 50
Δι' ἐξισασμὸν μένω χρεώστης	» 601
	<u>φρ. 980.75</u>
Δι' ὅσα ἔμειναν εἰς χρέος μου ἀπὸ τὸν λογ.	
9 Ὀβρίου 1822	φρ. 329.75
Ἀπὸ πώλησιν βιβλίων	» 651
	<u>φρ. 980.75</u>

Ἀκόλουθον ἔχεις τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖς τῶν μενόντων βιβλίων σημείωσιν.

Πρόδρομοι Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, . . .	σώματα 210
Ἰσοκράτους ἀπὸ τὸν 1 τόμον	» 460
» ἀπὸ τὸν 2	» 391
Πλουτάρχου ἀπὸ τὸν 1 δὲν μένει τίποτε . . .	» —
» ἀπὸ τὸν 2	» 14
» ἀπὸ τὸν 3	» 30

Πλουτάρχου ἀπὸ τὸν 4	σώματα	55
» ἀπὸ τὸν 5	»	72
» ἀπὸ τὸν 6	»	83
Αἰσώπου	»	53
Πολυαίνου	»	25

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ εὐχόμενος καὶ εἰς τοὺς
 ὅς ὑγίαν καὶ εὐδαιμονίαν, μένω εἰς τὰς προσταγὰς σας.
 ΚΟΡΑΗΣ.

1 Μαρτίου 1826.

Τιμώτατε κύριε Ζωσιμᾶ,

Ἀπὸ τὴν σημείωσιν βλέπεις ὅτι ἐπλήρωσα τὴν ἐπιθυ-
 μίαν σου κατὰ τὴν εἰς ἐμὲ γραφεῖσαν 9 Αὐγούστου 1825
 ἐπιστολήν σου. Αἱ ἑξ κιβωτοὶ ἐστάλησαν κατὰ τὴν 23
 Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ κύ-
 ριον Θεόδωρον Πρασακάκην διὰ νὰ τὰς κατευθύνῃ εἰς τὸν
 Πρόεδρον τῆς Βουλῆς. Εἰς τὸν αὐτὸν κ. Πρασακάκην
 θέλεις πληρώσειν τὰ μέχρι Μασσαλίας καὶ τὰ ἐκεῖθεν εἰς
 Ἑλλάδα ἀναγκαῖα τῆς ἀποστολῆς ἑξοδα. Διὰ δὲ ὅσα
 ἔκκαμα ἐδῶ φρ. 201. 40, πέρασέ τα, παρακαλῶ, εἰς πί-
 στιν τοῦ μεταξὺ μας λογαριασμοῦ.

Εὖλογον ἔκρινα νὰ σὲ πέμψω ἐδῶ κλεισμένον καὶ ἀντί-
 γραφον τῆς ὁποίας ἔστειλα πρὸς τὴν Βουλὴν ἐπιστολῆς,
 διὰ νὰ κρίνης ἐξ αὐτῆς, φίλε, νὰ τοὺς γράψῃς μὲ τρόπον

ὥστε νὰ γενῇ ἀληθῶς ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος, τὸ μέγα σας τοῦτο δῶρον (τιμώμενον σχεδὸν εἰς 10000 φρ.). Ἡ προσδοκωμένη ὠφέλεια κρέμεται μάλιστα ἀπὸ τὴν φρόνημον καὶ δικαίαν διαμοίρασιν τῶν βιβλίων. Ὅθεν, ὡς δερρηταί, ἔχετε ὅλα τὰ δίκαια (εἰς ἐμὲ δὲν ἤρμοζε νὰ γράψω πλειότερα) ἐσεῖς, λέγω, ἔχετε ὅλα τὰ δίκαια νὰ ζητήσετε ἀπὸ τὴν Βουλὴν, νὰ ψηφίσῃ ἐπιτροπὴν πέντε ἢ ἐξ Βουλευτῶν τῶν πλέον εὐσυνειδήτων καὶ δικαίων, καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν φροντίδα τῆς διαμοιράσεως, ὥστε νὰ ὠφεληθῶσι μάλιστα ἀπ' αὐτὴν οἱ πτωχοὶ καὶ ἀπορροσπουδασταί.

Εἰς τὸν αὐτὸν κύριον Θεόδωρον Πρασακάκην πέμπω δέσμην περιέχουσαν δύο σώματα τῆς νέας ἐκδόσεως τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Γοργίου τοῦ Πλάτωνος παρακαλῶν νὰ εὖρῃ κἀνένα τρόπον νὰ σὲ τὰ στείλῃ ἀσφαλῶς. Φρόντισε νὰ ζήσης! νὰ τὸν διδάξῃς πῶς ἔχει νὰ σὲ τὰ στείλῃ. Εὐτυχεῖτε!

Εἰς τὰς προσταγὰς σας πρόθυμος

ΚΟΡΑΗΣ

Τὸ κύριον Θεόδωρον Πρασακάκην γράφω ἀκόμη (δὲν ἤξεύρω ἂν ἔκαμα καλὰ) νὰ ἀσφαλίσῃ τὰς 6 κιβωτοὺς ἀπὸ κινδύνους θαλάσσης διὰ τιμὴν περίπου 9000 fr.

Ἀντίγραφον τῆς σταλθείσης εἰς τὴν Βουλὴν.

Ἐκ Παρισιῶν 1 Μαρτίου 1826.

Σεβασμία Βουλὴ,

Οἱ φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ κύριοι Ζωσιμάδαι συνειθι-
σμένοι πρὸ πολλοῦ νὰ εὐεργετῶσι τὴν Ἑλλάδα, ἠθέλησαν
τώρα μάλιστα, ὅτε αἱ εἰς αὐτὴν εὐεργεσίαι ἔγιναν ἀναγ-
καϊότεραι, νὰ δείξωσι τὴν πρὸς τὴν πατρίδα παλαιὰν
ἀγάπην καὶ προθυμίαν τῆς γενναίας των ψυχῆς. Ὅθεν
μὲ διέταξαν νὰ σᾶς πέμψω τὰ κατωτέρω σημειωμένα βι-
βλία, συμποσούμενα εἰς τόμους 1008, καὶ διηρημένα εἰς
ἑξ κιβωτούς, τὰς ὁποίας καὶ ἔστειλα εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ
κύριον Θεόδωρον Πρασακάκην διὰ νὰ τὰς κατευθύνῃ
αὐτοῦ.

Δὲν ἀμφιβάλλω, σεβασμία Βουλὴ, ὅτι λαμβάνοντες
αὐτά, θέλετε φανερῶσαι πρὸς τοὺς φιλογενεῖς Ζωσιμάδας
τὴν ἀπ' ὅλους ἡμᾶς χρεωστούμενην εἰς αὐτοὺς εὐγνωμο-
σύνην. Εὐγνωμοσύνην ὅμως νοῶ ὅχι τὴν συνήθως διὰ φι-
λοφρονητικῶν λόγων γινομένην, ἀλλ' ἐκείνην μάλιστα,
ἥτις μόνη δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὸν φιλογενῆ σκοπὸν τῶν
τιμίων τούτων ἀνδρῶν. Ὁ σκοπὸς τῆς ὁποίας ἔκαμαν βα-
ρεῖας δαπάνης ἦτο καὶ εἶναι ἡ ὠφέλεια τοῦ γένους. Ἀλλ' ἡ
ὠφέλεια δὲν θέλει γενῆν ἀνάλογος τῆς εὐεργεσίας, ἐὰν ἡ
σεβασμία Βουλὴ, δὲν φροντίσῃ πατρικῶς νὰ κάμῃ τὴν
διαμοίρασιν τῶν βιβλίων εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς σπου-
δαστάς, ἐξαιρέτως τοὺς πτωχοὺς, τοιαύτην, ὁποία νὰ
φωτίσῃ καὶ νὰ φρενώσῃ τοὺς νέους μας, ἐκ τῶν ὁποίων

μάλιστα ἐλπίζεται ἡ φυλακὴ τῆς μὲ τόσους ἀγῶνας ἀποκτηθείσης ἐλευθερίας. Τοιαύτην φροντίδα παρακαλοῦν καὶ προσμένουν ἀπὸ τὴν σεβασμίαν Βουλὴν οἱ φιλοπάτριδες καὶ γενναῖοι Ζωσιμάδαι· τοιαύτην κ' ἐγὼ ὁ μὲ σέβας ὑπογραφόμενος.

Ἔτοιμος εἰς τὰς προσταγὰς σας

Α. ΚΟΡΑΗΣ

Σημειώσεις τῶν σταλθέντων διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κυρίου Θεοδώρου Πρασκακᾶκη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν βιβλίων εἰς ἕξ κιβωτούς.

Πρώτη κιβωτ. σημ. Ζ. Ν ^ο 1	περιέχει Ἰσοκρ. σώμ. 90 εἰς 2 τόμ. Τόμ. 180
Δευτέρα » » » 2 » τοῦ αὐτοῦ » 90 » » » 180	
Τρίτη » » » 3 » » » » 32 » » » 64	
	Εἰς τὴν αὐτὴν κιβωτὸν Προδρόμους . . . » 96
Τετάρτη » σημ. Ζ. Ν ^ο 4 Ἰσοκράτους σώματα 80 . . . » 160	
	Καὶ Προδρόμους . . . » 23
Πέμπτη » σημ. Ζ. Ν ^ο 5 Ἰσοκράτους » 80 . . . » 160	
	καὶ Προδρόμους . . . » 18
Ἑκτη » σημ. Ζ. Ν ^ο 6 Ἰσοκράτους » 24 . . . » 48	
	καὶ Προδρόμους . . . » 51
	καὶ Αἰσώπους . . . » 28

396 Τόμ. 1008

Ἐπανάληψις τῆς σημειώσεως 396 σώμ. Ἰσοκρ. εἰς τόμ. 792

Προδρόμους » 188

Αἰσώπους » 28 1008

Δαπάνη τῆς ἀποστολῆς διὰ βραπτικά 1008 τόμ. 104.90

Διὰ 6 κιβωτούς καὶ τὰ εἰς αὐτὰς ἀναγκαῖα 92

Διὰ μετακόμισιν ἀπὸ τοῦ μαγαζίου καὶ ἄλλα ἔξοδα 4.50

fr. 201.40

Ἐκ Παρισίων, 29 Σεπτεμβρίου 1826.

Πρὸς τὸν κύριον Νικόλαον Ζωσιμάδην, εἰς Νίσσαν.

... Ἀς ἔλθωμεν, φίλε, τώρα εἰς τὰ σπουδαιότερα, τὰ ὅποια παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς ν' ἀκούσετε μὲ προσοχὴν εὐνοϊκὴν. Ἔως τώρα ἐπέμψατε εἰς τὴν Ἑλλάδα βιβλία καὶ πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα· καὶ ἡ Ἑλλὰς θέλει σὰς χρεωστῆν ἀείμνηστον τὴν χάριν. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰς πρὸ μικροῦ δυστυχίας, γεννηθείσας ἀπὸ τὰς μωρὰς διχονοίας τῶν προεστώτων, ἐγεννήθησαν νέαι ἀνάγκαι, ἀνάγκαι ζωῆς ἢ θανάτου, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν, καὶ διὰ τὸν ἀπειλούμενον ἀπὸ τοὺς τυράννους ἐξολοθρευμόν. Ἄν ἦτον ἄρα ἅγιον καὶ ἱερὸν ἔργον, ἡ κατασταθῶσιν οἱ Ζωσιμάδαι ἀρχηγοὶ καὶ σύμβουλοι Ἑταιρίας βοηθητικῆς, συνταγμένης ἀπὸ ὅλους τοὺς εὐρισκομένους εἰς Μόσχαν, Πετρούπολιν, Ὀδησσὸν καὶ ὅπου ἄλλου γνωρίζετε ὁμογενεῖς πλουσίους καὶ εὐεργετικοὺς (ὡς οἱ Ζωσιμάδαι), νὰ συναθροίσετε συνεισφορὰν πλουσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ τροφὰς νὰ πέμψετε εἰς τὴν πεινῶσαν πατρίδα, καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας φρεγάτας νὰ κατασκευάσετε, ἢ κατασκευασμένας ν' ἀγοράσετε διὰ τὴν κινδυνεύουσαν νὰ χαθῇ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς πατρίδα; Οἱ ἄλλογενεῖς καὶ ἑτερόθρησκοι (τὸ ἐμάθετε βέβαια ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας) ἐσύστησαν εἰς πολλὰς τῆς Εὐρώπης πόλεις ἑταιρίαν, καὶ ἔστειλαν καὶ στέλλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ σιτάρια καὶ πολέμου ἐφόδια. Τοῦτο

μόνον ἔφθανε νὰ κινήσῃ καὶ ἡμᾶς εἰς ζῆλον (ἢ μᾶλλον ἐντροπὴν) νὰ δεῖξωμεν, ὅτι βοηθοῦμεν καὶ ἡμεῖς καθ' ἑαυτὸν τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ δὲν προσμένομεν τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην τῶν ξένων. Ἄς γενῇ τοῦτο τὸ ἱερὸν ἔργον τῶν Ζωσιμάδων! Δὲν ζητῶ, οὔτε δίκαιον εἶναι νὰ ζητήσω, ἀπὸ σᾶς μόνους τοιαύτην ἀναγκαίαν βοήθειαν· διότι καὶ ἄρκετὰ ἕως τῶρα ἐπληρώσατε τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη, οὐδὲ σεῖς μόνοι εἰσθε χρεώσται τῆς πατρίδος. Ἄλλ' ἐὰν ἐσεῖς δειχθῆτε ἀρχηγοὶ τούτου τοῦ νέου χρεωστούμενου εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαραιτήτου χρέους, γράφοντες εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ γνωστοὺς καὶ φίλους σας, νὰ ἀνοίξωσι καὶ τὰς ἀκοάς των εἰς τὰς γοεράς φωνάς τῶν σφαζομένων ἢ αἰχμαλωτιζομένων καὶ, τὸ ἐλεεινότερον, τουρκιζομένων Ἑλλήνων, καὶ τοὺς θησαυροὺς των εἰς τὴν τόσον φρικτὴν δυστυχίαν· ἐὰν ἐσεῖς, λέγω, δευχθῆτε ἀρχηγοὶ καὶ σύμβουλοι τοιούτου καὶ τοσούτου καλοῦ, τοῦτο μόνον, σᾶς βεβαιῶνω, ἀρκεῖ νὰ ὑπερβάλῃ ὅσα ἕως τῶρα ἔδαπανήσατε εἰς ὠφέλειαν τοῦ γένους· τοῦτο μόνον ἀρκεῖ νὰ δοξάσῃ τοὺς Ζωσιμάδας, φημιζόμενον εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς φωτισμένης Εὐρώπης, καὶ νὰ τιμήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα.

Συλλογίσθητε, φίλοι, ὅσα γράφω, καὶ ὅσα χρεωστεῖτε νὰ γράψετε πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ φίλους σας· λάβετε περὶ τούτου σύμβουλον καὶ συνεργὸν τὸν φρόνιμον φίλον μας I. P., καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θέλετε τὸ κατορθώσεν. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς πλουσίους μας δὲν θέλει φανῇν τόσον ἄσπλαγχνος, τόσον λίθινος, ὅστις ἀπαιτούμενος ὅχι τὸν πλοῦτον του, ἀλλὰ μικρόν τι μέρος τοῦ πλούτου, νὰ παύσῃ τὰς σφαγὰς, τοὺς αἰχμαλωτισμούς, καὶ τὸ φρικτωδέστερον, τοὺς ἀναγκασμένους τουρκισμούς τῶν ἀδελφῶν

του, κανείς λέγω δὲν θέλει δειχθῆν τόσον λίθινος, ὥστε νὰ μὴ συνδράμῃ εἰς τὴν πλήρωσιν τόσου ἱεροῦ χρέους.

Ἐὰν κατὰ δυστυχίαν εὐρεθῇ καὶ τοιαύτης ἀσπλάγχχνου ψυχῆς ἄνθρωπος κανένας, μὴ διὰ τοῦτο ψυχρανθῇ τῶν λοιπῶν ὁ ζῆλος· κάμετε σεῖς τὸ χρέος σας, καὶ ἀφήσετε αὐτὸν νὰ συλλογίζεται, ἂν δὲν ἐμωράνθη καὶ ἡ κεφαλὴ του, ὡς ἐλιώθη ἡ καρδιά του, τὰ φοβερά ταῦτα λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, « Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται; »

Υγιαίνειτε! Ὁ Θεὸς τῶν οἰκτιρμῶν νὰ εὐλογήσῃ τοὺς ὅσοι οἰκτείρουν τὸ γένος των!

Εἰς τὰς προσταγὰς σας ἔτοιμος
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

103.

28 Ὀκτωβρίου 1828.

Τιμώτατε κύριε Νικόλαε,

Ἀσπάζομαί σε φιλικῶς· ἔλαβα τὴν 18 Ἀπριλίου ἐπιστολὴν της καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς, τὴν ὁποίαν δὲν εὗρισκω πρόχειρον κατὰ τὸ παρὸν ἀνακατωμένην εἰς πλῆθος ἄλλο πολὺ ἐπιστολῶν.

Ἡ μέλλουσα εἰς Μόσχαν ἀποδημία σου, ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκαία, σ' εὐχομαι καὶ τὴν ἐκεῖ ἐπιδημίαν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν εὐτυχῇ καὶ ὅσον δυνατὸν ἐγρήγορον. Τὸ γῆρας (τὸ αἰσθάνομαι, φίλε, ἀπ' ἐμαυτοῦ) χρειάζε-

ται ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, καὶ γαλήνην τῆς ψυχῆς ἀπὸ πάσης λογῆς φροντίδας. Εἴθε, ἂν αἱ περιστάσεις τὸ ἐσυγχωροῦσαν, νὰ ἐλάβανες τὴν ἀγία ἀπόφασιν νὰ κάμῃς ἀκόμη ἕν μόνον ταξείδιον τὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου καὶ ἀνάπαυσιν πλειοτέραν θέλεις ἀπολαύσειν, καὶ τὴν ἡδονὴν νὰ βλέπῃς τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς σπουδαστὰς νέους μας εὐεργετημένους ἀπὸ τὰ δῶρα σου καὶ περικυκλοῦντάς σε ὡς πατέρα.

Χαίρω ὅτι ἐπληροφορήθης ἀπὸ τὸν φίλον Ρῶταν τὸ κατευόδιον τῶν βιβλίων καὶ τόσον πλέον ὅσον ἐγὼ δὲν ἔλαβα ἀκόμη ἀπόκρισιν μετὰ τόσους μῆνας ἀπὸ τὸν πρόεδρον Καποδίστριαν· τὸ ὅποῖον ἄλλως νὰ ἐξηγήσω δὲν ἔμπορῶ, πλὴν ὅτι κανένας μισέλλην καὶ μισόχριστος, ἀνοιξε τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰς ἐμπόδισεν. Ὡς τόσον ᾔλθεν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅχι πρὸ πολλοῦ, καὶ μὴ ἐβεβαίωσε καὶ αὐτὸς τὸ κατευόδιον τῶν βιβλίων.

Μὲ δυσαρέστησίν μου βλέπω τὴν δυσκολίαν νὰ λαμβάνῃς τὰ ὅποια σὲ πέμπω ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀντίτυπα τῶν νέων ἐκδόσεων. Ἔστειλα πάλιν εἰς Τεργέστην τὸν Ρῶτα δύο ἀντίτυπα τῶν νεωστὶ ἐκδοθέντων Ἀτάκτων. Εἴθε τὰ λάβῃς εὐκολώτερον!

Τὸν αὐτὸν Ρῶτα παρακαλῶ νὰ σ' ἐμβάσῃ φρ. 237,50 διὰ τὰ συναχθέντα ἀπὸ βιβλίων σου πώλῃσιν τοῦ περασμένου ἔτους. Γνωστοποίησέ με νὰ ζήσῃς! τὴν παραλαβὴν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν βιβλίων.

Σ' εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς ἐπιστροφὴν ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς τόπους ἐγρήγορον, ὑγείαν πολυχρόνιον καὶ εὐδαιμονίαν!

Εἰς τὰς προσταγὰς σου
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

KZ'.

Πρὸς Γ. ΚΟΡΝΤΟΥΡΙΩΤΗΝ.

104.

Σεβάσμιε Πρόεδρε,

Με μεγάλην εὐχαρίστησιν τῆς ψυχῆς μου ἔμαθα τὸν προβιβασμὸν σου εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ Νομοτελεστικοῦ συνεδρίου. Ἡ ὑπόληψις, τὴν ὁποίαν ἔχω περὶ τῆς φιλογενείας σου μὲ δίδει χρηστὰς ἐλπίδας, ὅτι μέλλεις νὰ ὠφελήσῃς τὴν κοινὴν μας πατρίδα, τὴν μάλιστα, ὅτε βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς σεβασμίους συνέδρους σου, δύνασαι νὰ συνεργήσῃς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν της.

Ἔργα νέων, Βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων.

Εἰς ἐμὲ δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλο παρὰ τὸ τελευταῖον, αἱ εὐχαί. Ἄν ᾔσαν ἀρκεταί, καιρὸς ἤθελ' εἶσθαι ν' ἀρχίσῃ ἡ Ἑλλὰς νὰ γεύεται τοὺς καρπούς, ὧν ἐδείξετε μέχρι τῆς ὥρας ταύτης θαυμαστῶν ἔργων ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Καθὼς τὰ ἔργα σας ἐθαυμάσθησαν ἀπ' ὅλην τὴν φωτισμένην Εὐρώπην, οὕτως ἤθελαν ἐπαιnéσειν καὶ τὰς βουλὰς σας, ἐὰν τὰς ἐγνώριζαν. Ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι καὶ αἱ βουλαὶ σας εἶναι κατὰ τὰ ἔργα σας· ἀλλὰ μὴ δυνηθέντες ἀκόμη νὰ καταστήσετε κανονικὴν αὐθεντικὴν κοινολογίαν μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, δίδετ' ἀφορμὴν νὰ πιστεῦωσιν ὅσας ἀκούουν ἀλλαχόθεν ὀνειδιστικὰς τῶν

λαμπρῶν σας ἔργων εἰδήσεις. Ἀπ' αὐτὰς μία εἶναι καὶ ἡ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν διχονοιῶν εἰδήσις. Ἄν ᾦναι ἀληθής, οὐαὶ εἰς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα! ἐπειδὴ οἱ σπινθηρες τῆς διχονοίας, ἂν δὲν καταπλακωθῶσι πάραυτα, κινδυνεύουν ν' ἀνάψωσι πυρκαϊὰν ἱκανὴν νὰ κατακαύσῃ καὶ νὰ φανίσῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὅλην τὴν δόξαν τῶν ἔργων σας. Αἱ κατὰ τοῦ τυράννου νίκαι ἔκαμαν ἔω, τώρα τοὺς Ἕλληνας θαυμαστούς· ἀλλὰ μόνη ἡ φρόνιμος κυβέρνησις τῆς πολιτείας ἰσχύει νὰ τοὺς καταστήσῃ καὶ σεβαστούς. Τοῦτον τὸν σεβασμὸν (τὸ λέγω μὲ θλίψιν ἀπαρηγόρητον τῆς ψυχῆς μου) δὲν τὸν ἐμπνεύσαμεν ἀκόμη εἰς τοὺς ξένους.

Ὅπως ἂν ᾦναι, καὶ τὰς ὁμονοίας καὶ τὰς διχονοίας μας ἔπρεπε νὰ τὰς ἀναγγέλλῃ ἡ κυβέρνησις κανονικῶς, προστάσσουσα τὸν ἡμεριδογράφον τῆς νὰ στέλλῃ τὴν ἡμερίδα εἰς κἀνένα ἡμεριδογράφον τῶν ἐδῶ, καὶ νὰ ἀντιλαμβάνῃ τὴν Γαλλικὴν ἡμερίδα ἀπ' ἐκεῖνον. Τὰς ὁμονοίας ἀναγγέλλοντες, γίνεσθε σεβαστοί· τὰς διχονοίας, πάλιν ἀναγγέλλοντες, πρῶτον μὲν τὰς ἀναγγέλλετε καὶ συνωδευμένας μὲ τὴν ὁποίαν δείχνετε προθυμίαν καὶ νὰ τὰς σβένετε· ἔπειτα ἐμποδίζετε νὰ τὰς ἀναγγέλλωσιν ἄλλοι ἀλλαχόθεν, καὶ νὰ τὰς μεταμορφώσωσιν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἄλλος διὰ λάθος ἀκούσιον, καὶ ἄλλος ἐχθρικῶς, αὐξάνων τὰς δυστυχίας μας, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ καταφρονητούς.

Συγχώρησε, σεβάσμιε Πρόεδρε, μετὰ τῶν σεβασμίων συνέδρων σου, εἰς τὸ γῆράς μου ταύτην μου τὴν εἴτε εἰδήσιν, εἴτε συμβουλὴν, περὶ τῆς σωτηρίας καὶ δόξης τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος. Ἄν τὴν νομίσετε συμβουλὴν, οὐτ' ὄνειδος οὔτε τιμὴν κάμμία μὲ πρέπει δι' αὐτήν· διότι

δὲν τὴν δίδω ἐγώ, ἀλλ' ὁ αἰμίμηστος καὶ αἰοιδίμος Σω-
κράτης, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι « Μητρός τε καὶ πατρός καὶ
τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστι πατρίς
καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ
παρὰ θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι· καὶ
σέβεσθαι, καὶ μᾶλλον ὑπεῖκειν, καὶ θωπεύειν πατρίδα
γαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα κ.τ.λ. »

Τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ἀπαραίτητον τοῦτο χρέος μὲ
ἀναγκάζει νὰ σᾶς κοινωνήσω καὶ τὰ ἐξῆς. Εἰς τὸ Τού-
ντζι διατρίβει φίλος μου ἀλλογενῆς, καὶ φίλος ὅλου τοῦ
Ἑλληνικοῦ γένους. Πρὸ ὀλίγων μηνῶν βλέπων, ὅτι οἱ
Θαλάσσιοί μας ἦρωες, αἰχμαλωτίζοντες Τούρκους, τοὺς
πωλοῦν πάραυτα, ἀντὶ νὰ τοὺς δίδωσιν εἰς ἀνταλλαγὴν
ἄλλων ἀδελφῶν μας αἰχμαλωτισμένων ἀπὸ τοὺς τυράν-
τους, καὶ κινδυνευόντων νὰ χάσῃ καὶ τιμὴν καὶ θρη-
σκείαν καὶ ζωὴν· τοῦτο (λέγω) παρατηρῶν ὁ φίλος μου,
ἠπόρησεν, ὅτι δὲν ἐφρόντισεν ἡ κυβέρνησις μας ἀκόμη νὰ
πληρώσῃ τὸ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας χρέος. Τώρα πάλιν
ὁ αὐτὸς φίλος ἀνανεώνει τὴν αὐτὴν ἀπορίαν μὲ ἐπιστολὴν
12 Ἀπριλίου, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ δύο βαρβαρικά
σανδάλια, φορτωμένα πραγματείας καὶ 38 βαρβάρους,
τὰ ὅποια αἰχμαλωτίσαντες οἱ ἡμέτεροι, ἐπώλησαν τὰ 38
ἀγρία θηρία· καὶ μὲ δίκαιον. Δικαιότερον ὅμως πολὺ καὶ
ἐνδοξότερον καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἦτο νὰ
δίδωσι τοὺς ἀσεβεῖς εἰς λύτρωσιν τῶν ὀρθοδόξων ἀδελφῶν
μας. Τοῦτο παρακαλῶ νὰ τοὺς παραγγείλετε νὰ πράσ-
σωσιν εἰς τὸ ἐξῆς, παριστάνοντες εἰς αὐτούς, ὅτι πολε-
μοῦν ὄχι μόνον ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πίστεως.
Δυναμένοιν νὰ σώσωσι ψυχὰς ἀδελφῶν ἀπὸ τῶν ἀπίστων

τὰς χεῖρας, ἂν τὸ ἀμελήσωσιν, ἀμελοῦν τὸ γινόμενον ἄδικον εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ.

Πρὸ 10 μηνῶν, σεβάσμιε Πρόεδρε, ἔπεμψα διὰ τῶν ἐν Μασσαλίᾳ κυρίων Πρασακάκη καὶ Ψύχα εἰς τὴν κυβέρνησιν φράγκα 630. Αὐτὰ ἦσαν δῶρον τῆς σοφῆς χήρας τοῦ Βυττεμβαχίου (Wytttenbach), σοφοῦ καὶ περὶ φήμου Προφέσσορος τῆς Ὀλλανδίας. Τὴν 11 Μαΐου τοῦ παρόντος ἔτους, ἔστειλα διὰ τῶν αὐτῶν Πρασακάκη καὶ Ψύχα ἄλλα 300, δῶρον τῆς αὐτῆς χήρας. Καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τὰ προσφέρει ἡ φιλόκθρωπος καὶ φιλέλλην χήρα εἰς τοὺς πληγωμένους Ἑλληνας εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον. Οὕτω ῥητῶς μὲ τὸ γράφει, «Διὰ τοὺς πληγωμένους.» Μετὰ τρεῖς μῆνας λέγει, ὅτι μέλει νὰ μὲ στείλῃ ἄλλα 300 φρ. διὰ τοὺς αὐτοὺς. «Ὅ-τόσον, ἐπειδὴ οὐδὲ τὰ δύο λεπτά τῆς εὐαγγελικῆς χήρας, δοθέντα ἀπὸ Ἰουδαίαν εἰς ὁμογενεῖς Ἰουδαίους, ἔμειναν ἀνεγνωμιάστα, δίκαιον εἶναι νὰ δεῖξωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν πλουσιόδωρον ἀλλογενῆ χήραν τὴν εὐγνωμοσύνην ὅλου τοῦ γένους, μὲ μικρὸν ἐπιστόλιον (ὃς ἦναι καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν μας) ὑπογραμμένον ἀπὸ τὸν Πρόεδρον, ἢ καὶ ἀπὸ τὸν λειτουργὸν τῶν ἔξω, δηλωτικὸν τῆς παραλαβῆς τῶν 930 φρ.

Ἐμεινε τελευταία δέησις, Σεβάσμιε Πρόεδρε, ἡ ὑπὲρ τῆς μερικῆς μου πατρίδος. Ἄν ἀπέβλεπε μόνον ἐμέ, δὲν ἤθελα τολμήσειν νὰ τὴν κάμω· ἀλλ' ἀποβλέπει τὰ συμ-φέροντα τῆς κοινῆς πατρίδος. Ὁ λόγος μου εἶναι περὶ τῆς δυστυχεστάτης Χίου. Ὀλίγων τινῶν ἀνοήτων ἀνόη-τος ἐπιχείρησις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἄγριον τύραννον νὰ κατερημώσῃ νῆσον, ἣτις, λαμπρὰ καὶ εἰς τοὺς χρό-νους τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἔδειξε καὶ εἰς

τοὺς ἐσχάτους καιροὺς τῆς δουλείας, πόσον ἐπεθύμει νὰ λαμπρυνθῇ καὶ δεύτερον εἰς ἰδίαν τῆς καὶ κοινὴν ἁλῆς τῆς Ἑλλάδος ὠφέλειαν. Τὸ γυμνάσιον, ἡ βιβλιοθήκη, ἡ τυπογραφία τῆς, ὡς τόσαι πηγαὶ σοφίας, ἐπότιζαν ὅλα τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ἀνεψύχοναν εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας. Εἶναι δυστυχία ἀπαρηγόρητος διὰ τοὺς Χίους, ἐὰν οἱ ὠφελθέντες ἀπὸ τοὺς προλαβόντας κόπους καὶ τὰς βαρείας δαπάνας τῶν Χίων, καὶ ἀποκτήσαντες πατρίδας, τοὺς ἀφήσωσιν αὐτοὺς χωρὶς πατρίδα. Ἡ παροῦσα τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος κυβέρνησις χρεωστῇ παρηγορίαν εἰς τοὺς Χίους, ὡς δικαίαν, ὡς εὐκολον καὶ ὡς συμφέρουσαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Δικαίαν· ὅχι μόνον ὡς ἀμοιβὴν τῆς προτέρας εἰς τὰ καλὰ καὶ κοινῶς ὠφέλιμα προθυμίας τῶν Χίων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ τυράννου δι' ὅσας ἐτόλμησε ληστείας καὶ σφαγὰς εἰς τοὺς καὶ τὸ γένος καὶ τὴν θρησκείαν ἀδελφοὺς μας.

Εὐκόλον· ἕως τώρα ἡ πτωχεία τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, καὶ ἡ μέριμνα ἀναγκαιοτέρων ἄλλων πολέμων κατὰ τοῦ τυράννου, ἦσαν εὐλογοὶ προφάσεις νὰ ἀναβαλθῇ ἡ περὶ τῆς Χίου φροντίς. Ἀλλὰ τώρα ὁ δημόσιος θησαυρὸς, ἐὰν δὲν ἐπλούτησεν ἀκόμη, δύναται καὶ νὰ χορηγήσῃ μικρὰν βοήθειαν, ἥτις, ἐνωμένη μὲ τὴν συνεισφοράν τῶν Χίων, θέλει ἀρκέσειν νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν τύραννον τὴν λαμπρὰν ταύτην νῆσον.

Συμφέρουσαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα· ἐὰν, ἀναστενάζοντες ἀκόμη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ τυράννου, οἱ Χῖοι εὐρήκασιν τρόπον νὰ τὸν ἐλαφρύνωσιν ὅπως οὖν, μὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, στηριζομένην εἰς νόμους χριστιανικούς, χωρισμένους ἀπὸ τὴν τουρκικὴν ἀνομίαν· ἐὰν ὑπό-

καίμενοι εἰς ἔθνος ἐχθρὸν πάσης ἀρετῆς καὶ παιδείας
ἐφρόντισαν ν' ἀποκτήσωσι τὰ μέσα τῆς παιδείας καὶ νὰ
τὰ κοινοποιήσωσιν ἀφθόνως εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς· ἐὰν
ἔκαμαν ἐλευθέρων ἄξια ἔργα, ὄντες ἀκόμη δοῦλοι, ἵτι
δὲν ἐλπίζονται νὰ κατορθώσωσιν ἐπιστρέφοντες εἰς τὸν
τόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν, μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν ἀδελ-
φῶν ἄλλων Ἑλλήνων, εἰς κοινὴν τῆς Ἑλλάδος ὠφέλειαν.

Δὲν ἀμφιβάλλω, σεβάσμιε Πρόεδρε, ὅτι θέλει φροντί-
σειν ἡ παροῦσα κυβέρνησις νὰ προσκολλησῇ εἰς τὸ σῶμα
τῆς Ἑλλάδος τὸ ἀνόμως ἀποσπαραγμένον αὐτῆς μέρος,
τὴν Χίον. Τοῦτο μόνον προσθέτω, ὅτι οὐδὲ συμφέρει νὰ
ἀναβαλθῇ μακρότερον ἡ ἀπολύτρωσις τῆς νήσου, διὰ τὸν
κίνδυνον μὴ μείνῃ πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τυράννου.
Ὁ εὐτυχὴς καιρὸς πλησιάζει, ὅτε ὁ τύραννος, βλέπων
ὅσα ἕως τῶρα ἔπαθεν ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα, καὶ φοβού-
μενος τὰ χειρότερα, θέλει ἀναγκασθῇ νὰ μᾶς ἀφήσῃ
ἡσύχους μὲ εἰρηνικὰς συμβάσεις τινάς. Ἀφοῦ μίαν φορὰ
συμβιβασθῇτε, ἐνόσφ' αὐτὸς μένει εἰς τὰς συμβάσεις, δὲν
σας μένει δίκαιον νὰ τὸν πολεμῇτε.

Σᾶς εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς τὴν κατόρθωσιν ὅλων τῶν
ιερῶν ἀγώνων κατὰ τοῦ τυράννου! καὶ μένω μὲ τὸ χρεώ-
στούμενον σέβας.

Ἐκ Παρισίων, 29 Μαΐου 1824.

Εἰς τὰς προσταγὰς σου
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

Σεβάσμιε Πρόεδρε,

Τῆς ἄνω ἐπιστολῆς τὸ πρωτότυπον, συνωδευμένον μὲ
τὰ 300 φρ. τῆς γενναίας χήρας Wyttenbach, ἐστάλη
τὴν 29 Μαΐου διὰ τῶν ἐν Μασσαλίᾳ κυρίων Πρασσάκη
καὶ Ψύχα. Διὰ τῶν αὐτῶν πάλιν ἔπεμψα, κατὰ τὴν 30
τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου, ἄλλα 300 φρ. τὰ τελευταῖα
τῆς αὐτῆς καλῆς χήρας· ὥστε συμποσοῦνται μὲ τὰ προ-
σταλμένα (630 φρ. τὸ πρῶτον, καὶ 300 φρ. τὸ δεύτε-
ρον) φρ. 1230· καὶ ταύτην τὴν ποσότητα, παρακαλῶ,
Σεβάσμιε Πρόεδρε νὰ προστάξης νὰ γνωστοποιηθῇ διὰ
τῆς ἐφημερίδος σας, τοῦ Φίλου τοῦ νόμου.

Μέρος τῆς ἐφημερίδος ταύτης ἔφθασεν ἐδῶ, καὶ μᾶς
ἐπαρηγόρησε μὲ τὴν χαρμόσουν ἀγγελίαν τῆς κατα-
παύσεως τῶν διχονοιῶν. Εἶθε εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσα διχόνοια
ν' ἀφήσῃ τὴν ἀγαπητὴν μας Ἑλλάδα, καὶ νὰ ὑπάγῃ,
συνωδευμένη μὲ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, νὰ ταράσῃ τὰς
βουλὰς καὶ τὰς πράξεις τῶν τυράννων μας!

Ὁ Φίλος τοῦ νόμου γράφεται φρόνιμα, ἀλλὰ τυπό-
νται κάκιστα. Ἰδιὰ τί νὰ μὴ μεταχειρίζωνται τοὺς
σταλθέντας δῶρον ἀπὸ τὸν τυπογράφον Διδότον χαρακτη-
ρας, καὶ κατευοδωθέντας πρὸ πολλοῦ (ὡς ἐμάθαμεν) εἰς
τὸ Ναύπλιον;

Συγχώρησέ με νὰ ἐνθυμίσω καὶ πάλιν εἰς τὴν σεβα-
στὴν Κυβέρνησιν τὴν ἀνάγκην νὰ προνοήσετε τὴν ἀπο-
λύτρωσιν τῆς Χίου ἀπὸ τοῦ τυράννου τὰς χεῖρας. Τὰ
ἀνόμως ἐκχυθέντα τῶν ἀδελφῶν μας αἵματα ζητοῦν ἐκ-
δικασιν ἀπὸ τοὺς ζῶντας ἀδελφούς των· καὶ τῆς Ἑλλά-

δος ἡ ἐξῆς εἰρήνη καὶ ἡσυχία δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀσφαλισθῇ ἐνόςῳ ἡ Χίος κυριεύεται ἀπὸ τὸν τύραννον.

Μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀκούσω, πρὶν ἀφήσω τὸν παρόντα κόσμον, τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῆς, μένω,
Ἐκ Παρισίων, 15 Αὐγούστου 1824.

Σεβάσμιε Πρόεδρε,
εἰς τὰς προσταγὰς σου πρόθυμος,
ὁ αὐτὸς
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

105.

Ἐκ Παρισίων, 2 Αὐγούστου 1825.

Σεβάσμιε Πρόεδρε,

Τὴν ἐδῶ συγκλεισμένην μακρὰν ἐπιστολὴν ἀφίνω εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ κρίσιν τῆς σεβασμιότητός σου, νὰ κοινωνήσῃς, ἢ ὅχι, εἰς πολλοὺς ἢ ὀλίγους, ὅσους ἢ ὅπως γνωρίζεις συμφερώτερον, ὀδηγούμενος ἀπὸ τὰς περιστάσεις, καὶ συμβουλευόμενος καὶ ἀνακαλύπτων ὅλην σου τὴν καρδίαν μὲ ἀδίστακτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν γραμματικομιστὴν Κοντόσταυλον, φίλον εἰλικρινῆ τῆς Ἑλληνικῆς δόξης. Ἡ ἐπιστολὴ ὅμως, ὡς εἶπα δὲν συμφέρει νὰ ἐκβῇ ἀπὸ τὰς χεῖράς σου, διὰ νὰ μὴ τὴν ἀντιγράψῃ κανεὶς καὶ τὴν δημοσιεύσῃ ἢ τὴν κοινωνήσῃ εἰς τοὺς ἐπιβουλεύοντας τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος μας.

Ἀγρυπνεῖτε, Σεβάσμιε Πρόεδρε, τὴν διαγωγὴν καὶ τῶν καὶ ὁμογενῶν, ὅσοι ἔδωκαν ἢ δίδουν εὐλογον ἀφορμὴν ὑποψίας. Εἰς ὅλας τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς βλαπτοῦν φυσικὰ καὶ προδότηι τῆς πατρίδος. Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς ἂν ἔχωμεν προδότας, ἢ προδοσίαν τῶν ὑπερβαίνει τὰς ἡμετέρας, προσθέτω δὲ καὶ πᾶσαν μωρίαν· διότι πωλῶντες μας εἰς ξένους, δέν μας πωλοῦν καὶ εἰς εὐεργετήν ἢ σύμμαχον κανένα ξένον. Κάνειτε ἀπὸ τοὺς ξένους ἐν ἐδόθησεν τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ κανεῖς ἐκλαυσε τὰς δυστυχίας της· ἐξεναντίας οὔτε Θεὸν ἐφοβήθησαν, οὔτ' ἀνθρώπους ἐντράπησαν νὰ βοηθήσωσι καὶ μὲ λόγον καὶ ἔργον τοὺς φονεῖς ληστὰς καὶ πυρπολητὰς τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ἀσελγεῖς βιαστὰς τῶν Ἑλληνικῶν γυναικῶν καὶ παρθένων. Εἰς κανένα λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ξένους δέν προσδοκῶμεν ἄλλο τίποτε παρὰ συγχώρησιν. Μόνοι οἱ Ἕλληνες ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν· μόνοι ἔχουν καὶ τὸ ἱερώτατον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον δίκαιον νὰ διατάξωσι τὴν πολιτείαν τῶν, ὡς τοὺς συμφέρει.

Συγχώρησε, Σεβάσμιε Πρόεδρε, καὶ εἰς τὸ βαθύ μου πένθος, καὶ εἰς τὴν τύχην νὰ κατασταθῶ μάρτυς αὐτόπτης τῶν πολιτικῶν ταραχῶν τῆς Γαλλίας, συγχώρησε, ἔγωγε, ὡς νεώτερος εἰς ἐμὲ τὸν γηραλέον νὰ σοῦ φανερώσω καὶ τοῦτο. Κάνειτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δέν πολυμᾶσθαι καυχῆσθαι ὅτι δέν ἔχει πάθη· εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἐδόθη ἀπάθεια. Ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ μετριάζωμεν, ὅσον ἀνθρώπινον, μηδὲ νὰ τ' ἀφίνωμεν νὰ ἀγριεύωνται· τὸ ὅποιον συμβαίνει μάλιστα εἰς τὰς πολιτικὰς ταραχάς. Μὴ τὸ εἶναι ὁ Θεὸς νὰ ὑποθέσω τοιαῦτα πάθη εἰς τὴν γενναίαν καὶ ψυχὴν! Μ' ὅλον τοῦτο τοιαύτη εἶναι τῶν πολιτικῶν ταραχῶν ἡ φύσις, ὥστε καὶ αἱ γενναῖαι ψυχαὶ ἀναγκά-

ζονται πολλάκις ἀπὸ τοὺς κακοὺς πολίτας νὰ κρίνωσι τὰ πράξεις τῶν ἄλλων αὐστηρότερον παρὰ τὸ πρέπον. Αὐστηρὸς γίνου εἰς αὐτοὺς καὶ ἀπομάκρυνέ τοὺς ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ὑπουργίας· ἀλλὰ κάμνε τοὺς νὰ καταλαμύωνται ἐνταυτῷ ὅτι ἡ αὐστηρότης σου σκοπὸν ἄλλον δὲ ἔχει, οὐδ' ἀπὸ κανέν ἄλλο τέλος κινεῖται παρὰ ἀπὸ τοῦ συμφέρον τῆς πατρίδος.

Εἴθε ἡ φρόνησίς σου, Σεβασμίε Πρόεδρε, νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα!

Πρόθυμος εἰς τὰς σεβασμίας σου προσταγὰς,

Α. ΚΟΡΑΗΣ.

Τὴν 12 Μαρτίου τοῦ παρόντος ἔτους ἔγραφα πρὸς τὴν σεβασμιότητά σου, ὅτι σὰς ἔπεμπα διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Θεοδώρου Πρασακάκη φρ. 300, νέον δῶρον τῆς εὐγενοῦς χήρας Wyttenbach διὰ νὰ μοιρασθῇ εἰς τοὺς κρινόμενους θέντας τολμηροτέρους πυρπολητὰς τῶν καραβίων τοῦ τυράννου. Ὁ καλὸς μας Κανάρης ἀκούω ὅτι εἶναι πτωχός. Παρακαλῶ λοιπὸν τὴν σεβασμιότητά σου νὰ τοῖς δοθῇ μέρος τῆς δωρεᾶς, ὅσον κρίνετε πρέπον, καὶ νὰ προσταῇ τὸν ὑπουργὸν τοῦ κράτους νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν χήραν, δι' ἐπιστολῆς.

2 Αὐγούστου 1825.

Σεβάσμιε Πρόεδρε τοῦ Νομοθετικοῦ καὶ Νομοτελεστικοῦ συνεδρίου, Σεβάσμιοι Ἀντιπρόσωποι, Γενναῖοι στρατηγοὶ καὶ Ναύαρχοι, ὅσοι τρέφετε εἰς τὰ σπλάγχνα σας εὐλικρινῇ καὶ ἄδολον τῆς ταλαιπώρου μητρὸς καὶ πατρίδος μας ἀγάπην.

Παρακαλῶ σας ὅλους, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, μὲ τρέμουνσαν χεῖρα καὶ ὀφθαλμοὺς ἀσθενεῖς διὰ τὸ γῆρας, καὶ τυφλωμένους τὴν ὥραν ταύτην ἀπὸ τὰ δάκρυα, νὰ ἀκούετε μὲ εὐνοίαν τὰς τελευταίας ταύτας φωνὰς γέροντος, μέλλοντος μετ' ὀλίγον νὰ ταφῇ εἰς ξένην γῆν, διότι δὲν εἶχει πατρίδα ὁ ταλαιπώρος.

Πεντήκοντα χρόνοι εἶναι ἀποῦ ἀπεσπάρσθην ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς, ὅχι τόσον διὰ τοὺς ἀγρίους Τούρκους, μὲ τοὺς ὁποίους δὲν εἶχα κάμμιαν κοινωνίαν, ὅσον δι' ὁμογενεῖς ἐπαγγελλομένους χριστιανούς, καὶ μολυσμένους μὲ ἡθῇ ψυχῆς ἀγριώτερα τῶν τουρκικῶν ἡθῶν. Εὐκολώτερον ἀποφεύγονται, καὶ μακροθυμότερον ὑποφέρονται αἱ ἀδικίαι τῶν ἄλλοφυλῶν τυράννων, διότι ὁ ἀδικούμενος τὰς κρίνει καὶ τὰς φυλάσσειται ὡς λυσσασμένων σκύλων ἀγκάματα. Ἀλλὰ νὰ βλέπῃ τις καὶ ν' ἀκούῃ καθημέραν πράξεις καὶ λόγους τυραννικοὺς ἀπὸ ὁμογενεῖς, ὁμογλώσσους, ὁμοθρησκούς, ἐκκλησιαζομένους εἰς τοὺς αὐτοὺς ἱερὺς ναοὺς, καὶ μεταλαμβάνοντας τὰ αὐτὰ ἄχραντα

μυστήρια, τοῦτο εἶναι τὸ βαρὺ! τοῦτο τὸ ἀνυπόφορον τοῦτο μ' ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν πατρίδα μου!

Διὰ νὰ ἐλαφρύνω ὅπωςοῦν τὴν ἀπαρηγόρητον τῆς ἐξορίας θλίψιν, ἡσχολήθην, ὅσον ἐσυγχώρει ἡ μικρά μου δύναμις, νὰ συνεργήσω καὶ ἐγώ, ὡς καὶ ἄλλοι δυνατώτεροι μου ἀδελφοί, εἰς τὴν παιδείαν τοῦ γένους. Διότι ἐπρόβλεπα, ὅτι καὶ ἂν εὐτυχοῦσε τὸ γένος νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ ἁλλοφύλους τυράννους, ὀλίγον ἤθελ' ὠφελήθην ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας, ἂν δὲν ἦτο προετοιμασμένον εἰς αὐτὴν μὲ τὴν «παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ» ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἀποστολος, μόνον μέσον δραστικὸν νὰ φυλάξῃ τὴν ἐλευθερίαν.

Καὶ συνέβη, Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅ,τι ἐπρόβλεπα. Ἡ ἀποστασία μας, ἂν καὶ κατὰ πάντα δικαία, ἐγένετο ὁμολογῶν πρὸ τοῦ πρέποντος καιροῦ· τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσος ἦτον ἐκ γενετῆς φυτευμένον εἰς ὅλων ἡμῶν τὰς ψυχὰς· ἀλλ' ἐχρειάζοντο ἀκόμη ὀλίγοι χρόνοι, διὰ νὰ φυτεύσωμεν εἰς αὐτάς καὶ παιδείαν ἱκανὴν νὰ μᾶς φέρῃ εἰς ἀποτροπὴν καὶ μῖσος πάσης τουρκικῆς πράξεως. Αὕτη τῆς ἀποστασίας ἡ ἀρχὴ ἐδειξε τὸ ἄωρον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς δὲν μας συγχωροῦν πλέον νὰ ἀμφιβιάλλωμεν, ὅτι ἐκινήθησαν εἰς αὐτὴν ὄχι ἀπὸ ἔρωτα πατρίδος, ἀλλὰ Διὰ τὴν ἄωρον καὶ μωρὰν αὐτῶν ταύτην ἐπιχείρησιν ἤθελ' ἀφανισθῇ ὁλότελα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γῆν καὶ αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων τὸ ὄνομα, ἂν ἡ θεία πρόνοια δὲν μᾶς ἐσπλαγχνίζετο, παραβλέπουσα τὰς ἀφροσύνας μας διὰ τὰς πολὺ βαρυτέρας ἀνομίας τῶν τυράννων μας.

Ναί! Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, μὴν ἀμφιβιάλλετε, ὅτι ἡ θεία Πρόνοια, σᾶς ἐκατάστησε καλοὺς νὰ διορθώσετε μὲ τὰς λαμπράς σας νίκας τὴν ἀνόητον καὶ ἄωρον ἐπιχείρησιν.

ρησιν τῆς ἀποστασίας, καὶ νὰ σώσετε ἀπὸ τὸν ὄλεθρον
 ὅσους δὲν ἔφθασε νὰ σφάξῃ ὁ μιαρὸς τύραννος. Εἰς τὰ
 κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἀνδραγαθήματά σας χρεωστῇ τὸ
 γένος ὅλον τὴν μέχρι τοῦδε σωτηρίαν του. Ἀλλὰ ! τί
 ὠφελεῖ τὸ γένος ἡ παροῦσα σωτηρία καὶ ποῖαν χάριν
 χρεωστῇ ἡ πατρίς εἰς ἐσᾶς τοὺς σωτῆράς του, ἐὰν ἀφοῦ
 τὴν ἐλευθερώσετε ἀπὸ τοὺς τούρκους, δὲν φροντίσετε νὰ
 τὴν σώσετε καὶ ἀπὸ τοὺς φοβερίζοντας τὴν αὐτονομίαν
 τῆς ἐμφυλίου πολέμου;

Εὐρίσκονται μεταξὺ σας ἄνθρωποι, δὲν ἐξεύρω τί νὰ
 τοὺς ὀνομάσω . . . τὸ φιλανθρωπότερον εἶναι νὰ τοὺς
 ὀνομάσω πλανημένους, οἱ ὅποιοι δὲν αἰσθάνονται, ὅτι ἡ
 μὲ τόσα αἵματα καὶ τόσους ἀγῶνας ἀποκτηθεῖσα ἐλευ-
 θερία, εἶν' ἀδύνατον νὰ φυλαχθῇ χωρὶς τὸν ἱερὸν δεσμὸν
 τῆς ὁμονοίας, καὶ τὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος ὑπο-
 ταγὴν· ὅτι ὅσῃν δόξαν ἀπέκτησαν ἕως τώρα διὰ τοὺς
 λαμπροὺς ἀγῶνάς των, ἄλλη τόση κατασχύνη ἀπαρη-
 ῥήτος μέλλει νὰ καλύψῃ τὰ πρόσωπά των, ἂν φανῶσιν
 εἰς ὅλα τὰ φωτισμένα καὶ ἐλεύθερα ἔθνη, ὅτι ἔχυσαν τὸ
 πολὺτιμον αὐτῶν αἷμα, ὅχι διὰ νὰ καταστήσωσιν αὐτό-
 νομον τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν ὑποτάξωσιν
 εἰς ζυγὸν κἀνενὸς ἄλλου ξένου δεσπότη. Δὲν αἰσθάνον-
 ται, ὅτι ὁ ξένος οὗτος δεσπότης, ὅσον ἡμέρος κἂν ἤθελ'
 εἶσθαι, ἐκείνους πρῶτους μέλλει νὰ ἐπαγρυπνῇ πλεόν τῶν
 ἄλλων, ὅσοι ἔδειξαν πλειοτέραν ἀνδρίαν εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς
 πατρίδος ἀγῶνας, διότι ἐκείνους καὶ πλεόν τῶν ἄλλων
 ἔχει νὰ φοβῆται. Τοῦ ξένου δεσπότη τούτου τὰς προ-
 σταγὰς χρεωστοῦν νὰ πληρόνωσι, καὶ εἰς τὰ θελήματά
 του νὰ ὑποτάσσωνται χωρὶς ἀντιλογίαν, ὅσοι δὲν θέλουν
 τώρα νὰ δέσωσι τὸν αὐχένα των εἰς τὸν ἱερὸν καὶ ἐλα-

φρόν ζυγόν τῶν νόμων τῆς ἰδίας των πατρίδος. Ἀντί νὰ ὀνομάζωνται στρατηγοί, ναύαρχοι, κυβερνήται, λειτουργοὶ αὐτονόμου πατρίδος τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὄνομα τῶν θέλει εἶσθαι, στρατηγοί, ναύαρχοι, κυβερνήται λειτουργοὶ τοῦ Βασιλέως ἢ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἑλλάδος. Ἄν ἔμεινε μικρὸς σπινθὴρ ἔρωτος πατρίδος εἰς τὰς ψυχὰς των, καὶ μικρὰ μερὶς φρονήσεως εἰς τὰς κεφαλὰς των, ἃς συλλογισθῶσι ποία ἀπὸ τὰς δύο ταύτας ὀνομασίας εἶναι ἡ δικαιότερα καὶ ἐνδοξότερα εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ ἃς κάμωσι τὴν ἐκλογὴν αὐτοί.

Ὅστις ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖ νὰ δοξασθῇ, τοῦτο πρῶτον ἃς πληροφορηθῇ καλὰ, ἀξίωμα ἀποδειγμένον ἀπὸ τὴν παλαιὰν καὶ νέαν ἱστορίαν, ὅτι ὅποια δόξα δὲν στηρίζεται εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος ὑποταγὴν, εἶναι δόξης ὄνειρον καὶ φάντασμα, ἢ δόξα ἀληθινή. «Οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος» λέγει ἡ ἱερὰ μας θρησκεία, καὶ τὸ λέγει δι' ἐκείνους ὅσοι ἤρχισαν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν νὰ ἐργάζωνται τὴν δικαιοσύνην, χωρὶς τὴν ὁποίαν κάνεις δὲν εἶν' ἄξιός νὰ ὀνομασθῇ καλὸς πολίτης, ὡς λέγει καὶ ἡ φιλοσοφία μὲ τὸ στόμα τοῦ δικαίου Σωκράτους, «Οὐχ οἷόν τε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι.»

Ἐπιθυμεῖς δόξαν, Στρατηγέ, Ναύαρχε, Ἀντιπρόσωπε ἢ Κυβερνήτα; ὀρέγεσαι νὰ λαμπρυνθῇς μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σου; Ζήτησε τὴν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα ἀπὸ τὴν θρησκείαν σου, «Οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος.» Μὴν ἐλπίσης νὰ ἀξιωθῇς τῆς οὐρανίου πολιτείας, ἐὰν δὲν φανῇς πρῶτον εἰς τὴν ζῶσαν καὶ παροῦσαν πολιτείαν χρηστὸς πολίτης. Τοῦτο μάλιστα χαρακτηρίζει καὶ χωρίζει τὴν θρησκείαν μας ἀπὸ τὰς ψευδεῖς θρησκείας.

ἐν τὸ αὐτὸ βιβλίον τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐνταυτῷ καὶ τῆς ἐπιγείου καὶ τῆς οὐρανίου πολιτείας ΧΑΡΤΗΣ. Χάρτης ἱερός, εἰς τὸν ὅποιον ὅστις δὲν πείθεται, μεταμορφώνεται εἰς Τοῦρκον ἀπὸ Χριστιανόν, γίνεται ληστής, ὄχι πολίτης.

Ἐπιθυμεῖς, Στρατηγέ, Ναύαρχε, Ἀντιπρόσωπε ἡ Κυβερνήτα καὶ δόξης ἀληθινῆς παραδείγματα ἔχεις πολλὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων μας· ἂν δὲν τὰ κρίνης ἀρετὰ, στρέψε τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ εἰς τοὺς ἀποκτήσαντας τὴν ἐλευθερίαν καὶ εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους νὰ τὴν ἀποκτήσωσιν Ἀμερικανούς, Τοῦ Βολιβάρου αἱ νίκαι δὲν εἶναι ὀλιγώτερον θαυμασταὶ παρὰ τὰς λαμπράς σας νίκαις· δὲν ἐλαμπρύνθη ὅμως δι' αὐτάς ὁ Βολιβάρος, οὐδὲ τὸ νομὰ του μέλλει νὰ μείνῃ εἰς γενεὰς γενεῶν ἀοίδιμον, διότι ἐνίκησεν Ἰσπανικὰ στρατεύματα πολὺ τακτικώτερα παρὰ τὰ μωρὰ τῶν Τούρκων ἀνδραποδικὰ μαζεύματα, ἀλλὰ διότι ἐνίκησε τὰ πάθη του, κ' ἐγένετο παράδειγμα δικαιοσύνης εἰς ὅλους τοὺς συμπολίτας, ἀκολουθήσας αὐτὸς παράδειγμα τοὺς ἡμετέρους Ἀριστίδας καὶ Φωκίωνας, καὶ τοὺς νεωτέρους τῆς Ἀμερικῆς Ἡρώας, τοὺς Βασικτῶνας, Γεφερσῶνας, Φραγκλίνους καὶ τὸν ἐνδοξον αὐτῶν σύμμαχον, τὸν Λαφαῖέτην.

Ἐκούσατε βέβαια ὅποιαν λαμπρὰν ὑποδοχὴν ἔκαμαν εἰς τὸν σεβασμῖον τοῦτον γέροντα Λαφαῖέτην οἱ ἀπόγονοι τοῦ Βασικτῶνος καὶ τοῦ Φραγκλίνου. Τὸν ἐδόξασαν ὄχι τόνον διότι ἔδραμεν εἰς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ συνήργησεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν των μὲ τὰ χρήματα καὶ μὲ τὸ αἷμά του, ὅσον διότι τὸν ἐγνώρισαν ἄδελον φίλον τῆς ἰσονομίας. Αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπέρριψε καὶ τίτλους καὶ παράσημα προγονικῆς εὐγενείας, ὡς μωρῶν παιδίων παίγνια,

διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν μητέρα τῆς ἀληθινῆς δόξης, τὴν προσωπικὴν εὐγένειαν. Ἐρωτήσατε τὴν ἱστορίαν· ποῖος Καῖσαρ, ποῖος Πομπήιος, ποῖος Ἀλέξανδρος, ποῖος Ναπολέων ἀπέλαυσε τὴν ἀληθινὴν δόξαν τοῦ Λαφαίετου· ἔζησαν καὶ ἀπέθαναν ὅλοι ἐνυπνιαζόμενοι δόξης ὀνείρατα οἱ ταλαίπωροι.

Ἄν εἶναι ἐντροπή μας, ἔχοντας προγονικὰ καὶ ξένα παραδείγματα, νὰ μὴ κινηθῇ κἀνεὶς ἀπὸ ἡμᾶς ἀκόμη εἰς μίμησιν αὐτῶν; Ἄν εἶναι ἐντροπή μας νὰ μὴ γεννηθῇ καὶ μεταξὺ μας ἀκόμη κἀνένας Βολιβάρως, ἄξιός νὰ ἐμπνεύσῃ πίστιν εἰς τοὺς συμπολίτας του, καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ μὲ τὸ παράδειγμά του τὴν ὑποταγὴν εἰς τῆς πατρίδος τοὺς νόμους; Ἄν εἶναι ἐσχάτη δυστυχία μας νὰ κινδυνεύωμεν κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν νὰ χάσωμεν διὰ τὰς διχονοίας τὸ μὲ τόσους ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας ἀποκτηθὲν πάντιμον τῆς ἐλευθερίας κτῆμα;

Μή, φίλοι ἀδελφοί μου! μή, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὑποφέρετε νὰ εἴπωσιν οἱ ἐχθροί μας, ὅτι οἱ Γραικοὶ εἶναι ἀνᾶξιοι ἐλευθερίας, ὅτι νόμοι πολιτικοὶ δὲν ἄρκοῦν νὰ τοὺς κρατήσωσιν εἰς ὁμόνοιαν· ὅτι μόνος ὁ νόμος τῶν τυράννων, ἡ μάστιξ, δύναται νὰ τοὺς ἡσυχάσῃ.

* Ἄν ᾖναι αἰσχρὸν νὰ πείθεται τις εἰς νόμους τυράννων, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον αἰσχρὸν νὰ ἀπειθῇ εἰς τοὺς ἰδίους τοῦ νόμους καὶ εἰς τὰς ἰδίας τοῦ συνθήκας. Οἱ νόμοι τῆς Βουλῆς, ἐνεργούμενοι ἀπὸ τοὺς κυβερνήτας, εἶναι καὶ λογίζονται νόμοι θεμένοι ἀπὸ σᾶς ὅλους, ἐπειδὴ ἐσεῖς ἐκλέγετε τοὺς Βουλευτάς, καὶ τὸ πρόσωπόν σας φέρουν οἱ Βουλευταί, ὅταν θέτωσι νόμους. Ἡ δύναμις τῶν νόμων εἶναι δύναμις ἰδική σας· ἀθετοῦντες τοὺς νόμους, παραλύετε τὴν δυνάμιν σας, ἀθετοῦντες τὰς συνθήκας

σας, ἀρνεῖσθε τὰς ὑποσχέσεις σας, παραβαίνετε τοὺς ἰδίους σας νόμους καὶ προκρίνετε νὰ ζῆτε εἰς ἀνομίαν.

Ἄλλὰ συλλογίσθητε, πάλιν τὸ λέγω, Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι τοιαύτη ἀνομία δὲν ἔχει νὰ κρατήσῃ πολὺν καιρὸν· αὐτὴν θέλουν λάβειν πρόφασιν, οἱ ξένοι, διὰ νὰ σᾶς ἀναγκάσωσι νὰ ὑποταχθῆτε εἰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ὅποιον αὐτοὶ κρίνουν ἱκανὸν νὰ σᾶς κυβερνᾷ. Μὴ νομίζετε, φίλοι ἀδελφοί, ὅτι κατηγορῶ τὴν μοναρχίαν· σέβομαι ὅλους τοὺς νῦν ζῶντας μονάρχους τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, χωρὶς νὰ ψέγω ἢ νὰ ἐγκωμιάζω καὶ ἐν' αὐτοῖς. Ἀλλὰ πιστεύω ἀδιστακτικῶς, ὅτι ὅσον ἀναγκαῖον πράγμα εἶναι ἡ μοναρχία εἰς τὰς πολυάνδρους καὶ πλατείας ἐπικρατείας, ἄλλο τόσον βλαβερὰ γίνεται, εἰς τὰς μικρὰς καὶ ἐρημωμένας ἀπὸ τυράννους χώρας, ὡς εἶναι ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς τὴν σήμερον. Μόναρχος καὶ Μοναρχικὴ αὐλὴ εἰς δύο πιθαμῶν (νὰ εἶπω οὕτως) γῆν, τὴν Ἑλλάδα, κατοικημένην ἀπὸ ὀλίγους καὶ πτωχοὺς ἀνθρώπους, εἶναι νέα τῆς Ἑλλάδος ἄλωσης. Διὰ νὰ καλλιεργηθῇ ἡ Ἑλληνικὴ γῆ καὶ νὰ γεμισθῇ ἀπὸ κατοίκους πολλοὺς καὶ εὐδαιμόνας, χρειάζεται ἀκοίμητος συνεισία ἀνθρώπων φρονηματοσμένων μὲ αὐτόνομον ἐλευθερίαν. Ἀκούετε καὶ πιστεύετε, ἂν δὲν βλέπετε, τὸ παράδειγμα τῶν εὐδαιμόνων Ἀγγλαμερικανῶν, οἱ ὅποιοι εἰς μικρὸν καιροῦ διάστημα ἔκαμαν τὴν γῆν αὐτῶν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Διὰ τί, διότι κυβερνῶνται ἀπὸ νόμους ἰδίους, καὶ τοὺς σέβονται ὡς νόμους Θεοῦ· οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ κυβερνῆται των ἐκλέγονται ἀπὸ τὸ ἔθνος μὲ ἐκλογὴν ἄδολον· οἱ δικασταὶ των κρίνουν ἀδεκάστως κατὰ τοὺς νόμους· οἱ στρατηγοὶ των καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης δὲν ταλμοῦν νὰ πρᾶξωσιν ἄλλο παρ' ὅ,τι τοὺς προστά-

σουν οἱ νόμοι· καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν νόμων, οἱ ἄρχοντες, ὡς καὶ ὁ ἐλάχιστος πολίτης, δὲν γνωρίζουν δεσπότην ἄλλον κἀνένα παρὰ τὸν νόμον.

Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα καλὰ προξενεῖ ἡ ἱερὰ αὐτονομία εἰς τοὺς εἰλικρινεῖς ἐραστὰς τῆς ἐλευθερίας· τὰ ὅποια εἰς τὴν ἐξουσίαν σας εἶναι νὰ συναπολαύσετε ὅλοι ὡς ἀδελφοὶ ἰσόνομοι, καὶ νὰ τ' ἀφήσετε κληρονομίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους σας, ἂν ὀρέγεσθε νὰ σὰς μακαρίζῃ ἡ ἐπερχομένη γενεά, ὡς κτίστας τῆς εὐδαιμονίας της, καὶ νὰ ἐορτάζῃ ὡς ἀγίων τὴν μνήμην σας. Ἄν εὐρίσκεται τις μεταξύ σας στρατηγός, ναύαρχος, ἀντιπρόσωπος, κυβερνήτης ἢ ὑπουργός τῆς κυβερνήσεως, ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τὴν ἀγαπᾷ μόνον δι' ἑαυτόν· θέλει νόμους, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἐπιβάλλῃ εἰς ἄλλους, χωρὶς νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτοὺς κοινῶς μὲ τοὺς ἄλλους, στολιζέται μὲ τίτλους καὶ προνόμια, διὰ νὰ φαίνεται ἀνώτερος τῶν ἄλλων, καὶ προτιμᾷ νὰ ὑποβάλλῃ τοὺς ἀδελφούς του εἰς ξένον ζυγόν, παρὰ νὰ ἦναι ἴσος μ' αὐτούς· μὴν ἀμφιβάλλῃ ὁ τοιοῦτος ψευδᾶδελφος, ὅτι θέλει τὸν μνημονεύει καὶ αὐτὸν ἡ ἐπερχομένη γενεά· ἀλλ' ἡ μνήμη του θέλει ὁμοιάζειν τὴν μνήμην τῶν παλαιῶν ταραχοποιῶν δημαγωγῶν τῆς Ἑλλάδος, τῶν πρὸ τριάκοντα χρόνων δημαγωγησάντων τὴν Γαλλίαν φονέων, καὶ τῶν δημαγωγούντων σήμερον τὴν ταλαίπωρον Ἰσπανίαν ληστῶν. Ἐάν ἴσως, εὐχαριστούμενος νὰ τρυφᾷ καὶ νὰ τιμᾶται μεταξύ τῶν ζώντων, ὀλίγον τὸν μέλη πῶς ἔχουν νὰ τὸν κρίνωσιν ὅσοι δὲν ἤρχισαν ἀκόμη νὰ ζῶσιν· ἐπειδὴ εὐρίσκονται καὶ τοιαῦτα ἀναίσχυντα ἀνδράποδα, τῶν ὁποίων ὅλη ἡ ἠθικὴ στέκει εἰς τὸ «Φάγωμεν καὶ πίνωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.» ἐὰν ἐφθασε λέγω, εἰς τόσην καταφρόνησιν

τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς καὶ ἱστορίας, ἃς μάθη ὁ ταλαί-
 πωρος, ὅτι οὐδ' ἀπὸ τοὺς ζῶντας ἔχει νὰ ἐλπίζῃ τιμὴν
 ἀληθινήν. Τὰ φῶτα τῆς παρουσίας ἐποχῆς, βοηθούμενα
 ἀπὸ τὴν τυπογραφίαν ἔκαμαν τὴν ἱστορίαν ἀδυσώπητον·
 ἡ ἱστορία δὲν κρίνει πλέον μόνους τοὺς ἀποθανόντας,
 ἀλλ' ἐξετάζει αὐστηρῶς καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν ζώντων,
 καὶ ἀποδίδει εἰς καθένα ὅ,τι τὸν πρέπει. Ἀπὸ τοῦ νῦν
 ἤρχισαν νὰ ἱστορῶσιν, ὅσοι ἀπὸ τοὺς φωτισμένους Εὐρω-
 παίους σᾶς ἴδαν ἢ σᾶς ἤκουσαν, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ
 κακὰ σας· ἀπὸ τοῦ νῦν ἤρχισε νὰ γίνεται γνωστὴ καθε-
 νὸς ἡ πολιτικὴ διαγωγή· καὶ ἂν ἐκατηγορήθη, ἢ ἐπαι-
 νῆθη κἀνεὶς ἀπὸ σᾶς παρὰ τὸ δίκαιον, ἡ ὀριμωτέρα σκέ-
 ψις δὲν θέλει ἀργήσῃ νὰ διακρίνῃ τὸν δίκαιον ἀπὸ τὸν
 ἀσεβῆ, καὶ νὰ στέψῃ τὸν πρῶτον μὲ τὸν στέφανον τῆς
 ἀληθινῆς δόξης, καὶ νὰ ἐξυπνίσῃ τὸν δεύτερον ἀπὸ τὴν
 ἀναιρευομένην δόξαν, διὰ νὰ ἀκούῃ τοὺς ψόγους τῆς πα-
 ρούσης γενεᾶς, καὶ νὰ προσμένη τρέμων τὰς κατάρας τῆς
 ἐπερχομένης. α Οὐδὲν κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται· » ἡ
 τυπογραφία ἐπλήρωσε σήμερον καὶ τοῦτον τοῦ Χριστοῦ
 τὸν λόγον.

Διὰ νὰ κερδαίνῃ τίς τὰ πρὸς τὴν ἀπλὴν ζωὴν ἀναγκαι-
 α, ἐμπορεῖ νὰ διαλέξῃ μίαν ἀπὸ τὰς πολλὰς τέχνας
 καὶ τὰ πολλὰ τοῦ βίου ἐργόχειρα· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπο-
 κτήσῃ ἔντιμον ζωὴν, μία μόνη τέχνη, ἔν ἐργόχειρον μόνον
 ἔμεινε σήμερον, τὸ ὠραῖον τῆς δικαιοσύνης ἐργόχει-
 ρον, ὡς τὸν ὀνόμαζεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ποιητάς μας (1).

(1) Τὸ μὴδὲν ἀδικεῖν ἐκμαθεῖν γάρ, ὦ Λάχη,
 Ἄσπετον ἐπιτίθευμα κρίνω τοῦ Βίου.

Ἐπιθυμαῖτε, φίλοι ἀδελφοί, νὰ κατασταθῇτε ἀληθῶς ἔντιμοι, νὰ ὑπερβάλετε τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν προγόνων σας, σπουδάζετε τὴν τέχνην τῆς δικαιοσύνης (μὲ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἀπέκτησαν κ' ἐκεῖνοι, καὶ διὰ τῆς ἀδικίας των τὴν ἔχασαν)· ἐργόχειρόν σας ἀπὸ τοῦ νῦν, εἰς τὸ Βουλευτήριον, εἰς τὸ Κυβερνεῖον, εἰς τὸ Στρατήγιον καὶ εἰς πᾶν ἄλλο πολιτικὸν ἐργαστήριον, ἃ γίνεται ἡ δικαιοσύνη· καὶ διχόνοιαν ἢ φιλονεικίαν ἄλλην μεταξύ σας μὴν ἀφήσετε παρὰ τὴν εὐγενῆ συνερίαν, τίς τοῦ ἄλλου νὰ φανῇ πλέον ἐπιδέξιός τεχνίτης τῆς δικαιοσύνης. Μόνη ἡ δικαιοσύνη ἔχει νὰ φυλάξῃ τὴν ἀποκτημένην μὲ τὰ αἵματά σας ἀνεξαρτησίαν, καὶ νὰ ὑψώσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὸν ἀκρότατον τῆς εὐδαιμονίας βαθμόν. « Δικαιοσύνη ὑποῖ ἔθνος. » λέγει πάλιν ἡ ἱερὰ μας γραφή.

* Ἄν εὐρίσκεται τίς μεταξύ σας τόσον σκληροτράχηλος, ὥστε νὰ προκρίνῃ παρὰ τὴν εὐγενῆ τέχνην τῆς δικαιοσύνης τὸ ληστρικὸν ἐργόχειρον τῆς ἀδικίας, ἀποστράφητέ τον ἀπὸ τοῦ νῦν ὡς Τοῦρκον, ἕως νὰ τὸν παραστήσῃ ὁ θάνατος συνωδευμένον μὲ πολλοὺς ἄλλους Τοῦρκους εἰς τὸν ἀδέκαστον κριτὴν, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ το ὁπιοῦ τὸ στόμα μέλλει ν' ἀκούσῃ τὴν φρικτὴν του καταδίκην, « Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας. »

Τὸ βαθύ μου γῆρας, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, δέν με συγχωρεῖ μακρότερα ἀπ' ὅσα ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ σᾶς γράψω μὲ ἐλπίδα ὅτι θέλετε τὰ δεχθῆν, ὅχι ὡς συμβουλὰς, ἀλλ' ὡς δεήσεις φίλου τῆς δόξης καὶ τῆς εὐδαιμονίας σας. * Ἄν ἤμην παρών, ἀντὶ νὰ γράφω, ἤθελα προσπέσειν καὶ ἀγκαλισθῆν τὰ γόνατα τῶν Κυβερνητῶν, τῶν Ἀντιπροσώπων, τῶν Στρατηγῶν μὲ γαερούς ἀναστεναγμοὺς καὶ

ομήρους, διὰ τὰ λάθω ἔνορκον ὑπόσχεσιν ἀπ' ὅλους σας, ὅτι προκρίνετε ὅλοι τὸν θάνατον, παρὰ τὰ καταισχύνετε τὸ καὶ πάλαι καὶ σήμερον τόσον δοξασμένον Ἑλληνικὸν ὄνομα. Ὅ,τι μ' ἐμποδίζει τὰ ἐνεργήσω ἡ ἀπουσία μου, εἰς τὸ ἐνεργήσω ἡ πατρίς. φαντάσθητε, ὅ,τι, ὡς βλέπετε παροῦσαν, οὕτω καὶ ἀκούετε παρακαλοῦσαν τὴν κοινὴν πατρίδα σας. «Μὴ τέκνα μου, (φωνάζει εἰς ὅλους σας παρακαλοῦσα), μὴ καταισχύνετε τὴν μητέρα σας, ὑποβάλλοντές της εἰς ξένον ζυγόν· μὴν ὑποφέρετε τὰ μεταβάλλετε ὅσῃν ἡ ἀνδρία σας μ' ἐπροξένησε δόξαν καὶ χαρὰν καὶ εἰς ἀπαρηγόρητον πένθος ἀλλογενοῦς κυβερνήσεως· μὴν ὑποφέρετε τὰ μὲ βλασφημήσωσιν οἱ ἐχθροὶ σας, κηρύττοντες, ὅτι μίαν μόνην φορὰν ἐγέννησα ἄνδρας ἀλλὰ τὴν σήμερον δὲν γεννῶ πλέον παρὰ τέρατα θηριόμορφα ἀνδράρια παράσημα, τὰ ὅποια μόνην ἀρετὴν γνωρίζουν τὴν ἀνδρίαν τοῦ βραχίονος, κ' ἐγύμνωσαν τὴν ψυχὴν των ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, τὴν μόνην ἱκανὴν τὰ θρέψῃ καὶ ν' αὐξήσῃ τῆς ἀνδρίας τοὺς καρπούς.»

Διὰ πολλὰς αἰτίας, φίλοι ἀδελφοί, ἡ παρούσα ἐπιστολὴ πρέπει τὰ κοινωνηθῇ εἰς ὀλίγους τινάς, ὅσους κρίνετε φίλους εἰλικρινεῖς τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ἀφοῦ πρῶτον τοὺς ὀρκώσετε τὰ μὴ δημοσεύσῃ κανεῖς τίποτ' ἀπὸ τὰ γραφόμενα· καὶ τὰ μείνῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σεβασμίου Προέδρου, χωρὶς τὰ συγχωρηθῇ εἰς κανένα τὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Ὁ μέλλων τὰ τὴν ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτόν, κύριος Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος, ἐκλέχθη καὶ στέλλεται ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους διὰ τὸ δάνειον. Εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος κρίνω καὶ τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ἥτις προξενεῖ πλεονεκτήσαν τιμὴν εἰς τοὺς ἐκλέξαντας παρὰ εἰς τὸν ἐκλεχθέντα. Μία ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις ὅτι τρέφει ζῆλον θερμὸν

ὕπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ἡ ψυχὴ τοῦ κυρίου Κοντα-
σταύλου, εἶναι ὅτι κατευοδοθεῖς εἰς τὸ Λονδῖνον δι' ἀναγκ-
καίας καὶ ἀπαραιτήτους ὑποθέσεις τοῦ ἐμπορίου του, μό-
λις διέτριψεν ἐκεῖ δέκα ἡμέρας, καὶ ἀκούσας τὴν πρόσ-
κλησιν τῆς πατρίδος, ἐθυσίασεν εἰς τὰ συμφέροντά της
τὰ ἰδιά του συμφέροντα. Παρεκτός τοῦ ζήλου ἔχει καὶ
νοῦν· διότι οὐδ' ὁ ζῆλος ὠφελεῖ τίποτε χωρὶς τὸν νοῦν.
Δεχθῆτέ τον λοιπὸν ὡς φρονιμώτατον καὶ θερμότατον
φίλον τῆς κοινῆς μας πατρίδος, καὶ ἀκούσατε ἀπὸ τὸ
στόμα του μὲ ἐμπιστοσύνην, παρὰ τὰ γραφόμενα ἀπὸ
τοὺς ἀποστέλλοντας αὐτόν, ὅσα ἔμαθεν ἀπ' αὐτοὺς καὶ
ἀπ' ἄλλους διὰ ζώσης φωνῆς εἰς τὸ Λονδῖνον, καὶ κατ'
αὐτὰ συμβουλευθῆτε.

Ὁ Θεὸς τῶν οἰκτιρμῶν, Σεβάσμιοι προεστῶτες, νὰ
ὀδηγήσῃ τὰς βουλὰς σας εἰς τὴν δόξαν καὶ εὐδαιμονίαν
τῆς Ἑλλάδος!

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος πρόθυμος
εἰς τὰς προσταγὰς,
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

ΚΗ'.

Πρὸς τὸν Κύριον ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΝ.

107.

16 Ἰανουαρίου 1824.

Χρηστὲ καὶ τίμιε συμπατριῶτα.

Ὡς ἄνδρα φρονιμώτατον σ' ἔκρινα πάντοτε, καὶ ὡς
τοιούτον σὲ ἠγάπησα. Βεβαίωσέ με, σὲ παρακαλῶ, εἰς

τὴν παροῦσαν δεινὴν περίστασιν, ὅτι δὲν ἠπατήθην εἰς τὴν κρίσιν μου. Καὶ πρὶν λάβῃς τὴν παροῦσαν μου, πιθανόν ὅτι σοῦ ἔγινε γνωστὴ τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ ἡ ἀποβίωσις. Ἡ ἰδία μου λύπη δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ συμ-βουλεύσω φιλόστοργον πατέρα νὰ μὴ λυπηθῇ. Τοῦτο μόνον σὲ παρακαλῶ, φίλε μου, νὰ λυπηθῇς, ὡς πρέπει νὰ λυπῶνται οἱ φρόνιμοι.

Ἡ Πρόνοια, ἀποφασίσασα νὰ σὲ στερήσῃ τὸν υἱόν σου, δὲν ἠθέλησεν ὁμως νὰ σοῦ ἀφήσῃ πρόφασιν νὰ γογγύσῃς κατ' αὐτῆς· ἀλλ' ἔβαλεν εἰς τὴν ζυγαρίαν τῆς ἐξ ἑνὸς μέρους τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὰ συνοδεύοντα τὴν αἰχμαλωσίαν πάνδεινα κακὰ, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸν ἥσυχον θάνατον τοῦ νέου, καὶ σπλαγχνισθεῖσα τοὺς γονεῖς, ἐσυγχώρησε νὰ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας τοῦ ἐλευθέρως, εἰς ἐλευθέρην γῆν, καὶ ὅχι νὰ περιφέρεται αἰχμάλωτος εἰς ἀνθρωποράγων χώραν ἀπὸ τυράννους ἀγρίους, ὑβριζόμενος, μαστιζόμενος, ἴσως καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ ἀποταχθῇ τὸν Χριστόν του, καὶ νὰ συνταχθῇ μὲ τὸν Σατανᾶν. Βλέπεις λοιπόν, φίλε μου, ὅτι πλείονας ἀφορμὰς δοξολογίας παρὰ γογγυσμοῦ σ' ἐχάρισεν ὁ θεός· διότι γογγυσμὸς κατ' αὐτοῦ λογίζεται πᾶσα ὑπέρμετρος λύπη.

Εἰς ταῦτα πρόσθε, ὅτι ὁ υἱός σου, ἂν καὶ ἀπέθανεν εἰς ξένην γῆν καὶ μακρυσμένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, δὲν ἀπέθανεν ὁμως περικυκλωμένος ἀπὸ ξένων ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν. Δὲν ἐστερήθη προστασίαν ἱατροῦ ἀπὸ τοὺς ἐμπειροτέρους ἱατροὺς τῆς πόλεως. Ὁ Φουρναράκης ὁ ταλαίπωρος τὸν ἐπεμελήθη ὡς ἀδελφός. Αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Φουρναράκη τὸν ἐνοσοκόμησαν μὲ ὅχι ὀλιγωτέραν στοργήν, ὅσης ἠθέλατε δεῖξιν σεῖς οἱ γονεῖς του, ἂν εὕρισκεσθε παρόντες. Καμμία ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας βοηθείας δὲν

τὸν ἔλειψε· μᾶς ἔλειψεν ἡ θεία βοήθεια δι' αἰτίας εἰς
μόνον τὸν θεὸν γνωστάς, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὸ συμφέ-
ρον μας ἐνεργουμένας.

Παρηγορήσου λοιπόν, φίλε μου, καὶ παρηγόρησε με-
σταθερὰν ψυχὴν τὴν ἀγαπητὴν σου συμβίαν, καὶ τὰ φίλα
μένοντά σου τέκνα. Εἰς ὅλους εὐχομαι τὸ λειπόμενον τοῦ
νέου ἔτους τόσον εὐτυχές, ὥστε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν ψυ-
χὴν σας τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης δυστυχίας τὴν λύπην.

Ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης
ΚΟΡΑΗΣ.

ΚΘ'.

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΑΡΤΩΤΩΝ.

108.

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824.

*Τιὲ τῆς Ἑλλάδος ἀγαπητέ, καὶ γενναῖε τῆς Ἑλλη-
ρικῆς ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!*

Ἡ ἐπιστολή σου, τὴν ὁποίαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου
τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλ-
μούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω
τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀνα-
στήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των.
Λύπης, ὅτι ὅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουσι τὸν Ὀδυσσεῦ,

ἀλλ' εὐρίσκονται τινὲς μεταξύ σας, μὴ δυνάμενοι νὰ κα-
ταλάβωσιν, ὅτι αἱ διχόνοιαί, ἂν δὲν φέρωσι πάλιν ὀπίσω
τοὺς Τούρκους, δὲν θέλουν ὁμῶς φέρειν ποτὲ τὴν αὐτό-
νομον ἐλευθερίαν ἐκείνην, ἣτις χρεωστεῖται εἰς τὰ ἐκχυ-
θέντα τίμιά σας αἵματα, καὶ τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ
Ἑλλάς. Τὸ μέγα τοῦτο κακὸν ἐγνώρισες καὶ σύ, φίλε,
ἐπὶ πηγάζει ἀπὸ τὰ φαρμακερὰ μαθήματα, τὰ ὅποια ὅλοι
κοινῶς ἐδιδάχθημεν εἰς σχολεῖον ἄνομον, ἀπὸ διδασκά-
λους ἀνόμους, τοὺς Τούρκους. Ἄν δὲν μᾶς ἐφθειραν ὅλους
ἰσομέτρως, ὅλους ὁμῶς σχεδὸν μᾶς ἐμπόδισαν νὰ μάθω-
μεν τὸ μόνον σωστικὸν τῆς ἐλευθερίας μάθημα, τὴν δι-
καιοσύνην.

Ποία λοιπὸν ἰατρεία τοσούτου κακοῦ; Ν' ἀποθάνη
μέγα μέρος τῆς παρούσης γενεᾶς, ὅσοι δὲν ἐμποροῦμεν
πλέον νὰ ἀπομάθωμεν τὰ κακὰ μαθήματα, διὰ νὰ ἐλευ-
θερώσωμεν καὶ τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ ὀλέ-
θριόν μας βάρους· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἄρκει. Ἄν ἀφήσωμεν
τοὺς ἐξοπίσω μας νέους χωρὶς παιδείαν, μέλλουν καὶ αὐ-
τοὶ νὰ λάβωσιν ἡμᾶς τοὺς ἀνοήτους πατέρας των παρά-
δειγμα τῆς διαγωγῆς των. Εἶναι λοιπὸν χρεῖα, ὥς καὶ
σύ, φίλε, τὸ λέγεις, νὰ παιδευθῇ τὸ γένος τὰ μαθήματα
τῆς ἐλευθερίας, τὰ ὅποια δὲν εἶν' ἄλλα παρὰ τὰ μαθή-
ματα τῆς δικαιοσύνης.

Διὰ τοῦτο ἐπιθυμεῖς διδασκάλους τοιούτων μαθημάτων
τοὺς διεσπαρμένους εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην ὁμογε-
νεῖς λογίους, καὶ τοὺς προσκαλεῖς νὰ πληρώσωσι καὶ αὐ-
τοὶ τὸ εἰς τὴν πατρίδα ἀπαραίτητον αὐτῶν χρέος, καθὼς
ἴσεις καθημέραν τὸ πληρόνετε μὲ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνάς
σας. Οὐδ' αὐτοὶ τὸ ἠμέλησαν, τινὲς ἐξ αὐτῶν εὐρίσκον-
ται ἤδη μεταξύ σας· ἄλλοι δὲ ἐκίνησαν, διὰ νὰ ἐνωθῶ-

σιν ἐντὸς ὀλίγου μὲ τοὺς ἀδελφούς των. Ὅσοι ἔμειναν ἀκόμη, ἐμποδίσθησαν ἀπὸ διαφόρους εὐλόγους αἰτίας, καὶ ἐξαίρετως ἀπὸ τὴν ἀδηλότητα τῆς αὐτοῦ μελλούσης αὐτῶν καταστάσεως· ἀδηλότητα, τὴν ὁποίαν ἠύξησαν μάλιστα τῶν Ἑλλήνων αἱ διχόνοιαι. Τώρα ἀκούοντες, οἱ ἐπιθυμεῖτε καὶ τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὴν παρουσίαν αὐτῶν ὡς διδασκάλων ὁμονοίας, δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῆς προθυμίας νὰ δεῖξωσι καὶ αὐτοί, ὅτι εἶναι τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ζητοῦν ἄλλο ἀπὸ σᾶς, πλην ὅ,τι ἤθελε ζητήσῃ καὶ ὁ ὀλιγαρχέστατος Σωκράτης, τὴν ἀναγκαίαν αὐτῶν τροφήν, καὶ τὴν βεβαιότητα, ὅτι μέλλετε νὰ τῶν εὐκολύνετε τὰ μέσα νὰ διασπείρωσι τὴν παιδείαν, διὰ νὰ μὴ κατασταθῇ ἡ διδασχὴ των «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.»

Τοιαύτη βεβαίωσις ἤθελ' ἐνεργήσῃν πολὺ, ἂν ἐκηρύττετο ἀπ' αὐτὴν τὴν Κυθέρνησιν. Δὲν ἡμέλησα νὰ γράψω καὶ περὶ τούτου καὶ περὶ ἄλλων τινῶν ἀναγκαίων τῇ 27 Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους, πρὸς τὸν σεβασμιον Πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἀντιπροσώπων μακρὰν ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας τὴν ἀπόκρισιν δὲν ἔλαβα ἀκόμη. Ὅπως ἂν ᾔναι, χαίρω, ὅτι γνωρίζετε ὅλοι κοινῶς τὴν ἀνάγκην τῆς παιδείας καὶ τὴν ἐπιθυμεῖτε, ὡς φύλακα τῆς ἐλευθερίας.

Ναί! φίλε Ὀδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου, κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὅχι ὀλιγώτερον θαυμαστήν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστήν, στολίζοντές την μὲ τὴν παιδείαν, ἥτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν, καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενο

γλήτους καὶ κυρίους νὰ ὀργανίσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἑσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχύνετε αἵματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱεράν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητὲ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῇς υἱὸς μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἡρωϊκά σας ἀνδραγαθήματα δείξετε ἀκόμη ἡρωϊκώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, ἐὰν καὶ ἔως εἰς αὐτὴν τοῦ τυράννου τὴν καθέδραν προχωρήσωσι τὰ ἀνίκητά σας ὅπλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεσθε, ἀνεξαρτησίαν. ὦ Θεέ! τρέμει καὶ τὸ σῶμά μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα παθήματα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσειν, ἂν ἐπιστρέψαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοιάν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανίσωσι τὴν πολιτείαν σας! Ἑσεῖς νὰ φυτεύετε καὶ μὲ τὰ αἵματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε πρέπει νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς του!!! Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὁποφέρετε νὰ πάθῃ τόσην καταισχύνην ἡ κοινὴ σας μήτηρ, ἡ Ἑλλάς; Καὶ ὁποῖαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσετε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν της αὐτόνομως ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμονομίας; «Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὑψηλὴ, ἰσχύει δέ, ὥσπερ τεθεμελιωμένον βασιλεῖον» εἶναι λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, βεβαιωμένα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πείραν.

Ὅσα λέγω, φίλε Ὀδυσσεῦ, περὶ ὁμονοίας, δὲν ἀποβλέπουν κατευθεῖαν ἐσέ· ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τῶρα διαγωγὴν σου, ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται ὁμῶς νὰ εὐρίσκωνται μεταξύ σας τινές, ὅχι κακοὶ στρατηγοί, ὅχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνθρώπων φαρμακερὰς συμβουλὰς· ἄνθρωποι νομίζοντες, ὅτι ὅστις κρατεῖ ὄπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὄπλα. Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι. Μόνη ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὄπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὄπλα ληστῶν, ζώντων εἰς καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς, ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς λησταί ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν. Ἡ ἀνδρία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελὲς προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετο ἀπὸ ὅλους, οὐδὲ χρεῖαν ὅλως εἶχε τῆς ἀνδρίας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἑνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος, «Οὐδὲν ἀνδρίας χρῆζομεν, ἐὰν πάντες ὦμεν δίκαιοι.» Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρὶς ὄφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦτον ἐνωμένη μὲ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Λαθάνεσαι, φίλε Ὀδυσσεῦ, ὅταν κρίνης ἀναγκαίαν καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν μου. Ἰ Τί ζητεῖς, καὶ τί ἐλπίζεις, ἀπ' ἐμέ; Ἐὰν ζητῆς συμβουλὰς, παρ' ὅσας ἔγραψα πολλάκις πρὸς ἄλλους, καὶ γράφω πρὸς σέ σήμερον, συμβουλὰς ὅχι τῆς κεφαλῆς μου, ἀλλὰ τῶν σοφῶν προγόνων μας, ἄλλας δὲν ἔχω νὰ δώσω· αὐτὰς καὶ οἱ αὐτοῦ διατρίβοντες λόγιοι ὁμογενεῖς εἶναι ἱκανώτεροί μου νὰ σὰς τὰς ἐνθυμίζωσιν. Ἐὰν ζητῆς πράξεις, ζητεῖς ν' αὐ-

ζήσης τὴν λύπην μου. Ἄν εἶχα στρατιωτικὴν ἡλικίαν, χωρὶς ἀναβολὴν ἤθελα τρέξιν νὰ γραφθῶ στρατιώτης τῆς πατρίδος, στρατηγούμενος ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεύα. Ἀλλὰ μᾶλιν, στρατηγέ μου, ἂν ἀκόμη δὲν τὸ ἔμαθες, ὅτι ἀπὸ τὴν 27 τοῦ περασμένου Ἀπριλίου ἤρχισα νὰ τρέχω μὲ ποδαγρικοὺς πόδας τὸ 77 ἔτος τῆς ἡλικίας μου· ἀπὸ τοιούτους στρατιώτας εἶμαι βέβαιος, ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν. Τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη μου εἶναι τόσον βαρύτερα, ὅσον ἡ πατρίς μ' ἐπλήρωσε πολὺ πλειότερον ἀπ' ὅτι ἤξιζαν οἱ μικροὶ μου κόποι, μὲ τὴν εὐνοίαν τῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἀλλάσσω μὲ τοὺς θησαυροὺς ὅλης τῆς γῆς· ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον ὁ ταλαίπωρος ἄλλο τι νὰ προσφέρω εἰς αὐτὴν παρὰ εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς, καὶ δέησεις εἰς ὅλα τῆς τὰ τέκνα, τοὺς ἀδελφούς μου, νὰ σέβωνται τὴν πατρίδα πλέον παρὰ τοὺς ἰδίους των γονεῖς. Ἡ δέησίς μου εἶναι αὐτοῦ τοῦ φιλοπάτριδος Σωκράτους παραγγελία τοῦ ὁποίου τοὺς λόγους γράφω μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ὀλοκλήρους, διὰ νὰ τοὺς κοινωνήσης καὶ εἰς στρατηγούς καὶ εἰς στρατιώτας, καὶ πάσης ἄλλης τάξεως πολίτας, καὶ νὰ τοὺς μεταχειρίζεσθε ὡς ὁμονοίας σάλπιγγα, ὅχι μόνον πολεμοῦντες Τούρκους, ἀλλὰ καὶ ὅσας ἐρχεσθε εἰς ἀνάγκην νὰ πολεμῆτε τὰ τυραννικώτερα παρὰ τοὺς Τούρκους ἀνθρώπινα πύθη.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νὰ εὐλογήσῃ τὰ ὄπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ « Εἰς διώξεται χιλίους » εἰς δὲ τοὺς ἐχθροὺς σας τὸ « Γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλίγημα, καὶ ἄγ- » γελος κυρίου καταδιώκων αὐτούς ! »

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος
Α. ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐκ Παρισίων, 21 Ἰουλίου 1825.

Φίλε συμπατριῶτα,

Σήμερον πέμπω εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ κ. Θεόδωρον Πρασακάκην κιβώτιον σημειωμένον Z R N^ο 1, διὰ νὰ σὲ τὸ κατευθύνῃ αὐτοῦ εἰς Ὑδραν.

Εἰς αὐτὸ θέλεις εὑρεῖν 170 φυλλάδια περιέχοντα τὸν Διάλογον τὸν αὐτὸν ἀπαραλλάκτως, ὡς ἐτυπώθη πέρυσιν ἐνωμένος μὲ τὰ ἐδῶ ἐκδοθέντα Πολιτικά τοῦ Πλουτάρχου. Ἐτυπώθη τῶρα χωριστὸς εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ τυπογραφίας, διὰ νὰ πωλῇται καὶ χωριστά. Διὰ νὰ πιθανολογηθῇ ὁμῶς τοῦτο τὸ ἄθῳον ψεῦσμα, ἀνάγκη εἶναι, ὅταν τὰ λάβῃς νὰ κόψῃς καὶ νὰ χωρίσῃς τὸ τελευταῖον φύλλον, ὅπου εὑρίσκεται τὸ ὄνομα τοῦ ἐδῶ τυπογράφου. Αὐτὸ ἐτυπώθη δι' αἰτίας τινὰς ἀπαραιτήτους νομικὰς, καὶ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δὲν ἐσυγχωρήθη νὰ κοπῇ καὶ νὰ χωρισθῇ, πρὶν ἐκβῇ τὰ ὅρια τῆς Ἐπικρατείας.

Κάμε με λοιπὸν τὴν χάριν νὰ τὰ κόψῃς αὐτοῦ, καὶ νὰ μὲ βεβαιώσῃς ὅτι τὰ ἔκοψες. Ζητῶ καὶ δευτέραν χάριν νὰ ἐπιμεληθῇς προθύμως τὴν πώλησιν καὶ διασκορπίσιν των εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν διαταγὴν τῶν ἐν Τεργέστη κυρίων Ζανῇ Βλαστοῦ καὶ Ἰακώβου Ῥώτα, οἱ ὅποιοι θέλουν σὲ γράψειν περὶ τούτου.

Ὅταν μ' ἀποκριθῇς, εἰπέ με (ἂν δὲν βαρύνεσαι) καὶ τὰ αὐτοῦ λεγόμενα καὶ πραττόμενα, καὶ τὴν διαγωγὴν τινῶν προσώπων, καὶ ὅ,τι ἄλλο γνωρίζεις ἄξιον ἀκοῆς.

Ἐδῶ κλεισμένον (διὰ πλειοτέραν ἀσφάλειαν) σὲ πέμπω τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ κόψης φύλλον, καὶ τὸ μέτρον πόσον νὰ κόψης. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

Ὁ συμπατριώτης
ΚΟΡΑΗΣ.

Ἡ ἀνωτέρω εἶναι τὸ ἴσον τῆς σταλθείσης τὴν 21 Ἰουλίου· ἀπὸ τὰ 170 φυλλάδια χῶρισε δύο, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι διὰ σέ· τὸ ἄλλο κάμε τὴν χάριν νὰ πέμψης ἀσφαλῶς εἰς τὸν ἐφημεριδογράφον τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἀπὸ μέρους σου, χωρὶς νὰ με ὀνομάσης. Μὴ λησμονήσης νὰ κόψης ἀπ' ὅλα (πρὶν ἐκβάλῃς κἀνὲν ἀπὸ τὰς χεῖρας σου) τὸ φύλλον, τοῦ ὁποίου ἴσον περικλείω καὶ εἰς τὴν παροῦσαν. Καὶ πάλιν ὑγίαινε!

30 Ἰουλίου

110.

1 Αὐγούστου 1826.

Φίλε Παγκαλάκη,

Σοῦ εἶμαι ὑπόχρεως διὰ τὴν πρὸ πολλοῦ μακρὰν ἐπιστολήν σου, καὶ παρακαλῶ νὰ μὴ βαρύνεσαι καὶ εἰς τὸ εἶξῃς νὰ με γράφῃς, συγχωρῶν εἰς τὸ γῆράς μου τὴν ἀδυναμίαν ν' ἀποκρίνωμαι διὰ μακρῶν.

Σήμερον σὲ πέμπω διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Θεοδώρου

Πρασακάκη ἐν ἀντίτυπον τοῦ λόγου τοῦ Λυκούργου κατὰ τοῦ Λεωκράτους. Εἰς τὸν περιεχόμενον εἰς τὰ Προλεγόμενα Διάλογον, θέλεις παρατηρήσειν, ὅτι ὠφελήθην ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν σου. Εὐδαιμόνει ! Ο. Ο.

Λ'.

Πρὸς ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΡΙΖΑΡΗ.

111.

Ἐκ Παρισίων, 5 Μαΐου 1825.

Τιμιώτατε Κύριε Γεώργιε Ῥιζάρη,

Ἡ ἐπιστολή σου τῆς 23 Μαρτίου μὲ ἀναγκάζει νὰ σὲ δώσω μᾶλλον τὸν εἰς πολλὰ ὀλίγους πρέποντα τίτλον χρησιμώτατος, ἐπειδὴ ἀποφασίσετε καὶ σὺ καὶ ὁ μακαρίτης ἀδελφός σου νὰ κατασταθῇτε χρήσιμοι εἰς τὴν πατρίδα ἀφίνοντές τὴν κληρονόμον εἰς ὅλην σας τὴν περιουσίαν. Τοιαύτη γενναία καὶ ὄντως Ἑλληνικὴ ἀπόφασις, εἰς τὰς παρούσας ὅμως χρεῖας τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς καὶ πατρίδος γίνεται ἀσυγκρίτως ἐπαινετωτέρα, διότι συνεργεῖ εἰς τῶν ἀδελφῶν μας Ἑλλήνων τὴν παιδείαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἄλλο ὠφελιμώτερον, ὡς ὀρθῶς κρίνεις καὶ λέγεις, δὲν εἶναι, διότι ἡ παιδεία μόνη δύναται νὰ φυλάξῃ τὴν μὲ τόσα αἵματα καὶ τόσους κόπους ἀποκτηθεῖσαν Ἑλευθερίαν.

Ἡ γνώμη σας, χρησιμώτατε φίλε, εἶναι νὰ χρησιμεύ-

σετε εἰς τὴν μερικὴν σας πατρίδα τὸ Ζαγόρι, συσταίνοντες ἐκεῖ σχολεῖα εἰς παιδείαν τῶν νέων. Ἄλλ' ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὰς περιστάσεις νὰ ἀναβάλῃς τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ τὴν πλήρωσιν, κλίνεις εἰς τὴν γνώμην νὰ δανείσῃς τὴν περιουσίαν σας εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα, διὰ νὰ φροντίσῃ αὐτὴ νὰ καταστήσῃ τὸ σχολεῖον ἢ εἰς τὸ Ζαγόρι, ἢ ὅπου ἄλλοῦ κριθῇ χρησιμώτερον. Φρόνιμος καὶ ἡ προτίμησις, τῆς μερικῆς σου πατρίδος, φρονιμωτέρα καὶ ἡ συγκατάθεσις εἰς ὅ,τι ἀποδείξουν αἱ περιστάσεις χρησιμώτερον εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα.

Ἄν ἐρωτᾷς λοιπὸν καὶ ἐμὲ περὶ τούτου, ἡ γνώμη μου εἶναι, φίλε, νὰ γράψῃς ἀνυπερθέτως εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν φρόνιμον αὐτῆς πρόεδρον Κουντουριώτην (πρὸς τὸν ὁποῖον ἂν ἀγαπᾷς καὶ μὲ προστάζῃς, θέλω γράψειν κ' ἐγὼ ἰδιαιτέρως) νὰ μεταχειρισθῇ τὴν εὐεργεσίαν σας κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν κοινὴν παιδείαν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅταν αἱ περιστάσεις τὸ συγχωρήσωσι, νὰ λάβῃ φροντίδα ἐξαιρέτον, ὡς εἶναι δίκαιον, καὶ διὰ τοὺς συμπατριώτας σας Ζαγορινούς. Μὴν ἀμφιβάλλῃς, φίλε, ὅτι ὠφελῶν τὴν κοινὴν πατρίδα, ὠφελεῖς ἐνταυτῇ καὶ τὴν μερικὴν, καὶ γίνεσαι τῷ ὄντι χρηστός, καὶ χρήσιμος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

.

Εἰς τὰς προσταγὰς σου πρόθυμος

Α. ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐκ Παρισίων, 28 Νοεμβρίου, 1825

Φιλογενέστατε κύριε Ριζάρη,

Σὲ ὑπεσχέθην τὴν 5 Μαΐου νὰ σὲ δώσω τὴν εἶδησιν, ὅταν ἐκδώσω τι νέον· πληρώνω τώρα τὴν ὑπόσχεσιν, λέγων ὅτι ἐξέδωκα πρὸ μικροῦ ὅλην τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους, γραμμένην ἀπὸ δύο του μαθητᾶς καὶ παρακαλῶ τοὺς ἐν Τεργέστη φίλους νὰ σὲ πέμψωσιν ἐν ἀντίτυπον.

Εἰς αὐτοὺς πέμπω μίαν ἑκατοστὴν ἀντιτύπων, διὰ νὰ τὰ πωλήσωσιν εἰς τὴν Ἑπτάνησον, καὶ ὅπου ἄλλοῦ δυναθῶσι, ἐπειδὴ διὰ τὴν Πελοπόννησον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μ' ἐπρόσταξε νὰ στείλω ὅσα μέλλει νὰ μοιράσῃ δωρεὰν εἰς τὰ ἐκεῖ καὶ εἰς Μεσσολόγγιον Ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ἐμείναν λοιπὸν οἱ πτωχοὶ νέοι οἱ σπουδάζοντες εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑπτανήσου, ἡρεῖαν ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ὁμοίας βοηθείας. Ἄν ἀγαπᾷς, νὰ γενῇς βοηθός των ἐμπορεῖς νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τοὺς ἐν Τεργέστη φίλους, ὅσα ἀντίτυπα θέλεις. Σὲ λέγω, χωρὶς καμμίαν ὑποψίαν φιλοκερδείας, ὅτι τὸ σύγγραμμα εἶναι ἀναγκαιότατον εἰς τὰ σχολεῖα μας, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους παραγγέλλει τὴν δικαιοσύνην, χωρὶς τῆς ὁποίας ἐλευθερία νὰ φυλαχθῇ εἶναι τῶν ἀδυνάτων. Κάμε ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει.

Εἰς τὰς προσταγὰς σου πρόθυμος

A. ΚΟΡΑΗΣ.

Τὸ σύγγραμμα πωλεῖται ἐδῶ φρ. 12 εἰς τὴν Κυβέρνη-
σιν τὸ ἐλογάριασα φρ. 10, καὶ περιπλέον ἐλάττωσιν ¹⁰/₁₀₀.

ΛΑ'.

Πρὸς ΕΔΟΥΑΡΔΟΝ ΕΥΕΡΕΤΤΟΝ.

113.

« A Monsieur

Monsieur, Edward Everett, membre du Congrès
des Etats-Unis de l'Amérique et Secrétaire du
Comité philhellénique de Boston. à Washington.

Φίλε Εὐέρεττε, (ἢ μᾶλλον Εὐαίρετε, ἐπειδὴ ἡρέθης
μέλος τῆς βουλῆς τοῦ μόνου ἀληθῶς ἐλευθέρου ἔθνους),
τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 11 Σεπτεμβρίου ἔλαβα. Τὴν
ἀνέγνωσα μὲ δάκρυα χαρᾶς, βλέπων τὴν προθυμίαν σας
νὰ βοηθήσετε τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας ἡ ἀντίστασις
ταράσσει ὅχι μόνον τὸν τύραννον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς φί-
λους τοῦ τυράννου, ἐπαγγελλομένους χριστιανούς.

Ὅ,τι μὲ λέγεις περὶ τῆς ἀπὸ μέρους σας ἀναγνώρι-
σεως τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, τὸ ἐπεθύμουν πρὸ πολ-
λοῦ καὶ ἔγραψα περὶ τούτου καὶ πρὸς τὸν συμπολίτην σου
Γεφερσῶνα, λέγων ὅτι πολὺ ἐσύμφερε καὶ εἰς σᾶς καὶ εἰς
ἡμᾶς νὰ φανερώσετε τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην πρὸ τῶν
Ἀγγλων, ἢ καὶ νὰ ᾔσθε δεῦτεροι (καὶ ὅχι τρίτοι) μετὰ
τοὺς Ἀγγλους. Τώρα ὅμως ἀπορῶ τί νὰ σὲ εἴπω, διὰ
τὰς ἐξῆς αἰτίας·

Πρῶτον, οἱ τοῦ παρόντος ἔτους (1825) ἀγῶνες τῶν Γραικῶν, ἦσαν ἀγῶνες φοβεροί, καὶ διὰ τὴν πλειοτέραν παρασκευὴν τοῦ τυράννου, καὶ διὰ τὴν θερμότεραν τῶν συμμάχων του χριστιανῶν προθυμίαν νὰ τὸν ἀναδείξωσιν ἐξολοθρευτὴν τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἐκατέρωθωσαν τὸ πο-
 θούμενον, ἠνάγκασαν ὁμῶς τοὺς Γραικοὺς νὰ ζητήσωσι τῶν Ἀγγλῶν τὴν ὑπεράσπισιν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι ἐρμη-
 νεύουν assistance καὶ ἄλλοι (τὸ χειρότερον) protection. Γνωστὸν εἰς ὅλους εἶναι, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ ἄλλως νὰ προ-
 στατεύωσι (protéger) δὲν ἤξεύρουν, παρὰ ὡς προστα-
 τεύουσιν τὴν Ἑπτάνησον. Ὅπως ἂν ἦναι, ἂν οἱ καταφυ-
 γόντες εἰς αὐτοὺς τὸ ἔκαμαν ἀπὸ ἀνάγκην, καὶ προσέτι
 μὲ συγκατάθεσιν τοῦ ἔθνους, μένουν ἀναίτιοι· α' Ἀνάγκη
 οὐδὲ θεοὶ μάχονται.»

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐσαφηνίσθη ἀκόμη. Εἰς τοὺς
 προφασιζομένους τὴν ἀνάγκην ἀντιλέγουσιν ἄλλοι πολλοί,
 βεβαιοῦντες, ὅτι ἢ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς καταφυγὴ οὐτ'
 ἀνάγκης ἔργον ἦτον, οὔτε μὲ τοῦ ἔθνους τὴν συγκατάθε-
 σιν ἐπράχθη, ἀλλ' ἐμνηχανήθη ἀπὸ φατρίαν, φατρίαρχην
 ἔχουσιν τὸν Μαυροκορδάτον.

Ἀπορῶ πῶς καὶ σύ, φίλε, τὸν ἐπονομάζεις Πρίγκιπα,
 ὡς τὸν ἐπονομάζουν οἱ Ἀγγλοὶ, μὲ τοὺς ὁποίους ἔχει
 στενοτάτην φιλίαν. Πίστευσέ με τὸν γέροντα, οὔτ' ἀπὸ
 Πρίγκιπα ἐγεννήθη, οὔτε Πρίγκιψ ἐχρημάτισε ποτὲ τῆς
 Μολδαβίας ἢ τῆς Βλαχίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι
 ἐχρημάτισε, ἐχρεώσται, ἂν ἦτον ἐραστὴς γνήσιος τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς ἐλευθερίας, νὰ ἐκδυθῇ τὸν τίτλον, ὡς μολυσμένον
 Τουρκικὸν φόρεμα. Ὁ Σουλτάνος ἦτο πραγματικῶς καὶ
 εἶναι Πρίγκιψ τῆς Μολδοβλαχίας· οἱ χειροτονούμενοι
 ἀπ' αὐτὸν καὶ πεμπόμενοι ἐκεῖ Γραικοὶ ἦσαν ἀνδράποδοι

του, τὰ ὅποια σήμερον ἐστόλιζε μὲ τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος, καὶ αὐριον ἐξώριζεν ἢ ἔσφαζε χωρὶς κρίσιν. Ὁ Λόρδος Βυρὼν καὶ οἱ περὶ τὸν Βυρῶνα ἐστόλιζαν τὸν Μαυροκορδάτον μὲ τὸν τίτλον τοῦ Πρίγκιπος· ἐγὼ ἀποκρινόμενος εἰς τὰς ἐπιστολάς του, ἀντὶ νὰ τὸν τιτλίσω Πρίγκιπα, τὸν ἔδωκα νὰ καταλάβῃ αἰνίγματωδῶς τὴν ἀτοπίαν τοῦ τίτλου. Εἶναι μαρτυρημένον ἀπὸ τοῦ Γάμβα τὸ σύγγραμμα (*Relation de l'expédition de Lord Byron en Grèce, par le Comte P. Gamba, Paris 1825 pag. 104*) ὅτι λαμβάνων τὴν τελευταίαν μου ἐπιστολὴν εἰς Μεσολόγγιον ὁ Μαυροκορδάτος, τὴν ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς φίλους του, καὶ ἔλυσεν αὐτὸς τὰ αἰνίγματα ἀπολογούμενος· Si l'on persiste à me donner ce titre, puis-je l'empêcher? Je ne l'ai jamais réclamé, et je ne le ferai jamais, χωρίς νὰ αἰσθανθῇ τῆς ἀπολογίας τὸ ἄποπον. Τοιαύτη ἀπολογία δείχνει φανερά, ὅτι ἀγωνίζεται ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ὄχι ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἀγωνίζεται νὰ χειροτονηθῇ ἀπὸ τοὺς Ῥώσους, Ὁσποδᾶρος, ἢ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς Πρίγκιψ τῆς Ἑλλάδος.

Δεύτερον οἱ Ἀγγλοὶ, ἢ μᾶλλον ἢ νῦν κυβέρνησις τῶν Ἀγγλων ἐφέρθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ μικρὸν πρὸ τῆς εἰς αὐτοὺς καταφυγῆς τῶν Ἑλλήνων, καὶ φέρεται κατὰ τὸ παρὸν πολὺ διάφορα, παρ' ὅτε ἐφέρετο ὅτε ἐλειτούργει ὁ ἀείμνηστος διὰ τὰς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικίας Καστελρήγ. Ὁ σκοπὸς ὅμως τῆς τοιαύτης βραδείας φιλανθρωπίας τῶν Ἀγγλων εἶναι τόσον ὑποπτὸς εἰς τὸ ἔθνος, ὥστε ἐμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω, χωρὶς κίνδυνον νὰ ψευσθῶ, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἤθελαν ἀποσπασθῇν ὁλότελ' ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς, ἂν ἠδύναντο νὰ καταφύγωσιν εἰς ἐσᾶς. Ἀλλὰ διὰ δυστυχίαν τῶν Γραικῶν, ὄχι μόνον κατοικεῖτε

μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' οὐδὲ στόλον ἀξιόλογον ἔχει· ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν. Μόνα δέκα χονδρὰ καράβια Ἀγγλαμερικανικὰ ἦσαν ἱκανὰ καὶ τῶν Ἀγγλῶν τοὺς σκοποὺς νὰ κρατήσωσιν ἢ νὰ μεταβάλωσιν εἰς τὸ δίκαιον, καὶ τὰς διχονοίας τῆς Ἑλλάδος νὰ παύσωσι διχονοίας, αἱ ὁποῖαι τρέφονται καὶ ἀπὸ Γραικοὺς σπονδαρχίδας, καὶ ἀπὸ ἀποστόλους τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας, καὶ ἴσως καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἀγγλοὺς.

Ἡ ἱερὰ συμμαχία ἤλπιζε νὰ παύσῃ τὴν ἐπανάστασιν μὲ τὸν μελετηθέντα ἐξολοθρευμὸν τῶν Γραικῶν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἀπέβη κατὰ τὰς ἐλπίδας τῆς, πιθανὸν ὅτι τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα θέλει σπονδάσειν νὰ συμβιβασθῇ μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς, διὰ νὰ κατασπῇ κοινῶς μ' αὐτοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα κανὲν εἶδος πολιτεύματος ὅποιον θέλουν αὐτοί, ἀθέλητον εἰς τοὺς Γραικοὺς. Ἡ ἱερὰ συμμαχία θέλει Ὀσποδάρους καὶ Μολδοβλαχικὴν δεσποτείαν· ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμεῖ ἐπτανησιωτικὸν σύνταγμα. Ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα ποῖον μέλλει νὰ ἐπικρατήσῃ δὲν εἶμαι καλὸς νὰ τὸ προβλέψω. Καὶ τὰ δύο κρίνω βλαβερά εἰς τοὺς Γραικοὺς, καὶ παντάπασιν ἀσύμφορα εἰς τοὺς Ἀγγλαμερικανούς.

Πίστευσε, φίλε, τὴν προφητείαν μου ταύτην· στοχαζόμενος τὸ πρὸς σᾶς φυσικὰ ἄσπονδον μῖσος τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας, καὶ τὸν διὰ τὴν εὐδαιμονίαν σας φθόνον τῶν Ἀγγλῶν, προφητεύω θαρρετά, ὅτι ὅποιον ἀπὸ τὰ δύο κρατήσῃ, δὲν ἔχετε πλέον νὰ ἐλπίζετε μήτ' ἐμπορίαν μὲ τοὺς Ἕλληνας μήτε τὰ ἀπὸ τῆς ἐμπορίας ἀγαθὰ. Οἱ Ὀσποδάροι, ὡς ἀνδράποδα τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας, θέλουν σᾶς βλέπει ὡς σᾶς βλέπει ἡ ἱερὰ συμμαχία, καὶ ἡ ναυτικὴ τῶν Ἀγγλῶν δύναμις προσλαμβάνουσα σύμμαχον τὸ νῦν

ἀσθενές ἀλλὰ μέλλον νὰ κατασταθῇ ἰσχυρὸν ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων, ἔχει νὰ σᾶς κλείσῃ διὰ πάντα τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Προσέχετε καλὰ, φίλοι, ὄχι μόνον *nostra* ἀλλὰ καὶ *vestra res agitur*. Ἀπὸ τὰ γραφόμενα συμπεραίνεις, ὅτι ἀφοῦ κατέφυγαν (ἢ ἀναγκασμένοι ἢ ἀπατημένοι) εἰς τοὺς Ἀγγλους οἱ Γραικοί, κατὰ τὸ παρὸν δὲν δύνανται νὰ στείλωσιν αὐτοῦ πρεσβείαν χωρὶς νὰ ταράξωσι τοὺς Ἀγγλους καὶ τὴν Ἱερὰν συμμαχίαν. Ἐμείνε λοιπὸν αὐτόθεν νὰ κινηθῇτε, πέμποντες πολεμικὰ πλοῖα νὰ εὐρίσκωνται ἐκεῖ παρόντα, καὶ προσέχοντα εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀγγλων, ἢ καὶ παραδίδοντες τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς πωλημένα εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ πολεμοῦντα μὲ σημαίαν Ἑλληνικὴν. Εἰς τὰ πλοῖά σας πρέπει νὰ φροντίσετε νὰ εὐρίσκεται καὶ ἓνας ἢ δύο ἀπὸ τοὺς φρονιμωτέρους βουλευτὰς σας, ἑτοιμος νὰ κατασταθῇ νομοθέτης, καὶ ἀκόμη Δικτάτωρ, ἂν προσκαλεσθῇ ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς. Οἱ Γραικοί, ἔχοντες πλοίων βοήθειαν, καὶ τῆς Κρήτης τὴν ἀποστασίαν ἰσχυροποιοῦν, καὶ Χίον, Ῥόδον, Κῶν, Μιτυλήνην καὶ ἄλλας νήσους ἀποκτοῦν, καὶ τοιοῦτοτρόπως καὶ τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας τὰς ἐλπίδας ματαιοῦν, καὶ τῶν Ἀγγλων τὰς ἐπιθυμίας μετριάζουν.

Φανερὰ πρέσβυς αὐτοῦ (πάλιν τὸ λέγω) κατὰ τὸ παρὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταλθῇ. Ἐνα μόνον τρόπον ἐπινοῶ τὴν ὥραν ταύτην, καὶ ἰδὲ ἂν σὲ ἀρέσκῃ. Εὐρίσκεται ἐδῶ σωσμένος ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου, Χιὸς τις νέος χρηστοθήτης, ἀλλὰ καταλειφθεὶς εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν διὰ τὰς συμφορὰς τῆς πατρίδος, καὶ ἀδύνατος νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματα τῆς Νομικῆς, διὰ τὰ ὅποια ἦλθεν. Ἐὰν ἡ αὐτοῦ φιλελληνικὴ ἐπιτροπὴ (*comité*)

ἀναδέχεται τὴν δαπάνην, νὰ τὸν φέρῃ αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν
τρέφῃ, ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ τὴν σπουδὴν τῆς Νομικῆς·
ἐμπορεῖ νὰ ἔλθῃ ἀνυπόπτως ὡς σπουδαστής· καὶ ἀφοῦ
μίαν φορὰν εὑρεθῇ αὐτοῦ, τότε ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις
δύναται νὰ τὸν δώσῃ τὴν χρειώδη ἐξουσίαν νὰ πραγμα-
τεύεται τὰ συμφέροντα καὶ εἰς σᾶς καὶ ἡμᾶς. Ὁ νέος δὲ
ἔχει πείραν, ἀλλ' ἔχει νοῦν, ὅστις ἀναπληροῖ πολλὰς
τὴν πείραν. Γράψε με γρήγορα περὶ τούτου· ἀλλὰ μὴν
ἀμελήσετε διὰ τοῦτο νὰ στείλετε καὶ ναυτικὴν βοήθειαν
εἰς τοὺς Γραικοὺς, ἃν ἀληθῶς ἐπιθυμῆτε καὶ αὐτοὺς νὰ
σώσετε καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος σας νὰ κατο-
ρθώσετε.

Ἡ κατοικία μου εἶναι, Rue de Madame N° 15. Με-
τὴν ἐπιστολήν μου ταύτην παραδίδω εἰς τὸν κύριον Wells
δέσμην εἰς ὄνομά σου περιέχουσιν τὰ Πολιτικὰ συγγράμ-
ματα τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὴν δευτέραν ἐκδοσιν τοῦ
Βεκκαρίου. Ἐπεθύμουν νὰ μὲ γράφῃς διὰ τοῦ κυρίου D.
B. Warden (Rue Pot de fer, N° 12) ὅστις εἶναι καὶ
φίλος καὶ γείτων, καὶ ἐμπορεῖ νὰ μὲ δίδῃ τὰς ἐπιστολάς
σου ἀμέσως χωρὶς νὰ τὰς πέμπῃ διὰ τῆς μικρῆς πόστας,
ὅπου κινδυνεύουν καὶ νὰ ἀνοιχθῶσι. Αἱ περιστάσεις εἰς
τὰς ὁποίας εὐρίσκομαι ἀπαιτοῦν προσοχήν. Ὅθεν σὲ πα-
ρακαλῶ νὰ μὴ δημοσιευθῇ αὐτοῦ τὸ ὄνομά μου, ὡς τὸ
ἔδημοσίευσαν τινὲς ἀβουλήτως μου εἰς τὴν Ἑλλάδα,
βάλλοντες εἰς κίνδυνον τοὺς ὁποίους ἔχω συγγενεῖς ὑπὸ
τὴν ἐξουσίαν ἀχόμῃ τοῦ τυράννου. Εὐδαιμόνει!

Ἐκ Παρισίων, 12 Νοεμβρίου 1825.

Ὁ φίλος ΚΟΡΑΪΣ.

A. CORAY.

Rue de Madame, N° 15.

Τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν κατευθύνω ὡς βλέπεις, εἰς τὴν πόλιν Washington ἐπειδὴ μὲ λέγεις, ὅτι θέλεις δια-
κρίψαι εἰς αὐτὴν ἕως τὸν Μάϊον. Ὁ Warden, ὁ γείτων
μου, ἦτο καὶ εἶναι ἀκόμῃ (νομίζω) Consul général à
Paris des Etats-Unis. Δι' αὐτοῦ ἔγραψα εἰς τὸν Γε-
ρερσῶνα, καὶ δι' αὐτοῦ ἔλαβα τὴν ἀπόκρισιν.»

ΛΒ'.

Πρὸς ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΟΡΑΗΝ.

114.

Τὴν ἐπιστολὴν σου, φίλε Ἰωάννη, τῆς 17 Ἰουνίου
ἔλαβα· ἔλαβα καὶ πολλὰς σου ἄλλας ἀρχήτερα, καὶ λυ-
ποῦμαι ὅτι κοπιᾷς καὶ σὺ ματαιῶς, καὶ βάλλεις εἰς
αἶπους τὸν πολύκοπον ἐμὲ γέροντα. Ὁ ἀνεψιός σου ἔπραξε
προνιμώτατα νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς Παρισίους.

Ἐνδεχόμενον νὰ κατάργησαι καὶ σύ, ὡς λέγεις, ἀπὸ
κανένα Κοραῆ (μ' ὅλον ὅτι οὔτε ἀπὸ τὸν πατέρα μου,
οὔτε ἀπὸ κανέν' ἄλλον μου συγγενῆ ἤκουσά ποτε, ὅτι
ἀπεδήμησε κανεὶς ἀπὸ τὴν συγγένειάν μας εἰς ξένους τό-
πους). Ἄλλ' ὁ Κοραῆς οὗτος, ὅστις ἂν ἦτον, ἂν κατέ-
φυγεν εἰς τὴν Ζάκυνθον, πρέπει νὰ ἦναι 250 χρόνοι σχε-
δὸν ἀποῦ κατέφυγεν, ἤγουν ἀφοῦ ἐδιώχθησαν οἱ Γενοβέ-
τοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ὅθεν ἔπαυσε πλέον ἡ συγγένεια
τοῦ αἵματος καὶ ὑπερέπαυσεν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς πλη-
σιέστερους συγγενεῖς (ὡς δὲν σὲ λανθάνει) παύει, ὅταν
καταντήσῃ εἰς βαθμὸν νὰ συγχωρῇ τὰς συμπεθερίας. Τὴν

σήμερον μεταξύ τῶν Χίων, καθὼς καὶ μεταξύ ὧν γε-
δὸν τῶν ἐθνῶν, εὐρίσκεται πληθὸς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι
φέρουν τὰ αὐτὰ ἐπωνύμια, καὶ ὁμῶς συμπεθεράζου-
ἐπειδὴ ἔπαυσαν πλέον νὰ λογιζονται συγγενεῖς αἵματος,
ἢ καὶ δὲν εἶχαν παρὰ μόνον τὸ ἐπωνύμιον χωρὶς κάμματα
συγγένειαν.

Παρὰ ταύτην ὁμῶς τὴν πρόσκαιρον αἱματικὴν συ-
γένειαν, εἶναι τρεῖς ἄλλαι ἀρχαιότεραι συγγένειαι, αἱ
ὅποια δὲν παύουν ποτέ. Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ Ἀδάμ· ὅσοι
καταγόμεθα ἀπ' αὐτόν, εἴμεθα συγγενεῖς. Ἡ δευτέρα
τοῦ ἔθνους καὶ τῆς γλώσσης· ὅσοι καταγόμεθα ἀπὸ Ἑλ-
ληνας, καὶ λαλοῦμεν καὶ γράφομεν τὴν αὐτὴν γλῶσσαν,
εἴμεθα συγγενεῖς. Ἡ τρίτη, τῆς θρησκείας· ὅσοι πιστεύο-
μεν τὴν αὐτὴν θρησκείαν, εἴμεθα πάλιν συγγενεῖς. Κατὰ
ταύτας λοιπὸν τὰς τρεῖς συγγενείας εἶσαι καὶ σὺ καὶ ὅλοι
οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφοί μου. Συγ-
γενεῖς γνησίους αἵματος δὲν ἔχω, παρὰ ἓνα ἀδελφόν, εἰ-
τὸν ὅποιον γράφω κάποτε, καὶ πολλοὺς ἐξαδέλφους καὶ
ἀνεψιούς, οἱ ὅποιοι οὔτε μὲ γράφουν οὔτε γράμματα
προσμένουν ἀπὸ ἐμέ.

Υγίαινε καὶ μὴ τρίβης ματαιῶς τὸν καιρὸν σου νὰ
γράφῃς ἐπιστολάς, καὶ τὸ πολλὰ παράξενον νὰ παραγ-
γέλλῃς εἰς τοὺς ὁποίους τὰς πέμπεις νὰ μοῦ ζητῶσι τὴν
ἀπόκρισιν ὡς χρέος. Ἄλλην παρὰ ταύτην ἐπιστολήν μοι
μὴ προσμένης. Καὶ πάλιν ὑγίαινε καὶ εὐτύχει!

Ἐκ Παρισίων, 18 Νοεμβρίου 1825.

A. ΚΟΡΑΗΣ.

ΛΓ'.

Πρὸς ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΝ.

115.

Ἐκ Παρισίων, 20 Φεβρουαρίου 1827.

Φιλάνθρωπε Πρόεδρε !

Δι' ἐπιστολῆς μου (8 Δεκεμβρίου 1826) παρεκάλεσα τὸν φίλον πολίτην Θεόκλητον νὰ προσφέρῃ ἐκ μέρους μου εἰς τὴν Ἑταιρίαν τινὰ σώματα ἀπὸ τὰ εἰς χεῖρας του εὐρισκόμενα Πολιτικά τοῦ Πλουτάρχου, διὰ νὰ μοιράζονται δωρεὰν εἰς τὴν κάτοικον τῆς Ἑλλάδος Ἑλληνικὴν νεολαίαν, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς σπουδάζοντας εἰς τὰ Ἑχολεῖα τὴν προγονικὴν γλῶσσαν, εἰς ὅσους ἡ τύχη δὲν συγχωρεῖ νὰ τὰ ἀγοράζωσι.

Τώρα δὲ πέμπω διὰ Μασσαλίας εἰς τὴν αὐτὴν Ἑταιρίαν 300 σώματα τοῦ κατὰ Λεωκράτους λόγου τοῦ Λυκούργου, καὶ ἄλλα τόσα τοῦ Ἑγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου, διὰ νὰ μοιράζονται ὁμοίως καὶ αὐτὰ εἰς πτωχοὺς σπουδαστάς, κατοίκους τῆς Ἑλλάδος Ἑλλήνας.

Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἦσαν (ὡς εἶπα) ἐκ μέρους μου μικρὰ προσφορὰ εἰς τὴν πατρίδα· τὰ δὲ παρόντα (τὸν Λυκούργον λέγω καὶ τὸ Ἑγχειρίδιον) εἶναι πλουσίου δωρεὰ ὁμογενοῦς καὶ φιλογενοῦς ἀνδρός, τοῦ ὁποίου σιωπῶ τὸ ὄνομα ἐκ προσταγῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ σφετερισθῶ καὶ τὴν χρεωστουμένην εἰς αὐτὸν εὐγνω-

μοσύνην τῆς πατρίδος. Δὲν ἀμφιβάλλω, φιλόανθρωπε Πρόεδρε, ὅτι ἡ Ἑταιρία θέλει δείξει τὴν εὐγνωμοσύνην ταύτην, δεχομένη τὸ δῶρον, ὡς παρακαταθήκην, ἐμπιστευομένην εἰς χεῖρας σας, διὰ νὰ διαμοιράζεται εἰς τρόπον, ὥστε οἱ μὲν πτωχοὶ νὰ λαμβάνωσι τὰ βιβλία δωρεάν· τὰ δὲ συναθροιζόμενα ἀργύρια ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς νὰ τ' ἀγοράζωσι, νὰ δαπανῶνται πάλιν εἰς τὰς λοιπὰς χρείας τῶν αὐτῶν πτωχῶν σπουδαστῶν.

Συγχωρήσατε, φιλόανθρωποι Πολῖται, καὶ εἰς ἐμὲ τὸν γέροντα, πατέρα τὴν ἡλικίαν ὄλων Ἰσως τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας, καὶ πατέρα τολμῶ εἰπεῖν φιλοστοργώτατον, συγχωρήσατε λέγω, ὅχι νὰ σᾶς συμβουλευσω, ἀλλὰ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω αὐτολεξεί, ὅ,τι σεῖς αὐτοὶ ἐκηρύξατε (12 Σεπτεμ. 1826) λέγοντες, ὅτι « ἡ παιδεία εἶναι ἡ μόνη, ἥτις ἄγει τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν των ». Μὲ τοὺς λόγους τούτους ὁμολογεῖτε καὶ σεῖς τὸ ἀποδειγμένον ἀπὸ τὴν μακρὰν πείραν τοῦτο, ὅτι ἡ φυλακὴ τῆς Ἑλευθερίας χρειάζεται ἀπαραιτήτως παιδείαν, καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνεται ὅτι ἡ διάδοσις τῆς παιδείας εἶναι ὄλων τῶν φιланθρώπων ἔργον τὸ φιланθρωπότατον. Τὴν διάδοσιν ταύτην ἐπαγγέλλεσθε, καὶ ταύτην ἐξαιρέτως χρεωστεῖτε εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, διότι μεταβαίνοντες ἀπὸ αἰσχρὰν καὶ σκληρὰν δουλείαν, ἔχουν χρεῖαν καὶ ἐξαιρέτου ἐπιμελείας. Τὴν αἰσχύνην ἐξάλειψαν μὲ Μαραθῶνια καὶ Σαλαμῖνια κατορθώματα· ἀλλὰ τοὺς μένει ἀκόμη νὰ ἐξάλειψωσι καὶ τὰ δουρικὰ μαθήματα, ἱκανὰ νὰ γεννήσωσι νέαν δουλείαν. Τοῦρκοι δὲν θέλουν βέβαια μῖανειν πλέον τὸ ἐλευθερωθὲν τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος. Ἀλλ' ἡ τυραννία δὲν εἶναι μόνον τῶν Τούρκων ἴδιον ἐπιτήδευμα. Εἰς ὅλας τὰς θρησκείας γεννῶνται δεσπόται· καὶ οἱ Χριστιανοὶ δεσπό-

ται ἐφάνησαν πάντοτε ἀναιδέστεροι, διότι ἀναγκάζονται νὰ ὑποκρίνωνται καὶ θρησκείαν ἱεράν, ἥτις ἄλλην ὑπεροχὴν δὲν συγχωρεῖ παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ δεσπότης ἄλλους γνωρίζει παρὰ τοὺς δικαίους νόμους.

Ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον ἤρχισατε ἀπὸ τὰ θεμέλια τῆς παιδείας· χρεωστεῖτε ὁμῶς νὰ ἐπικτίσετε καὶ τὴν λοιπὴν αὐτῆς οἰκοδομήν, φροντίζοντες τὸν πολυπλασιασμὸν τῶν σχολείων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡ γλῶσσα τῶν προγόνων μας εἶναι τῆς Ἑλευθερίας γλῶσσα· καὶ ἂν ἐχρησίμευσέ τι (ὥς δὲν ἀμφιβέβηκε ὅτι ἐχρησίμευσε) εἰς τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ, σήμερον μᾶς ἐγένειεν ἀναγκαία εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Ἑλευθερίας. Ὡς ὁ ἐνδιάθετος λόγος μορφώνει τὸν προφορικόν, παρόμοια πάλιν ὁ προφορικὸς κανονίζει τὸν ἐνδιάθετον. Ὅστις ἀσχολεῖται νὰ ἀναγινώσκη ἢ νὰ λαλῇ τῶν σοφῶν τὰ παραγγέλματα, τὰ ἐντυπώνει καὶ ἐπομένως εἰς τὴν ψυχὴν του· ἢ τουλάχιστον ἐντρέπεται νὰ τὰ παραβῇ. Καὶ ποία ἄλλη γλῶσσα πλουτεῖ πλέον τῆς Ἑλληνικῆς ἀπὸ τοιαῦτα παραγγέλματα; Πολυπλασιαζόμενοι οἱ σπουδασταὶ τῆς διορθόφουν κατὰ μικρὸν καὶ τὰ ἦθη τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ἢ διὰ μεταφράσεως Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, ἢ δι' ἀπλῆς ζώσης φωνῆς, καὶ τὸν ἐλευθερόφουν ἀπὸ τὴν ἀνδραποδώδη ὑπόκλινιν, καὶ τὸν ἡλίθιον ἐκεῖνον θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας, τόσον πλέον ὀλέθριον, ὅσον ἀπ' αὐτὸν μόνον γεννῶνται καὶ τρέφονται οἱ δεσπότες. Μόνη τῶν φώτων ἡ φιλάνθρωπος διασπορά δύναται νὰ διδάξῃ τὸν λαόν, ὅτι τὰ ἀληθῆ του συμφέροντα εἶναι νὰ ὑποτάσσεται εἰς μόνους τοὺς νόμους, ὡς εἰς Θεοῦ φωνῆς, νὰ πείθεται εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῶν νόμων, τοὺς ἄρχοντας, νὰ τοὺς σέβεται ἐν ὧσφ ἄρχουν, καὶ τοῦ λοιποῦ,

ἂν ἦναι σεβάσμιοι· νὰ τιμᾷ καὶ ν' ἀγαπᾷ τοὺς συμπολί-
τας ἀδελφούς του· νὰ μὴ θυσιάσῃ ὁμως εἰς κανένα τὴν
ἐλευθερίαν του, μηδ' ἀπὸ κανένα νὰ προσμένῃ τίποτε·
ἀλλὰ νὰ ἔχῃ τὰς ἐλπίδας του, μετὰ Θεόν, εἰς μόνους
τοὺς κόπους του, ἂν θέλῃ νὰ ἀποφύγῃ τὴν προφητικὴν
κατάραν. « Ἐπικατάρatos ὁ ἄνθρωπος ὃς τὴν ἐλπίδα
ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον. » Τῶν πολιτειῶν ἡ ἀνεξαρτησία γεν-
νᾶται ἀπὸ τὴν καθενὸς πολίτου ἀνεξαρτησίαν. Χαμερπὴς
ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἡ πολιτεία, ὅταν συγκρο-
τῇται ἀπὸ χαμερπεῖς πολίτας.

Παρακαλῶ, φιλόανθρωποι πολῖται, νὰ μοῦ γνωστο-
ποιήσετε τὴν παραλαβὴν τῶν πεμπομένων βιβλίων, διὰ
νὰ τὸ γνωστοποιήσω καὶ ἐγὼ εἰς τὸν γενναῖον ἀνώνυμον
δωρητὴν. Καὶ σᾶς εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς καρπὸς πολλοὺς
καὶ καλοὺς τοῦ φιλανθρώπου σας ἔργου.

Εἰς τὰς προσταγὰς σας πρόθυμος

ΚΟΡΑΗΣ

ΛΔ'.

Πρὸς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΠΕΤΡΙΤΣΗΝ.

116.

Ἐκ Παρισίων, 28 Ἀπριλίου 1827.

Φίλιτατε μου ἐξάδελφε,

Δὲν ἐξαρκῶ νὰ σοῦ παραστήσω ζωηρῶς πόσον μ' εὖ-
φρανεν ἡ ἀπροσδόκητος ἐπιστολή σου, τὴν ὁποίαν μ'

ἐνεχείρισεν ὁ συνιστάμενος ἀπὸ σέ σεβάσμιος Δόμινος
Ἰωνᾶς ὁ Κύνγ ὄντως σεβάσμιος, καὶ διὰ τοῦτο ἄξιος
νὰ μὲ κινήσῃ εἰς εὐχαριστίαν πρὸς σέ ὅτι μὲ τὸν ἐγνώρισες.

Ἡ εὐφροσύνη μου ὅμως δὲν μὲ ἤλθεν ἀμέτοχος ὁλό-
τελα λύπης, διὰ τὸν ὅποιον μὲ ἀναγγέλλεις θάνατον τῶν
ἐξαδέλφων μου καὶ ἀγαπητῶν σου ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς.
Ὁ ἀδελφός σου καὶ ὁμώνυμός μου Ἀδαμάντιος ἦτον
ἐξάμηνον πρεσβύτερός μου· ὅθεν ἦτον καιρὸς νὰ τὸν ἀκο-
λουθήσω καὶ ἐγώ· καὶ ὅμως ζῶ ἀκόμη, ὅχι μὲ πολλήν
ἀγάπην ζωῆς, καὶ ἀρχίζω σήμερον (28 ἀπριλίου) τὸ
ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Σὲ τὸ εὐχομαι, φίλε
μου, χωρὶς ὅμως τὰς συνοδευούσας αὐτὸ ἀρρωστίας μου.

Εἶναι, φίλε, δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσα ἔτη, ἀποῦ ἔγραψα
(οὐδὲ τοῦτο ἐνθυμοῦμαι) εἰς σέ ἢ εἰς τὸν φίλον ἀδελφόν
σου Νικόλαον, τὸν ὅποιον κατασπάζομαι, νὰ μὲ στείλῃ
ἐν ἀντίτυπον τοῦ ὁποίου ὁ κοινὸς ἡμῶν Πάππος, Ἀδα-
μάντιος Ῥύσιος, εἶχε συντάξῃ καὶ ἐκδώσῃ διὰ στίχων
Ἰαμβικῶν κατὰ τῶν Παπιστῶν συγγραμματος. Τοῦτο
μὲ ἤλθε, καὶ τὸ ἐχάρισα εἰς ἓνα μου φίλον ἄριστον καὶ
κράτιστον. Αὐτὸς ἀπέθανε πρὸ ἑξ ἢ ἑπτὰ ἐτῶν· καὶ εἰς
τὴν δημόσιον πώλησιν τῆς βιβλιοθήκης, ἐρευνήσας τὸν
κατάλογον, μὲ σκοπὸν νὰ τὸ ἀγοράσω, δὲν τὸ εὑρηκα.
Ὁ σκοπός, εἰς τὸν ὅποιον ἀπέβλεπα, ἦτο νὰ πληρώσω
ἄλλο χρέος ἱερὸν καὶ ἐμοῦ καὶ ὅλης τῆς συγγενείας, σώ-
ζων τὴν μνήμην τοῦ κοινοῦ ἡμῶν Πάππου. Ὁ τρόπος
τῆς σωτηρίας ἦτο νὰ παραδοθῇ τὸ ἀντίτυπον εἰς τὴν
ἐδῶ Βασιλικὴν βιβλιοθήκην, περιέχουσαν ὑπὲρ τὰς τετρα-
κοσίας χιλιάδας βιβλίων, καὶ σώζουσιν αὐτὰ ἀσφαλῶς
καὶ αἰδίως εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἡ ἀποτυχία
αὕτη μὲ θλίβει, φίλε μου, καὶ ἡ θλίψις μου αὐξάνει, ὅσον

πλησιάζει ἡ τελευτή μου. Ὀνειδίζομαι ἀπὸ τὴν συνειδή-
σιν ὡς αἷτιος τοῦ νὰ μὴ σωθῇ ἡ μνήμη τοῦ πάππου μας,
ὅστις ἐχρημάτισε, κατ' ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίστα-
σιν, ὅχι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ἀλλ' ὁ πρῶτος φιλόλο-
γος τοῦ γένους.

Ἰ Ἄρα εἶναι δυνατόν εἰς σέ, φίλε μου, νὰ μὲ παρηγο-
ρήσῃς πρὶν κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς; Ἐως δὲν ἐγνώριζες
τὸν σκοπὸν μου, ἦσον ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχλήν. Ἀλλὰ
τώρα τὸ χρέος μου ἐγείνει καὶ χρέος σου, καὶ χρέος ἱερὸν
ὅλης τῆς συγγενείας, νὰ σώσωμεν τὴν μνήμην τοῦ κοινοῦ
μας εὐεργέτου καὶ πάππου, διὰ καὶ τὴν θείαν ἐντολήν·
«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.» Ἄν σώζε-
ται λοιπὸν κανὲν ἀντίτυπον αὐτοῦ (ἐπεὶδὴ ὅταν ἀφῆκα
τὴν πατρίδα εἶχαν μείνειν πολλὰ ὀλίγα), μὴν ἀμελήσῃς,
φίλε, νὰ μὲ τὸ στείλῃς ἀνυπερθέτως.

Νὰ μὲ τὸ στείλῃς! λέγω, ὡς νὰ ἔμελλα νὰ κατοικῶ
τὴν γῆν αἰδίως. Ὅχι, μὴ τὸ στείλῃς εἰς τὸν ὅστις δὲν
θέλει φθάσειν νὰ τὸ λάβῃ· ἀλλὰ στείλέ το ἢ εἰς τὸν ἐν
Τεργέστη κοινὸν φίλον, Κύριον Ἰάκωβον Ῥώταν, ἢ εἰς
τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Κύριον Θεόδωρον Πρασανάκην, καὶ εἰς
ἐξ αὐτῶν (ἂν δὲν εὐρεθῶ πλέον μετὰ τῶν ζώντων) θέλει
λάβει τὴν φροντίδα νὰ τὸ παραδώσῃ διὰ τινος ἐν τοῖς
Παρισίοις φίλου εἰς τὴν βασιλικὴν Βιβλιοθήκην. Τοῦτο
κάμε, νὰ ζήσῃς! ἐξάδελφε, καὶ φρόντισε νὰ μὲ ἀποκρι-
θῇς πάραυτα, διὰ νὰ λάβω καὶ τὴν παρηγορίαν, ὅτι
ἐπλήρωσα τὸ χρέος μου. Ἀσπασε ἐκ μέρους μου ὅλους
τοὺς συγγενεῖς, χωρὶς νὰ λησμονήσῃς τὸν ἀδελφόν μου.
Εὐχομαί σας ὅλους ζωὴν εὐδαίμονα!

Ὁ φίλος ἐξάδελφος Ο. Ο.

ΛΕ'.

Πρὸς Ι. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΝ.

117.

7 Ἰανουαρίου 1828.

Φίλε πολῖτα,

Τὴν περασμένην ἐβδομάδα σ' ἐστάλη διὰ τῆς πόστας ὁ δεύτερος διάλογος, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ δευτέρου τόμου τῶν Διατριβῶν τοῦ Ἐπικτήτου. Ἀπ' αὐτὸν μαρτυρεῖται, ὅτι ἡ αὐτὴ θλίψις σου μ' ἐβασάνιζε, καὶ μὲ βασανίζει κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμήν· ὁ φόβος, λέγω, μὴ οἱ ταλαίπωροί μας νέοι ὅλοι (ὄχι μόνον οἱ υἱοί σου) λησμονήσωσι καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὰ πάτρια των ἔθνη καὶ ἥθη. Τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον μετοικίαν ἢ ἀποικίαν τὴν κρίνω ὡς τῶν δύο κακῶν τὸ ἐλαφρότερον· διότι εἶναι φόβος μὴ ἀντὶ τὰ διορθώσωσι τοὺς Πελοποννησίους οἱ Χῆτοι, ἀχρειωθῶσιν αὐτοὶ ὡς οἱ Πελοποννήσιοι. Εἰς τὴν Χίον, καὶ ὄχι ἄλλοῦ, εἶναι ἐλπίς νὰ μείνωσι Χῆτοι οἱ Χῆτοι, καὶ τοῦτο ἂν ἐπιστρέψωσιν ἐγγήγορα εἰς τὴν πατρίδα, πρὶν ἢ βαφῇ τῶν ξένων ἡθῶν περάσῃ εἰς τὸ βάθος τῶν νέων ψυχῶν. Πυρετοῦ παροξυσμὸς κλονεῖ τὰ μέλη μου, ὁσάκις βλέπω ἢ ἀκούω νεαρὰ μερικάκια νὰ λαλῶσι ξένας γλώσσας, πρὶν διδαχθῶσι τὴν πατριὸν γλῶσσαν. Μετὰ τὰς γλώσσας κινδυνεύουν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπιθυμίαν καὶ γαμικῆς ξένης ἐνώσεως (ὡς συνέβησαν καὶ

τοιαῦτα παραδείγματα), καὶ τὸ χειρότερον νὰ ἐξαλείψωσιν ὁλότελα ἀπὸ τὴν ψυχὴν των τὴν μνήμην τῆς πατρίδος, ἢ ἂν ἐπιστρέψωσι, νὰ τὴν μολύνωσι μὲ ἀλλότρια τῶν Χίων ἥθη, ἐὰν ἐσεῖς οἱ πρεσβύτεροι δὲν εὐτυχήσητε νὰ ἐμποδίσετε τὸν μολυσμὸν μὲ νέας αὐστηρὰς διαταγὰς εἰς προφύλαξιν τοῦ κακοῦ. Εἰς τὴν Χίον (πάλιν τὸ λέγω) οἱ Χῖοι ἔχουν νὰ μείνωσι Χῖοι, καὶ ὄχι ἀλλοῦ· καὶ τοῦτο ἐλπίζω ὅτι θέλετε ἀπολαύσειν, ὄχι ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν Μεσιτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὸ εὐτυχέστερον πείσμα τοῦ Μαχμούτη. Ὁ πόλεμος μὲ φαίνεται ἄφρευκτος. Ὅθεν ἀφοῦ στερεωθῇ ἡ κατάκτησις τῆς πατρίδος, χρεωστεῖτε οἱ πρεσβύτεροι νὰ στείλητε ὅλα τὰ νεαρὰ παιδιὰ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ νὰ καλέσητε τὸν Βάμβαν νὰ ἀνοίξῃ παρευθὺς τὸ παιδευτήριόν του, καὶ νὰ θεραπεύσετε (ἂν ἦναι δυνατόν) ὅσας πληγὰς μᾶς ἐπλήγωσεν ἡ ξενιτεία.

Σήμερον παρεδόθη εἰς τὴν κοινὴν ἁμαξάν κιβώτιον σημειωμένον IM N° 2 καὶ περιέχον 20 ἀντίτυπα τοῦ δευτέρου μέρους τῶν Διατριβῶν, διὰ νὰ τὰ κατευθύνῃς εἰς τὴν διαταγὴν τῶν ἐν Τεργέστη Ζ. Βλαστοῦ καὶ Ι. Ῥώτα, διὰ τοὺς ὁποίους σ' ἔστειλα τὸν περασμένον Νοέμβριον (1827) τὰ 20 ἀντίτυπα τοῦ πρώτου τόμου. Φανέρωσέ με, νὰ ζήσης! τὴν παραλαβὴν, καὶ τὸν τρόπον εἰς τὸν ὁποῖον τὰ πέμπεις. Φοβοῦμαι μὴ ὁ κατάρτατος Μέτερνιχ ἔκλεισε πανταχόθεν τοὺς δρόμους. Διὰ νὰ τοὺς πέμπω τὸν Διάλογον χωριστόν, ἠναγκάσθην νὰ καταφύγω εἰς ἀλλόγυρον μακρόν, ὥστε μόλις τὸν λάβωσι πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος μηνός. Ὁ σκοπός μου ἦτο νὰ κοινολογηθῇ ἐγγρήγορα μεταξὺ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων ἡ ἱστορία τῆς πρὸ 1900 ἐτῶν συμφορᾶς τῶν Χίων,

καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς βοηθείας τοῦ αἰμοδόρου Σύλλα. Ὁ
ἔδω ἡμεριδογράφος (Constitutionel, 5 Ἰανουαρίου)
τὸ ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν Διάλογον καὶ τὸ ἐτύπωσε, μὲ καλὸν
βέβαια σκοπὸν, ἀλλ' ὅμως τόσον κολοβά, καὶ τόσον ἀνθή-
τα, ὥστε δὲν καταλαμβάνει τις τίποτε. Τὸν ἔστειλα (τὴν
4 τοῦ παρόντος) εἰς τὸν πρόεδρον μὲ ἄλλα τινὰ βιβλία,
τὰ ὅποια μ' ἐζήτησε δι' ἐπιστολῆς τοῦ 2 Δεκεμβρίου
1827 ἀπὸ Ἀγκῶνος, ὅπου εὕρισκετο ἀκόμη προσμένων
τὸ πλοῖον. Αὐρίον ἀποκρίνομαι εἰς τὴν ἐπιστολὴν του,
ἥτις μ' ἔδωκε χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῶν ὁποίων μὲ βε-
βαιώνει σκοπῶν του εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἔλαβα τὰ 100 φρ.

Ἄν τὸ κρίνης εὐλογον, στείλει τὴν παροῦσαν ἐπιστο-
λὴν εἰς τὸν πενθερόν σου, ἐπειδὴ δὲν ἔχω οὔτε καιρὸν
οὔτε δύναμιν νὰ γράφω καὶ πρὸς αὐτὸν τὰ αὐτά. Ἀπὸ
τὰ μουζαλώματά μου καταλαμβάνεις εἰς ποίαν κατὰ-
στασιν εὕρισκομαι.

Σ' εὐχομαι τὴν κατάκτησιν τῆς πατρίδος. Οἱ Χῖοι εἰς
τὴν Χίον μέλλουν νὰ μείνωσι Χῖοι. Ο. Ο.

Λς'.

Πρὸς ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΝ.

118.

Σεβάσμιε Πρόεδρε,

Τὴν ἐπιστολὴν τῆς 2 Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου ἔτους
ἀνέγνωσα μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν, βλέπων ὅτι κατενόη-

σες τὸν εἰλικρινῇ σκοπὸν τοῦ διαλόγου. Ἡ πατρὶς ὅλη σ' ἐπαρεκάλει δι' ἐμοῦ, νὰ ἔχῃς εἰς πᾶσάν σου πράξιν καὶ βουλήν, ἀκαταπαύστως πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν πρόγονον Τιμολέοντα, καὶ ἀπ' αὐτὸν νὰ λαμβάνῃς συμβουλήν.

Τροχὸς ἄρματος γὰρ οἶα,
Βίοςτος τρέχει κυλισθείς·
Ὀλίγη δὲ κεισόμεθα
Κόνις, ὁστέων λυθέντων.

Ὁ ἀκαταπαύστως κυλιόμενος οὗτος βίοςτος ἄλλο δὲν ἀφίνει εἰς τὴν ἐξουσίαν μας παρὰ νὰ τρέξωμεν νομίμως τὸ ὅποῖον εἰς καθένα. ἤνοιξεν ἡ πρόνοια στάδιον μικρὸν ἢ μέγα· αὗτ' ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ. Τὸ ἀνοιχθὲν εἰς σὲ ἀπὸ τὴν Πρόνοιαν στάδιον ὑπερβαίνει καὶ τὸ πολὺ· ἐπειδὴ σοῦ ἐμπιστεύθη ὁλοκλήρου ἔθνους εὐδαιμονίαν. Εἶν' ἀπ' ἐκεῖνα τὰ στάδια τὰ ὅποια δὲν ἀνοίγονται πλὴν μίαν φορὰν εἰς κάθε 500 ἢ 1000 ἔτη. Γνωρίζεις ἐκ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας, πῶς τὸ ἔτρεξεν ὁ Τιμολέων, καὶ ἐκ τῆς νέας, πῶς ὁ Ναπολέων. Ὁ δυστυχὴς οὗτος μέγας ἄνθρωπος, ἀλλ' ὄχι μέγας ἀνὴρ, εἶχε πολὺ πλειότερα τοῦ Τιμολέοντος μέσα καὶ βοηθήματα νὰ τὸ τρέξῃ λαμπρῶς· ἀλλὰ τοῦ ἔλειπεν ὁ θεϊότατος ἔρως τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας, ὅστις ἐπύρωνε τὴν γενναίαν ψυχὴν τοῦ Τιμολέοντος. Sapienti satis. Συγχώρησε καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα εἰς γέροντα, ὅστις δὲν ἐκολάκευσεν οὐδὲ νέος ὧν ποτὲ κάνενα.

Ἡ πενία μου (τὴν ὁποίαν βλέπω ὅτι γνωρίζεις) δὲν με καταισχύνει, ἐπειδὴ δὲν ἐγεννήθη οὗτ' ἀπ' ἀργίαν οὗτ' ἀπ' ἀσωτίαν, ἀλλ' ἀπὸ περιστάσεις ἀπροσδοκῆτους· με θλίβει ὁμως, διότι μ' ἐμποδίζει νὰ συνεισφέρω κ' ἐγὼ ὅσον ἐπιθυμῶ εἰς τὰς πολλὰς χρείας τῆς πατρίδος. Μ'

ὅλον τοῦτο δὲν ἔλειψα νὰ πέμψω δῶρα τινὰ εἰς τὴν ἐν Ναυπλῖα φιλάνθρωπον ὀνομαζομένην ἑταιρίαν, ἥτις δὲν μ' ἐφιλανθρωπεύθη οὐδὲ κἂν μὲ μίαν ἀπόκρισιν.

Περὶ τῶν ὁποίων ζητεῖς τριῶν ἀντιτύπων τῶν πονημάτων μου, ἐδίστασα μικρόν, ἂν ἔπρεπε νὰ τὰ στείλω· διότι ἐξ αὐτῶν σχεδὸν ὅλων μέλλεις νὰ εὔρης, μέρος εἰς τὴν ῥηθείσαν Ἑταιρίαν, καὶ μέρος δῶρα τῶν Ζωσιμάδων, ἀμέσως σταλέντα δι' ἐμοῦ εἰς αὐτὴν τὴν Βουλὴν, ἥτις οὐδ' αὐτὴ μὲ ἠξίωσεν ἀποκρίσεως, ἴσως δὲ οὐδὲ τοὺς Ζωσιμάδας. Ἀπὸ τὴν παράξενον ταύτην σιωπὴν καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς τῶν πράξεις, συμπεραίνω, ὅτι καὶ τὰ βιβλία, ἂν δὲν ἐσκορπίσθησαν κακηγκάκως (φεῦ!) κοιτάζονται ἀκόμη ἀμελημένα εἰς κάμμιαν γωνίαν.

Διὰ τοῦτο περικλείω ἐδῶ ἀντίγραφα ὅλων τῶν σημειώσεων, παρακαλῶν θερμῶς νὰ ἐρευνήσης, νὰ τὰ παραλάβῃς ὅλα, καὶ νὰ τὰ οἰκονομήσῃς, ὥς κρίνεις συμφέρον εἰς τὴν παιδείαν τοῦ γένους. Αὐτὰ (τὰ σταλθέντα λέγω δῶρα κατὰ τὸ 1826 καὶ 27 ἔτος) εἶναι τὰ ἐξῆς :

Δῶρον τῶν Ζωσιμάδων, τόμοι διαφόρων συγγραφέων (τυπωμένων δι' ἰδίας τῶν δαπάνης), 1008	
— Ἀωνύμου ἐκ τῆς Ὁδησοῦ 300 Ἐγχειρίδιον Ἐπικτήτου.	
— τοῦ αὐτοῦ — — 300 Λουκουργ. κατὰ Λεωκ.	600
— τοῦ Κοραῆ 100 Πολ. Πλουτάρχου	
— τοῦ αὐτοῦ 100 Διαλόγους.	200
	τόμοι 1808

Παρὰ τοῦτα καὶ πρὸ τούτων ἐστάλησαν (τὴν 12 Ἀπριλίου, 1825) ἐκ προσταγῆς καὶ πληρωμῆς τῶν

ἐν Λονδίῳ ἐπιτρόπων Ὀρλάνδου καὶ Λουριώτη, διάφοροι Συγγραφεῖς (τυπωμένοι διὰ δαπάνης μου), ἡγουν Στράβων, Ἀριστοτέλους Ἠθικά καὶ Πολιτικά, Μάρκος Αὐρήλιος, Εὐνοκράτης, Ἡλιόδωρος, Ὀνήσανδρος, Ἱεροκλῆς, Ἱπποκράτης καὶ Γαληνός, Πλουτάρχου Πολιτικά, Βεκκαρίας, Ἰλιάδος αἱ τέσσαρες Ῥαψωδίαι	τόμοι, 175
Τὴν 10 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκ δωρεᾶς καὶ προσταγῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ Γεωργίου Ῥιζάρη, οἱ αὐτοὶ σχεδὸν διάφοροι συγγραφεῖς, ὡς οἱ ἀνωτέρω, πρὸς τὸν ἐν Λιβόρνῳ Πάλην, νὰ τὰ κατευθύνῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα.	348
Τὴν 12 Δεκεμβρίου ἐκ προσταγῆς καὶ πληρωμῆς τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Εὐνοφῶντος Ἀπομνημονεύματα ἐνωμένα μὲ τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος σώματα	300
Σώματα 823	Τόμοι 2631

Εἰς τὸν Dufart παρέδωκα, κατὰ τὴν διαταγὴν σου, τρία ἀντίτυπα ἀπὸ καθέν σύγγραμμα τῶν ἐκδόσεων μου, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ συμποσούμενη εἰς φρ. 277,50 μοῦ ἐπληρώθη. Εἰς αὐτὰ λείπουν ὅσα ἐξεδόθησαν μὲ δαπάνην τῶν Ζωσιμάδων, ὅχι μόνον διότι προέστειλαν αὐτοὶ τόσα, ὥστε νὰ μὴν ἔχω πλέον ἐδῶ παρὰ σχεδὸν τὰ χρειαζόμενα διὰ τοὺς βιβλιοπώλας, ἀλλὰ καὶ διότι οὐδὲ κύριος ἤμην νὰ τὰ σημειώσω εἰς τὴν ὁποίαν καταβάζω τὰ μὲ δαπάνην μου ἐκδοθέντα. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐλπίζω νὰ σὲ στείλω καὶ ἄλλα ἐκ τῶν Διατριβῶν τοῦ Ἐπικτήτου, δωρημένα ἀπὸ Χίου διὰ νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς

Ἕλληνας πτωχοὺς σπουδαστάς, καὶ ὅχι εἰς τοὺς δυνα-
τοὺς νὰ τὰ ἀγοράζωσι.

Ἐπειδὴ περὶ Χίων ὁ λόγος, ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Χίου
βεβαιούται ἀπ' ὅλα τὰ μέρη· τοῦτο ὅμως δὲν ἀρκεῖ,
ἀλλ' εἶναι χρεῖα καὶ ἡ φυλακὴ τῆς νᾶ κυρωθῇ ὡς ἐν ἀπὸ
τὰ ἀπαραίτητα τῆς πραγματευομένης εἰρήνης ἄρθρα.
Τοῦτο ἐλπίζουν οἱ ταλαιπῶροι Χῖοι ἀπὸ τὴν φιλανθρω-
πίαν τῶν μεσιτῶν ἡγεμόνων, καὶ παρακαλοῦν τὸν Ἑλ-
ληνα καὶ φιλέλληνα Πρόεδρον νὰ ἐνθυμίση εἰς τοὺς ἡγε-
μόνας (ἂν καὶ ἐκεῖνοι τὸ παραβλέψωσι διὰ διπλωματικὰς
προφάσεις) τὴν πρὸ 1900 ἐτῶν συμφορὰν τῆς Χίου, μηδὲ
νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ φανῶσιν ἀσυμπαθέστεροι παρὰ τὸν
αἰμοδόρον Σύλλαν εἰς τοὺς ταλαιπῶρους Χίους.

Περὶ δὲ τῶν ἔξω τῆς πατρίδος μεираκίων μας, τὸ
συμφερότερον μὲ φαίνεται τὰ μὲν διεσπαρμένα εἰς τὰ
παράλια τῆς Ἰταλίας νὰ περιμαζεύσῃς αὐτοῦ, νὰ διδα-
χθῶσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς Ἑλληνικὰ σχολεῖα,
ἀπὸ διδασκάλους Ἑλλήνας· τὰ δὲ καλεσθέντα ἐδῶ ἀπὸ
ἡλὸν φιλόανθρωπον μὲν, ἀλλ' ὅχι κατ' ἐπίγνωσιν, νὰ
μετοικίσῃς εἰς τὴν Γενεύαν, ὡς ἐπεθύμεις, καὶ ὡς ἐπεθύ-
μουν πρὸ πολλοῦ κ' ἐγώ. Δὲν με λανθάνει, ὅτι χρειάζε-
ται πόρους, « καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν
δεόντων. » Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι, νομίζω, νὰ ζητήσῃς καὶ
πάλιν ἀπὸ τοὺς βαθυπλούτους Ἀγγλοὺς δάνειον· καὶ
ἐλπίζω νὰ τὸ ἐπιτύχῃς, ἐὰν μάλιστα δείξῃς εἰς αὐτοὺς
ἐπιστάτην καὶ διοικητὴν τοῦ δανείου ἄνδρα ἀξιόπιστον,
ὅποιοι εἶναι οἱ ἐν Λόνδρᾳ Ἀδελφοὶ Ῥάλλη. Ἄν τὸ κρί-
νῃς εὐλογον γράψῃς πρὸς τοὺς Ἀδελφοὺς Ῥάλλη περὶ
τούτου· ἐλπίς εἶναι νὰ τὸ κατορθώσῃς.

Κατευθύνει κύριος τὰ διαβήματά σου! τοῦτο σ' εὐχεται ὁ μὲ σέβας καὶ ἀγάπην ὑπογραφόμενος.

Ἐκ Παρισίων, 5 Ἰανουαρίου 1828.

Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολὴν ἕως τὴν σήμερον, διὰ τὴν ἀναγγεῖλω καὶ τὴν δωρεὰν τεσσάρων χρηστῶν πολιτῶν τὴν εἰς τοὺς ἀπόρους σπουδαστάς, τοὺς διδασκομένους τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πέμπω λοιπὸν εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Θεόδωρον Πρασακάκη 4 κιβωτοὺς περιεχοῦσας 200 σώματα τῶν Διατριβῶν Ἐπικτήτου, διὰ τὴν τὰς κατευθύνῃ εἰς Ναυπλίαν. Οἱ τέσσαρες δωρεῖται εἶναι οἱ ἐν Λονδίῳ ἀδελφοὶ Ῥάλλη, οἱ ἐν Τεργέστῃ Ζαννῆς Βλαστός, Ἀμβρόσιος Ῥάλλης (υἱὸς Στεφάνου Ῥάλλη) καὶ Ἰάκωβος Ῥώτας. Μὲ παρεκάλεσαν νὰ τὰ στείλω ἀπ' ὀνόματός μου· ἀλλὰ δὲν ἦτο δίκαιον νὰ σπερτισθῶ τὴν χρεωστούμενην εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸ γένος ἐγνωμοσύνην. Ἄν ἀγαπᾷς νὰ γνωρίσης, καὶ τὸν ἀνώνυμον τῆς Ὀδησσοῦ, ἐκ τῆς χορηγίας τοῦ ὁποίου ἐστάλησαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 ἔτους τὰ ἀνωτέρω 300 σώματα Ἐγχειριδίου Ἐπικτήτου, καὶ 300 σώματα Ἀπομν. Ξενοφώντος, αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Μαῦρος. Καὶ συμφέρον καὶ δίκαιον εἶναι νὰ γνωστοποιῶνται οἱ συνεισφέροντες εἰς τὰς χρείας τῆς πατρίδος.

Καὶ πάλιν κατευθύνει κύριος τὰ διαβήματά σου!

11 Ἰανουαρίου 1828.

Ἄγνων ἂν ἔλαβες τὴν εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου (2 Δεκεμβρίου, 1827) μακρὰν μου ἀπόκρισιν, πέμπω τὸ ἀνωτέρω ταύτης ἀντίγραφον, ὥς εἴδῃσιν ἀναγκαίαν τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς σταλέντων αὐτοῦ βιβλίων.

Μετ' ἐκεῖνα ἐστάλησαν εἰς τοὺς πένητας ὁμογενεῖς σπουδαστὰς ἀπὸ τοὺς ἐν Λονδίνῳ Ἀδελφοὺς Ῥάλλη, διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Πέτρου Σκυλίτση, 50 σώματα τοῦ πρώτου τόμου τῶν Ἀτάκτων. Τὰ κατεύθυνα περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους πρὸς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Πέτρον Σκυλίτσην.

Τώρα δὲ (τὴν 15 Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους) κατευθύνθη εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Ἰωάννην Μαυροκορδάτον κιβωτὸς (Ε. Π. Ν° 1) περιέχουσα ἄλλα 100 σώματα τοῦ αὐτοῦ πρώτου τόμου τῶν Ἀτάκτων. Χαρίζονται καὶ τοῦτα εἰς τοὺς πένητας σπουδαστὰς ἀπὸ τοὺς Ἀδελφοὺς Ζωσιμᾶ, οἱ ὅποιοι μοῦ τὰ ἐζήτησαν διὰ τῶν ἐν Τεργέστη Ἰακώβου Ῥώτα καὶ Ἰωάννου Βλαστοῦ. Πιθανὸν ὅτι ἔλαβες ἤδη καὶ παρὰ τοῦ Νικολάου Ζωσιμᾶ τὴν περὶ αὐτῶν εἰδήσιν.

Παρακαλῶ νὰ φροντίσῃς νὰ γενῇ εἰς τὰς αὐτοῦ ἐφημερίδας ἡ ἀγγελία τῶν δωρητῶν, καὶ τῶν Ἀδελφῶν Ῥάλλη καὶ τῶν Ζωσιμάδων. Ἡ δῆλωσις τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνης ἀπὸ τοὺς εὐεργετουμένους, σιμὰ τοῦ δικαίου καὶ συμφέρει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐξώλαμπρα ἐλπίζω ὅτι θέλει σταλθῇ καὶ ὁ δεῦτερος τόμος τῶν αὐτῶν Ἀτάκτων, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πολύπονον ἐκδοσιν ἀσχολοῦμαι τώρα καταπονούμενος ἀπὸ γεροντικούς ἀρθριτικούς πόνους.

Αὐξάνουν τοὺς πόνους μου τούτους καὶ αἱ βουλαὶ τῶν ἰσχυρῶν εὐεργετῶν μας νὰ περισφίγῃσι (ἢ μᾶλλον νὰ πνίξωσι) τὴν ταλαιπωρον Ἑλλάδα εἰς ὅρια τόσον στενά, ὥστε νὰ ᾔῃναι πάντοτε ἔτοιμον θῦμα εἰς τοῦ λύκου τῆς τῆς χειρας. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλεις τοὺς ἀφήσειν νὰ πράξωσι τοιαύτην καὶ ἄτιμον καὶ ἀσύμφορον εἰς αὐτοὺς πρᾶ-

ξιν. Ἀρκεῖ (ἂν δὲν λανθάνωμαι) νὰ τοὺς φοβερίσῃς, ὅτι σοὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ κυβερνήσῃς τόσον κολοβὴν καὶ νάννον Ἑλλάδα· καὶ ἡ εἰς τὴν φρόνησίν σου κοινὴ παρ' αὐτῶν ὑπόληψις θέλει τοὺς φοβήσῃν, μὴ ἡ παραίτησίς σου αὐξήσῃ ἐπιπλέον τὰς δυσκολίας νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς ἀλλήλους.

Φρόντισε, παρακαλῶ, νὰ σύρῃς αὐτοῦ τὰ ἐδῶ εὐρισκόμενα, ἂν ᾖναι δυνατόν καὶ τὰ ἄλλου πανταχοῦ σκορπισμένα, ὁμογενῇ μειράκια, τὰ ἀπὸ δεκαπενταετοῦς καὶ κάτω λέγω, νὰ διδαχθῶσιν αὐτοῦ πρῶτον εἰς ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἀπὸ ἑλλήνας διδασκάλους τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ τόσον μαλακὴν νεότητα ἀναθραμμένην ἔξω, ἡ Ἑλλάς κινδυνεύει νὰ λάβῃ Γάλλους, Ἀγγλους, Γερμανούς, Ἰταλούς, ἀλλ' ὄχι Ἑλλήνας πολίτας. Συμβούλευσε καὶ τοὺς ἀπαιδεύτους γονεῖς των, νὰ μὴ στέλωσιν ἔξω τὰ τέκνα των, πρὶν τὰ ἐφοδιάσωσιν αὐτόθεν μὲ τελείαν ἐπιστήμην τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, μόνον καὶ μόλις ἱκανῆς νὰ φυλάξῃ τὰ ἥθη των ἀμόλυντα.

Ὁ παρὰ σοῦ χορηγούμενος Ζυγομαλᾶς σὲ παρακαλεῖ δι' ἐμοῦ νὰ τοῦ ἐκτείνῃς τὴν εὐεργεσίαν εἰς ἓν ἐξάμηνον ἀκόμη πλέον τοῦ ὠρισμένου.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ περασμένου Ἰανουαρίου σ' ἐγράψαμεν κοινὴν ὁ Φωτίλας καὶ ἐγὼ ἐπιστολὴν περὶ τῆς κληρονομίας τοῦ μακαρίτου Μακρῆ.

Κατευθύνει κύριος τὰ διαβήματά σου! Τοῦτο καὶ πάλιν σ' εὐχεται ὁ μὲ σεβας ὑπογραφόμενος,

1 Μαρτίου 1829.

A. ΚΟΡΑΗΣ.

ΛΖ'.

Πρὸς ΠΟΛΥΖΩΪΔΗΝ.

119.

Ἐκ Παρισίων, 6 Μαΐου 1831.

Φίλιππε κ. Πολυζωΐδη,

Ἐλπίζω καὶ παρακαλῶ νὰ συγχωρήσης εἰς τὸ ὄδυνη-
ρόν μου γῆρας τὴν ἕως τῆς παρούσης ὥρας σιωπὴν μου
εἰς τὰς τρεῖς ἐπιστολάς σου, τῆς α' Σεπτ. καὶ 26 Δεκ.
1830, καὶ τῆς 5 Ἰαν. 1831. Ἰδα τὴν πρώτην σου προ-
κήρυξιν, καὶ μ' ἐγνωστοποίησεν ἐσχάτως ὁ κ. Περικλῆς
καὶ τὴν δευτέραν, καὶ τὴν εἰς Ὑδραν μετέβασίν σου.
Ἐκαμες καλὰ νὰ ἀσφαλίσης αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον καὶ
τὴν ἐφημερίδα σου. Γράφε τώρα κρίνων καὶ ἀδεκάστως
καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰς πράξεις των, καὶ κρατῶν πάν-
τοτε ἀνεξάλειπτον εἰς τὴν μνήμην σου τὸ «Μέμνας' ἀπι-
στεῖν κ.τ.λ. » Μετ' ὀλίγον θέλεις ἰδεῖν αὐτοῦ καὶ τὸν κ.
Ζυγομαλᾶν, ἕτοιμον καὶ ἱκανὸν νὰ συνεργήσῃ εἰς ὅλα τὰ
καλὰ καὶ δίκαια. Ἀσπασε ἀπὸ μέρους μου τοὺς κ. Γεώρ-
γιον καὶ Λάζαρον Κουντουριώτην. Ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν
των ἐλπίζω δραστηκωτάτην συνέργειαν. Παρὰ τὴν εἰς τὸ
ἔργον σου συνδρομήν, τοὺς παρακαλῶ νὰ φροντίσωσι κα-
τάστασιν φροντιστηρίου καλοῦ καὶ τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς
ἁλλοφύλου σοφίας. Εὐδαιμονεῖτε!

Ὁ φίλος σὰς Ο. Ο.

ΛΗ'.

Πρὸς τὸν πανοσιολογιώτατον Ἀρχιμανδρίτην
Κύριον ΑΝΘΙΜΟΝ τὸν ΓΑΖΗΝ.

120.

22 Ὀκτωβρίου 1801.

Ἀσπάζομαι σου φιλικῶς τὴν Ἐλλογιμότητα.

Παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσης, ἐὰν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἰπποκράτην δὲν σὲ ἐπεμψα καὶ τὸν Θεόφραστον. Ἐπειδὴ ἡ ἐκδοσις τούτου ἦτον πολὺ ἀρχαιοτέρα παρὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ἰπποκράτους, ἐνόμισα ὅτι σὲ ἦτον ἤδη γνωστός· λάβε λοιπὸν τῶρα καὶ ἀνάγνωθι καὶ αὐτὸν μὲ τὴν αὐτὴν φιλοσοφικὴν πρὸς τὸν ἐκδότην συγκατάβασιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσας τὸν Ἰπποκράτην. Καὶ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον ἐξέδωκα ὅχι ὥς ἤθελα, ἀλλ' ὥς ἡδυνήθην. Ἦθελα ἴσως δώσει καὶ εἰς τοὺς δύο μορφήν καὶ τάξιν εὐπρεπεστέραν, ἐὰν αἱ περιστάσεις μὲ τὸ ἐσυγχώρουν. Ἡ χρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους εἶναι κατεπείγουσα· καὶ ὅστις δύναται νὰ συνεισφέρει καὶ τὸ μικρὸν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς πεσούσης Ἑλλάδος, πρέπει νὰ ταχύνῃ, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὴν συνεισφοράν, καὶ ὅχι νὰ τὴν ἀναβάλλῃ μὲ πρόφασιν τοῦ νὰ τὴν πληρώσῃ δαψιλεστέραν εἰς ἄλλον καιρὸν. Τοῦ παντάπασι γυμνοῦ ἡ πρώτη χρεία εἶναι νὰ ἐνδυσθῇ· καὶ δὲν πρέπει νὰ πολυπραγμονῇ, ἂν τὰ προσφερόμενα εἰς αὐτὸν ἐνδύματα ἦναι τοῦ Ἰρου τὰ ῥάκη, ἢ

τῆς Ἀθηνᾶς ὁ πέπλος. Οἱ παρόντες Γραικοὶ φιλόμουσοι
πρέπει νὰ ἀρκῶνται εἰς τὴν ἔντιμον ὑπουργίαν καὶ κλη-
σιν τῶν ἐνδυτῶν τῆς Ἑλλάδος· οἱ στολισταὶ καὶ καλλω-
πισταὶ αὐτῆς ἀκόμη ἴσως δὲν ἐγεννήθησαν. Αὐτοὶ θέλουν
εἶσθαι ἀναμφιβόλως εὐτυχέστεροι παρ' ἡμᾶς· ἀλλ' ὅχι
διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀφήσωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν τιμὴν τοῦ
νὰ φανῶσι καὶ προθυμότεροι φίλοι τῆς πατρίδος. Οὕτω
κρίνω περὶ τῶν τοιούτων, καὶ οὕτω κρίνει, εἶμαι βέβαιος
ὅτι, καὶ ἡ λογιότης σου. Περὶ δὲ τῶν ὧσων δι' ἄγνοιαν,
ἢ διὰ πάθη, ἀνάξια ψυχῆς Ἑλληνικῆς, κρίνουσιν ἄλ-
λως, λέγε ὡς λέγω καὶ ἐγώ, «Οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ»
Ἑρρωσο εὐδαιμονῶν! Ὁ φίλος Κ.

Μετ' ὀλίγας ἴσως ἐβδομάδας θέλω σε πέμψει μικρὸν
ἄλλο βιβλίδιον γραμμένον εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν.

ΛΘ'.

Πρὸς τὸν κύριον ΙΩΑΝΝΗΝ ΟΡΑΑΝΔΟΝ.

121.

22 Φεβρουαρίου 1807.

Ἀσπάζομαι σε,

Δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἔλαβα, πρὸ τῆς κατὰ τὴν 27
Νοεμβρίου ἐπιστολῆς σου, ἄλλην παρὰ μίαν κατ' ἀρχάς

τῆς ἀποδημίας σου. Ἀπεκρίθην ἢ ὄχι εἰς ἐκείνην, μήτε τοῦτο δὲν μὲ τὸ ἀναφέρει ἡ μνήμη μου. Αἱ ἀσχολίαι μου εἶναι τόσον πολλάι, ὥστε μόλις μ' ἀφίνουσι καιρὸν νὰ προνοήσω τὰς σωματικὰς μου χρείας· ἐκ τούτου προέρχεται ὅτι παραπονοῦνται πολλοὶ φίλοι διὰ τὴν σιωπὴν μου· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρουν ὅτι «οὐδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο.»

Χαίρω ὅτι εὐρίσκεσαι εἰς τὴν πατρίδα σου· ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ προθυμηθῇς νὰ τὴν ὠφελήσῃς, προξενῶν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς συμβουλῆς σου, διδασκάλους, φροντιστήρια, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλὴν ἀνατροφὴν τῶν συμπολιτῶν σου νέων. Βλέπεις τί κάμνει ἡ ἀπαιδευσία· γυμνῶνουσιν οἱ Ἕλληες (ὡς λέγεις) τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὰ λείψανα καὶ μαρτύρια τῆς ἀληθινῆς δόξης· Τί πταίουσιν εἰς τοῦτο οἱ Ἕλληες; Τὸ ἀμάρτημα εἶναι τῶν ἀπαιδευτῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι καλοὶ νὰ φυλάξωσι τὰ προγονικά των κτήματα. Ὑγίαινε!

Ὁ Κ.

122.

22 Ἰουνίου 1825.

Φίλε Πολίτα,

Ἀποκρίνομαι εἰς δύο μερικὰς ἐπιστολάς σου 13 Μαΐου καὶ 14 Ἰουνίου, καὶ τρίτην ἄλλην κοινὴν μετὰ τοῦ Κ. Λουριώτη (τὸν ὅποιον ἀσπάζομαι) 20 Μαΐου.

Περὶ τῶν λαμπρῶν νικῶν τῆς Ἑλλάδος ὅσας αὐτόθεν μ' ἐκοινώνησας, καὶ ὅσας ἐγὼ μαθὼν ἀπὸ Τεργέστης παρεκάλεσα τὸν φίλον Μαῦρον νὰ σέ κοινωνήσῃ, δὲν εἶναι χρεῖα νὰ σέ εἶπω ἂν ἐχάρην, οὐδὲ νὰ σ' ἐρωτήσω ἂν ἐχάρης. Εἶθε ἡ κοινὴ χαρὰ νὰ στεφανωθῇ μὲ τὴν ἀνυπέρβλητον χαρὰν τῆς αὐτονομίας! διότι (νὰ σέ εἶπω τὴν ἀλήθειαν) ἂν καὶ ἔπαυσα πρὸ πολλοῦ νὰ φοβοῦμαι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνοχλοῦμαι ὅμως ἀπὸ τὸν φόβον μὴ γεννηθῶσι Τούρκοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, τόσον πλειότερον, ὅσον οἱ Ἑλληνικοὶ οὗτοι Τούρκοι, οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εἰς τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ ἀκούοντες τὸ Εὐαγγέλιον, εἶναι ἀσυγκρίτως μιαιώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς τοῦ ναμαζίου Τούρκους. Ἐλπίζω ὅτι ἡ κυβέρνησις, καὶ ἐξαιρέτως ὁ σεβάσμιος αὐτῆς Πρόεδρος, προσέχει καὶ ἀγρυπνεῖ, νὰ μὴν ἰσχύσωσιν οἱ Ταρτοῦφοι τοῦ Πατριωτισμοῦ. Τὸ ἰσχυρότερον μέσον ν' ἀποφύγῃ τὰς παγίδας τῶν εἶναι ἡ γρήγορος ἐξάπλωσις τῆς παιδείας εἰς τὸ γένος, καὶ ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία τοῦ τύπου. Ὅταν λέγω ἐξουσίαν ἀπόλυτον, ἐξαιρῶ τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν δυσφημίαν. Διὰ τὰ δύο ταῦτα εἶναι δίκαιον νὰ κολάζωνται ἀπὸ τοὺς νόμους οἱ ἐφημεριδογράφοι· ἀλλὰ παρεκτὸς τούτων, πρέπει νὰ ἔχῃσι τὴν ἄδειαν νὰ ἀνακρίνωσι τὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν, καὶ μάλιστα τῶν πολιτευομένων, ἡγουν ἐκείνων, ὅσοι ὑπουργοῦν μικρὸν ἢ μέγα τι ὑπουργημα τὴν πολιτείαν. Ἄν τῶν δεθῶσιν αἱ χεῖρες νὰ μὴ γράφωσι περὶ αὐτῶν, ἐγγήγορα μέλλει νὰ δεσμευθῇ ἡ αὐτονομία τῆς Ἑλλάδος. Αὐτοῦ βλέπεις, φίλε, ὅτι ἐξετάζεται δημοσίως εἰς τὰς ἐφημερίδας αὐτῶν τοῦ βασιλέως τῶν ἀδελφῶν ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ βλέπεις τοὺς χρεωστοῦντας ἡγεμονικοὺς νὰ κατατρέχωνται καὶ

νὰ ἀναγκάζονται εἰς πλήρωσιν τοῦ χρέους των, ἀπὸ τὸν παραμικρὸν πολίτην δανειστήν. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀκόμη οὔτε βασιλεῖς, οὔτε βασιλέων συγγενεῖς. Οὐαὶ εἰς ἡμᾶς, ἂν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῶρα νὰ σεβώμεθα ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐσφετερίσθησαν, ἢ ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς κόλακας των τίτλους ἐναντίους εἰς τὴν Ἰσονομίαν! Ἀλλὰ πάλιν τὸ λέγω, ἡ ἀνάκρισις τῆς διαγωγῆς τῶν τοιούτων πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς ἀποδείξεις ἀναντιρρήτους, καὶ ὄχι εἰς συκοφαντίας. Ὁ συκοφάντης ἀδικεῖ τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ταράσσει τὴν ἡσυχίαν της· ἀλλὰ δὲν κάμνει ὀλιγώτερον κακὸν εἰς αὐτήν, ὅστις κρύπτει τὰ ἀποδειγμένα, διὰ σέβας, φόβον, ἢ ἄλλην τινα πρόφασιν. Εἰς τοὺς φρονίμους ὀλίγα, καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα ὡς εἰς φρόνιμον τὰ γράφω, μὲ πίστιν ὅτι καὶ μόνος ἔχεις νὰ τὰ ἐξεύρης. Δὲν φοβοῦμαι κανένα, οὐδὲ τίποτ' ἐλπίζω ἀπὸ κανένα· δὲν συγχαρεῖται πλέον εἰς τὴν ἡλικίαν μου οὔτε διὰ φόβον οὔτε δι' ἐλπίδα νὰ σιωπήσω ὅ,τι κρίνω ὠφέλιμον εἰς τὴν πατρίδα· ἀλλὰ πάλιν σὲ λέγω, αἱ κρίσεις καὶ ἀνακρίσεις μου πρέπει νὰ στηρίζονται εἰς ἀποδείξεις ἀναντιρρήτους.

Τὸ ὅποῖον μ' ἐκοινώνησες ψήφισμα τῆς κυβερνήσεως εἶχα τὸ λάβειν πρὸ πέντε ἢ ἕξ ἡμερῶν ἀπὸ Λιθόρνον. Μ' ἔχαροποίησε τὸ πλέον, ὅτι τιμᾷ τὴν κυβέρνησιν εἰς τοὺς ἄλλογενεῖς, ὡς φροντίζουσιν περὶ τῆς παιδείας τῶν νέων.

Ἐξεύρεις, νομίζω, ὅτι ἔπεμψα πρὸ πολλοῦ φρ. 1200 εἰς τέσσαρας μερίδας, δῶρον τῆς γενναίας χήρας τοῦ περιφήμου Ὁλλανδοῦ Προφέσσορος Wyttenbach, διὰ τοὺς πληγωμένους. Πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἡ αὐτὴ χήρα μ' ἔπεμψεν ἄλλα τριακόσια φράγκα, ὅχι διὰ τοὺς πληγωμένους, ἀλλὰ διὰ τοὺς πληγωτάς. Ἡ ἐπιθυμία τῆς χήρας

εἶναι (λέγει) νὰ μοιρασθῶσιν εἰς δύο, καθένα 150 φρ., ναύτας ἀπλοῦς (καὶ ὄχι καπιτάνους ἢ ναυάρχους) οἱ ὅποιοι κριθῶσιν ὅτι ἐφάνησαν τολμηρότεροι εἰς τὴν προσκόλλησιν τῶν ἐμπρηστηρίων (brulots). Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της λοιπὸν ἔγραψα κατὰ τὴν 12 τοῦ περασμένου Μαρτίου πρὸς τὸν σεβάσμιον Πρόεδρον, πέμψας εἰς αὐτὸν καὶ τὰ 300 φρ. διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίας κ. Θεοδώρου Πρασκάκη, καὶ παρακαλῶν τὴν σεβασμιότητά του νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γενναίας χήρας. Συλλογιζόμενος ὅμως τώρα ἐνθυμήθην τὸν περίφημον εἰς τὴν προσκόλλησιν τῶν ἐμπρηστηρίων Κανάρην, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ σεβάσμιος Πρόεδρος θέλει ἀνταμείψειν τὸν Κανάρην, ὡς εἶναι δίκαιον. Μ' ὅλον τοῦτο, παρακαλῶ σε, μὴν ἀμελήσῃς νὰ δώσῃς νύξιν περὶ τούτου εἰς τὸν σεβάσμιον Πρόεδρον. Ὁ Κανάρης εἶναι ἄξιος ἀμοιβῆς καὶ ὡς φοβερὸς πυρπολητὴς τῶν τυράννων, καὶ ὡς πτωχός, καὶ τὸ ἐντιμότερον δι' αὐτόν, ὡς ἀφιλοκερδής. Μὴ τὸ ἀμελήσῃς νὰ ζήσῃς!

Σ' εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς εὐδαιμονίαν, καὶ παντοτινὴν ἐνθύμησιν ὅτι μόνοι οἱ ἄδολοι ἐρασταὶ τῆς πατρίδος τὴν ἀποκτῶσι!

Ο. Ο.

123.

Ἐκ Παρισίων, 6 Αὐγούστου 1825.

Φίλε Πολίτα,

Ὁ φίλος Κοντόσταυλος μ' ἔφερε τὴν 27 Ἰουλίου ἐπιστολήν σου, καὶ ἀνεχώρησε τὴν 3 τοῦ παρόντος, συνω-

δευμένος μέ δύο μου ἐπιστολάς πρὸς τὸν σεβαστὸν Πρόεδρον τοῦ Νομοτελεστικοῦ συνεδρίου· τὴν μίαν μακρὰν πρὸς πολλοὺς (ἂν ὅχι ὅλους) καὶ τῶν κυβερνητῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ τὴν ἄλλην μικρὰν ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν ῥηθέντα Πρόεδρον, ἀφίνουσιν τὴν ἐξουσίαν εἰς αὐτὸν νὰ κοινωνήσῃ ἢ ὅχι τὴν μακρὰν, ὅπως τὸν διδάξωσιν αἱ περιστάσεις, συμβουλευόμενος καὶ τὸν Κοντόσταυλον. Ἡ ἐκλογή καὶ ἀποστολὴ τοῦ Κοντοσταύλου σᾶς κάμνει τιμὴν· ἐπειτηδειότερον εἰς τὴν ὑπόθεσιν δὲν ἠθέλειτ' εὐρεῖν ἄλλον κανένα.

Ἐμαθα ἀπὸ τὸν φίλον Μαῦρον τὰς ὑποψίας καὶ τὰς λύπας σου περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ σᾶς ἔλθῃ νέου συνεργοῦ. Μὴ λυπεῖσαι· δεχθῆτε τον μέ ὅλην τὴν προσήκουσαν εὐμένειαν. Ἄν ἔχῃ ὅπως οὖν ψυχὴν μαλακὴν, τὸν κερδαίνετε διόλου, καὶ τὸν κατασταίνετε ἀληθινὸν συμπράκτορα, καὶ ὅχι ἀντιπράκτορα. Ἄν κατὰ δυστυχίαν τοῦ ᾔηται σκληροτράχηλος, ἡ εὐμενὴς ἀποδοχὴ σας σᾶς ἀπολύει ἀπὸ πάσαν ἐνοχλήν, καὶ ἀφίνει εἰς μόνον αὐτὸν κακίαν ἀπροφάσιστον.

Εἰς ὅλας σας τὰς πράξεις ἓνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπετε, τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος· καὶ αἱ φίλαι καὶ αἱ ἔχθραι σας ἀπ' ἄλλο τι ἢ μὴ γεννῶνται παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ τί λέγω Ἐχθραι! Οὐδὲ τοὺς κακοὺς πρέπει κανεὶς νὰ ἐχθρεύεται· ἀρκεῖ νὰ προσέχῃ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ὑπουργήματα, διὰ τὸν φόβον μὴ βλάψωσι τὴν πατρίδα. Διὰ νὰ περάσῃ τις τὸν ὀλιγοχρόνιον τοῦ βίου τούτου δρόμον, μία μόνη ὁδὸς εἶναι «Ἡ δι' ἀνθρώπων» ὡς ἔλεγεν ὁ διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος φονευθεὶς ἀπὸ Ταρτούφους Σωκράτης. Εἰς τὸ δι' ἀνθρώπων τοῦτο πέ-

μασμα μὴν ἐλπίσης ν' ἀπαντήσης δεξιά καὶ ἀριστερά σου ἀγγέλους, ἀλλ' ἀνθρώπους, καὶ καλοὺς καὶ κακοὺς, καὶ ἐρονίμους καὶ ἀνοήτους. Εἶναι καὶ ἄλλη ὁδὸς τοῦ βίου, τὴν ὁποίαν ὁδεύουν οἱ ζῶντες εἰς τὰς ἐρήμους ἀναχωρηταί· ἀλλὰ τοιαύτην ὁδὸν οὐτ' ὁ Σωκράτης τὴν συμβουλεύει, οὔτε σύ, εἶμαι βέβαιος, ἔχεις ὄρεξιν νὰ τὴν περάσης. Ἐκεῖνη εἶναι ὁδὸς διὰ θηρίων· εἰς τὴν πολιτικὴν ὁδὸν, ἂν ἀπαντῶμεν ἀνθρώπους μὴ διαφέροντας παρὰ τὴν μορφήν ἀπὸ τὰ θηρία, εὐρίσκομεν ὅμως κάποτε καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα ἀνθρώπους. Τούτους χρεωστοῦμεν νὰ κάμνωμεν φίλους καὶ συμμάχους ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τῶν κακανθρώπων.

Ὁ φίλος Μαῦρος, ἔπειτα καὶ ὁ Κοντόσταυλος, μ' ἐκοινώνησαν τὴν ζήτησίν σου περὶ σφραγίδος. Τύπωσε, ἂν ἀγαπᾷς, εἰς τὸ μέσον τὴν δικαιοσύνην μὲ τὴν ζυγαρίαν τῆς. Ἀλλ' εἰς τὸν γύρον τί νὰ γράψωμεν; Εἶναι ὠραῖα τοῦ Σωκράτους τὰ λόγια ταῦτα, « Οὐχ οἷόν τε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι » ἀλλ' εἶναι πολλὰ μακρὰ διὰ τὸν γύρον τῆς σφραγίδος. Ἄλλο συντομώτερον τοῦ αὐτοῦ Σωκράτους, « Δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστὶ. » Ἄν σὲ φανῇ καὶ τοῦτο μακρόν, βάλε τὴν Ἑλληνικὴν παροιμίαν, τὴν εὐρίσκομένην καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ εἰς τὸν Ἀριστοτέλην. ΙΣΟΤΗΣ, ΦΙΛΟΤΗΣ. Μὲ φιλότητα σᾶς ἀσπάζομαι καὶ τοὺς δύο.

Ὁ φίλος Ο. Ο.

M'.

Πρὸς ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΠΡΑΣΣΑΚΑΚΗΝ.

124.

A Monsieur

*Monsieur Théodore Prassacaki, negociant, grec,
à Marseille.*

Φίλε συμπατριῶτα,

Τὰς δύο σου ἐπιστολάς τῆς 2 Ἰουνίου καὶ 3 Ἰουλίου ἔλαβα. Εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν ἀπὸ τὸν Πίκκολον, ἣτις περιεῖχε καὶ ἄλλην ἀπὸ τὸν Βάμβαν. Καὶ τῶν δύο τὰ καλὰ εἶναι ἢ καλητέρα μορφή τὴν ὁποῖαν ἔλαβαν τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, καὶ αἱ χρησταὶ περὶ αὐτῶν ἐλπίδες. Ἐξώσθη (λέγουν καὶ οἱ δύο) ὁ Κόλαος τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ὠρίσθη εἰς τόπον αὐτοῦ ὁ Μαυροκορδάτος.

Ἀπὸ τοῦτον τὸν Μαυροκορδάτον ἔλαβα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον ἐπιστολὴν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ἣτις μ' ἐφάνη φρόνιμος καὶ εἰλικρινής· καὶ ὡς τοιαύτην πιστεύσας, τὸν ἀπεκρίθην τὴν 4 τοῦ παρόντος διὰ μακρῶν. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς μου ἐσύστησα εἰς αὐτὸν θερμῶς ὡς χρέος τοῦ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς Χίου. Τοῦτο σὰς λέγω, διὰ νὰ θαρρύνω πλείοτερον τὰς ἐπιχειρήσεις σας. Τώρα μάλιστα ὁπότε ἀνέλαβε τὸ μινιστέριον τῶν ἐξωτερικῶν (δὲν τὸ ἤξευρα ἀκόμη τότε), δὲν ἦτον ἀσύμφορον, ἂν ἔχετε κἀνένα συμπατριώτην εἰς Πελοπόννησον, νὰ προσκολληθῇ εἰς αὐτόν.

Τοῦ Βεκκαρίου ἡ δευτέρα ἔκδοσις μὲ μακρὰ Προλεγό-
 να (εἰς τὰ ὁποῖα θέλεις εὐρεῖν τὴν ἐξήγησιν τῶν Κο-
 μων) ἐτελειώθη. Δὲν ἐξεύρω ἂν πρέπη νὰ σᾶς τὰ στείλω
 χωμένα ἢ ῥαμμένα. Τὸ στίχωμα μου προξενεῖ δαπά-
 νη πλειοτέραν· εἶναι ὁμως εὐπρεπέστερον καὶ ἴσως παρα-
 σκευικώτερον εἰς ἀγοράν. Τὰ συστένω εἰς τὴν φροντίδα
 καὶ τοῦ φίλου Ψύχα, νὰ τὰ σκορπίσετε γρήγορα, καὶ
 χεῖρας ἀνθρώπων ἀσφαλῶν· ὅχι μόνον διότι ἡ κατὰ-
 πεί μου μὲ συμβουλεύει τὸ ἀκίνδυνον, ἀλλὰ πολὺ
 ἐν, διότι ἐλπίζω (ἴσως ἀπατῶμαι) ὅτι ἡ ἀνάγνωσις
 αὐτῆς νὰ προξενήσῃ ὠφέλειαν καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς
 τὴν *Αὐθέντα* του ἢ καὶ *Πρίγκιπα*. Ὁ Μαυροκορδάτος
 ὑπογράφεται Πρίγκιψ· καὶ ἂν ὑπεγράφετο, ἀπόκρισιν
 οὐκ ἔθελε λάβειν ἀπ' ἐμέ. *Ce sont des imbeciles qui*
ont attaché ce grelot, διὰ νὰ φθείρωσι καὶ αὐτόν,
 ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλπίζομένην εὐδαιμονίαν.
 ἔδεται νὰ τὸ νοστιμεύεται καὶ αὐτός, καὶ ἂν οὕτως
 τὸ πρᾶγμα, δὲν θέλει νοστιμευθῇ τὴν ἀπόκρισίν μου.
 ὥς ἂν ἦναι, « ἂ γέγραφα, γέγραφα, » ἀλλὰ παρὰ
 ἔπα δὲν ἔμαθα, οὐδὲ νὰ μάθω πλέον μὲ συγχωρεῖ τὸ
 ἥμας, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει πλέον οὔτε τί νὰ φοβῇται,
 τί νὰ ἐλπίζῃ. Εὐχομαι εἰς ὅλους σας νὰ ἐλπίζετε
 κατὰ καλὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ φοβῆσθε πάντοτε ὅσα κάμνουν
 οἱ ἄνδρες ἀνδράποδα. Μὴ γένοιτο, φίλοι μου! Ἡ
 εὐθερία μόνη εὐγενίζει καὶ ἀληθῶς *πριγκιπίζει* τὰς ψυ-
 χὰς τῶν ἀνθρώπων. Ο.Ο.

15 Ἰουλίου. [1823].

Τὰς ἐπιστολάς μου μὴν ἀναγινώσκῃς εἰς καθένα.

*A Monsieur
Monsieur Théodore Prassacaki, négociant grec,
à Marseille.*

Φίλε συμπατριῶτα,

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τὴν ὥραν ταύτην, ἂν σὲ χρεωστῶ ἀπόκρισιν, οὐδὲ καιρὸν ἔχω νὰ σκαλίζω ὁ ταλαίπωρος εἰς σωρὸν ἐπιστολῶν, αἱ ὁποῖαι πίπτουν κατὰ τῆς κεφαλῇ μου καθημέραν ὡς ῥαγδαία βροχή. Ἀπὸ μόνῃν τὴν Ἀφρικὴν δὲν εἶχα ἀκόμη λάβειν ἐπιστολήν· ἰδοὺ καὶ ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς ἐπιστολή, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπεις τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἀπόκρισιν. Εἰς αὐτὴν νὰ μὴν ἀποκριθῶ ἦτον ἀδύνατον καὶ παντελῶς ἀπάνθρωπον, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔδειξε φιλανθρωπίαν εἰς ἡμᾶς ὁ καλὸς οὗτος Δανός. Στείλέ την παρακαλῶ σε σφραγισμένην καὶ συνωδευμένην μὲ δύο σου στίχους γράμματος, καὶ ἓνα Βεκκαρίαν ἀπὸ τοῦ ῥαμμένους. Ἐπειδὴ δὲν πωλοῦνται, ἅς χαρίζωμεν. Εἰς αὐτὸν ὁμῶς εἶναι χρέος καὶ ὄχι χάρις, τὸν καλὸν καὶ φιλόανθρωπον νέον. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιᾶσθαι πόσῃ προθυμίᾳ ἔδειξε νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς πολλοὺς δυστυχεῖς ὁμογενεῖς αἰχμαλώτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἐννέα ἢ δέκα Χῆτοι, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες. Σοὺ ἐσημείωσε τὰ ὀνόματα ὁ Φουρναράκης.

Ἀπὸ τὴν Τεργέστην μαθάνω, ὅτι ἐλάβετε αὐτοῦ τὴν ὁποίαν ἔπεμψα τὴν 20 Ὀκτωβρίου πρὸς τὸν κύριον Ψυχὰν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν. Αὐτῆς ἴσον ἐστάλη εἰς Τεργέ-

την καὶ ἄλλο εἰς Λόνδραν ἀπ' ἐμέ. Ἐλπίζω ὅτι ἐφρον-
 ρίσετε νὰ στείλετε αὐτόθεν ἴσον καὶ εἰς Λιθόρνον. Ἐκά-
 νετε καλὰ νὰ πέμψετε ἐν ἴσον καὶ εἰς Ὀδησσόν, ὅπου
 μανθάνω τῶρα ἀπροσδοκῆτως ὅτι εὐρίσκονται ὄχι ὀλίγοι
 Χῖοι.

Ἀπροσδοκῆτως, λέγω, διότι ἔλαβα περὶ τὰ μέσα τοῦ
 Νοεμβρίου ἐκεῖθεν ἀπὸ ἀνδρα ἄγνωστον εἰς ἐμέ, Δημή-
 τριον Κωνσταντουλάκη, ἐπιστολὴν πολλὰ Λακωνικὴν,
 περὶ δὲν εἶναι πλὴν εἰς μόνον ἑνδεκα καταβατά! Καὶ
 εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ἑνδεκα καταβατά, ἂν μ' ἐρωτήσης τί
 γράφει, τί θέλει, τί ζητεῖ ἀπ' ἐμέ, σὲ βεβαιώνω, ὅτι δὲν
 εἰμαι εἰς κατάστασιν νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω. Ἄν ὁ Φουρ-
 ναράκης δὲν ἐλάβανε τὸν κόπον νὰ μοῦ τὴν ἀναγνώσῃ,
 ὥς δὲν ἐξαρκουῖσεν ἡ δύναμις μου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν
 αὐτῆς. Ὡς τόσον τὸν ἀπεκρίθην καὶ ἐγὼ εἰς στίχους ἑν-
 δεκα. Τὸν εἶπα πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι αὐτόθεν μέλλετε
 νὰ στείλετε πρὸς τοὺς ἐκεῖ Χῖους ἀντίγραφον τῆς ἐγκυ-
 κλίου, καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ παραβλέψῃ τῶρα τὰς ιδίας
 τοῦ δυστυχίας, καὶ νὰ ἐνώσῃ καὶ αὐτός, καὶ οἱ λοιποὶ
 ἐκεῖ εὐρισκόμενοι Χῖοι τὰς δυνάμεις των μὲ τὰς ἰδικάς
 αὐτῶν εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς πατρίδος.

Ἡ ἀπολύτρωσις αὐτῆς ἂν δὲν κατορθωθῇ τὸν χειμῶνα
 τοῦτον, δὲν τολμῶ νὰ σοῦ φανερώσω ὅσα φοβοῦμαι διὰ
 τὴν μέλλουσαν αὐτῆς τύχην. Εἰς τοὺς φρονίμους ὀλίγα.
 Τὸν γηραιὸν πατέρα σου ἀσπάζομαι. Ὑγιαίνειτε ὅλοι·
 εἰς ὅλους εὐχομαι τὴν ἀνάκτῃσιν τῆς πατρίδος!

20 Δεκεμβρίου 1823.

Ο. Ο.

A Monsieur

Monsieur Théodore Prassacaki, négociant grec
à Marseille.

Φίλε πολῖτα,

Ἔχω τρεῖς ἐπιστολάς σου, 17 Ἰουνίου, 3 καὶ 7 Ἰουλίου. Μὲ τὴν τελευταίαν ἔλαβα τὰ θαυμαστὰ Πορτογάλλια, καὶ σὲ ὑπερευχαριστῶ. Ἀπ' αὐτά, φίλε ἔρρηξα 30, καὶ ἐμοιράσθην τὰ λοιπὰ μὲ τοὺς φίλους, ὅχι τόσο ἀπὸ καλοσύνην μου (σὲ τὸ ἐξομολογοῦμαι), ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον μὴ πάθωσι καὶ αὐτὰ τὴν τύχην τῶν 30. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ μὴ με στέλλῃς εἰς τὸ ἐξῆς τοιαῦτα δῶρα. Δῶρον ἀπὸ σὲ ἄλλο δὲν ζητῶ, οὐδὲ προσμένω παρὰ τὸ πολύτιμον δῶρον τῆς φιλίας σου. Καὶ πάλιν εὐχαριστῶ σε.

Τὸν Φουρναράκην εἶπα νὰ βάλῃ εἰς τὴν πόσταν διὰ σὲ ἓν σῶμα τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους. Δέξε πρὸς ὥρας αὐτό, ἕως νὰ σὲ στείλῃ δεινότερον ἄλλο στιχωμένον. Μὴν εἴπῃς, νὰ ζήσῃς! κἀνένα, ὅτι τὸ ἔλαβες ἀμέσως ἀπ' ἐμέ, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐζήτησας. Εἰς τὴν σελίδα 4' τῶν Προλεγομένων, ὁ λόγος εἶναι περὶ τοῦ καλοῦ μας Βάμβα, τὸν ὅποιον (ἂν ἐνθυμᾶσαι τὰς Γραικικὰς ἐφημερίδας) ἐπολέμησεν ἀδίκως ἓνας Λιγομναλῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἀπόκρισιν ὁ Β. πρὸς τὸν ποτὲ Ὀδυσσεά.

Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔστειλες ἐπιστολήν μου

εἰς τὸν Βλαστόν. Ἀλλογύρους ἀναγκάζομαι νὰ κάμνω, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Ὁ κατάρατος Μέτερνιχ ἐπιθυμῶν νὰ διδάξῃ τὸν χαμᾶλην τὴν πολεμικὴν, τὸν ἐρρηξεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Δὲν ἐτελείωσε τὸ πρᾶγμα· ἄλλα παχύτερα μέλλεις ν' ἀκούσης. Δὲν ὑποφέρει ἀδικίας ἡ Πρόνοια. «Λάκκον ὥρυξε καὶ ἀνέσκαψε, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν αἰργάσατο. »

Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸν φιλόπονον ιερέα σου. Ἐκαμε καλὰ νὰ παραιτηθῇ τὸν Rosier. Εἶναι πάμπολλα νεώτερα γεωπονικά, καὶ ἀκόλουθως ἀκριθέστερα. Ταύτας τὰς ἡμέρας βλέπω εἰς τὴν Revue encyclopédique τοῦ περασμένου Ἰουνίου (σελ. 641) τὴν ἀγγελίαν γεωπονικοῦ συγγράμματος μεταφρασμένου ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν εἰς τῶν Γάλλων τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπιγραφόμενον L'agriculture pratique et raisonnée, par Sir John Sinclair εἰς δύο τόμους καὶ πωλούμενον ἐδῶ φρ. 15 ἀπὸ τὸν Βιβλιοπώλην ἢ Βιβλιοπώλισσαν, Madame Huzard. Δὲν γνωρίζω τὸ σύγγραμμα, ἀλλ' οἱ ἔπαινοι τοὺς ὁποίους κάμνει περὶ αὐτοῦ ἡ Revue encyclopédique, καὶ ἡ ἰδία μοι πίστις, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ ἔκαμαν μεγάλας προόδους εἰς τὴν γεωπονίαν, μ' ἀναγκάζουν νὰ τὸ κρίνω καλόν.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Ἐγνωρίζει ὁ μεταφραστὴς τὰ Ἑλληνικά μας Γεωπονικά; Αὐτὰ εἶναι τυπωμένα εἰς Λειψίαν εἰς τόμους τέσσαρας, κατὰ τὸ 1781, Ἑλληνο-λατινικά, καὶ τὸν εἶναι ἀναγκαῖα, ἂν ὅχι δι' ἄλλο, διὰ καὶ τινὰς λέξεις τεχνικάς. Ἐπιγράφονται « Γεωπονικά, Geoponicorum, sive de re rustica libri XX κ.τ.λ. a Io. Nicolao Nielas. Εἶναι συνωδευμένα μὲ σημειώσεις σοφάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας δύναται νὰ ὠφεληθῇ, ἂν γνωρίζῃ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.

Ἐπὶ ἐπιστολῇς πρὸς ἐμὲ τοῦ κ. Νικολάου Ζωσιμᾶ,
γραμμῆς 31 Μαρτίου, μανθάνω, ὅτι σ' ἔγραψε τὰ
χρειώδη περὶ τῶν σταλμένων κιβωτῶν βιβλίων.

Σ' εὐχομαι ὑγίαν, εὐτυχίαν καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς
πατρίδος, ὁ φίλος Ο.Ο.

19 Ἰουλίου 1826.

Σήμερον δίδεται εἰς τὴν Πόσταν ὁ Λυκοῦργος.

Σημείωσέ με τὸ κατευόδιόν του.

127.

A Monsieur

Monsieur Théodore Prassacaki, à Marseille.

Φίλε πολίτα,

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον.
Ἀκούω μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν ὅτι ἀνέλαβ' ἐντελῶς τὴν
ὑγίαν τῆς, καὶ τὴν εὐχομαι καὶ νὰ τὴν φυλάξῃ. Παρα-
καλῶ σε νὰ μὲ δώσης πληροφορίαν περὶ τοῦ ἐξῆς ζητή-
ματος, μὲ τὴν ὑπομονὴν σου.

Ἐδῶ, πρὸ ἡμερῶν ἢ πρὸ τινων ἐβδομάδων, ἔφθασεν
ἓνας ἀπὸ τοὺς συμπολίτας Χίους, τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας,
ἐπονομαζόμενος Ἰουστινιάνης. Αὐτὸς ἔρχεται ἀπὸ τὴν
Ῥώμην, ὅπου διέτριψεν ἔτη πολλά, ἐλεύθερος ὅμως, ὡς
φαίνεται, ἀπὸ τῆς Παπικῆς αὐλῆς τὰ φρονήματα. Περὶ
τῆς Χίου λαλῶν, μοῦ ἱστόρησε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ

τοῦτο· ὅτι πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως δύο ἢ τρία ἔτη, ὑπῆ-
γεν ἐκεῖ ἓνας ἀπὸ τοὺς Ἰησουίτας ὀνομαζόμενος Padre
Franco, ὅστις ἐμβάσεν εἰς τοὺς ὁμοδόξους του τὴν λα-
τρείαν τῆς καρδίας τῆς Μαρίας (le sacré coeur de
Marie), καὶ προσέτι διηγείρεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁμοδό-
ξων του μὲ τὰς καθημερινὰς διδαχὰς του τόσον ἐνθου-
σιασμόν, ὥστε πολλοὶ νέοι ἔλαβαν ἱερατικὸν ἐπάγγελμα,
καὶ πολλαὶ νέαι ἐγιναν Βεγύναι (ἡ κατὰ τὴν χιακὴν διά-
λεκτον βεῖναι ἐκ τοῦ γαλλ. beguines=καλογραιαὶ Σ.Ε.).
Πιστεύω ὅσα μὲ διηγῆθη περὶ τούτου.

Ἐπεθύμουν ὅμως νὰ ἔχω ἀσφαλεστέραν καὶ λεπτομε-
ρεστέραν πληροφορίαν καὶ ἀπὸ σὲ καὶ ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ
λοιποὺς συμπολίτας, οἱ ὅποιοι ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ τὰ
ἤκούσετε καὶ πολλοὶ καὶ νὰ τὰ ἴδετε. Πρῶτον, τὸνομα
καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν πατρίδα (ἡ καὶ τὴν πόλιν ὅθεν
ἦλθεν, ἡ ἐστάλη) τοῦ διδασκάλου τῆς καρδιολατρίας.
Δεύτερον, ἂν ἡ καρδιολατρεία ἦτο ἀρχήτερα γνωστὴ εἰς
τοὺς ἐκεῖ Παπιστάς, ἡ ἂν ὁ Φράγκος πρῶτος τὴν ἐδί-
δαξε· καὶ τελευταῖον εἴ τι ἄλλο ἐξεύρετε περὶ τούτου·
μὲ τὴν ὑπομονήν σου ὅμως, ὡς εἶπα, καὶ ἀφοῦ μάθης
καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ὅσα ἴσως δέν σου εἶναι γνωστά.

Καὶ πάλιν σὰς ἀσπάζομαι· καὶ πάλιν παραγγέλλω εἰς
τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον τὴν πρόνοιαν τῆς υγείας της.
Τὸν ἐρχόμενον Σεπτέμβριον (ἂν εὐρίσκωμαι ἀκόμη εἰς τὸν
κόσμον) ἐλπίζω νὰ τῆς πέμψω βιβλίариον, χρῆσιμον, ἂν
δὲν ἀπατῶμαι, καὶ εἰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν κα-
τανόησιν, καὶ εἰς τὰς περὶ ὁμιλουμένης σήμερον γλώσ-
σης μὰς ἐρεῦνας. Εὐδαιμονεῖτε!

O.O.

4 Ἰουλίου 1828.

Ἀποδίδουν τὴν ἀποτυχίαν τῆς Χίου εἰς τὰς διπλω-

ματείας τῶν εὐεργετῶν μας· καὶ τὸ πιστεύω τόσον εὐκολώτερα, ὅσον καὶ τὸ ἐφοβούμεν καὶ τὸ ἐπρόβλεπα πάντοτε. Κοινώρησε με, νὰ ζήσης! καὶ περὶ τούτου ὅ,τι αὐτοῦ ἐμάθετε ἀσφαλέστερον.

128.

*A Monsieur
Monsieur T. Prassacaki, à Marseille.*

Φίλε πολῖτα,

Κατασπάζομαι καὶ σὲ καὶ τὴν ἔντιμον φίλην ἀδελφὴν. Ἔχω τὸ γράμμα σου τῆς 25 Μαΐου. Περὶ τῆς φροντίδος τῶν παρελθόντων καὶ παρόντων σ' εὐχαριστῶ· περὶ δὲ τῶν μελλόντων, φρόντισε νὰ μὲ ἀνεθυμίσῃς, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, πόσα ἐπιθυμεῖς ἀπὸ τὰ εἰς τὰ ὅποια τώρα καταγίνομαι μὲ σωματικούς δεινοὺς κόπους καὶ μὲ ψυχικὰς ἀνίας· διότι, φίλε, ἡ μνήμη μου ἐξησθένησεν ὁλότελα, καὶ δὲν εἶμαι πλέον παρὰ νεκρὸς περιπατῶν.

Αἱ ψυχικαὶ μου ἀνίαι εἶχαν παρηγορηθῇ ἀπ' ὅσα βλέπεις καὶ ἀκούς νεαρὰ καὶ ἀπροσδόκητα συμβάντα. Ἀλλὰ τὰς ἀνήγειρε πάλιν τὴν 12 τοῦ παρόντος, ἡ ἀπὸ Κερκύρας 8 Ἰουλίου ἐπιστολὴ τοῦ Βάμβα. Τώρα μάλιστα ἦτον ὁ καιρὸς νὰ εὔρεθῇ ἐδῶ, καὶ αὐτὸς μὲ λέγει ὅτι προσμένει τώρα τὴν ἀποικίαν, νὰ ὑπάγῃ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἴδῃ ἂν κατορθόνηται ἡ εἰς Εὐβοίαν

κατάστασις. Ἄν τοῦτο δὲν λάβῃ τὴν ποθουμένην ἔκβα-
σιν, τότε (λέγει) ἔρχεται εἰς τοὺς Παρισίους.

Ἄλλ', ὡς τὸ ἔγραφα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὸν Μαυ-
ροκορδάτον, τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ πρὸς σέ, διὰ νὰ πλη-
ροφορήσῃς καὶ τὸν Βάμβαν. Ἄδηλον πότε καὶ πόσον
τόπον μέλλει νὰ σᾶς συγχώρησῃ ὁ Κυβερνήτης (ὅστις
φαίνεται ὅτι δὲν σᾶς πολλαγαπᾷ) εἰς τὴν Εὐβοίαν· ἃς
ὑποθέσωμεν ὅμως, ὅτι καὶ σᾶς τὸν ἐσυγχώρησε κατὰ τὴν
ἐπιθυμίαν σας. Ἡ συγχώρησις μόλις ὀρισθῇ πρὸς τὰ τέλη
τοῦ παρόντος ἔτους. Ὅλον τὸ 1831 ἔτος μόλις ἀρκεῖ νὰ
πληρώσετε τὰς πρώτας ἀπαραιτήτους χρεῖας τῆς νέας
οἰκονομίας (nouveau ménage). Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα
μόνην χρεῖαν ἔχετε κολυβογραμμῶν ἀλληλοδιδασκα-
κῶν, καὶ ὄχι διδασκαλιῶν τοῦ Βάμβα. Ἐντοσούτω ὁ
Βάμβας ἤμποροῦσε νὰ διατρίβῃ ἐδῶ, νὰ γνωρισθῇ, ν'
ἀγαπηθῇ, νὰ σεβασθῇ. Ἐκ τούτου ἐγεννᾶτο πρῶτον κα-
λὸν διὰ τοὺς Χίους παρὸν καὶ βέβαιον νὰ προσκολληθῇ
τὸνομα τῶν Χίων εἰς τὸ Λύκειον αἰωνίως· καὶ δεῦτερον
ἐλπιζόμενον ἀξιολογώτερον τῆς νέας Χίου καλὸν ἢ ἀνά-
κτησις τῆς παλαιᾶς. Ἐγνώρισες βέβαια τὸ ἔθνος τῶν
Γάλλων, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλοι κοινωνικώτεροι καὶ μεταδο-
τικώτεροι καὶ φιλανθρωπότεροι παρὰ τούτους· τώρα μά-
λιστα, ὅτε ἐξεπλύθησαν ἀπὸ τὴν παλαιὰν λέπραν, θέλουν
φιλοτιμηθῆν νὰ προστατεύσωσι, καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦντας
νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἂν ὄχι μὲ ὄπλα, μὲ
παντοίους ἄλλους τρόπους φιланθρώπου διπλωματίας.

Συλλογίσου καλά, φίλε, ὅσα σέ γράφω, καὶ κοινώνησέ
τα γρήγορα εἰς τὸν Βάμβαν. Διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ
Θεοῦ! μὴ χάσωμεν τοιαύτην ἀπροσδόκητον περίστασιν.
Δὲν ἔχω δύναμιν ὁ ταλαίπωρος νὰ τὸν γράψω πάλιν

κατευθεῖαν. Ἐσύμφερε νὰ τὸν γράψετε οἱ αὐτοῦ εὐρισκόμενοι κοινὴν προσκλητικὴν ἐπιστολήν, λέγοντες ὅτι τὸν προσκαλεῖτε διὰ τὴν ἀποικίαν, ἀλλὰ τὸν παρακαλεῖτε νὰ περάσῃ προσώρας εἰς τὴν Γαλλίαν.

Τὴν ἐδῶ κλεισμένην παρακαλῶ σε νὰ κατευθύνῃς ἀσφαλίστατα πρὸς τὸν Κοντόσταυλον. Λέγω Ἀσφαλίστατα, διότι μανθάνω ἀπὸ τοὺς ἐκεῖθεν ἐρχομένους καὶ ὁμογενεῖς καὶ ξένους, ὅτι ἤρχισε νὰ τολμᾶται καὶ τὸ ἀσέβημα τῆς ἀνοιξέως τῶν ἐπιστολῶν, Γράψε λοιπὸν νὰ ζήσης! τὸν ἀδελφόν σου νὰ προσέχῃ πῶς ἔχει νὰ περάσῃ τὴν ἐπιστολήν ἀπὸ Σύρας εἰς Αἴγιναν. Εὐτύχει! Ο.Ο.

13 Αὐγούστου 1830.

129.

A Monsieur

Monsieur T. Prassacaki, à Marseille.

Φίλε πολῖτα,

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τὴν σεβασμίαν καὶ φιλόμουσον χήραν. Ἐλαβα τὴν ἐπιστολήν σου, καὶ μὲ πολλὴν λύπην καὶ τὴν ἀπὸ τὸν ἱερέα μας, τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι.

Ἀπὸ ταῦτας καὶ ἄλλας καὶ αὐτόθεν, καὶ ἀπὸ ἄλλους διεσπαρμένους ἔξω τῆς Ἑλλάδος συμπολίτας, καὶ ἀπὸ Σύραν καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος διαφόρους ἐπιστολάς, ἐσυμπέρανα τὸ θερίζον τὰ σπλάχνα μου θλιβερόν

τοῦτο συμπέρασμα : ὅτι οἱ Χῖοι ἀφίγοντες τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος, ἀφῆκαν ἐκεῖ (Οἴμοι !) καὶ ὅλην αὐτῶν τὴν πολιτικὴν καὶ ὁμονοϊτικὴν φρόνησιν, διὰ τὴν ὁποίαν, καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν ὄντες, ἐδιακρίνοντο ἀπὸ ὅλων τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πόλεων τοὺς πολίτας. Δὲν ἐμπορεῖς, φίλε, νὰ συλλογισθῇς πόσον μοῦ θερίζει, ὡς εἶπα, τὰ σπλάγγνα αὕτη τῶν Χίων ἡ διχόνοια.

Χθὲς ἀποκρινόμενος εἰς τοῦ Βάμβας τὴν μικρὰν ἐπιστολὴν συστατικὴν Κερκυραίου τινὸς πρὸς ἐμέ, δὲν ἐτόλμησα πλέον νὰ ἀνανεώσω τὴν πρόσκλησιν, διότι τοῦτο πλέον ἐκ μέρους ἐμοῦ μόνου ἦτο δεσποτικόν, καὶ ὄχι φιλικόν. Τὸν ἱστόρησα μόνον τὰ περὶ τῆς θλιβεραῆς ἀποτυχίας τοῦ φίλου Κρεατσούλη· τὸν ὁποῖον εἶπε νὰ μὴν ἀκούῃ τοὺς ἰατροὺς. Οἱ ψυχροὶ τόποι βλάπτουν τοὺς διὰ βιωτικὰς χρεῖας ἀναγκαζομένους νὰ τρέχωσιν εἰς τοὺς δρόμους δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ ὄχι τοὺς ἔχοντας ἐπάγγελμα οἰκουρικόν, καὶ πῦρ ἄφθονον νὰ ζεσταίνωνται. Ὅπως ἂν ᾖναι, αὐτὸς γνωρίζει κάλλιον ἐμοῦ τὸ συμφορώτερον εἰς ἑαυτόν. Ἐγὼ ὡς τόσον εἶπα τὸν Λαστερῆν, ὅτι χρειάζεται μῆνας τέσσαρας, νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἄλλον ἱερέα εἰς τὸν τόπον του. Τοῦτο τὸ ψεῦδος ἐτόλμησα, διὰ τὸν φόβον μὴν ἄρπάζῃ ἄλλος τὴν τόσον ὠφέλιμον, κατὰ τὴν κρίσιν μου, εἰς τοὺς Χίους ἐπιστάσαν Χίου εἰς τὸ Λύκειον, καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι εἰς τὸ τετραμηνιαῖον τοῦτο διάστημα, ἡ ὁ Κρεατσούλης θέλει μεταβάλλει βουλὴν, ἡ ὁ Βάμβας λυθῇ ἀπὸ τὰ δεσμά του.

Ὁ Βάμβας, φίλε, σὰς ἔγραψε καθαρά, ὅτι μόνη πρόσφασις εὐλογος νὰ τὸν ἀπολύσῃ ἐκεῖθεν ἦτο μία κοινὴ τῆς πατρίδος πρόσκλησις· καὶ σεῖς, ἡ ἀπατημένοι ἀπὸ τὰς κενὰς ἐλπίδας τῆς ἀποικίας, ἡ ἀπ' ἄλλας δὲν γνωρίζω

ποιᾶς αἰτίας, δὲν ὠμονόησετε, νὰ τὸν γράψετε κοινὴν ἐπιστολὴν αὐτόθεν ὑπογραμμένην ἀπ' ὅλους, καὶ ἄλλην παρομοίαν κοινὴν οἱ ἀπὸ τῆς Σύρας, λέγοντες ὅτι τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος σας ἀπαιτεῖ τὴν εἰς Παρισίους μετάβασίν του. Ἰ Ἄρα εἶναι καιρὸς τῶρα νὰ διορθώσετε τὴν ἀμέλειαν ταύτην;

Ἰ Διὰ τί ὄχι; Ἄς γενῇ τὸ ἔργον ἰδικόν σου. Παρακίνησε τοὺς αὐτοῦ νὰ τὸν προσκαλέσετε κοινῶς· γράψε καὶ εἰς τὸν ἐν Σύρᾳ ἀδελφόν σου νὰ παρακινήσῃ καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἐκεῖ ὅλους νὰ κάμωσι τοιαύτην κοινὴν πρόσκλησιν· καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ὁ Βάμβας ἔρχεται.

Ἐν τοσούτῳ καὶ πρὸ τούτων ἐμπορεῖς νὰ στείλῃς τὸν ἀνεψιόν σου εἰς τὸ Λύκειον, τὸ ὁποῖον ἔχει τῶρα καὶ ἀρκετὴν ἐπιστημῶν παράδοσιν, καὶ ἀρκετὴν φυλακὴν τῆς σωφροσύνης τῶν νέων.

Ἐμαθες βέβαια τὸν πνιγμὸν εἰς θάλασσαν τοῦ δυστυχοῦς Βαρδαλάχου πλέοντος ἀπὸ Σύραν εἰς Αἴγιναν. Μ' αὐτὸν ἐκαταίβησαν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης καὶ δύο κιθωτοὶ τοῦ ἰδικοῦ μου τρίτου τόμου τῶν Ἀτάκτων. Ὁ Κοντόσταυλος μοῦ ζητεῖ νὰ ἀναπληρώσω καὶ αὐτούς, καὶ νὰ τὸν προσασποστείλω καὶ ἄλλα βιβλία ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις μου, τὸ ὁποῖον θέλω πράξῃ τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα. Ὡς τόσον, ἐπειδὴ ἡ τύχη τῶν Ἀτάκτων συνέβη τοιαύτη, παρακάλεσε τὸν ἀδελφόν σου, νὰ στείλῃ εἰς τὸν Κοντόσταυλον μέρος ἀπὸ τὴν Συμβουλὴν τριῶν ἐπισκόπων, καὶ μέρος ἀπὸ τὸν Βεκκαρίαν, ὅσα κρίνει, ἢ ἂς ἐρωτήσῃ πρῶτον τὸν Κοντόσταυλον πόσα θέλει. Εἰπέ, νὰ ζήσης! ἂν ᾔν' αὐτοῦ κατὰ τὸ παρὸν πλοῖον ἔτοιμον διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἂν ᾔναι συχνὴ ἡ ἐκεῖ τῶν πλεόντων διάβασις.

Δίδαξέ με καὶ τοῦτο. Εἰς τὴν πρὸ ἐνὸς μηνὸς σταλ-
θεῖσαν εἰς ἐμὲ ἀπὸ Σύρας ἀναφορὰν τῶν Χίων πρὸς τὸν
Λεοπόλδον στολισμένην μὲ πολλοτάτας ὑπογραφάς, βλέπω
εἰς τὴν κεφαλὴν τούτων ὑπογραφὴν Ὁ Χίου κτλ. σκο-
τεινὰ μονοκονδηλιακὰ γραμμένα, κατὰ τὴν σκοτεινὴν
παλαιὰν τῶν Βυζαντίων συνήθειαν. Ἄν ἡ Χίος ἔχῃ ἀρ-
χιερέα (καὶ πιθανὸν ὅτι ἔστειλ' ἐκεῖ ὁ Παναγιώτατος!
κινένα Πανιερώτατον!), αὐτὸς οὔτ' εἰς τὴν Σύραν εὐρί-
σκετο, οὔτ' ἀπὸ τὴν Χίον ἐτόλμα νὰ στείλῃ τὴν ὑπογρα-
φὴν του. Καὶ πάλιν ἀσπάζομαί σε! Ο.Ο.

7 Ὀκτωβρίου 1830.

130.

A Monsieur

Monsieur Théodore Prassacaki, à Marseille.

Φίλε πολῖτα,

Ἀσπάζομαί σε πανοίκιον. Τὴν ἐπιστολὴν σου ἔλαβα,
καὶ τὴν συναλλαγματικὴν φρ. 276,50. Βλέπω ὅτι ἠθέ-
λησες νὰ πληρώσῃς 40 ἀντίτυπα ἀντὶ τῶν 30. Ἄν τὸ
ἔκαμες διὰ χρεῖαν ὑπάγει καλὰ· ἂν τὸ ἔκαμες δι' ἀρέ-
σκειαν (*complaisance*), δὲν ὑπάγει οὐδ' οὕτω κακὰ·
ἀλλ' ὅμως δὲν ἤθελα νὰ βαρύνεσαι ματαίως, εἰς καιρὸν
μάλιστα ὅτε χρεωστεῖτε ὅλοι νὰ ἐπιφορτισθῇτε τὰ ἱερὰ
καὶ ἀπαραίτητα μέλλοντα τῆς πατρίδος βάρη, ἂν ἡ Πρό-

νοικα πληρώσῃ τὰς ἐλπίδας μας. Ἐξεύρεις, ὡς εὐρισκόμενος εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου, τί θέλει νὰ εἶπῃ *pouneau ménage*. Τοιαύτη εἶναι ἡ κατάστασις τῆς ταλαιπώρου πατρίδος· ἥτις προσμένει ἀπὸ σᾶς τὰ τέκνα της, ὅχι μόνον νὰ ἀναστήσετε ὅσα ἠφάνισαν οἱ ἄγριοι χαμᾶληδες, ἀλλὰ νὰ προσθέσῃ ἀκόμη ὅσα μέλλει νὰ σᾶς δείξῃ καὶ νὰ εὐκολύνῃ ἢ ἐλευθερίᾳ νέα καλὰ. Ἐκαμες καλὰ νὰ πέμψῃς τὸ δῶρον σου εἰς τὸν Κορβανᾶν τῆς πατρίδος· καὶ οἱ ἄλλοι ἄς κάμουν καθεὶς ὃ, τι τὸν ὑπαγορεύσει ἡ συνειδήσις του.

Τὸ ἀμάρτημα τοῦ δυστυχεστάτου Χίου, εἶναι διπλοῦν. Ἡμαρτε καὶ εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὴν θρησκείαν. Εἰς τὴν πατρίδα, διότι συνήργησε τὸ κατ' αὐτὸν εἰς τὸν φρικτὸν κίνδυνον νὰ κατοικῇται τῶρα ἡ Πελοπόννησος καὶ πολὺ μέρος τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀγρίους Ἀραβας, καὶ ὅχι πλέον ἀπὸ Ἑλληνας. Εἰς τὴν θρησκείαν, ὅτι ἔγιν' αἷτιος, τὸ κατ' αὐτόν, νὰ σκορπισθῶσι μεταξὺ τῶν βαρβάρων πολλὰ Ἑλληνικὰ μεράκια καὶ κοράσια, τοῦτα νὰ συνοικῶσιν μὲ ἄνδρας ἀσεβεῖς, ἐκεῖνα νὰ πληρόνωσι τὰς ἀσελγεῖς ἐπιθυμίας τοῦ σοδομιτικοῦ ἔθνους, καὶ ὅλα ὁμοῦ νὰ καταπατήσωσι τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν εἰς τὸ βάπτισμα, καὶ τὴν ὁποίαν ἔκαμε καὶ αὐτὸς ὁ δυστυχέστατος περὶ ἑαυτοῦ, καὶ ἀντὶ τοῦ « Ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾷ καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ » νὰ λέγῃσι τῶρα, « Ἀποτάσσομαι τῷ Χριστῷ, καὶ συντάσσομαι τῷ Σατανᾷ ». Τοῦτο ἔκαμεν ὁ ἄθλιος, καὶ τοῦτο φωνάζει ἔνδοθεν ἡ συνειδήσις του, ἂν τοῦ ἔμεινε συνειδήσις ἀκόμη εἰς τὴν ψυχὴν.

Ἄλλὰ φοβοῦμαι, μὴ δέν του ἔμεινε μηδὲ συνειδήσις, ἐπεὶδὴ ζῆτεϊ τῶρα, ἀφοῦ ἔβλαψε καὶ τὴν πατρίδα καὶ

τὴν θρησκείαν, νὰ τὰς ἀπατήσῃ καὶ τὰς δύο, προσφέρων δῶρον εἰς αὐτάς (ὡς τὴν θυσίαν τοῦ Κᾶν) πρὶν πρῶτον νὰ δείξῃ εἰλικρινῇ μετάνοιαν, ὡς νὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαλείψῃ τοιοῦτοτρόπως τὴν κηρυχθεῖσαν καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀτιμίαν του. Πλανᾶται ὁ ταλαίπωρος. Χωρὶς προλαβοῦσαν μετάνοιαν φανεράν, καὶ ἂν ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα μέχρι καὶ αὐτό του τὸ ὑποκάμισον ἂν προσφέρῃ, δὲν ὠφελεῖται τίποτε. Ἡ θρησκεία ἔχει πάντοτε τοὺς κόλπους ἀνοικτούς· ἀλλ' ἀπαιτεῖ πρῶτον μετάνοιαν, ἔπειτα δέχεται καὶ τὰς προσφοράς, καὶ προστάσσει καὶ τὰ λοιπὰ τῆς τέκνα νὰ δεχθῶσιν ὡς ἀδελφὸν τὸν μετανοήσαντα.

Ἔως ἐδῶ λαμβάνει τέλος τὸ περὶ θρησκείας· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἀμάρτημα εἶναι διπλοῦν, ἔχει καὶ ἡ πατρίς νὰ ζητῇ λόγον περὶ τοῦ ἀδικήματος, καὶ νὰ ἐπιβάλῃ ποινὴν τὴν ἀτιμίαν, ἥγουν, νὰ τὸν ἀποβάλῃ ἀπὸ τὸν χορὸν τῶν πολιτῶν (citoyens), ἢ νὰ τὸν συγχωρήσῃ μὲ τὴν συνήθως γενομένην καὶ κηρυττομένην εἰς πολλὰς τοιαύτας περιστάσεις AMNΗΣΙΑΝ. Τοῦτο κρέμεται ἀπὸ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους Βουλὴν. Ἰσως κινηθεῖσα ἀπὸ τὴν διαλλαγὴν του μὲ τὴν θρησκείαν τὸν δεχθῇ καὶ αὐτὴ ὡς πολίτην. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν πράξῃ τοῦτο δὲν ἀποβλέπει ἐς. Ἐσεῖς τοῦτο μόνον χρεωστεῖτε, νὰ τὸν δεχθῆτε μετανοοῦντα, ἐπειδὴ δέχεται τοὺς μετανοοῦντας ἡ θρησκεία, καθὼς ἐξεναντίας εἰς τοὺς προσφέροντας δῶρα χωρὶς μετάνοιαν λέγει μὲ τρομερὰν φωνήν, «Τὸ ἀργῦρόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν!»

Ἐξηγοῦμαι καθαρώτερα· ἂν ἡ θρησκεία τὸν δεχθῇ, πρέπει νὰ τὸν δεχθῆτε καὶ σεῖς, καὶ ὡς ἀδελφόν, καὶ ὡς σύμβουλον καὶ συμβοηθὸν εἰς τὰ περὶ τῆς Χίρου· ἂν δὲν

τὸν δεχθῇ διὰ τὴν ἀμετανοησίαν του, οὐδ' ἐσεῖς χρεω-
στεῖτε νὰ τὸν δεχθῆτε ὡς σύμβουλον εἰς τὰ περὶ Χίου·
ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὸν μισήσετε διὰ τοῦτο· ἅπαγε! διότι
ἀδελφὸς μένει πάντοτε, ἂν καὶ πλανημένος· ἀλλ' ἀδελ-
φός, ὡς ὁ Ἰουδαῖος, ὡς ὁ Τοῦρκος, ὡς ὁ Εἰδωλολάτρης,
μὲ τοὺς ὁποίους καὶ ἐμπορικὰ συναλλάγματα καὶ ἄλλας
ὑποθέσεις συμβαίνει νὰ ἔχετε πολλάκις. « Ἐὰν δὲ καὶ
» τῆς Ἐκκλησίας παραλούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ
» ὁ τελώνης. » Καὶ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης, ἀδελφοί
μας εἶναι, ἐπειδὴ εἴμεθα ὅλοι ἐνὸς δημιουργοῦ τέκνα.
Ἄν ἔσφαλαν, ὁ πατήρ Δημιουργὸς ἔχει μόνος τὸ δίκαιον
νὰ τοὺς κρίνῃ· εἰς ἡμᾶς ἄλλο δίκαιον δὲν μένει, ἢ μᾶλ-
λον χρέος ἀπαραίτητον, πλὴν τοῦτο μόνον, ὅταν ὁ λόγος
ᾗναι περὶ θρησκείας νὰ μὴ δεχώμεθα εἰς τὰ συμβούλιά
μας τοὺς καταπατοῦντας τὴν θρησκείαν μας, τοὺς συνερ-
γήσαντας εἰς τὸν Τουρκισμόν τόσον μεираκίων καὶ κορα-
σίων χριστιανῶν.

Ἐπειτα, ζητῶν τώρα νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ κοινὸν τῶν
Χίων συμβούλιον, καὶ νὰ συνεισφέρῃ εἰς τῆς πατρίδος
τὰς χρείας, μὲ ποῖον σκοπὸν τὸ ζητεῖ; διὰ νὰ ἐξαλείψῃ
τὴν ὁποίαν ἐπροσκόλλησεν εἰς τ' ὄνομά του ἀτιμίαν·
Σκοπὸς καλός, ὅστις δείχνει συνειδήσεως ἔλεγχον καὶ
κάποιαν ἀρχὴν μετανοίας, ἀλλ' ὄχι ἀρκετὸς οὐδ' ἀνά-
λογος μὲ τὸ ἀμάρτημα. Τὸ ἀμάρτημα ὑπερβαίνει ὅλα τὰ
ἀμαρτήματα· τόση πρέπει νὰ ᾗναι καὶ ἡ μετάνοια, νὰ
ὑπερβαίῃ ὅλας τὰς μετανοίας. Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ διαλ-
λαχθῇ μὲ τὴν ζῶσαν καὶ παροῦσαν γενεάν μόνον· ἀλλὰ
ν' ἀφήσῃ καὶ εἰς τὴν ἐπερχομένην τ' ὄνομά του πλυμέ-
νον καὶ καθαρισμένον ἀπὸ πᾶσαν ἀτιμίαν. Μὴν ἀμφιβάλ-
λης, ὅτι καθὼς τώρα ἐγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας τ' ὄνομά

του, οὕτως μέλλει νὰ μείνη γραμμένον καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν· καὶ ἄλλη θεραπεία δὲν μένει δι' αὐτόν, παρὰ ἡ μέλλουσα νὰ κηρύξῃ τὸ ἀμάρτημά του ἱστορία, νὰ κηρύξῃ ἐνταυτῷ καὶ τὴν μετάνοιάν του. Ἐνα μόνον Χιὸν ἄτιμον ἄνδρα μᾶς ἐγνώρισεν ἡ ἱστορία, ὅστις πρὸ σχεδὸν 2500 ἐτῶν ἔργον καὶ ἐμπόριον εἶχε νὰ εὐνουχίζῃ τὰ νέα παιδάρια, καὶ νὰ τὰ πωλῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος Πέρσας. (* Ἀς ἀναγνώσῃ τὴν ἱστορίαν ἡ φιλόμουσος Πουλχερία εἰς τὸν Ἡρόδοτον, Βιβλ. 8 κεφ. 105-106. Ἄν δὲν τὸν ἔχῃ, πρέπει νὰ τῆς προξενήσῃ καὶ τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν μεταφρασμένον εἰς τὸ Γαλλικὸν Ἡρόδοτον.) Ἐὰν ἡ χειρογραμμένη ἱστορία ἴσχυσε νὰ μᾶς φυλάξῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀτίμου ἀνδρός, (Πανιώνιος ὠνομάζετο) καὶ τὴν ὁποίαν ἔπαθε δικαίαν κόλασιν, ἃς συλλογισθῇ ὁ ταλαίπωρος * * *, ἂν ἡ τυπογραφία μέλλει νὰ λησμονήσῃ τὸ ἀμάρτημά του, τόσον χειρότερον τοῦ Πανιωνίου κακοῦ, ὅσον εἶναι χειρότερος ὁ τουρκισμὸς τοῦ εὐνουχισμοῦ.

Ἀπὸ τὰ μουζαλώματα τῆς ἐπιστολῆς μου καταλαμβάνεις, φίλε Πρασσακάκη, πόσον κόπον ἔδοκίμασα ὁ γέρον καὶ ἀσθενὴς νὰ τὴν γράψω. Ἐξεύρεις διὰ τί ὑπέφερα τόσον κόπον; Ὅσους γνωρίζῃς μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν μας ἔχοντας εἰς τὸ κρανίον των ἐγκέφαλον, νὰ τὴν ἀναγνώσῃ (χωρὶς νὰ τὴν ἐκβάλῃς ἀπὸ τὰς χεῖράς σου), καὶ ἂν τὸ κρίνετε εὐλογον, νὰ τὴν κοινωνήσῃ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν * * *, μὲ ἐλπίδα νὰ τὸν σώσωμεν πλύνοντες καὶ καθαρίζοντες τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν μεγάλου ἁμαρτήματος διὰ μεγάλης μετανοίας. Ἀδελφός μας εἶναι· χρεωστοῦμεν νὰ τὸν βοηθήσωμεν (οὐδ' ἡμεῖς ἀναμάρτητοι ὄντες) εἰς τὴν μεγάλην του ταύτην συμφοράν.

Ὁ Φ. Φ. σὲ ἀσπάζεται, καὶ λέγει ὅτι τὰ 22 φρ. ἔμελλε νὰ σὲ τὰ πληρώσῃ ὁ Σκυλίτσης.

Τὴν 16 τοῦ παρόντος σ' ἐβάρυνα μὲ ἐπιστολὴν διὰ τὸν Ἰακωβάκην, μὲ τὴν ὁποίαν μ' ἐβάρυναν ἀπὸ τῆς Λόνδρας. Τὴν ἔστειλα πρὸς σέ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀναχωρῆσαι ἀπεδῶ, κ' ἔμελλεν (ὡς μὲ εἶπαν) νὰ περάσῃ αὐτοῦ διὰ τῆς Γενεύης.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐλπίζω νὰ σὲ στείλω τὸν δεύτερον καὶ τελευταῖον τόμον τῶν Διατριβῶν Ἐπικτήτου.

Ἀσπασε, νὰ ζήσης! ἀπὸ μέρους μου τὸν Ἀργέντην, καὶ εἶπέ τον ὅτι ἔλαβα τὰς ὁποίας μ' ἔστειλεν ἐπιστολάς ἀπὸ τῆς Σύρας.

Σᾶς εὐχομαι τὴν ἀνάκτησιν τῆς πατρίδος!

30 Νοεμβρίου 1827.

Ὁ φίλος ΚΟΡΑΗΣ.

ΜΑ'.

Πρὸς ΑΓΓΡΑΤΗΝ.

131.

Ἐντιμότατε κύριε Ἀγγράτη!

Μὲ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν μεγάλην λαμβάνω τὸ διπλωμα τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, ἥτις μέλλει νὰ ὀνομασθῇ εἰς τὸ ἐξῆς Μήτηρ τῶν Ἀκαδημιῶν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Ἐὰν ἡ πολλή μου ἡλικία, βεβαρυμένη ἀπὸ φιλολογί-

κᾶς ἀσχολίας, καὶ σωματικᾶς ἀσθενείας, δὲν μὲ συγχωρῇ πλέον νὰ ἤμαι ὠφέλιμος εἰς τὴν νέαν ταύτην Ἀκαδημίαν, θέλω ὅμως διπλώσειν τὴν προθυμίαν εἰς τὴν ὁποίαν καταγίνομαι τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων ἔκδοσιν, διὰ νὰ τὴν κάμω, ὅσον εἶναι δυνατόν, ὠφέλιμον εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν γένος, τοῦ ὁποῖου τὸ ἀξιολογώτερον μέρος (ὡς τὸ πρῶτον φωτιζόμενον) εὐτυχήσατε νὰ ἦσθε σεῖς. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τῆς ἐπιστολῆς σου τὰ χαροποιᾶ πρὸς ἐμὲ μηνύματα.

Παρακαλῶ δὲ μὲ τὸ χρεωστούμενον σέβας τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν διὰ σοῦ, νὰ συγχωρήσῃ εἰς τὴν ἡλικίαν μου νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ ὅ,τι μ' ἐλύπησεν εἰς αὐτήν. Τὴν ἀπὸ τὸν Ἑνετικὸν ζυγὸν ἐλευθερίαν τῆς Ἑπτανήσου ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἐστοχάσθην ὡς εὐτύχημα καὶ δῶρον τοῦ οὐρανοῦ· διότι ἐὰν ἑκατὸν ἀκόμῃ ἔτη ἐμένετε ὑποκείμενοι εἰς αὐτόν, ἤθέλατε καὶ σεῖς πάθειν ὅ,τι ἔπαθαν οἱ οἰκισταὶ τῆς Μασσαλίας Φωκαεῖς, ὅ,τι ἔπαθαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, οἰκισταὶ τῆς Σικελίας, καὶ τῆς ὀνομασθείσης μεγάλης Ἑλλάδος· ἤγουν ἤθέλατε παντάπασιν ἀπολέσειν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπομένως παύσειν νὰ ἦσθε καὶ νὰ ὀνομάζεσθε Ἕλληνες. Ἠλπίζα λοιπὸν ὅτι πρῶτον ἔργον τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Γραικῶν τῆς Ἑπτανήσου ἦθελεν εἶσθαι, ἡ ἐξαίρετος φροντίς καὶ πρόνοια νὰ καταστήσωσι κοινὴν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐνδόξων αὐτῶν προγόνων, καὶ τὴν βαρβαρωθεῖσαν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν κοινῶς λαλουμένην Γραικικὴν, νὰ καθαρίσωσιν. Ἀντὶ τούτου, βλέπω μὲ μεγάλην θλίψιν τῆς ψυχῆς μου τὸ μὲν πρόγραμμα καὶ τὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν γραμμένα Ἰταλιστὶ, τοὺς δὲ θεσμοὺς τῆς Ἀκαδημίας Ἰταλιστὶ καὶ Γαλλιστὶ.

Καὶ ἡ μὲν Γαλλικὴ γλῶσσα ἦτον ἀναγκαία διὰ τοὺς κρατοῦντας, ἴσως καὶ ἡ Ἰταλικὴ (εἰς μόνον ὁμως τὸ πρόγραμμα καὶ εἰς μόνην τὴν ἐγκύκλιον), διὰ τὴν ἐπιζομένην ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς συνδρομὴν καὶ βοήθειαν. Ἀλλὰ διὰ τί νὰ μὴ προστεθῇ ἡ Γραικικὴ τρίτη, ἥτις ἔπρεπε νὰ ᾖ ἡ πρώτη, εἴαν διὰ τὴν κοινὴν τῆς Ἑλλάδος δυστυχίαν δὲν ἐμπορῇ νὰ ᾖ ἡ μόνη; Τοῦτο ὅχι μόνον ἐμοῦ τοῦ Γραικοῦ τὴν καρδίαν ἐπλήγωσεν, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς, εἰς ὅσους ἐδειξα τοὺς θεσμούς, Γάλλους ἤρεσε.

Μὴ, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος! φίλτατοι ὁμογενεῖς, τοιαύτη καταφρόνησις τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἡ μόνη σχεδὸν μαρτυρία καὶ ἀποδείξις τῆς εὐγενείας ἡμῶν· εὐγενείας τόσον ἐνδοξοτέρας, ὅσον εἶναι, ὅχι τοῦ δεινός, ἢ τοῦ δεῖνος, ἀλλ' ὁλοκλήρου γένους εὐγένεια. Διότι, φίλτατοί μου ὁμογενεῖς, ὅστις συλλογισθῇ ὅτι ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Δημοσθένης, καὶ ὅλος ὁ χορὸς τῶν δοξασάντων τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐνδόξων ἀνδρῶν, εἴαν ἤρχοντο πάλιν εἰς τὸν κόσμον, μόνου μηνὸς ἐνὸς μελέτην ἐχρειάζοντο, διὰ νὰ καταλάβωσιν ὅ,τι λαλοῦμεν καὶ ὅ,τι γράφομεν τὴν σήμερον· ὅστις, λέγω, συλλογισθῇ τοῦτο, τί ἄλλο δύναται νὰ συμπεράνῃ, πλὴν ὅτι καὶ ἐκεῖνοι, καὶ ἡμεῖς εἴμεθα τῆς αὐτῆς μητρὸς καὶ πατρίδος, εὐτυχούσης ἐκεῖνοι, δυστυχούσης ἡμεῖς, τέκνα; Μὴν (σὰς ἐξορκίζει διὰ τοῦ στόματός μου ἡ Ἑλλάς) ἀφανίσετε τὴν εὐγένειαν τῆς πατρίδος, μηδὲ δώσετε, πρῶτοι φωτιζόμενοι σεῖς, πρῶτον εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας κακὸν παράδειγμα, τὴν καταφρόνησιν τῆς ἰδίας τῶν γλώσσης. Ἀπὸ σὰς ἡ Ἑλλάς ὅλη προσμένει, καὶ τὰ σχολεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς ὅλην τὴν Ἐπτάνησον νὰ πολλαπλασιάσετε, καὶ τὴν ὁποίαν

κοινῶς λαλεῖτε νὰ καθαρῖσετε ἀπὸ τὰς ξένας λέξεις. Τοῦ καθαρισμοῦ τούτου ἐν ἀπὸ τὰ μέσα εἶναι, καὶ ἡ καθημερινὴ μεταχειρίσις αὐτῆς εἰς τὰ δημόσια γράμματα καὶ ψηφίσματα. Μὴ φοβεῖσθε ὅτι οἱ Γάλλοι, καὶ ὁ βασιλεύων εἰς αὐτοὺς ἦρως, θέλουν δυσареσσηθῆν εἰς τὴν προτίμησιν τῆς ἐγγχωρίου προγονικῆς γλώσσης· ἐξ ἐναντίας τόσον περισσότερο θέλουν σᾶς ἐπαινέσειν, ὅσον αὐτοί, διὰ τοῦτο ὑπερέβησαν καὶ εἰς δύναμιν καὶ εἰς σοφίαν τὰ ἄλλα ἔθνη, διότι πλέον παρὰ κανὲν ἄλλο ἔθνος ἐμιμήθησαν τῶν προγόνων ἡμῶν τὰ καλὰ.

Ἐὰν τὴν γεροντικὴν μου ταύτην συμβουλὴν δὲν κρίνῃ τολμηρὰν ἡ Ἀκαδημία, ἐλπίζω ὅτι μηδὲ διὰ τὴν ἐξῆς μου ἀπορίαν θέλει μὲ κατακρίνειν.

Τὸ πρόβλημα, τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν ζητεῖ εἰς τὸ πρόγραμμά της ἡ Ἀκαδημία, διαιρεῖται εἰς δύο κεφάλαια.

I. Quale Sia la causa principale per che gli abitanti delle Isole Ionie, benché forniti di talento e di forza d'ingegno, si occupino facilmente di oggetti frivoli e vani, trascurandone i più importanti e più utili al loro bene essere?

II. Quale sarebbe il modo di volgere la loro mente ed il loro interesse a quello Scopo che più loro conviene?

Ἐδῶ πλέον δὲν συμβουλεύω τολμηρῶς, ἀλλὰ μὲ ἀπορίαν ἐρωτῶ. Τὸ πρῶτον κεφάλαιον δὲν εἶναι τάχα περιττόν; Εἶναι τάχα ἐξαιρέτως ἴδιον ἀμάρτημα τῶν Γραικῶν τῆς Ἑπτανήσου ἢ εἰς τὰ μάταια ἐνασχόλησις; καὶ ἂν ἦναι, ἔπρεπε νὰ ἐξομολογηθῶσιν καὶ νὰ θεατρίωσιν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην τὰς ἰδίας των ἀμαρτίας, ὅποτε

εἰς τοιαύτην ἐξομολόγησιν τίποτε δὲν τοὺς ἀναγκάζει;

Σοφοὶ δὲ συγκρύπτουσιν οικείας βλάβας,

εἶπεν εἰς, δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς, ἀπὸ τοὺς προγόνους ἡμῶν. Καὶ μὴν ἀπορήσετε, ὅτι Ἰατρὸς ὢν δὲν συλλογίζομαι, ὅτι καὶ εἰς τὰ ἠθικὰ ἀρρωστήματα ἔχει τὴν προσαρμογὴν τοῦ τὸ ἱατρικὸν ἀξίωμα τοῦτο· «Τῆς νόσου τὴν » αἰτίαν πρέπει ἀκριβῶς νὰ ἐρευνήσῃ, ὅστις ἐπιχειρεῖ νὰ » ἰατρεύσῃ τὴν νόσον. » Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅταν ἡ αἰτία ᾖ ἄγνωστος, ὅταν ᾖ σπάνιος. Ἀλλὰ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑπτανήσου ἡσυχολήθησαν ἕως τῶρα εἰς πράγματα μάταια, τὴν ἐφανέρωσεν, εἶναι σχεδὸν ἔτη τρισχίλια, ὁ Ὅμηρος· αἰτίαν ἀρρωστήματος ὅχι ἐξαιρέτου εἰς τὴν Ἑπτανήσον, ἀλλὰ κοινῶς εἰς ὅλην τὴν ταλαιπώρον Ἑλλάδα, εἰς ὅλα τὰ δουλωμένα ἔθνη.

Ἡμῖς γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνονται εὐρύσιπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖ τ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἥμαρ ἔλυσιν.

Δὲν ἦτο λοιπὸν μὴτ' ἀναγκαῖον, μῆτε δίκαιον (νομίζω) τὸ κοινὸν ἀρρώστημα καὶ γέννημα τῆς δουλείας, νὰ τὸ φορτωθῇτε σεῖς ἐκουσίως, ὡς ἐξαιρέτως ἴδιον τῆς Ἑπτανήσου.

Τὸ δεύτερον μόνον κεφάλαιον τοῦ προβλήματος ἤρκει ἐκφρασμένον εἰς τοῦτον τὸν τρόπον. «Ποῖα εἶναι τὰ μέσα νὰ κατευθύνῃ τις τὸν νοῦν τῶν κατοίκων τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὸν μάλιστα συμφέροντα σκοπὸν εἰς αὐτούς; ἢ ἀκόμη σαφέστερον (ἐπειδὴ ὁ, τι εἶναι συμφέρον δὲν εἶναι πάντοτε καὶ δίκαιον), ποῖα εἶναι τὰ μέσα νὰ κατευθύνῃ τις τὰς βουλὰς καὶ πράξεις τῶν κατοίκων τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν κοινὴν ἀπάντων εὐδαιμονίαν;

Ἴδιον εἰς σᾶς σφάλμα καὶ ἄρρώστημα, ἢ εἰς τὰ μά-
ταια ἐνασχόλησις, τότε μόνον ἤθελε δικαίως νομισθῆναι,
ἐὰν μετὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἢ τουλάχιστον μετὰ τὴν εἰς
φωτισμένην ἡγεμονίαν ὑποταγήν, ἐμένετε πάντοτε ἀσχο-
λούμενοι εἰς μάταια· ἀλλὰ τοιοῦτον δυστύχημα μῆτε τὰ
σημερινὰ φῶτα, τῶν ὁποίων καὶ σεῖς δὲν θέλετε ἀργή-
σειν νὰ γενῆτε μέτοχοι, μῆτ' ἢ εὐτυχῆς τῆς Ἑπτανήσου
εἰς τὸ πλέον πεφωτισμένον ἔθνος προσκόλλησις, θέλουν
συγχωρήσειν νὰ συμβῇ πλέον εἰς ἐσᾶς. Ἐὰν ἄλλην φο-
ρὰν συνέβη ἢ τοιαύτη τῆς ἐλευθερίας κακὴ μεταχειρίσις
εἰς σᾶς, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Στράβων, ὅστις μᾶς ἐφύλαξε
καὶ τὴν ἀπὸ τοῦτο τὸ κακὸν γεννηθεῖσαν παροιμίαν,

Ἐλευθέρα Κέρκυρα χεῖ' ὅπου θέλεις,

τοῦτο εἶναι πιθανόν, ὅτι ἦτο σφάλμα τῶν Ῥωμαίων
περισσότερον παρὰ τῶν Κερκυραίων.

Ὅχι! φίλοι ὁμογενεῖς, κανεῖς ἀπὸ σᾶς, εἶμαι βέβαιος,
δὲν θέλει πλέον εἰς τὸ ἐξῆς μεταχειρισθῆναι τὴν ἐλευθερίαν
του εἰς πράγματα μάταια· ὅλοι κοινῶς, μιμούμενοι ὅλα
τὰ εὐρισκόμενα καλὰ εἰς τὸ ἔνδοξον ἔθνος, τοῦ ὁποίου οἱ
νόμοι σᾶς κυβερνῶσι τῶρα, πρὸς τούτοις ἐνθυμούμενοι
καὶ τῶν προγόνων ἡμῶν τὴν παλαιὰν ἀρετὴν καὶ δόξαν,
θέλετε προθυμηθῆναι νὰ γενῆτε τύπος καὶ παράδειγμα φρο-
νίμου διαγωγῆς εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς σας τοὺς Ἑλ-
ληνας, τῶν ὁποίων ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι μακρὰν.

Ταῦτα μὲ τὸ χρεωστούμενον σέβας σᾶς λέγει ὁ φίλος
καὶ σπουδαστὴς τῆς κοινῆς τῶν Ἑπτανησιωτῶν εὐδαι-
μονίας, ὁ καιόμενος εἰς τὸ νὰ λέγεται καὶ νὰ γράφεται
συμμέτοχος τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας.

MB'.

Πρὸς τὴν ἐν Αοιδίῳ Ἑλληνικὴν Ἀποστολὴν.

132.

Φίλοι Πολῖται !

Τὴν ἐνάτης Φεβρουαρίου ἐπιστολὴν σας ἀνέγνωσα μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν· καλῶς ἤλθετε, καὶ εἴθε κάλλιον νὰ ἐπιστρέψετε ! Ἡ πατρίς ἀποστέλλουσα δύο της τέκνα νὰ πραγματευθῶσι τὰ πρὸς σωτηρίαν της, φανερόν ὅτι δὲν ἔστειλε τοὺς τυχόντας, ἀλλ' ἐδιάλεξε τοιούτους, ὅποιοι νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς τὸ πρὸς αὐτὴν σέβας, ἀπὸ τὸ ὅποῖον πολὺ πλεόν παρ' ἀπὸ τὸ δάνειον κρέμαται ἡ σωτηρία της.

Διότι, φίλοι Πολῖται, (τὸ λέγω στενάζων) ἡ Πατρίς καὶ Μητρίς μας ἐμπνευσεν ἕως τώρα εἰς αὐτοὺς θαυμασμὸν διὰ τὰ λαμπρά της κατὰ τοῦ τυράννου τρόπαια, ἀλλ' ὄχι ἀκόμη καὶ τὸν ἀναγκαῖον εἰς τὴν Ἀνεξαρτησίαν σεβασμὸν. Τὰς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκας μόνος ὁ φθόνος ἀρνεῖται, ὅτι δὲν ἐφάνησαν καὶ αὐτῶν τῶν προγονικῶν θριάμβων πλειότεραι· ἀλλὰ νίκας (λέγουσι καὶ οἱ μὴ φθονοῦντες) ἐγέννησε πολλάκις καὶ ἡ ἀπελπισία, πολλάκις καὶ αὕτη τῶν ἀντιπολεμούντων ἡ ἐσχάτη μωρία· τί ἄλλο προσμένομεν παρὰ παντελεῇ ὄλεθρον, ἂν δὲν νικήσωμεν ἐχθρούς, τῶν ὁποίων ἡ κτηνώδης θηριωδία ὑπερβαίνει καὶ αὐτὰς τὰς τίγρεις;

Μὴν ἐλπίσωμεν λοιπὸν ποτὲ νὰ μᾶς σεβασθῶσιν οἱ

Ξένοι διὰ μόνας τὰς νίκας τόσον, ὥστε νὰ μᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους διόλου, ἂν δὲν τοὺς πληροφορήσῃ ἡ πολιτική μας σταθερὰ διαγωγὴ ὅτι συντρίβομεν τὸν ζυγὸν τοῦ τυράννου, διὰ νὰ ὑποταχθῶμεν ὅχι εἰς νέον ἄλλον ζυγὸν ἐθνικὸν ἢ ξένον κανένα, ἀλλ' εἰς ζυγὸν Νόμων, θεμένων, ὡς εἶναι τὸ δίκαιον, ἀπὸ τοὺς Ἀντιπροσώπους ὅλου καὶ μόνοι τοῦ ἔθνους.

Τοιαύτην πληροφορίαν θέλουν λάβειν, ὅταν ἴδωσι τὸ Ἔθνος ὁμονοοῦν, ὅταν ἴδωσιν ὅτι ἀποστρεφόμεθα ὅλοι κοινῶς τὴν ἀνισότητά, φεύγομεν τοὺς τίτλους καὶ τὰς ἀρχάς, οὐδὲ δέχετ' ἐξουσίαν καμμίαν κανεὶς ἐξ ἡμῶν, πλὴν ὡς βάρος ἐπιβαλλόμενον ἀπὸ τὴν Πατρίδα, μὲ ἐπιθυμίαν νὰ τὸ ἀποφορτισθῇ μετὰ χαρᾶς, ὅταν ἡ Πατρίς δὲν ἔχῃ πλέον χρεῖαν νὰ τὸν βαρύνῃ· ὅτι οἱ κυβερνῶντες τὸ Ἔθνος, ἀντὶ νὰ πολυπλασιάζωσι τὰ πολιτικὰ Ὑπουργήματα, περιορίζουν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς μὴνὰ τὰ ἀπαραιτητῶς ἀναγκαῖα, ὅτι οἰκονομοῦν αὐστηρῶς τοὺς ἰδρωτάς τοῦ Ἔθνους, οὐδὲ τοὺς ἐξοδεύουν, πλὴν εἰς ὅσα ὠφελοῦν τὸ Ἔθνος, ὅποια εἶναι πρὸ πάντων ἡ κοινὴ παιδεία, ὁ φωτισμὸς ὅλων τῶν μελῶν τῆς Πολιτείας, καὶ ἡ συνοδεύουσα τὸν φωτισμὸν βελτίωσις τῶν ἡθῶν, χωρὶς τῆς ὁποίας, οἱ πλέον δίκαιοι Νόμοι γίνονται ὕφασμα ἀράχνης.

Αἶ! Φίλοι Πολῖται, ἐξεπηδήσαμεν ὅλοι ἀπὸ σχολεῖον ἀνομίας τὸ Τουρκικὸν σχολεῖον, ἐξυλοκοπήσαμεν τὸν τύραννον διδάσκαλον, ἐσυντρίψαμεν τὰ καθίσματα, τὰς πινακίδας, κατεσχίσσαμεν τὰς φυλλάδας τοῦ σχολείου μὲ θαυμαστὴν ἀνδρίαν, ἀλλὰ τὰ φαρμακερά του μαθήματα ἔμειναν εἰς ὅλων ἡμῶν τὰς ψυχὰς χαραγμένα, καὶ ἡ ἐκρίζωσις των εἶναι ἔργον καὶ κόπου πολλοῦ καὶ χρόνου μακροῦ. Δι' ἡμᾶς τοὺς γέροντας δὲν ἔμεινεν οὐδεμία

πλέον διορθώσεως ἐλπίς· οὔτε ὄρεξιν ἔχομεν νὰ ἀπομάθωμεν τὰ κακὰ μαθήματα, οὔτε δύναμις μᾶς ἔμεινε νὰ διδαχθῶμεν ἄλλα νέα· ὡς ἐζήσαμεν, τοιοῦτοι μέλλομεν νὰ καταβῶμεν εἰς τὸν τάφον, μὲ τῆς ἀνισότητος τὰ τυραννικὰ φρονήματα, καταφρονοῦντες ἄλλους, ὡς δεσπόται, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἐξουσίαν, ἢ ὑποφέροντες τὴν καταφρόνησιν τῶν ἄλλων, γινόμενοι τῆς ἐξουσίας των εὐτελέστατοι δορυφόροι καὶ κόλακες.

Ἀπὸ σᾶς τοὺς νέους μόνους ἐλπίζει τὴν σωτηρίαν τῆς ἡ Πατρίς· ὅτι καὶ σεῖς μόνοι ἢ καθαρεύετε ἀπὸ Τουρκικὰ μαθήματα, ἢ ἔχετε καὶν ἀκόμη δύναμιν νὰ ἀποπλύνετε τὰς ψυχὰς σας ἀπὸ τὸν μολυσμὸν αὐτῶν, καὶ νὰ ἀναβαπτισθῆτε εἰς τὸ σωτήριον λουτρὸν τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἰσότητος. Πλειοτέραν χάριν ἤθελε σᾶς γνωρίζειν ἡ Πατρίς, ἂν ἐσπουδάσετε νὰ ἀναβαπτίσετε καὶ ἡμᾶς τοὺς Τουρκογέροντας· ἐνδεχόμενον βλέποντες τὴν φρόνιμον διαγωγὴν σας νὰ ἐντραπῶσι τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ νὰ συνεργήσωσιν, ἢ καὶ νὰ μὴ σᾶς ἐμποδίζωσιν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος. Τὸ στάδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεδύθητε εἶναι λαμπρόν· σᾶς ἐπαινεῖ ἡ Πατρίς ὅτι τὸ τρέχετε μετὰ χαρᾶς· ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς στεφανώσῃ προσμένει νὰ τὸ ἀποτρέξετε. Ὀλίγοι κατὰ δυστυχίαν ἐφάνησαν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη οἱ καλοὶ σταδιοδρόμοι· καὶ συνέβη εἰς τὴν πολιτικὴν ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν θρησκείαν· πολλοὶ κλητοί, καὶ ὀλίγοι ἐκλεκτοί. Ἰ Πῶς θέλεις νὰ σταδιοδρομήσῃ εὐτυχῶς, ὅστις τρέχει φορτωμένος; Εἰς τοὺς σωματικούς ἀγῶνας πρῶτον ἔργον τοῦ μέλλοντος νὰ τρέξῃ εἶναι νὰ ἐκδυθῇ τὰ περιττὰ φορέματα, καὶ νὰ ἐλαφρώσῃ τὸ σῶμά του· εἰς τοὺς πολιτικούς ἐξ ἐναντίας, οἱ πλειότεροι ἀπὸ τοὺς τρέχοντας τρέχουν κατα-

φορτωμένοι τὰ πάθη των· ἄλλος τρέχει διὰ νὰ ἀποκτήσῃ χρυσόν, ἄλλος ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, ἄλλος διὰ κανένα τίτλον γελοιώδη Ἐξοχότητος ἢ Ἐκλαμπρότητος, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ, ὅτι μόνος σκοπὸς τοῦ δρόμου του πρέπει νὰ ᾔηται νὰ χρυσώσῃ τὴν Πατρίδα του, νὰ τὴν καταστήσῃ μόνην ἀρχουσάν, μόνην Ἐξοχωτάτην καὶ Ἐκλαμπροτάτην, ὡς ἐπραξάν ἄλλοτε οἱ Ἀριστείδαι, οἱ Φωκίω-νες, καὶ εἰς τοὺς καιροὺς μας οἱ Βασιγιγκτῶνες, οἱ Φραγκλῖνοι καὶ Γεφερσῶνες.

Τοὺς ὀλίγους τούτους στεφανωμένους νομίμους ἀθλη-τὰς χρεωστοῦν οἱ νέοι μας νὰ συλλογιζῶνται νύκτα καὶ ἡμέραν· αὐτοὺς μόνους νὰ στήσωσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πολιτικῆς των διαγωγῆς παράδειγμα. « Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. » Τὸ νομίμως εἶναι τὸ ἰσονόμως, δικαίως, ἀδελφικῶς, χωρὶς ὑπεροχὴν πρὸς ἀλλήλους ἄλλην, παρὰ μόνην τὴν ὑπερο-χὴν τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς· πᾶσα ἄλλη ὀνομα-τικὴ ὑπεροχὴ πολίτου συνοδεύει, ἢ γεννᾷ μὲ τὸν καιρὸν τὸν ἐξευτελισμὸν τῶν λοιπῶν πολιτῶν. Ἄν καὶ κατα-λαμβάνετε τὴν δύναμιν τοῦ πολιτικοῦ τούτου ἀξιώματος, συγχωρήσατέ με νὰ τὸ σαφηνίσω μὲ παράδειγμα. Ὅταν ἐλαμπρύνετο τὸ Ἑλληνικὸν γένος μὲ ἐπιστήμας, κανεὶς ἀπὸ τοὺς λαμπρύνοντας αὐτὸ σοφοὺς ἄνδρας δὲν ἐπωνο-μάζετο ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ. Ὁ γελοῖος οὗτος τίτλος ἐγεννήθη καὶ ἐδόθη εἰς πολλὰ μικρόν τι μέρος τοῦ ἔθνους, πολλά-κις διὰ πολλὰ μικράν καὶ ἀθλίαν μόνης τῆς ἀθλίας γραμ-ματικῆς εἰδήσιν, ὅτε τὸ λοιπὸν ἔθνος δὲν ἤξευρε μηδὲ νὰ γράψῃ. Μὲ τοὺς Τσαρλατάνους ἰατροὺς παρόμοια σύγχρονος ἐγεννήθη καὶ ὁ τίτλος τοῦ ΕΞΟΧΩΤΑΤΟΥ· ὅταν τὸ γένος μας εἶχεν Ἱπποκράτας καὶ Γαληνοῦς, κανέν·

ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἐπωνόμαζεν ἐξοχώτατον· τοιαῦται πτω-
χαλαζωνεῖαι δὲν γεννῶνται πλὴν εἰς τὰ πολιτικῶς καὶ
ἠθικῶς φθαρμένα Ἔθνη.

Τῆς φθορᾶς ταύτης, φίλοι πολῖται, ἡ ἀπόλυσις καὶ ὁ
καθαρισμὸς πρέπει νὰ ᾔηται σήμερον ἡ μόνη μας φροντίς
νὰ ἐκδυθῶμεν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «τὸν παλαιὸν
ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπά-
της, καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ
Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.»
Μόνη ἡ Δικαιοσύνη σώζει τὰ ἔθνη, μόνη ἡ δικαιοσύνη
τὰ κάμνει σεβαστά, διότι μόνη πολυπλασιάζει τὴν δύ-
ναμιν τῆς Πολιτείας, συσφίγγουσα τὰ μέλη της ὅλα μὲ
τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ἰσονομίας, καὶ ἀκολούθως ἀναγκά-
ζει πᾶσαν ἄλλην ἄλλογενῆ κυβέρνησιν, ἂν ᾔηται δικαία,
νὰ σέβεται τὸ Ἔθνος καὶ νὰ τὸ βοηθῇ· ἂν πλεονεκτῇ,
νὰ ἐντρέπεται νὰ ἐνοχλήσῃ ἡσυχίαν Ἐθνους, τὸ ὅποion
καὶ διὰ τὰς λαμπράς του νίκας κατὰ τῶν τυράννων, καὶ
διὰ τὴν φρόνιμον ἐσωτέραν του κυβέρνησιν, ἔφθασε νὰ
κατασταθῇ Σεβαστόν.

Τὴν ὁποίαν δείχνει τὸ Ἀγγλικὸν Ἔθνος εὐνοϊκὴν διά-
θεσιν πρὸς τὸ γένος μας, δὲν ἀμφιβάλλω, φίλοι πολῖται,
δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ φρόνιμος διαγωγὴ σας θέλει τὴν
αὐξήσῃ ἐπὶ πλεόν. Οἱ Ἀγγλοὶ πρῶτοι κτίσται καὶ πατέ-
ρες τῆς νέας ἐλευθερίας, χρεωστοῦν νὰ ἀγαπῶσι πλεόν
παρὰ κἀνεὶς ἄλλος τοὺς Ἀπογόνους τῶν πρώτων Πατέ-
ρων τῆς παλαιᾶς ἐλευθερίας· αὐτόνομοι ὄντες αὐτοὶ μά-
λιστα χρεωστοῦν, ὅχι μόνον νὰ σέβωνται τὴν αὐτονομίαν
τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ νὰ ἀναγκάσωσι μὲ τὸ παράδειγμά
των καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὴν σεβασθῶσιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν Ἀγγλων ὁ λόγος, συγχωρή-

σατέ με νὰ σᾶς ἐνθυμίσω καὶ πάλιν ὅ,τι ἔλεγα ὀλίγον ἀρχήτερα, τὸ «πολλοὶ κλητοὶ καὶ ὀλίγοι ἐκλεκτοί» ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἐλεύθερα Ἑθνη θεωρεῖται κατὰ δυστυχίαν ἢ ὀλιγότητος αὕτη. Ἡ διαφορὰ δὲν στέκει πλὴν εἰς τοῦτο, ὅτι εἰς τὰ ἐλεύθερα εἶναι ὀλίγοι, εἰς τὰ νεωστὶ γευόμενα τὴν ἐλευθερίαν ἀσυγκρίτως ὀλιγώτεροι, καὶ εἰς τὰ δουλωμένα δὲν μένει οὔτε κλητὸς οὔτε ἐκλεκτὸς σχεδὸν κἀνένας.

Διὰ τοῦτο, φίλοι πολῖται, εἰς τῶν Ἀγγλων τὸ φιλόανθρωπον καὶ φιλελεύθερον ἔθνος ὅλον πρέπει νὰ προσφέρεσθε ὡς εὐεργετούμενοι, καὶ νὰ προσφέρετε τὴν χρεωστούμενην εἰς αὐτοὺς τῆς πατρίδος μας κοινὴν εὐγνωμοσύνην. Ὅταν ὅμως ὁ λόγος ᾔηται περὶ τῶν συμφερόντων εἰς τὴν διατήρησιν τῆς Αὐτονομίας, νὰ μὴν ἀκούετε καθενὸς τὰς συμβουλᾶς, μηδὲ νὰ δίδετε εἰς καθένα πίστιν.

« Μέννασ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα φρενῶν »

εἶπεν ἓνας ἀπὸ τοὺς παλαιούς μας· ἔλεγε καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀοιδίμους τῆς μόνης ἀληθινῆς τῶν Ἀγγλαμερικανῶν ἐλευθερίας κτίστας, ὁ Φραγκλῆνος, ὅτι ὅσον ἀναγκαῖα εἶναι εἰς τὴν θρησκείαν ἢ δίκως ἐρεύνης πίστις, ἄλλο τόσον ἐπικίνδυνος γίνεται εἰς τὴν πολιτικὴν. Διαλέγετε λοιπόν, φίλοι πολῖται, τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτούς, καὶ αὐτῶν μόνων τὰς συμβουλᾶς δέχεσθε μετὰ χαρᾶς· ἐξ αὐτῶν εἰς εἶναι ὁ φιλόσοφος Bentham· σπουδάσατε νὰ γνωρισθῇτε εἰς αὐτὸν ὡς νεοθᾶπτιστοι εἰς τῆς ἐλευθερίας τὸ λουτρόν, διὰ νὰ σᾶς κατηχήσῃ καὶ νὰ σᾶς χειραγωγήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς αὐτονομίας.

Ὁ φίλος σας
Α. Κ.

ΜΓ'.

Πρὸς ΠΡΩΪΟΝ.

133.

. Χαίρω ὅτι καταγίνεσθε εἰς Λεξικὸν Ἑλληνικῆς γλώσσης. Στοχάζομαι ὅτι ἔχετε ὅλα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τελείωσιν τοιούτου ἔργου. Τοιαῦτα εἶναι,
 Δανιὴλ Σκότου τὸ ἀναπλήρωμα εἰς τὸν Στέφανον,
 Ὁμήρου, ὁ διεξοδικὸς Λεξικὸς πίναξ,
 ὁ Ἡσύχιος εἰς 2 τόμους,
 ὁ Πολυδεύκης εἰς 2 τόμους,
 ὁ Σουίδας εἰς 3 τόμους,
 Θωμᾶς Μαγίστρος,
 Μοῖρις,
 Ἀρποκρατίων,
 Ἀμμώνιος,
 Ἑτυμολογικὸν μετὰ τοῦ πίνακος τοῦ Σιλβουργίου,
 Ἐρωτιανοῦ } γλῶσσαι εἰς τὸν Ἱπποκράτην,
 Γαληνοῦ }
 Λεξικὸν Φοεσίου,
 τὰ 2 Λεξικά Πόρτου } Ἴωνικὸν
 Δωρικὸν
 Πλατωνικὸν Λεξικὸν τοῦ Τιμαίου,
 τὸ Κοινὸν Λεξικὸν Γραικιταλικὸν τοῦ Καπουκίνου Somavera,
 Ducange Glossarium,
 Λεξικὸν Γραικολατίνον Κωνσταντίνου,

Ἑκκλησιαστικὸς Θησαυρὸς Σουϊκῆρου,

Συμφωνία παλαιᾶς Διαθή-	} ὅχι ὡς κανόνας τῆς γλώσ-	
κης παρὰ τοῦ Τρομμίου		
ὁμοία τῆς νέας Στεφάνου		
	} Πτολεμαϊκῶν χρόνων.	

Budeo,

Camerario.

Ὅλας τὰς νέας ἐκδόσεις τῶν Συγγραφέων, μετὰ διεξοδικῶν πινάκων, οἷον

τοῦ Πλουτάρχου, παρὰ τοῦ ἱατροῦ Reiske,

τῶν 10 Ῥητόρων	} τοῦ αὐτοῦ
τοῦ Θεοκρίτου	

Πολυβίου,

Ἀππιανοῦ,

Εὐριπίδου,

τὸν πίνακα τοῦ Ξενοφῶντος εἰς 3 τόμους,

Ἀριστοφάνους Λεξικόν,

Λεξικὸν Συνειδέρου, β' καὶ γ' ἐκδοσιν.

Οἱ Λεξικογράφοι ἄς μὴ βιάζωνται. Εἰς λεξικὸν μάλιστα, ἢ εἰς ἄλλο τι, χρησιμεύει τὸ « Σπεῦδε βραδέως » ἂν θέλωσι νὰ προξενήσωσιν ὠφέλειαν εἰς τὸ γένος, καὶ τιμὴν πρὸς τοὺς ἄλλογενεῖς. Λεξικὸν καλὸν εἶναι μεγάλου κόπου, καὶ μεγάλης κρίσεως ἔργον. Ἄς προσέχωσιν μάλιστα εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν λέξεων εἰς κοινὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ γίνεται ὁμοειδής, ἥγουν οἱ σχηματισμοὶ καὶ αἱ μορφαὶ τῶν λέξεων νὰ μὴ ποικιλόνωνται παραλόγως. Εἶναι ποικιλίαι ἀναπόφευκτοι, καὶ αἱ τοιαῦται εἶναι εὐλογοί. Δὲν μὲ φαίνεται τοιαύτη ἡ τοῦ Βάλλω, καὶ βάνω, καὶ βάζω.

Μέσον ἐπιτήδειον εἰς ἀποφυγὴν τοῦ τοιούτου διὰ τοῦς

λεξικογράφους μὲ φαίνεται, τὸ νὰ σημειῶσιν εἰς χωριστὰ φύλλα, σημειωμένα κατ' ἀλφάβητον, πᾶσαν λέξιν, ἣ φράσιν ἀπλῆν, εὐθὺς ὅταν πρῶτον τὴν μεταχειρισθῶσιν. Ὅταν δεύτερον χρειασθῇ, τότε νὰ προσέχωσιν εἰς τὸ Ἀλφάβητον, καὶ νὰ βλέπωσι πῶς τὴν μετεχειρίσθησαν, καὶ εἰ μὲν καλῶς, νὰ ἀκολουθῶσι τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰδὲ κακῶς, νὰ διορθῶσιν ἐνταυτῷ καὶ τὸν πρῶτον τόπον, ὅπου τὴν μετεχειρίσθησαν.

Δεύτερον, εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως ἢ φράσεως, νὰ μεταχειρίζωνται τὴν γνησίαν ἀδελφὴν καὶ συνώνυμον λέξιν ἢ φράσιν κοινήν, καὶ ὅχι ἄλλην, ἂν καὶ ἐπίσης ἐρμηνευτικὴν τῆς ἐννοίας. Τοῦτο συμφέρει πολὺ εἰς τὴν ἀκριβῆ κατάληψιν τῆς παλαιᾶς, εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς μετ' αὐτῆς συγγενείας, καὶ τὴν διόρθωσιν τῆς νέας. Παραδείγματος χάριν ἡ λέξις *Ἐκνομίως*, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς κοινῆς λέξεως *ὑπερβολικά*. Ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν εἶναι κυρίως κακὴ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκριβής. Διότι ἡ κοινὴ γλῶσσα ἔχει ἄλλην φράσιν ἀδελφὴν καὶ συνώνυμον, τὴν *Ἐξω ἀπὸ τὸν νόμον*, ἡ ὁποία σημαίνει τὸ *ὑπερβολικά*.

Τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλοῦτος, 981), ὅπου τὸ κακὸν γράϊδιον λέγει περὶ τοῦ ἐραστοῦ της,

... « καὶ γὰρ ἐκνομίως μ' ἠσχύνετο »

ὅστις τὴν μεταφράσιν μ' ἐντρέπετο *ὑπερβολικά*, ἐκεῖνος οὔτε τὴν Ἑλληνικὴν ἐξεύρει, οὔτε εἰς τὴν μητρικὴν του ἔκαμε ποτὲ σκέψιν. Κυριολεκτικῶς πρέπει νὰ εἴπῃ μ' ἐντρέπετο *ἔξω ἀπὸ τὸν νόμον*.

Εἰς τὰ ἐπιγράμματα τῆς Ἀνθολογίας εὐρίσκεται Ἰαλέη ὄψις, καὶ ὑαλόεσσα παρειά. Λοιπὸν εἰς τὴν λέξιν *υαλόεις*, καὶ τὸ ἐπίγραμμα πρέπει νὰ μνημονευθῇ, καὶ ἡ

συγγένεια τῆς κοινῆς γλώσσης νὰ σημειωθῇ, καθ' ἣν λέγομεν *βαλλίζει*, ἀντὶ τοῦ εἶναι *ώραία*.

Τὸ *ἀνάξιος*, εἰς τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου εἶναι πάντοτε μετὰ γενικῆς συνταγμένον, καθὼς εὐρίσκεται εἰς ὅλους τοὺς Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς. Ἡ κοινὴ γλῶσσα μεταχειρίζεται τὸ *ἀνάξιος* καὶ ἀπολύτως, ἀντὶ τοῦ *ἀχρεῖος*, καθὼς καὶ τὸ *ἄξιος*, ἀντὶ τοῦ χρήσιμος. Ἄξιος ἄνθρωπος. Ἀνάξιος ἄνθρωπος.

Τοιαύτης χρήσεως παραδείγματα εὐρίσκονται εἰς τὸν Σοφοκλέα (Φιλοκτ. 439), ὅστις ὀνομάζει τὸν Θεοσίτην «Ἀνάξιον φῶτα».

Εἰς Λεξικὸν λοιπὸν συνταγμένον ἀπὸ Ἑλλήνων, καὶ δι' Ἑλλήνων, πρέπει νὰ σημειωθῇ, διὰ νὰ φανῇ πόθεν ἔλαβεν ἀρχὴν τὸ τῆς κοινῆς γλώσσης, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς χρήσεως εἰς τὸν Στέφανον, καὶ διότι εἰς τὸν Ἀριστοφάνην θεραπεύεται ἡ φράσις . . . Ἀνάξιον μὲν φωτὸς ἐξερήσομαι ἐξηγουμένη, «θέλω σ' ἐρωτήσῃν περὶ ἀνθρώπου, ὅστις δὲν εἶναι ἄξιος τοῦ νὰ ἐρωτᾷ τις δι' αὐτόν».

Τοῦ *ἄξιος* (ὡς εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν «ἄξιος ἄνθρωπος») εὐρίσκεται τὸ οὐδέτερον εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ἀντὶ τοῦ *Πολυτελέος* καὶ κοινότερον καὶ παραδοξότερον εἰς ὅλους τοὺς Ἀττικοὺς, εἰς τὴν ἐναντίαν σημασίαν, ἀντὶ τοῦ εὖωνον (κοινῶς εὐθηνόν, χυδαιότερον φθηνά). Λέγει καὶ ὁ Βυζάντιος Στέφανος (λέξις Ἀμοργός) «ἦν τινα Καρκήσιος ἀνὴρ Ἄξιος ὤκισε». Καὶ ὁ καλὸς σου Μελέτιος εἰς τὴν Γεωγραφίαν του (σελ. 490) εἶπεν «ἀπὸ Καρκησίου ἀνδρὸς ἀξιολόγου» Ἀλλ' εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ὁ Στέφανος εἶπεν, «ἀνὴρ Νάξιος» ἐπειδὴ τῷ ὄντι ἡ Νάξος εἶναι πλησιεστάτη εἰς τὴν Ἀμοργόν. Ἴσως ἐκ

τοιούτων παροραμάτων ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ ἡ κοινὴ ὀνομασία 'Αξία· ἀντὶ Νάξος.

Ἡ μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ποτὲ δὲν θέλει εἶσθαι ἐντελής, χωρὶς τῆς μελέτης τῆς κοινῆς. Οἱ παλαιοὶ μας ἔρημοι καὶ σκοτεινοὶ διδάσκαλοι ἐπρωτίμουν νὰ βαρβαρίζωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ὅχι νὰ βοηθῶνται ἐκ τῆς κοινῆς εἰς κατὰληψιν ἐκείνης. Εἰς ἐνδειξιν τοῦ λόγου μου φέρω ἐν παράδειγμα ἀντὶ πολλῶν. Ὅτι τὸ *Καταλύω*, ἀντὶ τοῦ τουρκικοχυδαϊκοῦ *Koneύω*, (ἐξ οὗ *κατάλυμα*, *κοράκι*) εἶναι ἐλλειπτικόν, οὐδεὶς πλέον ἀμφιβάλλει. Ὅποιον δέ τι τὸ προσυπονοούμενον, ὁ μὲν Σχνεῖδερς, εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ του, δὲν ἐνόησε· ὁ δὲ Στέφανος, καὶ ἐξεύρων τὸ Ὀμηρικὸν *Καταλύσω* ἵππους, ὅμως δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκφωνήσῃ, ὅτι, ὅταν λέγωμεν «*Καταλύω* εἰς Πανδοχεῖον» νοοῦμεν «*λύω* τὰ ἄλογά μου ἀπὸ τῆς ἀμάξης εἰς τὸ πανδοχεῖον». Ἡ κοινὴ γλώσσα ὅμως οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφίνει, λέγουσα, ἀποζεύγω (κατὰ τὸν Καπουκίνον, ἀποζεύω) ἡγουν ἀπολύω τοῦ ζυγοῦ τοὺς ἵππους. Ὅχι δὲ μόνον τὸ *Καταλύω*, ἀλλὰ καὶ τὸ *λύω* εἶχε τὴν αὐτὴν σημασίαν.

Αἰσχύλος δέ, ἐν Χοηφόροις (στ. 291) ἐπλασεν ἄλλο σύνθετον, *συλλύειν* ἀντὶ *συγκαταλύειν*, καὶ ἐκ τοῦ παρεπομένου *συνοικεῖν*. Τὸ *συλλύειν* εἰς ταύτην τὴν σημασίαν εἰς οὐδὲν λεξικὸν ἐτι εὐρίσκεται, οὔτε τις τὸ ἐνόησε. Μόνος ὁ σχολιαστὴς τοῦ Αἰσχύλου τὸ ἐμάντευσεν, ὡς λέγει, *συγκλύειν* (ἐσφαλμένως ἀντὶ τοῦ *συλλύειν*) *συνοικεῖν*. Οἱ δὲ ἄλλογενεῖς Ἑλληνισταί, καταφρονοῦντες τοὺς σχολιαστὰς πολλάκις δικαιοῦσιν, πολλάκις διὰ τὴν ἄλογον κατὰ τῶν Γραικίσκων πρόληψιν, λέγουσιν, ὅτι ἀντὶ τοῦ *συλλύειν*, πρέπει νὰ γράφῃ *συλλοῦειν*, ἐν ᾧ καὶ τὰ

ηγούμενα, καὶ τὰ ἐπόμενα εἰς τὸν στίχον φωνάζουσιν, ὅτι τὸ *συλλύειν* σημαίνει συγκαταλύειν, συνοικεῖν. Εἰς Λεξικὸν Γραικίσκων λοιπὸν εἰς τὸ *Συλλύειν*, πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν αἱ δύο σημασίαι, τοῦ *συναποξευγνύειν* καὶ *συγκατοικεῖν*. Εἰς ὅλα τὰ λεξικά εὐρίσκεται Κῶθων, ἀντὶ *πετήριον*, καὶ μεταφορικῶς ἀντὶ οἰνοποσίας. Εὐρίσκεται καὶ ῥῆμα Κωθωνίζω, Κωθωνίζομαι, ἀντὶ τοῦ οἰνοποτοῦ, καὶ ῥηματικὸν Κωθωνιστής, οἰνοπότης· Κωθωνιστήριον (εἰς τὸν Σικελιώτην Διόδωρον) ἀντὶ τοῦ τόπου, ὅπου ἐπινον ἔξω τῆς πόλεως, ὅποια εἶναι τὰ λεγόμενα ἀπὸ τοὺς Γάλλους, *Guinguettes*. Εἰς Γραικικὸν λεξικὸν ἡ δευτέρα σημασία πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ, Κῶθων, γαβαθί, κωθωνίζω γαβαθίζω, Κωθωνιστής, γαβαθιστής. Τὸ δὲ Γαβαθί δὲν ἦτον ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀρχαίους· ἐπειδὴ εὐρίσκομεν εἰς τὸν Ἡσύχιον· Γαβαθόν, Τρυβλίον. Ὁ Στέφανος ἐσημείωσε τὸ Γαβαθόν· πολλὰς δὲ ἄλλας λέξεις τοῦ Ἡσυχίου, καὶ αὐτός, καὶ οἱ λοιποὶ Λεξικογράφοι παρέλιπον, ἢ διότι εἶναι διεφθαρμέναι, ἢ διότι δὲν εὐρίσκονται εἰς σωζομένους συγγραφεῖς, ἢ διότι δὲν παρατηρήθησαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν.

Εἶναι καὶ σπάνιαι λέξεις, ἄξια διὰ τοῦτο, καὶ διὰ τὴν κοινὴν παράθεσιν, νὰ μὴ παραλειφθῶσι. Τοιαύτη εἶναι ἡ Ὀψις, ἀντὶ χρώματος εἰς τὸν Αἰλιανόν.

Θέα, εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, εἰς τὸν Ἀπολλόδωρον.

Ἡ κοινὴ συνήθεια λέγει *θεωρία* (ἢ *χυδαϊκώτερον θεωρία*).

Τὰ σφάλματα τῶν προγενεστέρων Λεξικογράφων, μάλιστα τῶν ἀλλογενῶν, πρέπει νὰ ἐλέγχωνται, ὅχι ὅμως εἰς τρόπον θεριστοῦ.

Προσοχὴ εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν λέξεων, ὅτι εἶναι

γελοῖον νὰ ἀναφερθῇ ὁ Λιβάνιος, ὅπου προηγείται ὁ Δημοσθένης. Οἱ μετὰ τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, τότε μόνον ἀναφέρονται, ὅταν ᾖναι λόγος περὶ λέξεως, ἢ σημασίας λέξεως, μὴ εὕρισκομένης εἰς χρῆσιν τῶν ἐνδόξων προγενεστέρων.

Οἷον Ἰάζω, κατὰ Ἰωνας λαλῶ (Ἑρμογένης) τῆς 6' ἑκατονταετηρίδος.

Ἰάζω, χρωματίζω, χρωμάτων Ἰαν (Ἡλιόδωρος) 4. ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ συνθέσεως Λεξικοῦ.

Κανὼν. α'.

Μαρτυρίας ὀλίγας, καὶ ταύτας ἐκ τῶν Κλασικῶν συγγραφέων. Τοιοῦτους ὀνομάζω τοὺς μέχρι τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων προηγουμένως, καὶ μετὰ τούτους κατὰ συγκατάβασιν, τοὺς μέχρι τῆς δευτέρας ὅλης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ. Τοὺς ἐντεῦθεν καὶ κάτω δὲν ἤθελα φέρειν εἰς παράδειγμα, πλὴν ὅσους δὲν εὕρεται παράδειγμα τῆς φράσεως εἰς τοὺς κλασικούς· καὶ τοῦτο ὅχι ὡς κανόνα Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἱστορικὴν γνῶσιν τῶν διαφορῶν ἐποχῶν καὶ μεταμορφώσεων τῆς γλώσσης.

β'.

Γραμματικὰς παρατηρήσεις ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ τὰς ἀπαιτήτως ἀναγκαίας. Πρῶτον, διότι οἰκειότερος τόπος τῶν τοιούτων εἶναι ἡ κυρίως λεγομένη Γραμματικὴ. Δεύτερον, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι. Ὁμολογῶ, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος εἶναι ὁ δυσκολώτερος, διότι δὲν

εἶναι ἀκόμη ἀκριβῆ τὰ ἀληθινὰ ὅρια, τὰ χωρίζοντα τὴν Γραμματικὴν ἀπὸ τὸ Λεξικόν. Ὅπως ἂν ᾔῃται τὸ πρᾶγμα, ἅς λαμβάνωνται καὶ οἱ κανόνες ἀπὸ δοκίμους Γραμματικούς, παραβαλλόμενοι μὲ τὰς παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων ἀλλοφύλλων Ἑλληνιστῶν, καὶ ὅχι ἀπὸ Γραμματικούς, τοὺς ὁποίους ἡ παρερχομένη τοῦ γένους δυστυχία ἔκαμεν ἐνδόξους.

γ'.

Ἡ ἐξήγησις, ἂν ᾔῃται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πρέπει νὰ ᾔῃται ἀκριβής, ἡγουν δι' ἀληθινῶν συνωνύμων λέξεων, εἰς τὸν τρόπον τοῦ Ἑσυχίου, καὶ ὅχι τοῦ Σουίδα.

δ'.

Ἐὰν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ἡ ἀκρίβεια εἶναι ἀσυγκρίτως πλέον ἀναγκαία, διότι συνεργεῖ καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς, καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς νέας· ἀλλ' ὅμως εἶναι ἀσυγκρίτως δυσκολωτέρα, διότι κατὰ δυστυχίαν μᾶς λείπουσιν ἀκόμη παρατηρήσεις εἰς τὴν μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν.

ε'.

Τὸ ὕφος τῆς εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ἐξηγήσεως πρέπει νὰ ᾔῃται ὁμαλόν, ἡγουν τοιοῦτον, ὥστε ἐξ αὐτοῦ νὰ συντίθεται μία ὁπωσοῦν σύμφωνος, ἀλλ' ὅχι πολλάί, καὶ ποικίλαι καὶ ἀντιφατικαὶ Γραμματικαί, καὶ κανόνες τῆς γλώσσης ἀνατρεπτικοὶ ἀλλήλων.

Ἴσως εἶναι καὶ ἄλλοι περισσότεροι κανόνες, τοὺς ὁποίους

τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Οἱ προειρημένοι ὁμῶς μὲ φαίνονται οἱ πλέον ἀναγκαῖοι.

Κρίσις τῆς τοῦ Ἐχω ἐξηγήσεως.

Ἡ παρατήρησις τοῦ Εὐσταθίου περὶ τῆς ψιλώσεως τοῦ ἔχω, διὰ τὸ ἐπιφερόμενον δασὺ χ, ἔχει πιθανότητα. Ἀλλὰ δὲν ἦτον οἰκειότερος αὐτῆς τόπος εἰς τὸ περὶ πνευμάτων τῆς Γραμματικῆς κεφάλαιον ;

Εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Ἐχω, ἀντὶ τοῦ πιάνω, βάνω εἰς τὸ χέρι. Πρῶτον, διὰ τί ὄχι *Βάλλω*, τοῦ ὁποίου τὰ σύνθετα παραβάλλω, ἀναβάλλω, διαβάλλω, καταβάλλω, μεταβάλλω, ἐπιβάλλω, προσβάλλω, ἀμφιβάλλω, εἶναι γνωστὰ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν ; (διότι καὶ ἡ ὅλη ἔκφρασις εἶναι βαρβαρική ἐκ τοῦ *ἐλδ κοδοῦμ*, *mettere in mano*). Ἐπειτα διὰ τί ἐδῶ εἰς τὸ χέρι, καὶ μετ' ὀλίγους στίχους, εἰς τὰς χεῖρας ; Δὲν εἶναι ὁ λόγος περὶ τῆς προτιμήσεως τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου τύπου ἢ τοιαύτη φιλονεικία ἥθελεν εἶσθαι ἀργολογία, ἐπειδὴ εἶναι περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ κριθῇ εἰς τὸ 1950 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ὅτε πιθανὸν θέλει παρασταθῇ καὶ ἡ πρώτη καλὴ Ἑλληνικὴ κωμωδία. Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς ἀνωμαλίας εἰς σύνθεσιν Γραμματικῆς. Τῆς φράσεως « Ἐχω σὲ τὸν διώκτην » ἡ ἀκριβὴς ἐξήγησις (*precise*) δὲν εἶναι « σ' ἔπιασα ἐχθρὲ· ἀλλά, σὲ κρατῶ, σὲ ἔχω εἰς τὰς χεῖρας » τὸ σὲ ἔπιασα, εἶναι ἐκ τοῦ προηγουμένου παράρτημα τρόπον τινα τῆς ἐννοίας (ἐπειδὴ πρῶτον πιάνει, ἔπειτα κρατεῖ τις), ἀλλ' ὄχι αὐτὴ ἡ ἐννοια. Παρατηρεῖται προσέτι τὸ προειρημένον παράδειγμα, ὅτι φέρεται ἀπὸ τὸν Α' τόμον τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας. Ἐὰν εἶναι ἀπὸ

δόκιμον συγγραφέα, περιεχόμενον εἰς τὴν Ἑγκυκλοπαιδεῖαν, ἔπρεπεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Λεξικὸν νὰ ὀνομασθῇ ὁ συγγραφεύς. Πρόσθετες ὅτι ἡ σημασία αὕτη μὲ φαίνεται περιττή, διότι δὲν παραλάσσει ποσῶς ἀπὸ τὴν ἀκόλουθον· «Ἐξουσιάζω, ἢ ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου.» «Ἐχω σε τὸν διώκτην» τί ἄλλο σημαίνει παρὰ τό, σὲ ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου;

Ἄλλη σημασία, «δι' ὅπλων κυριεύω» παράδειγμα, «ὡς ἔσχον τὴν πόλιν.» διὰ τὴν ἀκριβείαν τῆς ἐξηγήσεως ἔπρεπε νὰ λείπῃ τὸ Δι' ὅπλων, ἢ νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ κυριεύω τὰ πράγματα τοῦ ἐχθροῦ, ἢ ἄλλου τινὸς γενικωτέρου, ἐμφαίνοντος ὅχι μόνον τὴν δι' αἰχμαλωσίας γενομένην κατάληψιν πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ στρατηγήματος, ἢ διὰ προδοσίας, κτλ.

Εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Ἐχω, ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζω, φέρεται συνώνυμον τὸ διείργω. Ἴσως εἶναι τυπογραφικὸν σφάλμα, ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ εἶργω· διότι τὸ διείργω σημαίνει βέβαια τὸ ἀποχωρίζω, ὡς τό, Διείργω τοὺς μαχομένους, Θεοφρ. Χαρακτ.

Εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Ἐχω, ἀντὶ τοῦ Ἐλαύνω, προστίθεται τὸ κτυπῶ, τὸ ὁποῖον μὴτ' ἀκριβὲς μὲ φαίνεται, μῆτε κύριον. Ἐδῶ ἤρμοζε τὸ διόχνω, ὅχι μόνον διότι εἶναι φράσις γνωστὴ τῆς κοινῆς γλώσσης, οἶον, «διόχνω τὸ ἄλογον» ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ λείψανον σεβάσμιον ἀρχαίας χρήσεως τῆς Ὀμηρικῆς. Καθὼς ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται τὸ «Ἐχειν ἵππους» ἀντὶ τοῦ Ἐλαύνειν, οὕτω μεταχειρίζεται συνωνύμως καὶ τὸ «Διώκειν ἵππους.»

Δ. Θ. 439. Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἰὼθεν εὐστροφον ἄρμα καὶ ἵππους
Οὐλυμπόνδ' ἔδωκε

Ἐξηγείται τὸ Ἐχω, ὀρμίζω, ἀράζω· τὸ ὀρμίζω εἰς
63

τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν δὲν εἶναι εἰς χρῆσιν· ὡς Ἑλληνικὸν δὲν εἶναι ἀκριβές, ἐπειδὴ ἐπρεπε κατὰ τὴν μέσσην διάθεσιν ὀρμίζομαι, ἢ καὶ ὀρμίζω τὴν ναῦν. Τὸ ἀράζω εἶναι καλόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἱκανόν. Ἐπρεπε νὰ προστεθῇ τὸ *πιάνω*, ἢ *πιάζω*, καὶ εἰς ἀκριβεστέραν κατάληψιν τῆς παλαιᾶς λέξεως, καὶ εἰς τιμὴν τῆς κοινῆς γλώσσης. Τοῦ Θουκυδίδου τὸ Ἔσχον εἰς Ἰμέραν, εἶναι ἀπαράλλακτον, ὡς τὸ τῆς κοινῆς γλώσσης, Ἐπίασαν εἰς τὴν Ἰμέραν. Μῆτε τὸ ἐν, μῆτε τὸ ἄλλο εἶναι ἀμεταβάτως, ἀλλ' ἐλλειπτικῶς, εἰς τὸ παλαιὸν τοῦ *ναῦν*, εἰς τὴν κοινὴν τοῦ *γῆν*, ὡς ἂν ἐλέγετο, ἐπίασαν γῆν εἰς τὴν Ἰμέραν.

Εἰς δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίαν τοῦ Ἀριστοφάνους Κωμῶδιαν ἐρώτῃ τις Καραβοκύριον, «Ποῦ σχήσειν δοκεῖς;» Τὸ αὐτὸ ἐρώτημα γίνεται καθημέραν εἰς τὴν Ἑλλάδα, Καραβοκύριε, ποῦ μελετᾷς νὰ πιάσης; Μετὰ τὰ δύο παραδείγματα ταύτης τῆς φράσεως τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Θουκυδίδου, τὸ παράδειγμα τοῦ Πausaniou εἶναι περιττόν, ὡς δίδον κόπον περισσότερον, ἀλλὰ τίποτε περισσότερον μὴ διδάσκον. Ἐπειτα μῆτε καταδέχονται ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ Θουκυδίδης νὰ συναυλίζωνται μὲ τοιοῦτους συγγραφεῖς.

Τὸ ἔχω, ἀντὶ τοῦ Ἐπίσταμαι, εἶναι λεπτολογία τῶν Γραμματικῶν μᾶλλον, ἢ ἀληθὲς ἐννοίας, ἢ σημασίας διαφορὰ εἶναι καθ' αὐτὸ μεταφορά· ἡ λέξις ἐσήμαινε πρῶτον τὴν κατοχὴν καὶ κτῆσιν τῶν ὑλικῶν καὶ συγκριμμένων, ἔπειτα μετεφέρθη καὶ εἰς τὰς ἀφηρημένας ἐννοίας. Τοιαῦτα εἶναι εἰς ὅλας τὰς γλώσσας· «οἱ πολλοὶ τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων.» Εἶναι καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ αὐτό, οἷον «ἔχει καλὴν τέχνην, καὶ κερδαί-

νει πολλά » Ἐχεις τίποτε νέον ; Τὸ ἔχω ἐξ ἀκοῆς, καὶ ἄλλα μυρία.

Εἰς τὴν μετ' ἀπαρεμφάτου σύνταξιν, εἰς τὸ Ξενοφώντειον παράδειγμα, « οὐκ ἔχοιμι ἀπὸ στόματος εἰπεῖν » ἐλησμονήθη ὁ ἀν, (οὐκ ἂν ἔχοιμι) ὅστις εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖος.

Εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ « Καλῶς ἔχω τοῦ σώματος » βλέπω τρία ὀνόματα, τοῦ Ἰουλιανοῦ, τοῦ Χρυσολωρᾶ, καὶ τοῦ Νεοφύτου. Εἰς Ἑλληνικὸν Λεξικὸν μόλις εἶναι ἀνεκτὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ τὸ ὄνομα· καὶ τοῦτο εἰς ὅσας φράσεις (ὡς εἶπον ἄνωτέρω) δὲν εὐρίσκονται παραδείγματα εἰς τοὺς δοκίμους συγγραφεῖς (καν. ἀ). Εἰς τὸ προκείμενον εὐρίσκονται μυρία παραδείγματα καλῶν συγγραφῶν. Τί κοινότερον παρὰ τὸ προσδιοριστικῶς λαμβανόμενον Ἐρεκα, εἰς τὸν Ἀριστοφάνην, Ξενοφῶντα, καὶ ἄλλους τοιοῦτους ; Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Quant à τῶν Γάλλων, καὶ τὸ ὅσον διὰ, τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, τὸ ὅποιον δὲν ἔπρεπε νὰ λείψῃ, διότι ὁ ταλαίπωρος μαθηθῆς δὲν δύναται νὰ νοήσῃ τὸ προκείμενον. Ὁ καθεὶς μας ἐνθυμᾶται ἴσως πόσῃ δυσκολίαν ἐδοκίμασεν νὰ τὸ μάθῃ ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, ὁ ὅποιος μῆτ' αὐτὸς δὲν τὸ ἐξευρεν. Ὁ Ἀγαμέμνων λέγει πρὸς τὴν γυναῖκα του (Εὐριπ. Ἰφ. ἐν Α. σ. 1621),

Γύναι, θυγατρός Ἐρεκ' ὄλβιοι γενοίμεθ' ἂν,

ἤγουν, ὅσον διὰ τὴν θυγατέρα, ἢ ὅσον ἐκ μέρους τῆς θυγατρὸς, θέλομεν εἶσθαι εὐτυχεῖς.

Ἐὰν τοιοῦτον παράδειγμα δὲν εὕρισκετο, εἰμὴ εἰς τὸν Ἰουλιανόν, ἔπρεπεν ὁ Ἰουλιανὸς ἀμέσως νὰ ὀνομασθῇ, ὅχι ὁ Χρυσολωρᾶς, ὁ ἐκδότης μέρους τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ. Διότι τοῦτο μὴνύει εἰς τοὺς ἀλλοφύλλους, ἢ

παντελῇ βιβλίῳ στερῆσιν, ἢ ἀμέλειαν ἐρεῦνης. Ὅσον διὰ τὸν Νεόφυτον, ἡ μαρτυρία του δὲν ἦτον ἀναγκαία εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ *ἔνεκα*, τὴν ὁποίαν πρὸ αὐτοῦ ἐξευ-
 ρεν ὁ Στέφανος, καὶ πρὸ τοῦ Στεφάνου ὁ Κερκυραῖος
 Γραικὸς Δευάριος, ὁ μαθητὴς τοῦ Λασκάρως, καὶ πρῶ-
 τος γράψας περὶ μορίων.

Εἰς τὴν μετὰ προθέσεως σύνταξιν τοῦ Ἔχω, εἰς τὴν
 σημασίαν τοῦ *καταγίνομαι*, φέρονται ὁ Λουκιανὸς καὶ ὁ
 Ξενοφῶν. Ἰκανὸς ἦτον ὁ Ξενοφῶν. Ἐὰν ὁμως διὰ τὴν
 διαφορὰν τῶν Προθέσεων ἐκρίθησαν ἀναγκαῖοι καὶ οἱ δύο,
 ἔπρεπε καὶ νὰ προηγήται ὁ Ξενοφῶν, διὰ τὴν χρονικὴν
 τάξιν, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ λόγου.

« Ἐν νῷ ἔχω ἀπιέναι » ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ κατὰ λέξιν
 « ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου νὰ ὑπάγω » διὰ νὰ γίνεται κατὰ
 πάντα τρόπον κατὰδηλος ἡ συγγένεια τῆς παλαιᾶς καὶ
 τῆς νέας γλώσσης. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τὸ « ἐν αἰσχύνη
 ἔχειν » ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ μὲ τὴν κοινὴν εὐχρηστον φρά-
 σιν, « τὸ ἔχω εἰς ἐντροπὴν. »

« Ἐπιμέσως δέ, εἴτ' οὖν ἐπικρατητικῶς » ἦτον καλὸν
 νὰ λείψωσιν ὀλοτελῶς οἱ τοιοῦτοι γραμματικοὶ ὄροι· πρῶ-
 τον ὅτι εἶναι ἀνοίκειοι Λεξικοῦ· δεύτερον ὅτι καὶ σφαλ-
 μένοι. Τὰ ἐπίμεσα τοῦ Θεοδώρου, εἶναι τὰ Ἀποθετικά
 τοῦ Λασκάρως. Εἰς τοῦτο μόνον συμφωνοῦσιν, ἀλλά,
 μηδὲ τοῦτο πάντοτε καὶ οἱ δύο, ὅτι βάλλουσιν εἰς τὸν
 κατάλογον τοῦτον ὅσα δὲν ἔχουσιν ἐνεργητικὸν τύπον·
 οἷον Μέμφομαι, Μάχομαι, κ.τ.λ., τῶν ὁποίων δὲν εὐρί-
 σκεται τὸ Μέμφω, Μάχω· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν μήτε ὁ
 εἰς μήτε ὁ ἄλλος ἐννόησε τὴν γνησίαν αὐτῶν φύσιν.
 Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ παράδειγμα « Ἐπου
 ἐχόμενος τῆς χλαμύδας » τὸ Ἐχόμενος μήτε κατ' αὐτοὺς

δὲν εἶναι ἐπίμεσον ἢ ἀποθετικόν, ἐπειδὴ ἔχει ἐνεργητικόν τὸ ἔχω, ἀλλ' εἶναι ἀληθῶς μέσον ῥῆμα, διότι ἀναλύεται εἰς τὸ «Ἔπου ἔχων σαυτὸν ἐκ τῆς χλαμύδος.»

Τὸ «Σεῦ δ' ἔχεται» κάλλιον, νομίζω, ἤθελεν ἐξηγηθῆναι εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, «ἀπ' ἐσὲ κρέματα.»

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ Ἐχω ἐλησμονήθη ἡ σπάνιος σημασία, τὴν ὁποίαν κατεχώρησεν ὁ Στέφανος εἰς τὴν σ. 1319, ἀπὸ τὸν Ἰσοκράτην. «Τίνας οὖν ἔχει πεπαιδευμένους» ὅπου τὸ ἔχω ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νομίζω, ὑπολαμβάνω. Ἡ σπανιότης αὕτη τῆς σημασίας ἐτάραξε τὸν Στέφανον, διότι δὲν ἐγνώριζε τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν σώζεται οἶον α δὲν σ' ἔχω ἄνθρωπον, ἂν δὲν τὸ κάμης.» «Τὸν ἔχω διὰ μέγαλον ἄνθρωπον» καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἐὰν ἦναι χρεῖα καὶ συγγραφείως, ἢ ποιητοῦ, δύναμαι νὰ φέρω τὸν Ἑρωτόκριτον (καὶ ἂς μὴ γελάσῃ τις, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ μέχρι τοῦδε Ὅμηρος τῆς χυδαϊκῆς φιλολογίας)

Ἐγροῖκα τ' ὁ Ἑρωτόκριτος, δὲν τ' ἔχε παραμύθια,

Ἐγνώριζε κ' ἐθώρει τα πῶς ἦσαν ὅλ' ἀλήθεια.

ἤγουν δὲν τὰ ἐνόμιζε παραμύθια. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔλαβεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ συνώνυμον κρατῶ οἶον, «ὅλοι σὲ κρατοῦν γινωστικόν.»

Εἶναι καὶ ἄλλα σημειώσεως ἄξια, τὰ ὁποῖα μὴτ' ὁ Στέφανος δὲν ἔχει· ἀλλ' ἐπειδὴ, μῆτε καιρὸν ἔχω, μῆτε σκέψιν ὠριμον ἀκόμη ἔκαμα περὶ αὐτῶν, ἀρκοῦμαι εἰς τὰ προειρημένα, ἱκανὰ πρὸς ὄντινα δὲν ἔχει χρεῖαν μῆτε τῶν ὀλίγων τούτων, εἰς ἀκολουθήσῃ τὰ ἐξῆς ὁ κατὰ τὸ παρὸν λεξικὸν συγγράφων Ἑλλήνων.

Ἡ εἰλικρίνεια δὲν πρέπει νὰ ψυχράνῃ τινά, οὔτε νὰ τὸν κάμνῃ νωθρότερον εἰς τὸ ἔργον. Τὸ ἔργον εἶναι φο-

θερόν, καὶ καθ' αὐτὸ δυσκολώτατον. Καὶ διὰ ζῆλον δὲν πρέπει νὰ καταντήσῃ εἰς Λαβύρινθον. Καθὼς ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὸ λεξικόν, καὶ καθὼς, ἂν ἐγίνετο, ἤθελεν εἶσθαι μέγα εὐτύχημα, δὲν εἶναι τὸ ἔθνος εἰς καιρὸν ἀκόμη νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ὅχι μόνος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τεσσάρων ἢ πέντε βοηθῶν δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ συγγράψῃ ἐντελὲς Λεξικόν. Τὸ σφάλμα δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ τῶν περιστάσεων, καὶ τῆς χρονικῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθημεν καὶ ζῶμεν. Ἀλλὴν θεραπείαν τοῦ πράγματος δὲν βλέπω, πλὴν νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ συγγράφων κατὰ πόδας τὸν Στέφανον, προσθέτων ἐκ τοῦ Σνειδέρου ὅσα εἰς ἐκεῖνον λείπουν. Ἐλλείμματα εὐρίσκονται βέβαια καὶ εἰς τοὺς δύο ὅχι ὀλίγα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναπληρώσεως τῶν ἐλλειμμάτων, δὲν πρέπει νὰ γένῃ τώρα λεξικόν καὶ ἐκείνων πολὺ ἐλλειπέστερον, ἢ διὰ μικροψυχίαν νὰ παραιτηθῇ παντάπασι. Τὸ γένος ἔχει χρεῖαν, καὶ χρεῖαν μεγάλην, τοιοῦτου βιβλίου. Ὅστις προσφέρει Λεξικόν ὡς τὸ τοῦ Στεφάνου καὶ Σχνηδέρου προσφέρει μέγα λεξικόν εἰς τὸ γένος· καὶ μὲ θάρρος δύναται νὰ εἴπῃ, «ὃ ἔχω τοῦτο σοὶ δίδωμι» εἰς ὅλους τοὺς μωροὺς καὶ ἀχαρίστους, ἂν κατὰ τύχην ἤθελαν εὐρεθῇ καὶ τοιοῦτοι. Ἄν ἀληθεύῃ, ὅτι καταγίνονται φιλογενεῖς εἰς σύνταξιν λεξικοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὴν Μολδαυίαν, ἢ ὅτι σώζονται τοιαῦτα πονήματα, εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, νὰ γένῃ ἐκ τῶν ὅλων ἓν, διὰ νὰ μὴ φαίνεται, ὅτι σπαταλᾷ, ὁ μέχρι χθὲς καὶ πρώην λιμοκτονῶν. Καὶ ὁ κόπος ἤθελεν οὕτως ἐλαττωθῇ, καὶ τὸ ἔργον ἐντελέστερον ἤθελεν ἀποκατασταθῇ, καὶ οἱ ἐκδότης ἤθελαν ὠφεληθῇ, ὡς καὶ οἱ ἀγορασταὶ καὶ οἱ σπουδαῖοι.

Ἀμφέσταν, ἐστάθησαν ὁλόγυρα.

Ἀμφιπέλεται, Ὅδ. Α, σ. 352. ἀμφιστρέφεται, περι-
άδεται, περιηχέται, ἐκ τοῦ πέλω, τὸ στρέφω, καὶ δῆλον
ἐκ τοῦ ῥηματικοῦ πόλος, καὶ τοῦ συνθέτου ἀμφίπολος, ἡ
θεράπαινα, ἡ περὶ τὴν δέσποιναν στρεφομένη, καὶ ἐκ τοῦ
Ὀμηρικοῦ ἄλλου ῥήματος Ἀμφιπολεύω.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ καθ' ἧς εἶχομεν πηγὰς πλήρης καὶ χρονολογικῶς κατατεταγμένη συλλογὴ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀοιδίου Κοραῆ.

Τῆς τοιαύτης δὲ σειρᾶς παρεξεκλίναμεν ἐν τῇ 82^η πρὸς Π. Βλαστόν (σελ. 789 τοῦ Γ' Τόμου) ἥτις χάριν εὐκολίας τοῦ τύπου ἐτέθη κατὰ τὴν σειρὰν ἣν αὕτη ἔχει ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τῆς Ἡμέρας τοῦ 1859, ἐν ταῖς δύο πρὸς Τομπάζην αἵτινες κατὰ λάθος ἐπετάχθησαν τῇ πρὸς τοὺς Προεστῶτας τῆς Πελοποννήσου δέον προταχθῆναι ταύτης, ὡς καὶ ἐν ταῖς πρὸς Ἀνθιμον Γαζῆν (1) καὶ Ὁρλάνδον (2) αἵτινες παροράματι τυπογραφικῶ παρελείφθησαν ἐκ τῆς σειρᾶς αὐτῶν καὶ ἐτέθησαν ἐν τέλει.

Ἐκ δὲ τῶν ἄρτι δημοσιευθεισῶν ἐν Λειψίᾳ τύποις Δρουγουλίνου πρὸς Πρασακάκην ἐπιστολῶν (ἃς μάτην διὰ τῆς Πρυτανείας παρὰ τοῦ κατόχου ἐζητήσαμεν) ἐξελεξάμεθα καὶ ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τέλει ἐπτὰ καινόν τι καὶ μνείας ἄξιον περιεχούσας, τῶν λοιπῶν διαβιβαστικῶν οὐσῶν ἄλλων ἐπιστολῶν καὶ κιβωτίων ἢ μὴδὲν καινὸν καὶ μὴ ἐν ταῖς ἄλλαις δημοσιευομέναις ἐνταῦθα μνημονεύμενον περιεχουσῶν.

Τῶν δὲ γαλλικῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν ἐξεδόθησαν ὑπὸ μὲν Ῥώτα αἱ πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Keun ἐν τῷ

δευτέρω ἀπανθίσματι, ὑπὸ δὲ Brunet de Presle αἱ πρὸς τὸν Chardon de la Rochette καὶ ἄλλους λογίους Γάλλους, ὑπὸ δὲ τοῦ Marquis Queux de St-Hilaire αἱ πρὸς τὸν Prevost καὶ ἄλλους τινὰς λογίους ἐν τέλει τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τῶν πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην ἐπιστολῶν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ γνωστὰ ἡμῖν περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ· εἰ δέ τις ἔχει καὶ ἕτερόν τι προσθεῖναι μὴ ὀκνησάτω.

Ἐν Ἀθήναις 25 Δεκεμβρίου 1885.

N. M. ΔΑΜΑΛΑΣ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ Β'. ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ.

Σελ.	762	στίχ.	24	ἀνάγν.	συγκροτημένων
»	768	»	4	»	ἡσυχάζει
»	770	»	21	»	διάγραψον τὸ διότι καὶ στίχ. 23 ἀνάγνωθι ὕπερβολικοί.
»	772	»	15	»	εὖρη
»	776	»	26	»	ἐξαλείψουσιν
»	778	στίχ.	τελευταίῳ	ἀντί ἄλλο τι	ἀνάγν. ἄλλο τε
»	786	»	15	ἀνάγν.	μεταμορφωθῇ
»	789	»	26	»	σηγουριτάν
»	790	»	14	»	ἡργοπόρει

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ΤΟΥ Γ'. ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ.

Σελ.	43	στίχ.	29	ἀνάγν.	πιστεύω
»	52	»	27 καὶ 28	ἀνάγν.	$\frac{241}{49} \left. \vphantom{\frac{241}{49}} \right\} 290.$
»	65	»	20	ἀνάγν.	οὕτ'
»	79	»	24	»	9 Ἰουλίου
»	95	»	18	»	τοῦ θησαυροῦ
»	97	»	26	»	ὅν τινα
»	99	»	14	ἀφαιρετέον	τὴν ἄνω στιγμὴν

Σελ.	128	»	2	ἀνάγν. νὰ φροντίσης
»	134	»	7	» Κλας
»	164	»	9	» Λιδόρνω
»	177	»	8	» 9 Ὀκτωβρίου
»	178	»	1	» ἐπιστολῆς μου
»	183	»	3	» γνωστοποίησης
»	195	»	15	» Τὴν 25
»	198	»	17	» μόνον
»	203	»	18	» ἀπ' ἐδῶ ;
»	207	»	1	» στείλω
»	216	»	22	» αὐτόκλητος
»	»	»	25	» ἔπαυσα
»	219	»	20	» νὰ ἀντισταθῇ τις
»	225	»	14	» ἐπειδὴ εἶσαι
»	228	»	20	» πρὸς τὸν Ζ. Β.
»	277	»	2	» ὁ Ζ. ;
»	329	»	18	» 1825
»	343	»	1	» τὴν πρὸς τὸν Θεόκλητον
»	363	»	10	» facons
»	382	»	16	» Σᾶς
»	386	»	2	κατὰ λάθος ἔμεινε διάστημα ἐν τέλει τοῦ στίχου
»	389	»	2	ἀνάγν. 1832.
Ἡ ἐν σελ. 426 ιε'. ἐπιστολὴ ἀνήκει εἰς τὰς πρὸς Ῥώταν.				
»	453	στίχ.	20	ἀνάγν. συμβουλεύω
»	465	»	14	» πιότητος
»	481	»	2	» Τόμ. 26
»	482	»	17	» facons
»	485	»	12	» Ἀριστοτέλους
»	500	»	5	» βάρος !
»	501	»	7	» 1829
»	519	»	7	» ἀσπάζομαι
»	»	»	23	» Ὀκτωβρίου

Σελ.	524	»	19	»	Ἑπτανησιώτας
	»	529	»	25	» Φαναριῶται
	»	543	»	15	» ὅσοι
	»	547	»	15	» Ἔστειλα
	»	556	»	16	» θέλης
	»	563	»	12	» θές ἄνω στιγμὴν μετὰ τὸ τοῦτον
	»	610	»	4	» μετὰ τὸ τίποτε θές ἄνω στιγμὴν.
	»	637	»	29	» μετὰ τὸ δεινὸν θές ἐρωτηματικὸν
	»	657	»	21	» ἀνάγν. ἀναβάτην
	»	658	»	8	» στιχωτοῦ
	»	»	καὶ	στίχ. 20	» ὡσαύτως
	»	695	»	8	» ἀνάγν. διὰ νὰ τὴν
	»	707	»	4	» ἐσιώπησεν
	»	740	»	6	» κοινωνόν
	»	796	»	29	» μετὰ τὸ ὀλίγων πρόσθετες ἡμερῶν.
	»	813	»	18	» διόρθου κατάρτος
	»	821	»	7	» πολὺ
	»	827	»	21	» Καθολικῶν
	»	840	»	19	» προτέρα
	»	855	»	5	» τεῦχος
	»	858	»	1	» γράφε τὰ
	»	872	»	12	» τὰ ἄλλα
	»	876	»	13	» διότι
	»	878	»	11	» Ζωσιμάδες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

	Σελ.
Πρόλογος.	5
Α'. Πρὸς Δημήτριον Λῶτον πρωτοψάλ. Σμύρνης.	11
Β'. » Ἀλέξανδρον Βασιλείου (ἔπεται συνέχεια).	341

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Β'. » Ἀλέξαν. Βασιλείου (συνέχεια καὶ τέλος).	5

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Γ'. » Ἰάκωβον Ρώταν	5
Δ'. » Βλαστὸν καὶ Ρώταν	308
Ε'. » Ζ. Βλαστὸν	393
Ϛ'. » Ἀλέξανδρον Κοντόστᾶυλον	429
Ζ'. » Διαφόρους.	556
Α'. Πρὸς τὸν Μητροπολ. Κορίνθου Μακάριον.	556
Β'. » τὸν Σμύρνης Γρηγόριον	558
Γ'. » τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ.	559

Δ'.	Πρὸς Ἀθανάσιον Ψαλίδαν	5
Ε'.	» Ζώην Καπλάνην	5
Ϛ'.	» Σμυρναίους.	5
Ζ'.	» τοὺς ἐν Σμύρνη Χίους.	5
Η'.	» Κωνσταντῖνον Κούμαν.	6
Θ'.	» Ἀναστάσιον Ζωσιμᾶν	6
Ι'.	» Α. Πατρινὸν	6
ΙΑ'.	» Κ. Βαρδαλάχον	6
ΙΒ'.	» Εὐανθίαν Καίρη, Θεόφιλον Καίρη καὶ Ἐφόρους Γυμνασίου Κυδωνιῶν	6
ΙΓ'.	» Νεόφυτον Βάμβαν.	6
ΙΔ'.	» Σ. Ροδοκανάκην	6
ΙΕ'.	» Ν. Κοκκινάκην	6
ΙϚ'.	» Ν. Πρώτον.	7
ΙΖ'.	» Μ. Μηνᾶν.	7
ΙΗ'.	» Παντολέοντα Βλαστὸν.	7
ΙΘ'.	» Μιχαὴλ Βασιλείου.	7
Κ'.	» Πλάτωνα Μητροπολίτην Χίου	7
ΚΑ'.	» τοὺς Προεστῶτας Πελοποννήσου.	8
ΚΒ'.	» Μανόλην Ν. Τομπάζην	8
ΚΓ'.	» Κ. Πολυχρονιάδην.	8
ΚΔ'.	» τοὺς ἀπανταχοῦ Χίους.	8
ΚΕ'.	» Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον	8
ΚϚ'.	» Ν. Ζωσιμᾶν	8
ΚΖ'.	» Γ. Κουντουριώτην.	8

	Σελ.
ΚΗ'. Πρὸς Νικόλαον Φραγκόπουλον	908
ΚΘ'. » Ὀδυσσεά Ἀνδρουῦτζον	910
ΚΙ'. » Ν. Παγκαλάκην	916
Λ'. » Γεώργιον Ριζάρην	918
ΛΑ'. » Ἐδουάρδον Εὐέρεττον	921
ΛΒ'. » Ἰωάννην Κοραῆν	927
ΛΓ'. » Σπυρίδωνα Καλογερόπουλον	929
ΛΔ'. » Κωνσταντίνον Πετρίτσην	932
ΛΕ'. » Ι. Μαυρογορδάτον	935
Λς'. » Ι. Καποδίστριαν	937
ΛΖ'. » Πολυζωίδην	945
ΛΗ'. » Ἀνθιμον Γαζῆν	946
ΛΘ'. » Ἰωάννην Ὀρλάνδον	947
Μ'. » Θεόδωρον Πρασσακάκην	954
ΜΑ'. » Ἀγράτην	972
ΜΒ'. » Τὴν ἐν Λονδίνῳ Ἑλλην. ἀποστολὴν .	978
ΜΓ'. » Πρώϊον	984
Ἐπίλογος	1000
Παροράματα	1002

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1886

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΙΝΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ.

[illegible]

400
ΚΟ

Κοραΐς, 'Αδ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ἀριθ. χρ. 9546

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΟΥ & Ε. Δ.

Δημόσιο Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν

Аннотация к работе